

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

GILBERTI FOLIOT
EPISCOPI LONDINENSIS,
EXPOSITIO

IN
Canticum Canticorum,
UNA CUM COMPENDIO

Alcuini. *Collegij Parisiensis Sac. Libr.*

Nunc primùm è Bibliotheca
Regia in lucem prodiit,

Opera & Studio

PATRICII JUNII
Bibliothecarii Regii.

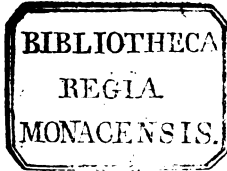
Βασιλεῖ τ' ἀγαθῶν, ἀγαθῶν τε δοτῆρι.

LONDINI
Ex Typographio Regio.
MDCXXXVIII.

<36626347840012

S

<36626347840012

Bayer. Staatsbibliothek

33

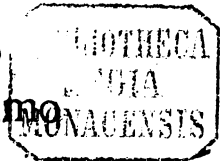

REVERENDISSIMO
AMPLISSIMOQUE PRÆSULI

DOMINO

GULIELMO JUXONO

Episcopo Londinensi, & summo
Angliæ Thesaurario,

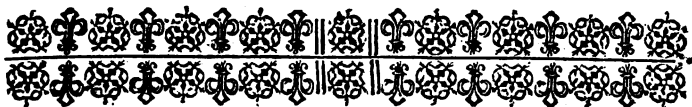
PATRICIUS JUNIUS. S.

Quævis Blivionem sæpenumero, *Amplif-
sime & Reverendissime Præsul*, cele-
briori famæ occasionem dedisse,
multaque cecidisse, ut ornatiora
postea resurgerent, non tantùm
parietinæ desertæ, ac neglecta diu rudera, quæ
vetustate depositâ, novam faciem & augustio-
rem formam induunt: sed ingenii etiam monu-
menta, quæ indies castigantur, emendatiora
eduntur, & studiosorum sedulâ diligentîâ pri-
mùm è situ & pulvere, in lucem ac diem pro-
trahuntur, fidem faciunt, & abunde testantur.

A 2

Inter

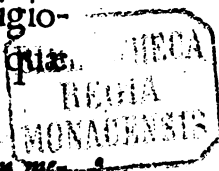
Inter ea est pium hoc & elegans decessoris tui scriptū, quod hætenus fortè in oblivione sepultum jacuit, ut erudito hoc seculo majore cum splendore è tenebris emergeret, lucemque, quam intra tuos parietes primùm hauserat, celeberrimi nominis tui auspiciis denuo aspiceret. Infirmitates ejus seniles, vel seculi potiùs in quo vixit, quæ in dictione aut materia rariores occurrunt, si pro eximia pietate sua, *Amplissima Dominatio V^a*, lacinia tantùm vestis suæ operire, ipsumq; unà cum Acolutho suo (solum enim sine comite in publicum prodire, neque honestum erat, neque conditio tanti viri patiebatur) patrocinio suo dignari, nostramque hanc opellam in utroque evulgando, benignè interpretari velit; gradum faciet ad majora, quæ nomini tuo postea dicari possunt, meque *Amplitudini T^e* addictissimum, arctiore in posterum observantiæ nexu devinciet. Dab. prid. Non. Novembris. Anno MDCXXXVIII.

Balaus de Scriptoribus Angliæ.

CENT. 3. §. 7.

GILBERTUS FOLIOT Leycestrensis cœnobii Canonicorum Regularium Abbas fuit, & non Glocestrensis, ut alii commentantur: atq; Episcopus, primùm Herefordensis, postea Londinensis. Vir iste grandævus, & impensè doctus, cujus religionis & literaturæ varia monumenta; inter quæ sunt ejus

Pro causâ Henrici secundi Regis, cui fuit impensè charus } LIB. I. *Vestram Paternitatem ministrasse.*

Super executione mandati. } LIB. I. *Mandarum vestrum, Pater in Christo.*

In Canticum Canticorum. } LIB. 6. *Quæ est ista tam inclÿta?*

Opus Epistolarum. LIB. I. *A te longè positi, tuas non.*

Invectivæ in Th. Becketum Archiepisc. } LIB. I.

De superba elatione ejusdem. } LIB. I.

Vixit in Episcopatu 23. annis, mensibus 10. diebus 17. obiitq; demum anno Virginæ partûs 1187.

Plura qui velit de Gilberti hujus vita, moribus & eruditione cognoscere, commentarium Godwini de Prasulibus Angliæ consulere potest.

DOMINO ET AMICO
suo charissimo, ROBERTO Dei gratiâ,
Herefordensi Episcopo, frater GILBERTUS
Lundoniensis Ecclesiæ minister humilis, in his
exerceri quæ Dei sunt, & in eisdem sine
beatissimo consummari.

BIBLIOTHECA
REGIA
BONACENSIS

*Et tua, Domine, iussione vana mihi aut vilis
videretur auctoritas, tibi illico direxi librum
quem postulasti: librum siquidem, quem in
Canticum Canticorum, iuvante Domino, na-
per edidi. quem nulli hominum, ante te, *scri-
bendum, inspiciendumve commisi. Non enim hic ad lau-
dem, præconiive gratiâ, à me conscriptus est, sed ut, quæ,
Domino docente, didici ea, tenerem memoriter: & hac non,
secundum Iudeos, aspernanda viliter, sed intimo sensu
legenda humiliter; & eodem quo dicta sunt spiritu intel-
ligenda, demonstrarem. Qui cum à te fueris, attentione
plurimâ ab initio ad finem usque perlectus, multâ eum
animi alacritate suscepisti; & me meum in hoc studium ap-
plicasse, laude, ut audio, plurimâ commendasti: cui, ut
nihil ad perfectionem deesset, Prologum à me aptari postu-
lasti, ut sic operis completio digna foret, cui gratiarum red-
deretur*

*f. describen-
dum.

deretur exhibitio; scriptum quippe est, Fortis est ut mors dilectio. Nam ut mortale nihil est, quod nexum queat mortis elidere; sic possibile nihil est, quod non possit instantia dilectionis obtinere. Hæc exinanivit Dominum; humanis illum nexibus alligavit; hæc, post crucem & sepulchrum, ad sedes illum perduxit infimas, ut eos hinc eriperet, qui venturum hunc crediderant, & diligenter expectabant; hæc, quos in æfilios, dictante justitia, perfecerat, in libertatem gratia, misericordia judicium temperante, reformas. Mecum mutat ista consilium, ut operi apponam prologum, quod sine prologo explanandum suscepi. Author enim aperis extitit Salomon, qui scriptores est imitatus antiquos, qui non prologum præmittendo lectores suos attentos faciunt; sed ipsis rem, de qua acturi sunt, demonstrando, eorum excitant attentionem, & eorum studia, ad agnitionem eorum qua sunt dicta, convertunt. Unde illud Moysis, In principio creavit Deus coelum & terram: terra autem erat informis, &c. Et illud Exodi, Hæc sunt nomina filiorum Israel, qui ingressi sunt in Ægyptum cum Iacob. Sic totum percurrrens Pentateuchum, Indicum & Regum, librosque alios sine prologo scriptos invenies; quibus si prologi adjecti sunt, illos longo post tempore, post adventum Salvatoris, adjectos esse cognoveris. Hos imitans Salomon, ab ipsa statim re de qua est acturus incipit, sciens rem ipsam de qua agitur, utilitatem manifestam habere in se, qua alluciat, vel rationem evidentem, qua concupita despiciat, vel inspectiones Theologicas, quibus hac à mente rejiciat, & soli illi qui horum conditor & creator est, adhereat. Tres itaque libros effecit, quos non prologis exornat aut dilatat, Paraboliarum unum, Ecclesiasten alterum, Sirasirim hunc tertium. Allicit in Parabolis ad hæc possidenda, per qua præ-

Gen. 1. 1.

Exod. 1. 1.

sens

*sens vita munitur, ut necessitati propria succurratur, in
quibus opus est, proximo subveniatur, & indigenti, prout
necessitas expetit, tribuatur. In Ecclesiaste vero monet,
ne his animus implicetur, ne amor his, qua transitoria
sunt, inclinatur: sed hoc tanquam vana disjudet, & quæ
* f. discernat. sunt aliora his * decernat & appetat. Unde Sirafirim (quod
Canticum Canticorum appellatur) consequenter apponens,
in quo curæ a prætervolans, divina majestati assistit, hunc,
ut sponsam, amplectens, huic totum quod amaris esse potest,
ex affectu representans. Animoam igitur, vel Ecclesiam,
amoris igne succensam, non hac visibilia quarentem,
sed ad invisibilia toto cordis affectu, totâ mentis inten-
tione suspirantem, sic induit, quasi quarentem Deum,
nondum tamen apprehendentem, & ut apprehensum teneat,
hac dicentem.*

CAP. I.

I Osculetur me osculo oris sui.

Uæ est ista tam inclyta? formæ tam elegantis & gratiæ ? ut summi Regis osculum audacter appetens, dicat, *Osculetur me osculo oris sui* & Nunquid in somnis agit hæc anima, fingens sibi quod vult, raptans sese in spem quandam sine re, inanes formans intus apud se visiones,

& jam nunc sperans apprehendere, quod nec laboriosis queat conatibus adipisci ? Quò enim ascendit hic spiritus, auri in tantum immemor, & oblitus argenti, lapidem pretiosum non reputans, cuncta quæ mundus possidet, suisque possidenda communicat, in tantum respuens, ut hæc manu perfectionis sanctæ repellens, dicat, Seorsum vos, abstractus à vobis amor meus in superna trajectus est, solum illum appetens qui verè solus est, cunctisque suæ causam pariter & æctum præstat essentiæ, in quem suspirans, sanctique impatiens desiderii, secum agit hæc anima, & loquitur dicens, *Osculetur me osculo oris sui* : non enim vana loquitur anima sic inspirata, sed summa. Jam diu rivos sapien-

B

tix

tiæ Salomonis ebibit, ipsûmque in *Ecclesiaste* disputantem audivit: olim quidem delicata, & tenera, cum nondum à formis exterioribus ad interiora pervenerat, cum nondum à creatura ad Creatorem ascenderat, mundo totis hærebat amplexibus, rebus ipsis visibilibus fetoris affectibus alligabat: scholam verò doctrinæ spiritualis ingressa, non plebeium magistrum quempiam, sed summum illum in sapientia Salomonem audire meruit, Ecclesiæ sanctæ lectionem quandam introductoriam instituentem, qua electam quamque animam à mundo avocet; avocataque & abstracta, illi qui mundo superior est, insolubili charitatis nexu confociet. Videns enim in spiritu summus ille Salomon omnem ferre animam in terrâ quali fodientem, secularibus se negotiis implicantem, amorémque suum non jam erigentem sursum, sed inferius inclinantem; ut erigeret incurvatam & miseram, de summo contemplationis suæ ad ima conversationis humanæ descendit, errantem revocans, præceptis illam salutaribus instruens & reformas, & sic demum per quosdam velut ascensionis gradus, ad sanctæ contemplationis & amoris summa perducens. Inprimis igitur ætati teneræ promittit magna, dicens,

PROV. I. I., &c. *Parabola Salomonis ad sciendam sapientiam & disciplinam, & ad intelligenda verba prudentiæ, & suscipiendam eruditionem doctrinæ.* Blanda suggerit, annectens, *Audiens sapiens sapientior erit, & intelligens gubernacula possidebit.*

Sic ipsi non statim mundi, & eorum quæ in mundo sunt contemptum prædicat, non arctioris vitæ ardua
COR. I. 15. 46. *Et excelsa commemorat; Prius namque quod animale est, deinde quod spirituale.* Unde magister optimus, ne statim gravia suadendo, animam quam erudiendam susceperat, in ipsis obtundat initiis, ipsam ad suæ velut annos infantix transigendos, mundo & his quæ mundi sunt, uti liberè

liberè, & in iis jucundari permittit : legem tamen sibi statuens, ne peccando diffluat, nec in usum malitiæ convertat & libidinis, quod magno dono magni percepit authoris. Proponit igitur attentè jam audienti, Parabolas ; & ipsam, quæ Parabolis instruit, tot ad bene & honestè vivendum legibus informat & adstringit : quas nimirum Parabolas, si mentis oculo prudens lætor attentius introspexerit, in ipsis ad conversationem honestam, mundi hujus possessoribus, vitæque communi degentibus, assignatam plenissimè vitæ formam intelleget. Nam quia *sine fide placere Deo est impossibile*, in ipso statim tractatûs exordio, fides, & cultus summæ divinitatis inculcatur, cum dicitur, *Audi, fili mi, disciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ*. Patris enim summi disciplina, quam ab ipso plenissimè didicit Ecclesia, hæc est, *Credere quoniam est, & quòd diligentibus se remunerator sit*, & quòd in fine temporum filium suum in carnem miserit, & per ipsam promissa impleverit. Lex verò matris Ecclesiæ, prima naturalis illa est, Dei digito in hominum cordibus exarata ; secunda in tabulis conscripta lapideis ; tertia, lex Evangelii in Spiritu Sancto & gratiâ ministrata. Legem itaque matris nostræ non dimittere, hoc est, ab unitate Ecclesiæ, & summæ divinitatis cultu, quem intus gratiâ inspirante suscepit, non recedere. Cætera verò mandata Decalogi, toto Parabolarum volumine, distinctis radiant locis ; quibus, aliisque præceptis quampluribus, quasi sanctum quoddam seculare proponitur, & secularium vita apto quodam rationis moderamine instituitur ; quatenus sic utatur mundo, ut non declinet à Deo, sic permessa & submissa sibi possideat, ut à prohibitis indefinenter absteat. In prima institutione, cum humanis satisfactum sit desideriis, & homini permissum

Heb. I 1.6.

Prov. I 8.

Heb. I 1.6.

Gen. 1. 28.

fit temporalibus uti sobriè, juxta quod ad primùm hominem divinâ voce dictum est, *Crescite & multiplicamini, & replete terram, & subjicite eam, & dominamini piscibus maris, & volatilibus cœli, & unversis quæ moventur super terram*; secundæ jam institutioni locus est, ut de his quæ diu possedit homo, jam nunc audiat quid arbitrandum sit; an ipsis amore sit inhærendum, an sit ab his amor ad quiddam aliùs & longè meliùs erigendus: unde singula quæ sub Sole sunt, veritatis stylo percurrens

Ecclef. 1. 2.

Salomon, volumine secundo ait, *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas*; quam nimirum vanitatem rebus quibùsque transitoriis inesse potenter ostendens, quòd nequaquam vanis involvendus est animus, aut vanis amor implicandus, animam quam erudiendam susceperat, à vanitate sequestratam, seorsum applicat veritati, dum in ipsius operis fine subjungit, *Adolescentia & voluptas vana sunt*. Et paulò post, *Memento Domini Creatoris tui in diebus juventutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis, & anni de quibus dicas, non mihi placent*. Et

Cap. 11. 10.

Cap. 12. 1.

Ibid. vers. 13:

paulò post, in ipso sermonis exitu, *Deum time, & mandata ejus observa: hoc est omnis homo*. Qua verborum compendiosa clausulâ, quid aliud mentibus hominum, nisi summæ ipsius divinitatis timorem, & debiti reverentiam cultus insinuat. Hæc enim via est, hic est accessus ad vitam, si timore sancto comprehensus animus declinet semper illicita, & intus amoris igne accensamens, indefinenter accingatur ad bona: homo namque medius in creaturæ rationalis ordine positus est, habens Angelum bonum supra se, malum inferiùs, post hujus elapsam vitæ ad alterutrius æqualem, juxta vitæ merita, perducendus. Hic itaque, sicut inter hos medius est, sic habet aliquid cum utroque commune, amorem, scilicet, cum ipso qui sursum est, timorem cum ipso qui

qui est infra : timent enim mali angeli & contremi-
 scunt, boni verò perfectè diligunt : & sicut ad amorem
 malus angelus non assurgit, sic ad timorem angeli
 boni non descendunt ; juxta illud, *Perfecta charitas foras* Joh. I. 4. 12.
mittit timorem. Cùm itaque bonum angelum solus
 amor totum rapiat in se, malum verò solus timor de-
 orsum premat ; non est, præter hominem, in totius
 ordine creaturæ, in quo timor dilectioni concurrat, in
 quo sibi duo hæc conjuncta conveniant. Homini itaque
 dicitur, *Deum time, & mandata ejus observa : hoc est omnis*
homo : ac si dicatur, Omne hoc, id est, totum hoc, *ti-*
mere, scilicet, & amando *mandata servare*, competit ho-
 mini ; ut timendo declinet iram, amando pertingat ad
 gratiam. Vel si dicatur, *Hoc est omnis homo*, id est, per
 timorem & amorem fit perfectus homo. Vel, *Hoc est*
omnis homo, id est, Ad hoc creatus est omnis homo,
 ab eodem intellectu non discrepat, cùm creationis
 ejus hic modus & causa sit, ut iram sic evitet, & grati-
 am promereatur. Hæc igitur anima, salutis monita
 non jam derivata procul, sed de ipso fonte, summo,
 videlicet, Salomone percipiens, jam edocta in *Pro-*
verbis, mundana quoniam modo possideat ; in *Eccle-*
siaste verò, qua ratione jam possessa mente deserat &
 contemnat ; jam nunc in *Canticis* audir, quomodo à vi-
 sibilibus ad invisibilia transeat, & auctori omnium to-
 tâ virtute mentis, & plenitudine affectionis inhæreat.
 Sic à morali disciplina, qua possessa sanctè communi-
 eat, per rationalem, qua mundana rectè dijudicat, san-
 ctam illam & summam ingressa theoriam, jam quæ re-
 tro sunt oblita penitus, montem illum sanctum verti-
 cémque mentis suæ conscendens, per medium nebulæ
 & caliginis, sanctum illum Mòyssem ad contemplatio-
 nis alta prosequitur ; ubi secreto manens habitaculo,

Exod 19. 20.
& 20. 21.

non alta testorum laquearia, non ignava opum pondera, non fucata obsequentium latera, non agrorum in immensum continuata jugera, sed ut omnibus affluat abundanter, solum illum expetit qui est omnia, qui lux est & quies animarum, bonorum fons, & origo virtutum, quem apprehendere summum est, & quo perfrui jucundissimum: cujus intus impulsu desiderio, quod sentit exprimit, nec ultra se amplius intra silentii claustra cohibens, vel amantis more, sibi, vel cognatæ sibi cuiquam Virtuti coelesti loquitur, dicens, *Osculetur me osculo oris sui*. Errat quidem amor sæpius in iudicio, & dum suo pronus fertur desiderio, quò se cunque verterit, sibi videtur id contemplari quod appetit, & alium quemlibet id in se experiri quod sentit: unde quasi constet aliis, quis ipsum amor trahat & in se velut absorbeat, cum quod intus agit foris exprimit, neminem designat ex nomine, sed discretâ quadam indiscretione sic ait, *Osculetur me osculo oris sui*. Quod quidem perfectæ mentis arcanum est, & animæ jam defæcatæ eum coelesti Sponso soliloquium. Agè enim, mentis aciem deslecte paululum, & paulisper à summis ad inferiora descende; attende animam adhuc infidelitate constrictam, quæ fidei nondum radios illuminata perceperit, Ecclesiæ nondum limina contigerit, Sponsum prorsus nesciret; nunquid huic Canticum judicabis rectè competere? ut ad Sponsum animarum sanctarum loquatur, dicens, *Osculetur me osculo oris sui*? Nunquid non esset indecens hæc in ejus ore Parabola? Quòd si animam attenderis illuminatam quidem fide, sed operibus mortuam, oppressam graviter peccatis & obrutam; longam sibi restem peccati facientem, nec ad bonum illo poenitentia remedio recurrentem; nunquid huic rectè poterit aptari Canticum,

ficum, ut ore deformis, & horrenda facie, & toto fœda corpore, dicat tamen ad Patrem omnium, *Osculetur me osculo oris sui*. Munita verò fide, & sacramentis imbuta anima, nunc ad virtutis bonum se lege mentis erigens, nunc in peccati lapsu legem quæ in membris repugnat, excipiens; huic subjecta vicissitudini lugens, & lugendo vociferans, *O quis me liberabit à corpore mortis hujus!* Nunquid aptè cantabit Canticum, ut lacrymis obducta mœstitiæ, singultus pœnitentiæ trahens, dicat, *Osculetur me osculo oris sui*. Quod si progressus paululum, animam superiore quodam gradu consideres, æquali se quadam mediocritate moderantem, ut nec jam peccata quibus damnatio debetur admittat, nec ad virtutis adhuc alta conscendat, habitantem quodammodo cum Lot in Segor, montana nondum attingentem: hæc utique quò nondum virtutis summa contingit, eo plus exterioribus delectata, in osculi cœlestis appetitum minùs fortiter inardescit; ut nec ipsi rectè competat quod dictum est, *Osculetur me osculo oris sui*. Secretum jam nunc animæ spiritualis ingredi, attende animam jam stabilitam gratiâ, quam spiritus in montana protraxerit, quæ jam in excessis habitare decreverit, quæ peccatum, mundo jam devictò, calcaverit, quæ post Dominum cum Petro currens jam dixerit, *Ecce, nos reliquimus omnia, & secuti sumus te*; hæc licèt ab infidelitatis tenebris, à regno peccati & mortis, ab impulsu tentationis, à torpore mentis longè sit; non tamen præsumit ut audeat, ubi summi Regis osculum, quod nondum fortè gustavit, expectat, dicens, *Osculetur me osculo oris sui*: sed vel pedum Sanctorum osculo, cum Maria, contenta residet, vel juxta Joannem, *cum amicis Sponsi stat, & gaudio gaudet ad vocem ejus*, quam suavitate plenissimam jam iatus audire

Rom. 7.24.

Matth. 19.27.

Joh. 3.29.

* E. pte

dire meruit, & in ipsa * specie quadam & futurorum promissione delectari pariter & quiescere. Hinc sextum perfectionis gradum, si jam potes, ascende, quo contemplationis alta amor jam sacratus ingreditur, ubi in monte sibi transfiguratur Dominus, & ab humanis abscondus oculis sanctissimus ille Moyses, cœlestium jam conscius secretorum, in ipso divinitatis suavissimè requiescit arcano : hic Regem quem diligit in corde suo contemplans anima beatissima, & in Deum, quantum in hac vita fas est, extensa, dulcedine visionis æternæ reficitur, & contemplationis reflectens oculum ad universa quæ creata sunt, dum non tam ipsa, quàm in ipsis summi miratur opificis sapientiam, indicibilemque potentiam, dedignans totum quod creatum est, in ipsam tota colligit, ipsi nexu charitatis & luce contemplationis adstringitur ; & dum ejus decori, totum quod in creatura decorum est, non in minimo comparabile conspicit, ad ignem illum invisibilem ignescit & inardescit, & suavi divinitatis aculeo inflictum menti charitatis vulnus experiens, & beatitudinis futuræ, & sacratissimæ conjunctionis ejus quæ creati spiritûs ad increatum nexu charitatis insolubili sine fine futura est, quasdam sibi prælibari velut arthas exoptulans, interno ; solûmque sanctis ac supernis potestatibus audibili sono mentis exclamans, ait, *Osculetur me osculo oris sui.* Amor namque in Deum accensus, charitas est ; & ejus qui diligitur, intentâ mente speculationis, contemplatio est : quæ ita sese comitantur, ut amorem contemplatio suscitet, & contemplationem semper amor in anteriora promoveat ; ut quò contemplatio supernæ lucis radio penetrat, amorem illuc post se trahit ; ut sic proficienti animæ sit Dominus & illuminatio per contemplationem, & salus vera per charitatem,

ritatem; sicut dictum est, *Dominus illuminatio mea, & salus mea; quem timebo?* Averſa igitur à mundo anima, & ad Christum totâ mente converſa, oblita quæ retro ſunt, & in anteriora ſe potenter extendens, mundum ſubtus ſe jam deorſum longè conſpiciens, in æternitatem totam ſe rapiens, ſumma & æterna Domini Jeſu contemplanſo conſpiciens, & inſtanter amando deſiderans, quia tota ſuccumbit amori, & ſpirituâli languet deſiderio; plenos tamen nondum ſponſi præſumens amplexus, ut ſuo vel in aliquo ſatisſiat amori, petit oſculum, & vel ſibi, vel ad familiarem fortaſſis angelum mente loquens, ſpirituâlibus ſpirituâlia communicans, amorem aperit ſuum, & amans ab amore ſic exorditur, dicens, *Oſculetur me oſculo oris ſui.* Quæ quia in præfaciunculæ modum dicta ſunt, cætera ſequenti tomo explicabimus, aſpirante Domino, qui vivit, & regnat per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

Plat. 2. 6. 1.

Phil. 3. 13.

Oſculetur me oſculo oris ſui.

L Abore jugi, virtutis exercitatione continuâ, fidelis hæc anima eoſq; perducta eſt, ut ſummî Regis aſpiret ad oſculum, dicens, *Oſculetur me oſculo oris ſui.* Inde eſt, quod nequaquam ſtylo prolabente currimus, ſed velut in ſummis hærentes ſtamus, ſanctæ iſtius animæ occulta ſimul & perfectâ intentè rimari cupientes, & imitari. Qua in re, illud primùm occurrit, quòd ipſa ſibi cum Apoſtolo confidentiſſimè gloriari videtur, ut dicat, *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Nam quæ ſummæ divinitatis expetit oſculum, novit proculdubio mundum ſe habere cor, munda ſe novit habere labia, honeſtam faciæm, & tanti Regis oſculo non indignam: ut videatur

Cor. 2. 1. 12.

C

ſibi

Cor. 2. 11. 2.

Eph. 5. 27.

Pro. 4. 23.

fibi rectè competere quod dictum est, *Despondi enim vos uni viro, virginem castam exhibere casto* : item alibi, *Et exhiberet sibi Ecclesiam gloriosam, non habentem maculam, neque rugam* : non habet enim hæc ex immunditia *maculam* ; non ex duplicitate *rugam* ; non pravam ex odio proximi conscientiam ; non prodeunt ex corde ejus homicidia, non adulteria, non cætera quæ opprimere conscientiam, & hominem solent inquinare : omni namque custodia servat ipsa cor suum, attentè per Salomonem audiens, *quoniam ex ipso vita procedit*. Stat ad januas cordis hujus timor Dei providus & sollicitus, ne vitiiis undequaque pateat ad ipsius secreta progressus : stant ad propugnacula cordis hujus severa virtutum agmina, quæ non ut dudum, adversiis peccata jam dimicant ; sed de Domino Jesu, jam jam de iis habitâ victoriâ, gloriantur : quorum jamdiu pugnam quanto acerbiorè expertæ sunt, tanto jucundiori gloriâ jam triumphant. Stat desuper succincta castitas, quæ se carnis immunditiam abstinentiæ saxo contrivisse gratulatur. Stat vultu placido, castitati comes humilitas, nil altum sapiens ; sed elationem mentis alta semper appetentem, Domini virtute reprimens, & foedam capitis ipsius insaniam, ad petram, qui Christus est, fortiter & prudenter effringens. Sic infidelitatem fides, spes desperatam miseriam, invidiam charitas, simplicitas dolum, malitiam innocentia, falsitatem veritas, & singulæ quæque virtutes opposita sibi vitia, velut menstruosa cadavera, ad veritatis saxum jam fortiter allisa, despiciunt. Videas hîc antiquam illam carnis concupiscentiam, ad extinctæ suæ sobolis funera lamentantem ; oblectamenta varia, & totum quod exquisitissimâ tentationis arte potest confici, calice Babylonis aureo circumferentem, hæc viribus,

viribus, hoc arte totâ machinantem, si quatenus iustigridata calefieri, & extincta valeant ad antiquum vitæ spiritum suscitari. Illud ita ejaculanti sacer ille virtutum chorus, sciens manu Domini percussos Ægyptios ad vitam ultrâ non revocandos : unde spiritualiter exultans, psalmum sumit & tympanum, carmen illud Moysis plenâ Domino jucunditate decantans, *Convenimus Domino ; gloriose enim magnificatus est : equum & ascensorem dejecit in mare.* Ascensor malus, malignus quisque spiritus est ; equi mali, vitia pessima ; quibus insidentes Angeli mali, quo ferantur impetu manifestum est, cum miserè tentatas animas in profundum inferi pertrahunt, & tormentis æternalibus, divinâ id agente justitiâ, subjiciunt. Hos extinctos sibi gloria tur hæc anima ; & in virtutum medio residens, iis se jam totam credit, harum prorsus se committit obsequiis ; huic & humillimè virtus omnis obsequitur, præstans unaquæque quod suum est. Quis jam percurrat stylo, quis prosequatur eloquio, perfectæ huic animæ quid decoris eximii virtus unaquæque conferrat, quid admirandæ gratiæ virtus unaquæque subministret ? Quis ipsius decorem ad plenum exprimat ? quam & continentia castam, & simplicem innocentiam, lenem mansuetudinem, misericordiam piam, providam circumspectio, temperantiam sobriam, discretam prudentiam, fortem reddit patientiam, & per sacros justitiæ trames, cum multa dirigit reverentiam charitatem jam perfectam ? Ab ipso namque sacri timoris initio, statim gressus in humilitate defrigens, hinc impuditiæ castra pertransiens, sicque per virtutes reliquas, ut à Spiritu Dei in mente disponuntur, ascendens in vanitates & insanias falsas non ultrâ respiciens, sepeiori jam quodam loco totam se credit amori, & ipsius excellentissimæ

lentissimæ committit plenitudini. Hic seorsum habitans, non potest non meditari quod diligit; nequit non contemplari; quod appetit: desuper immissa siti, in fontem illum vivum inardescit, & dulci pane quotidie lachrymarum reficitur; dum sua in longum protrahi desideria dolet; & lachrymis suffusa conqueritur.

Phil. i. 21, 23.

Psal. 119. 5.

Hic illud secum frequenter repetit & revolvit, *Mihi vivere Christus est, & mori lucrum: Dissolvi cupio, & esse cum Christo.* Et illud, *Heu mihi quod incolatus meus prolongatus est.* Sentire quidem cogitur, & in se experiri compellitur, quid sibi deest à summo, ab æternitate quàm procul sit. Absolutus à carne spiritus vidit manifestè quem diligit; fruitur bono quod appetit, sui dilatione desiderii non torquetur, prorsus dolore non tangitur; amor ibi totus in luce est, totus in gaudio conquiescit: amoris verò in præfenti vita fatigatio pulchre describitur, cum dicitur, *Rifus dolore miscebitur, & novissima gaudii luctus occupat.*

Pro. 14. 13.

In hac quidem vita, fidelis animæ rifus hic est, quòd conscientiam mundam, corde perfectò, amoris integritate plenissimam, se novit in alta prosequi Dominum Jesum, & suæ mentis osculum in ejus humana simul & divina porrigere: hic verò rifus adhuc dolori commistus est, & hoc gaudium luctus occupat; cum, quem corde sequitur, se nondum apprehendere novit; & quod plus omnibus appetit, id sibi differri considerat. Hinc amantis animæ dolor, hinc lachrymæ, quibus se per noctes lavat, & suæ stratum mentis irrigat; ut jam mundata mundetur amplius, & quæ pulchra fuerat, longè pulchrior enitescat. His confusa virtutibus anima, hujus sibi decoris conscia, post expugnata jamdiu vitia, post adepta virtutum munera, post diu protracta desideria, amore languens, contemplando se sursum erigens, coelum mente pertransiens,

transiens in doloris solatium, in quoddam jucunditatis optatæ prælibamentum, petit osculum, & exorditur hoc modo Canticum, quod dicitur Cantorum, *Osculetur me osculo oris sui*. Videas indignantem fortassis Angelum, & dicentem, Quid actum est? quæ rerum tanta ista est & tam nova mutatio? quid summis ima permista sunt? nunquid cœlum sursum est frustra porrectum? homini frustra sedes in infimo constituta? nunquid cœlum penetrat mens humana? nec cœli plagas solum, sed & cœlorum intima, suis jam nequaquam finibus contenta, percurrit? Quod si sibi quoquo modo permissum est, quid hoc est, ut in istud extollat se mens humana fastigium, & potentiæ creatricis, verbo cuncta operantis sapientiæ, nulli subiectæ necessitudini benignitatis, summæ, scilicet, & inaccessibleæ divinitatis expetat osculum, dicens, *Osculetur me osculo oris sui*? Nunquid Angelus, aut Archangelus, aut de Virtutum numero, de Cherubin, vel Seraphin quicumque spiritus, sic vnquam secum tacitè vel mente locutus est, ut ejus, cui tremantes assistimus, cuius à tot seculis obediendo legationibus deservimus, osculum vel peteret unquam, vel speraret? Incarnato quidem Verbo, & in terris humana sua percurrente Domino Jesu, magnum * diximus, & in oculis nostris hoc mirabile reputavimus, ad pedes ejus admitti mulierculam, quæ ipsis infigeret osculum, quos tamen & capillis antè terferat, & suarum abluerat undâ lachrymarum. Transfigurante se in monte Domino, & divina sua, quæ & semper habuerat, humanis oculis revelante, nunquid amans ille Petrus, aut Joannes charissimus, ipsius osculum maiestatis expetere præsumpserunt; qui vocem à magnificâ delapsam gloriâ non ferentes; in terram proni corruerunt. Hinc quoque

* f. duximus,

Luc. 7. 38.

Matth. 17. 2.

Cor. 1. 13. 4.

raptus Apostolus, cui credita sunt arcana cœli, & sancta illa silentii verba revelata, nunquid inter nos alta sapiens in cœlum sic posuit os suum, ut seipsum non metiens, humana sua non considerans, summæ divinitatis aspiraret ad osculum ? Ascendens quoque in montem Moyses, intra nubem latitans, ad tubæ sonitum contremiscens, nunquid hujus osculi se præferat deliciis, qui carnalem tantum illam & citò abolendam legem, non jam cordibus hominum, sed lapideis tantum supplicat tabulis exarari ? Cùm, juxta Veritatem, *Nemo inter natos mulierum Ioanne Baptistâ major sit ;* & cùm, juxta eandem, *Qui in regno cœlorum minor est, ipso longè sit major ;* humanæ satis esse poterat animæ, angelus ipsam osculo si vel minimus excepisset.

Exod. 19.

Matth. 11. 11.

Ibid.

Hujus fortasse zelum, non ex ira vel malitia prodeuntem, virtus aliqua superna temperat, severè judicanti respondens, Non indignandum fore mortalibus, si laqueos optent mortis evadere, & libertatem gloriæ filiorum Dei, toto studeant conamine mentis apprehendere. Mortalium namque valde misera conditio est ; in mundi medio constituti, infernum subtus, cœlum sursum contemplantur ; & homini descendere non solum leve est, verum & non cadere difficillimum : ad hoc suo pondere caro prona est, tentationes urgent, maligni spiritus peccatorum funibus pertrahunt, salutem semper humanæ, sicut & nostræ jamdiu gloriæ, invidentes. Ut verò descensus facilis, sic est ascensus ad superna difficilis : in hoc hominum vita est, in hoc pugna animarum, in hoc fervent studia sanctè in mundo conversantium, ut peccatorum laqueos evadentes, in nostram se transferant libertatem, & se nobis vitæ puritate conforment, summæque divinitatis amore confocient. De lacu namque miseriæ, & de luto facis egressæ,

egressæ, vana mundi deserentes, immo mente calcantes animæ, quàm piè suscipiendæ sunt, quantâ à nobis charitate fovendæ, ne unquam degenerando respiciant; sed amorem suum in Patrem Luminum indefinenter accendant, quousque beatis dona repromissa percipiant? In sanctis itaque constituta desiderii anima, terrena respuens, coelestia nondum apprehendens, in amoris sui quoddam velut incentivum, suorum permittatur schematibus uti verborum; præsertim cum osculum, aut amplexus, aut cubile, aut aliquid tale nominans; nil carnale cogitet, nil præsumat indignum, nil meditetur omnino nisi quod sanctum est: (Nam totum quod in osculo misera peccat, & carnalis affectio, ab ejus mente tam longè est, quàm ipsa procul à vitio, virtute purificata, secessit.) Est enim & sanctum osculum, sicut meminit Apostolus, dicens, *Salutate invicem in osculo sancto.* Et, juxta Veritatem, occurrens Pater revertenti filio, *Misericordiâ motus, & accurrens cecidit super collum ejus & osculatus est eum.* His itaque, quæ zelus moverat in Supernis, agente modestiâ, confopitis, in tractatum sequentem, quæ inspirante Domino, sunt dicenda, differemus.

Rom. 16. 16.

Luc. 15. 20.

Osculetur me osculo oris sui.

UT tomo superiore jam dictum est, est quoddam foedæ voluptatis osculum, cujus vel reminisci dedignatur animus in superna jam levatus: Sed est osculum sanctum, cujus meminit apostolus dicens, *Salutate invicem in osculo sancto, & veritas in evangelio, misericordiâ motus Pater cecidit super collum filii sui, & osculatus est eum.*

Osculum

Osculum itaque, quoddam reconciliationis est, quoddam congratulationis est, quoddam jucunditatis, & permissæ cujusdam & sanctificatæ voluptatis. Reconciliationis est osculum, cum antè discordes animi in pacem & amicitæ gratiam aliquo mediante revocantur, & confœderationis & conjunctionis animorum, quæ fit intrinsecùs, signum est osculum quod extrinsecùs exhibetur. Osculum verò congratulationis, est, cum absentes jamdiu propinquos, & amicos à peregrinatione vel aliunde reversos, ad nos congratulando suscipimus, & interioris gaudii nostri certitudinem, ipso quod foris damus osculo demonstramus. Sponsi verò ad sponsam sanctificatæ cujusdam voluptatis est osculum. Est itaque triplex osculum, in quod suspirat ecclesia, & quod sibi dari fidelis anima quæque desiderat : optat enim ecclesia sancta reconciliationem, optat congratulationem, optat & sanctam illam, quæ est sine fine futura, jucunditatem. Nondum enim incarnato Verbo, non erat ecclesiæ pax ad Deum, quæ post hujus elapsam vitæ, tota trahebatur in infernum. Homo namque se totum, in stirpe, scilicet, & propagine, obnoxium æternæ morti constituit, cum auctori suo, à quo tot & tanta recentè acceperat, illi (inquam) non volenti solum, & jubenti, sed & minas intentanti, in re minima obedire contempsit. Nam etsi amoris experimentum magnum non sit, si in modico quis obediat ; magnum tamen irreverentis animi signum est, summique contemptus indicium, si quis in re modica obedire contemnat : nam juxta Veritatem, *Qui modico fidelis non est, quomodo erit fidelis in magno?* Quo itaque minus fuit in quo obedire contempsit homo, eo peccatum majus est quod incurrit, & supplicium majus est quod meruit. Nam qui

Luc. 16. 10.

qui in Judicem offendit æternum, proculdubio quod meruit æternum fuit ; nam sine fine poenam irrogat potestas illa judiciaria, quæ sine caret : & ut homo de manu Domini bonum sine fine perciperet, si in veritate stetit ; sic & malum sine fine meruit, cùm à veritate recessit. Nam ut bonus angelus, primùm lux, & postea firmamentum fuit, cùm ipsi, qui ad Aquilonem sedem cupiebat ponere, non consensit : sic & homo, si tentationi restitisset, hoc ipso contra tentationem & peccatum confirmari meruisset, ut deinceps nec peccare, nec tentari potuisset ; sed statuto sibi dierum numero hic innocenter exacto, gustato ligno vitæ, ad æqualitatem angelorum, ipso qui creaverat & in hoc potenter operante, pervenisset. Sicut igitur æternum foret obedientiæ præmium : sic æquâ lance justitiæ, supplicium inobedienciæ debebatur æternum ; cui post peccatum homo totus obnoxius, ruebat totus in infernum. Hinc enim propheta ait, *Misericordia & veritas obviaverunt sibi* ; quod idem est, ac si dicatur, misericordia & justitia sibi contra se venire coeperunt ; nam qui sibi sunt obvii, ex adverso veniunt, & velut in oppositum tendunt ; sic misericordia & veritas, statim post peccatum, tendere in diversa coeperunt ; ad poenas hominem veritas exigebat, de cujus reparatione misericordia melius aliquid disponebat. Et fuit hæc mirabilis obviatio, justitiâ hominem ad inferna trahente, illâ hominem ad amissâ reducere cupiente. Sed invalescente justitiâ, in poenas homo datus est, miserias, & ærumnas, & mortem gustans in seculo, corruptionem in sepulchro, & post omnia, tenebras in inferno. Cùmque magnâ jam parte satisfactum esset justitiæ, punitâ jam diu culpâ, post annorum multa curricula, pulsanti semper & instanti,

D

plurimum

Isai. 14. 13.

Psal. 84. 11.

Col. 1. 26.

Psal. 39. 9.

plurimum misericordiae tandem locus datus est in excelsis, in ipsius sanctae & summæ Trinitatis abditis & occultis ; ubi tam mirabiliter, quam piè dispositum est, ut in quo creaverat universa Pater, in ipso perdita restauraret. Hoc consilium illud antequam est, de quo propheta ait, *Consilium tuum, Domine, antiquum verum fact.* Hoc est quod à seculis absconditum, vocat Paulus, *sacramentum.* Obedivit itaque Patri Filius, tam quidem mirabilius, tamque sacratius, quam non seniori junior, non majori minor, sed omnipotenti, magno, magnus, immensus, omnipotens, æqualis in omnibus, obedivit ; sicut in propheta dictum est, *In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam.* Magnus quippe liber est scientiæ & sapientiæ Dei, in quo cum semper legeris, nullus ejus unquam finis occurrit : interiores ejus paginas solus ejus scriptor inspexit. In hoc & homines, & angeli sine fine proficiunt ; & thesaurus ille Dei, quotecumque semper haurientibus, nunquam exhauriri poterit : à fine usque ad finem ejus sapientiæ sola & summa pertingit. In hoc omnes scribuntur homines, & dies formantur, meritaque singulorum comprehensa sunt, & unicuique beatitudo debita expressa continetur. In hujus libri capite quasi parte præcipuâ, scriptum est Incarnationis hoc sacramentum, eo quod in cunctis quæ mirabiliter operatus est Deus, creando singula, creata conservando, & quæ conservat lege mirabili disponendo, nil adeo stupendum est aut mirabile, quam quod seipsum exinanivit Deus, temporalitatem æternus subiit, immortalis morte absorptus est, & in omnibus immutabili permanente lege naturæ, natura tantum divina in exinanitione sua, ad misericordiae jubentis imperium, affecta videtur injuriâ. Sed opera Domini magna sunt, exquisita

Psal. 110. 2.

177

*innocentes voluntates ejus, & ipsius vera sunt judicia, in se-
meripsis justificata.* Ascendens itaque crucem Deus, &
ad clavos manus innocentes expandens, ut locum mor-
tis consecravit ad vitam, sic qui tenebantur in morte
revocavit ad vitam. Ejus enim de cruce stillante san-
guine petrae fissæ suat, ut corporalis pateret aditus,
quo precium illud sacratissimum, angelicis exceptum
manibus, perferretur ad inferos; ut ligni vitæ fructu
communicato, in libertatem vitæ recurrerent, qui sub
hujus gratiæ fide simul & expectatione tenebantur in
inferno. Quid ergo est, in quo jam justitia conque-
ratur? In Paradiso lignum positum est, *bonum ad ve-
scendum, pulchrum oculis, aspectuque delectabile;* & *tulit
mul. er de fructu illius, & comedit; deditque viro suo, qui
comedit:* & inobedientiâ sic consummatâ, ad mortem
via parata est: in Ecclesia quoque lignum crucis ere-
ctum est, cujus & aspectus horribilis fuit, & gustus
amarissimus; fructus ejus erat temporalis illa mors,
qua plebsiebantur rei, qui ob reatus varios addiceban-
tur cruci: ad lignum hoc extendit manus æterna illa
sapiencia, & gustavit fructum hunc, non hoc sugge-
rente serpente, aut muliere sua lente. Olim quidem
serpens hoc fecerat, ut mulier concupiscendo quod
non debuit, velut caro, delectaretur; *vis in hoc ipsum,
quasi sensus rationalis, acquiesceret, sicque viam sibi
paraverat, qua * immortalium corda illaberetur, &
ad se traheret universa: sed evacuatur ad crucem to-
tura quod ejus est;* Serpens Christo nil suggerit;
non delectatur hic caro; sensus ipse rationalis in spi-
ritu carnem trahit post se, ad sustinenda dura crucis, &
mortis amara degustanda. Virtus igitur in cruce re-
sident; & ipsa ascendente quæ Dei virtus est & sa-
piencia, in ipsa & virtus & sapiencia collocatur. Hæc

Gen. 3. 6.

* *E. in morta-
lium*

viam virtutis aperit ; quæ licet arcta sit, tamen ducit ad vitam. Lignum itaque Paradisi fructum protulit, quo posset & suggestio suscipi, & concupiscentia à quibusdam quasi blanditiis excitari : crux in Ecclesiæ jam sinu posita, fructum utique repræsentat, quem si mente gustaveris, nec intus hoste suggerente, nec carne tibi blandiente, succumbis ; verum hostis primâ suâ congressione vincitur, & ad serviendum spiritui caro statim revocatur, & in consummatæ virtutis amorem totus homo reducitur. Hic itaque locus est, in quo justitiam misericordia, quæ vera pax est, osculatur ; hic namque simul utrique satisfactum est, cum & homo, misericordiâ sic agente, redimitur, & justitiæ longè plus quàm debebatur exsolvitur ; & juxta apostolum, *Quod adversum nos scriptum erat chirographum cruci Christi potenter affigitur, & deletur.* Chirographum namque sic conscribitur, ut postquam incisum & per partes divisum est, in utraque ipsius parte plena rei gestæ memoria teneatur. Hæc nostra est cum hoste maligno conditio : nam cum delinquimus, culpa penes nos est, ipso stylo perversi operis graviter exarata, quæ & hostis antiqui memoriâ statim excipitur, & firmè retinetur impressa ; ut si non sit qui redimat, nec qui salvum faciat, præsto sit ei semper quod objiciat : quod quidem Chirographum, Christi morte deletum est ; per quam & nobis culpa remittitur, & ipsius in nos accusatio jam non timeatur. Sed quid istud est, cum ad poenam homo teneatur æternam, filius verò Dei mortem tantum temporalem horis quadraginta pertulerit ? quomodo justitiæ divinæ, æternas ab homine poenas exigenti, in ipsius morte satisfactum est ? Sed proculdubio satisfactum. Appendantur enim in stateta mors ipsa filii Dei,

Col. 2. 14.

Dei, si placet, etiam momentanea, & omnium hominum quantumcunq; debita mors æterna; cui dubium est, quin præponderet ipsa mors unigeniti, licet temporalis, morti, licet æternæ, quorumcunque mortalium? Meritò quippe majus est, & naturâ mirabilius, Deum mori, nulli peccato vel morti obnoxium, quàm mori multitudinem quantumcunque mortalium & peccatorum. Inde namque beatus Job, *Utinam appenderemur peccata mea quibus iram merui, & calamitas quam patior, in statera.* Job quod est, dolens, designare Dominum Jesum, nulli jam dubium est: hic causam nostram ad Patrem agens, velut in cruce positus, ait, *Utinam appenderemur peccata mea; nostra quidem peccata, quibus iram meruimus, in unitate & sacramento corporis & capitis, sua nominans, atque dicens, Utinam attendas, Pater, peccata, quibus iram meruit homo, & calamitatem, id est, poenam quam in cruce patior ego, ad obedientiam tuam factus homo. Nam si utraque consideras (ut verè consideras) poena mea, quasi arena maris, gravior apparebit, id est, poena mea cum obedientia, longè peccatis hominum præponderabit; & tibi, in expiationem culpæ ejus, & præstationem poenæ ab ipso debitæ, satis erit. Ecclesia itaque sancta, spiritu quo illustrabatur intelligens reconciliationem hanc, per manum mediatoris Domini Jesu dandam esse, inter soliloquia quibus ipsam fovebat spiritus, & accendebat amorem sanctum, intra moras jamdiu continuatæ spei, istud amoris Canticum in electorum cordibus crebris iterabat suspiriis, ut diceret, *Osculetur me osculo oris sui.* In osculante verò patrem, à quo filius in hanc gratiam mittebatur, intelligens; ore verò ipso, quod ad osculum de more porrigitur, Filium qui mittebatur, qui os patris est &*

sapientia, designans ; ipso verò osculo, quod osculanti-
 um est grata suavitas, Spiritum Sanctum, qui est am-
 borum amor, exprimens ; sanctæ summæque Trinita-
 tis fidem, futuram quoque Verbi incarnationem, &
 per incarnati Verbi Sacramenta, plenam hominis cum
 Deo reconciliationem, tam verissimè, quàm devotis-
 simè profitebatur. Nam quid hac supplicatione san-
 cta devotius ? Quid oratione purius esse potest ? In
 ipsis statim docetur initiis, qualiter orandum sit, qua-
 tenus Altissimo supplicandum, nam *sine fide Deo placere*
impossibile est ; & quæ sine fide est oratio, exaudire non
potest. Unde Jacobus ait, *Postulet autem unusquisque in*
fide, nihil hæsitans : orationi namque ad penetra-
 re majestatis excelsæ primùm fides pandit introitum. Unde
 quæ exaudiri desiderat, à fidei Sacramentis exorditur,
 ut dicat, *Osculetur me osculo oris sui ;* ac si dicat, Quòd
 exaudiri desidero, in hac fide ad postulandum afflito ;
 in ipsa deitatis substantia confiteor unitatem, in ipsa
 personarum confiteor & adoro Trinitatem. Unitatis
 est confessio, quod dictum est, *Osculetur ;* Trinitatis
 verò quod & Osculans, & Os, & Osculum nominatur.
 Osculans, ipse Pater est : quod ad osculandum porri-
 gitur os ipsum, Filius est : & quod osculantis ore per-
 ficitur Osculum, Spiritus Sanctus est. *Ore* quidem
 veritas, Trinitatis substantiam ipsam nec dissipat, nec
 distrahit Unitatis. Ipse quidem Osculans, nec O-
 sculum est quo osculatur, nec ipsum Osculum quod Ore
 suo ministratur. Sic & Os ipsum, nec est ipse Oscu-
 lans, nec ipsum Osculum quod datur. Ipsum quoque
 Osculum, nec est ipse Osculans, nec Os ipsum à quo
 est. Absit tamen ut cum Osculum dari ab aliquo con-
 spicimus, tres ideo substantias intelligamus : una enim
 substantia osculantis est ; & tam Os ipsum, quàm
 Osculum

Heb. 11. 6.

Jac. 1. 6.

Osculum, non in alia quidem, sed in ipsa summomodo Osculantis substantia est. Sic Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, cum tres verissime sint Personæ, quantum nulla est altera, veritas ista Trinitatis, nihil admittit unitati, aut simplicitati substantiæ Dei; sicut nec ipsa simplicitas addit quicquam, vel minuit Personarum Trinitati. Quod verò non satis est in Deo divina credere, nisi & ipsius humilia verissime credantur, exquisitissimo verbo utitur, dicens, *Osculum*; per hoc & incarnandum Verbum, & quæ futura erat reconciliationis humanæ plenissime designans sacramentum. Quæ cum sic dicta sint, in tractatum sequentem, juvante Domino, & spiritum innovemus, & stylum.

Osculetur me osculo oris sui.

Attendimus non unumquempiam justum ab Adamo usque ad Christum; sed omnes in orbem terrarum longè latè que, in quos se gratia Spiritus Sancti diffuderat, intellexisse, de femine Adam unum quandoque nasciturum, qui de admissio unius pro omnibus satisfaceret, & in seipso triumphatâ morte, in omnibus membris suis ipsam quandoque destrueret, & regno tradito Patri, homines Angelis adæquaret. Hæc itaque fides, & in spiritu revelatio, Sanctorum inflammabat desideria, & in futura mentes secula protrahabat, ut & hujus vitæ moram longam reputarent, qua tanta differebatur expectatio; brevemque quasi priusquam corporalibus hoc intuerentur oculis, finendam. Hos igitur omnes, quos una regebat fides, & provocabat spes, totam scilicet, piè credentium multitudinem;

multitudinem, Salomon (in quo sedem sibi sapientia constituerat) ipsâ qua illustrabatur luce considerans, ipsam, velut Sponsam, in promissi sibi jamdiu Sponsi desideria positam, sui verba desiderii depromentem inducit hoc modo, *Osculetur me osculo oris sui*. Trinâ verò repetitione, qua dicitur, *Osculetur me osculo oris sui*, triplex osculum notat, quod se optare demonstrat : primùm reconciliationis, ut dictum est : alterum, congratulationis : tertium, illud æternæ jucunditatis. Reconciliationem verò optabat Ecclesia, quæ se totam in Adam peccâsse cognoverat : & hoc, quia non per alium quàm per Unigenitum Patris ipsum, videlicet, Sponsum suum, posse fieri cognoscebat. Optat ut ipsam osculetur Pater, quod est, ut ipsi remittat iram osculo oris, id est, incarnatione Unigeniti sui, qui & os & Verbum est Patris. Unde & expressè dictum est, osculans Pater ; sed osculo Filii ; quia cum salvet Pater non suâ quidem, sed ipsâ Filii sui salvat incarnatione, quos salvat. Quam tamen incarnationem, quia verè operatus est & Pater (cum inseparabilis sit totius operatio Trinitatis) ideò rectè, cum osculum oris sit, *osculari* inde dicitur Pater, id est, ipsam carnis assumptionem quam non habet in se, hanc tamen in Filio operari. His itaque de reconciliationis osculo dictis, ad investigandum id quod congratulationis osculum dicitur, juvante Domino, accedamus. Hoc enim & usus habet, & scriptura sæpe commemorat. Ait enim Isaac filio suo, *Accede ad me, & da mihi osculum, fili mi ; & accessit, & osculatus est eum*. Legitur etiam de Jacob, quia cum vidisset Leam, & cognovisset eam consobrinam suam esse, *amovit lapidem quo puteum claudabatur, & adaquatio grege osculatus est eam, & elevatâ voce flevit*. Laban etiam, *cum audisset venisse Jacob, currit*

Gen 27.26,
27.

Gen.29.10,
11.

Ibid.13.

currit obviam ei, complexusque, & in oscula ruens, duxit in domum suam. Reverso etiam Jacob de Mesopotamia Syriæ, post longam illam peregrinationem legitur, quia currens Esau obviam fratri suo, amplexatus est eum, fringensque collum ejus, & osculans, flevit. Joseph quoque, cum amplexatus recidisset in collum Benjamin fratris sui, flevit, & osculatus est omnes fratres suos, & ploravit super singulos. Prodigum quoque filium, cum adhuc longè esset, vidit pater ipseus, & misericordiâ motus est, & accurrens cecidit super collum ejus, & osculatus est eum.

Gen. 33.4.

Gen. 45.14,
15.

Luc. 15.20.

Quibus nimirum omnibus congratulationis intelligitur osculum, quo suorum parentes & propinqui congratulabantur successibus, & intrinsecùs applaudebant; gaudium quod fovebant intrinsecùs, foris osculo demonstrantes. Hoc verò congratulationis osculum dari sibi sperat & expectat Ecclesia: quod erit die illâ novissimâ, cum vitæ merita collocabuntur, & reddet unicuique Dominus Jesus, prout gessit in vita, sive bona, sive mala. Ove namque perditâ boni pastoris humeris tunc ad caulas reportatâ, convocabuntur amici ejus & vicini, sancti nimirum angeli, qui voluntatem ejus apud se continuâ stabilitate custodiunt, & ob hoc amici sunt; quique ipsius visione assiduè perfruuntur, & ob hoc vicini rectè nominantur; quibus dicet, *Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat;* quod & de drachma perditâ pari modo dicturus est.

Luc. 15.6.

vers. 9.

Hæc erit congratulatio summa, cum pastori bono, non solum cœlestis illa beatorum spirituum applaudet Ecclesia, sed & quæ humeris humanitatis ejus reportata erit, de sua restauratione gratulanti sponso, gratulanti etiam Virtutum supernarum multitudini, congratulabitur. Implebitur ipsâ die, quod in historia continetur, manifestans enim se fratribus suis Joseph, præce-

E

pit

Gen. 47. 1.
&c.

Math. 25. 41.

Math. 25. 35.

*pit ut egrederentur cuncti foras, & nullus interesset alienus agnitioni mutae. Elevavitque vocem cum fleu, & dixit fratribus suis; Ego sum Ioseph; & osculatus est eos. Alieni erunt ipsa die quibus diciturus est Dominus. Discede a me maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo & Angelis ejus. Quibus eâ die separatis, manifestabit se Dominus Jesus fratribus suis, dicens, Ego sum Ioseph; ac si patenter dicat, Ad memoriam revocetis quomodo venditus, & in mortis carcere positus, inde resurgendo prodierim; & jam manifestè cernite quòd & sceptrâ regni habeam, & judiciaræ potestatis culmen in omnem creaturam a Patre sic donatus obtineam. Hic Sponsæ Sponsus, & Sponso Sponsa congratulabitur; & indivisibilis animorum conjunctio perpetuâ confœderatione solidabitur. Sponso sponsa congratulabitur, quòd post infirma carnis, post carcerem, post flagella; post alapas, post sputa, post clavos, post mortem, post sepulchrum, post lapidem magnum ad mortuum, in tantum sublimatus sit, ut in carne assumpta judicet omnem carnem, & omne genu cœlestium, terrestrium, & inferorum sibi flectat ad gloriam: ad Sponsam verò congratulatio Sponsi erit, quòd in incertum non cucurrerit, in vanū nequaquam pugnaverit; quòd triumphatâ morte, sub pedibus suis conculcato Sathan, Ecclesiâ sibi, quanto laboriosius, tanto & gloriosius, acquisierit; & acquisitam indicibili jam gloriâ muneraverit, cujus quidem bonus illâ die & universis applaudet, & singulis. Quid enim est illa Domini gratiarum actio, quâ diciturus est illâ die, *Esurivi, & dedistis mihi manducare, & cætera in hunc modum, nisi quædam Judicis ipsius, & Sponsi ad illa interna bona Sponsæ suæ congratulatio? Sex quippe combatibus distincta est, ipsa numeri perfectio totam bonorum**

rum omnium designans plenitudinem ; qua in præ-
 senti vita Domino complacet quæque fidelis anima ;
 qua etiam Sponso suo tota se conformat Ecclesia. Mi-
 sericordia quippe sunt opera, ut pascatur pauper, &
 potetur, & vestiatur nudus, & holpes tecto suscipia-
 tur, infirmus visitetur, & clausus. Sed nunquid in
 iis solùm beneplacitum est Deo ? Nunquid non sibi
 virtus complacet unaquæque ? Quid enim sancta illa
 virginitas ? quid castitas honoranda ? quid Sanctorum
 parsimonia ? quid silentium ? quid prædicatio sancta ?
 quid iustitia, fortitudo, temperantia, ac prudentia ?
 quid virtutes innumeræ, quarum in Scripturis sanctis
 laus est, quibus in acquirendis sibi continuus & assi-
 duus Sanctorum labor insudat ! Quòd si in iis Domi-
 no beneplacitum, quid est quod in iudicio, cum bo-
 nis Ecclesiæ congratulabitur, hæc sola commemora-
 bit Dominus quæ corporaliter exhibita ? Bona qui-
 dem sunt, sed non sola. Constat itaque, jam dictâ ver-
 borum clausulâ omnes animæ dotes, Ecclesiæ bona
 generaliter omnia comprehendere. Esurit enim Domi-
 nus, & sitit : quod tamen dicendo, nulli sanctam Di-
 vinitatem subicimus passioni ; ipsius enim Divini-
 tatis summæ vita impassibilis est ; quantumque vita
 temporalis passioni subiecta est est obnoxia, tantum vi-
 ta illa æterna & increata ab omni profus est passione
 procul & extranea. Ex more tamen Scripturarum esu-
 rire dicitur, & sitire ; nec uno tantum modo, sed plu-
 ribus. Esurit enim Dominus in membris suis, esurit
 in se. In membris esurit, cum quis suorum coporalis
 aut spiritualis victus necessitate adducitur : cui nimi-
 rum passioni caritas diversis operibus misericordiæ
 subvenit, attenuatum cibo potuque reficiens, spiritua-
 lia desiderantem spiritualibus instruens & ædificans :

nam ut fami sitique corporali subvenire pium est ; ita & spiritualis victus egestati subvenire piissimum ; nam ut veritatis iudicio præcellit anima corpori ; sic longè melius, longè sanctius est, ipsi quàm corpori subvenire. Utrumque tamen bonum, utrumque Domino in gratiarum etiam actionem beneplacitum. Similis est & circa nuditatem inspectio. Alget corpore Dominus, alget & spiritu : corpore, cum frigoris inclementia nullo vestis operimento repellitur ; spiritu, cum quis interiùs nullo virtutis indumento vestitur. Hoc frigus ab Aquilone est, quo corda multorum non in- frigidantur solum, sed indurantur ; de quo propheta, *Ante faciem frigoris eius quis sustinebit ?* Hanc Christi nuditatem in eius membris operit, qui destitutum vir- tute virtutum exemplis informat & instruit. Cui con- gratulans Dominus in fine dicturus est, *Nudus fui, & operuistis me.* Quonam verò modo peregrinus & hos- pes in membris suis sit Dominus, palam est ; in seve- rò peregrinus & hospes est apud eos, qui nondum fi- dem quæ in ipsum est, susceperunt : qualibus & ipse ait, *Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos : filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet ;* quia tenebrosa peccantium corda immundi spiritus & frau- dulenti possidentes inhabitant, *Filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet.* Caput enim Ecclesiæ est Christus ; & caput Christi, Deus ; & apud hos re- clinat caput Filius hominis, qui ipsum æqualem Pa- tri, coæternum, & consubstantialem confitentur : qui- bus Filius ipse, nec recens Deus est, nec alienus : (ipsis quippe recens est, qui ipsum aliquando ince- pisse, & non ab æterno à Patre genitum esse, prote- stantur : ipsis verò alienus, qui ipsum non idem in sub- stantia esse cum Patre affirmare conantur.) Apud hos hospes

Job. 37.9. &
Eccle. 43.22.

Psal. 147.17.

Math. 8.30.

hospes est & peregrinus ; quibus omnibus per prophetam dicitur, *Muta fiant labia dolosa, quæ loquuntur adversus justum iniquitatem, in superbia, & in abusione.*

Psal.30.19.

Apud hos hospes est & peregrinus, pulsans per prophetas, per apostolos, per Scripturas omnes, ut ipsi aperiant ; quibus Dominus illâ die dicturus est, *Hospes fui, & non collegistis me, quia fidem quæ in me est, quam prædico, in quam missus sum, non admisistis.*

Math.25.43.

Unde datur intelligi, qui sint, qui suscipiant hospitio salvatorem ; hi, nimirum, qui dogma sanæ fidei condignâ veneratione suscipiunt, hæresim penitus execrantes, & ut columbæ simplices, munda tantum grana fidei colligentes ; quibus quippe non satis est per fidem tantum salvatorem tecto suscipere, nisi & hunc suscipiant omnimodâ caritate & virtute. Ipse namque ait, *Ecce, ego sto ad ostium pulsans ; si quis audierit vocem meam, & aperuerit januam, introibo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum.*

Apoc.3.20.

Intrat ad nos Dominus, cum ipsi cordis januam ad credendum aperimus: communi cœnâ reficimur, cum desuper amore concepto, ad opus omne bonum, dono gratiæ spiritualis * ex-

* f. accendimur.

tendimur. Infirmos verò visitare, tam fraterna caritas, quàm divina monet auctoritas. Nam quid humanitati plus congruit, quàm ut homo homini, frater fratri, validus imbecilli, tum verbi solatio, tum subsidio operis, affectione piâ, plenâque mentis compassione subveniat ? Quod non solum corporaliter

* f. infirmato,

* f. invalescit,

* infirmanti, sed ægotanti spiritualiter exhibendum est. Languor enim spiritûs in multis ad eò * convalescit, ut jam in iis nec confessionis sit vox, nec sensus prænitentis. De iis ait apostolus, *Quis infirmatur, & ego non infirmor ? Quis scandalizatur, & ego non uror ?*

Cor.2.11.29.

Hi crebriò visitandi sunt, & vitæ verbo commo-

Reg. 3. 17. 21.

Reg. 4. 4. 34.

Math. 9. 12.

Pfal. 141. 8.

Pfal. 68. 13.

Pfal. 118. 61.

monendi, quousque septies oscitando, os suum in confessionem dono septiformis Spiritus aperiant, & ipsis vitæ doctoribus, non tantum intus incalescendo, sed & exterioris hominis sui plenâ dispositione, conformentur. Hinc enim est, quod cum Elias suscitavit mortuum, expandit se super illum : & Elifæus dum mortuum suscitavit, *Os suum ori ejus, & oculos oculis, & manus manibus applicat.* Ut, sicut ait apostolus, membra sui corporis omnia quæ antè *Vasa iniquitatis ad iniquitatem fuerant*, hi qui suscitantur à morte, doctores sanctos imitando, virtuti jam servire compellant. De iis ipsa Veritas ait, *Non est opus sanis medicis, sed malè habentibus.* Horum quidem levioribus morbis, alii gravioribus & diutinis fatigantur. Hi itaque quos peccati vêtustas opprimit, quasi quidam animarum carcer includit ; quorum assumens in se personam propheta, ait, *Educ de carcere animam meam ; & illud, Infixus sum in limo profundi ; & item, Funes peccatorum circumplexi sunt me :* quos in lenitatis spiritu visitare, verbo vitæ compungere, & abstractos à vitiis virtuti restituere, misericordia longè major est, quàm clausos corpore, vinculis piè relaxatis, educere. Cùm sint itaque mandata duo, unum ad dilectionem Dei, alterum ad dilectionem proximi pertinens, ex quibus tota lex pendet & prophetæ, vitæque constat humanæ perfectio ; superius jam dicta clausula totum in se complectitur, quo mandatum utrumque completur. Per hæc enim quæ Divinitatis intuitu proximis exhibentur, intelligenda sunt omnia, per quæ ipsorum cuicumque necessitati subvenimus, spirituali, sive corporali : in passionibus enim, fame, siti, nuditate, penuriâ tecti, morbo, vinculis, nihil acerbius est : unde per hæc, quæ fratrem quemlibet angunt vehementius

&c

& affligunt, intelligenda prorsus sunt omnia, quibus agente misericordiâ, divinitatis intuitu, qualibet id exigenti necessitate corporali seu spiritali, subvenimus. In membris enim suis, duobus modis, ut dictum est, esurit, & sitit, & alget Dominus, nunc remedium corporale, nunc spirituale desiderans; uno verò modo in se: non enim à nobis hoc solum exigit, ut fratribus necessaria impendantur; vult ut nostra fides & caritas in ipsum principaliter intendatur, & in proximum ab ipso secundariò derivetur. Quæ itaque spectant ad proximum, hæc in membris suis esurit, sitit Dominus, & expostulat: quæ verò non ad proximum sunt, sed ob Christi reverentiam observantur, hæc ea sunt quæ Dominus in seipso esurire dicitur, & sitire, quod ipsi hoc idem est, quod & velle. *Veniens autem Dominus ad scilicet, esurivit*; & pendens in cruce, dixit, *Sitis*. Quid esurivit, aut sitit? nostram proculdubio salutem, nostram fidem, & quæ in ipsum est, caritatem, longanimitatem, & continentiam, & virtutes alias, quæ licet non intendant in proximum observantur ob Deum: virtutes etiam quæ in proximum sunt, tam in se, quam in membris suis esurit; has verò quæ ad se, in seipso. Constat itaque jam dictâ verborum clausulâ omnes animæ dotes, Ecclesie bona generaliter omnia, comprehendi. Et hoc congratulationis est osculum in quod suspirat Ecclesia, quod in Spiritu postulat omnis anima, dicens, *Osculetur me osculo oris sui*. Sic ad Patrem loquens, os ejus, juxta hunc sensum. Filium nominans & tam ipsius Patris quam Filii osculum; Spiritum Sanctum intelligens. *Ait enim, Osculetur me Pater*, id est, me dignam osculo, ipse qui creavit, efficiat; & hoc, *Osculo oris sui*, id est, per Spiritum Sanctum Filii

Matth. 21. 18.

Joan. 19. 28.

Fili sui, qui os ejus est. Ipse enim Spiritus osculum est quod dat Pater, osculum quod dat Filius; quia vapor est, & procedens, ab utroque suavitas: qui sicut ab utroque procedit, sic & Pater ipsum & Filius in beatorum corda diffundit. De ipso enim ait Dominus, *Mittam vobis Spiritum*: & alibi, *Spiritum quem mittit Pater in nomine meo*. Petit ergo à Patre, per Filium sibi Spiritum dari; ut de ipso gratiarum dona percipiens, in novum quendam decorem transeat, ut in illa die, à Patre per Filium vocem congratulationis audiat, & osculum congratulationis accipiat. Vox enim congratulationis est, qua Dominus illà die dicturus est, *Euge serve bone*; & illa ad Virtutes cœlestes, *Congratulamini mihi de ove perditâ. Congratulamini de drachma inventâ*; ac si dicat, Quis sit, vel quantus Ecclesiæ decor, attendite; quot gratiarum donis, quantâ virtutum gloriâ fulgeat, intelligite; quod pro tali ac pro tanta laboraverim, unâ mecum congaudete. Quæ (quæso) futura est ad vocem hanc toti Ecclesiæ pax? quæ animarum sanctarum futura est in mente tranquillitas? cum ad hanc Sponsi congratulationem, de sua jam gloria secura, non erit amplius quod timeat, quod de cætero perhorrescat. Et hæc quidem pax est ista securitas in quam suspirat Ecclesia; ut die illâ, qua tremebunt angeli, pertimescent Archangeli, Sponsum sibi placatum habeat, & per ejus Spiritum sanctificata, in virtutum sibi decore complaceat; & per osculum Filii, qui Spiritus Sanctus est, à Sponso pacem, congratulationem, & dona re promissa percipiat: cujus nos participes efficiat Dominus Jesus, qui est in secula. Amen.

Joan. 15. 26.

Joan. 14. 26.

Matth. 25. 27.

Luc. 15. 6.

Osculetur

Osculetur me osculo oris sui.

REconciliationis igitur & congratulationis osculo demonstrato, superest ut voluptatis osculum, juvante Domino, prosequamur. Quod ne delicatis auribus molestum fortè sit, si in tractandis spiritualibus corporalis cujusdam voluptatis reminiscimur, illud præ oculis habeant, quod epithalamium Sponsi & Sponsæ est quod agitur, nuptiale carmen est quod tractatur: nec mirum si in nuptiis, in rerum Sacramento spiritualium, istius osculi fiat mentio, cum ipsa Sponsi & Sponsæ carnalis etiam commistio, in Scripturis Sanctis non modicum in spiritualibus explicet Sacramentum. Carnalis enim ista commistio, conjunctionis ejus quæ est in Domino Jesu, carnis, scilicet, & verbi, Sacramentum est: Sic & osculum istud Sponsi & Sponsæ, jucunditatis ejus quæ post tremendum illud judicium, & Sponsi cœlestis ad bona Sponsæ congratulationem, in æternum futura est, manifesta quædam demonstratio est. Voluptas enim, quædam foeda est, quædam verò sanctissima: & illa quidem sancta est, cuius meminit Propheta, dicens, *Inebriabimur ab ubertate domûs tuæ; & torrentis voluptatis tuæ potabis eos*: quæ quidem voluptas torrentis dicitur, non quòd citò transeat, sed quòd abundanter infundat. De hac enim & *Isaias*, *Non vidit oculus præter te, Deus, quæ præparasti diligentibus te*. Juxta quod *Paulus* ait, *Nec oculus vidit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se*. Unde & convenienter Propheta ait, *Inebriabimur ab ubertate domûs tuæ*: Ebrietas enim statum

Psal. 35. 9.

II. 54. 4.

Cor. I. 2. 9.

F

mentis

mentis immutat, & à se quodammodo alienat; sic in illa gloria mutatio mentis erit non modica. Trahit nos in hac vita quædam carnis ad parentes, & propinquos, notos, & benevolos, affectio; in illa vita totum hoc absorbebitur; in Deum totus amor extendetur, in illum mens tota se colliget; patrem nesciet, ignorabit & matrem; erga neminem affectione tangeretur, nisi quem Christo conformem noverit, quem corpori ejus compaginatum & unitum adverterit: *Tradet enim Dominus Iesus regnum Deo & Patri, & ipse erit omnia in omnibus.* In hac quidem vita, carnis quadam propagatione per patrem matremque traducimur; Sicque plures adinvicem quadam inter nos consanguinitate & affectione jungimur: in regeneratione verò, nihil carni debetur, aut sanguini. Quis enim te de pulvere pater eriget? Quæ te mater ad vitam de morte perducet? Ad suum reducet rerum ordo principium. Primus homo de terra creatus est, & mulier de ossibus ejus formata; sanguinisque profluvio quodam ab iis propagati sunt universi. Prima igitur hominibus creatio, de terra; secunda, de viro; tertia, de viro & foemina; quarto, in Domino Jesu, non de viro, sed de foemina: in regeneratione verò, sola illa futura est quæ in Adam præcessit. Nihil in illa jam erit, quod aut foeminae debeamus, aut viro. Qui de terra formavit Adam, illâ die de pulvere eriget universos, ut * creationi jam totum debeamus, nihil carni. Et sicut Adam soli fuit Domino, totius affectionis & amoris, & in omni bono tam corporali quàm spiritali, debitor & obnoxius; sic omnino die illâ, nulla nisi Domino quicquam debeamus. Ipse nobis pater, & mater, & frater, & soror futurus est, & in veritate resuscitatæ carnis vigor spiritus omnia possidebit; * ubique secundum carnem jam pater

Cor. 1. 15. 24,
28.

* f. creatori

* f. ibique

pater non erit, aut mater, nec alii omnino secundam carnem propinquitatis gradus esse poterunt. His omnibus felici jam commercio commutatis, ut horum loco quæ in carne habuimus, jam & secundum carnem patrem Deum habeamus; ut ipse nobis sufficiens voluptas sit, & *omnia in omnibus*. Nam si mentis oculum ad spiritualia desectas, idem abundantius invenias. Hic enim auro delectatur homo, delectatur argento, & lapide pretioso, affectione pignorum, abundantia frugum & fructuum, subjectione volucrum, jumentorum, & piscium, & quod sibi latè patet & subjacet orbis terrarum: hæc magna voluptas est; sed imperfectis sensibus, & parum adhuc illuminatis. Fulgor auri perstringit oculum; sed nondum illuminatum. Homini glorificato si aurum porrigas, non ipsum afficis, aut delectas. Glorificatus oculus intuetur interius intuendo creaturam, ipsum qui creaturæ præest, conspicit & contemplatur. Intuenti mihi, corpus quod est foris opponitur, & quod est intus, absconditur: non hæc hominis glorificati visio est: ipsi, creatorem non abscondit creatura; sed aperit per corpus animam; in hac mentem, in mente memoriam, intellectum, & rationem, virtutes etiam omnes, quas intus mater gratia format, intuetur: nec tantum effectum operis conspiciat, sed & manum illam mirabiliter formantem omnia, contuetur. Supernam illam sapientiam, mirabiliter in corporibus, longè in spiritibus mirabilius operantem aspiciat; & cum miretur opus, longè plùs miratur opificem, potenter omnia continentem. Summum illum & superessentialem Spiritum infusum omni creaturæ, immensum miratur, & simplicem; quibusdam esse præstantem, non vitam; aliis vitam, sed insensibilem; aliis sensibilem, sed rationis expertem; aliis rationem, sed

admissione corporis impeditam, aliis substantiam nullâ commissione corporis involutam. In quibus omnibus venustatem venerabilem, & decorem indicibilem considerans, artem tamen ipsam plûs in ipso miratur artifice, quàm totum hoc quod attendit in ordine creaturæ: in quem mentis infigens oculum, velut in profundum maris, avolat; tanta in ipsa divinitate contemplans, quanta nec lingua dicere, nec in præsentî potest mens etiam sancta concipere. Movetur cœlum, suo feruntur astra circuitu, Planetæ suis moventur in circulis, deputatorum sibi movetur aër flatu spirituum, mare terram circumstringens reddit immobilem: in iis animalia formis variis & figuris obambulant, metallorum fulgent species, aridet fructuum grata suavitas, & innumerabilium rerum color, odor, atque sapor, sensus mortalium multâ suâ varietate perstringunt, & est in iis omnibus ordo pulcherrimus, meritò ipsius sapientiæ sic disponentis universa, laudabilis. Glorificatus verò spiritus formas omnes in materia, decorem totum creaturæ mente percurrans, sanctum illud ingreditur summæ divinitatis arcanum; ubi rerum omnium causas, omnem denique creaturam, sicut in mente est, & semper vivit, longè plenius inspicit, quàm eam, dum sub tempore laboretur, aspiceret. Thesaurus itaque sapientiæ & scientiæ ingrediens, totum quod ornare & beatificare mentem potest, invenit affluenter, ut nil ei jam desit in ulla gratia, sed confidenter jam dicat Domino Jesu, *Sufficit mihi gratia tua.* Nam intra divinitatis undâ collectus homo, à magnifica illa gloria mortali ejus absorpto, pace, & tranquillitate, omniumq; desiderabilium affluit abundantia. Sic cuiq; electorum infundente se superessentiali Spiritu illo & increato, ut in omnibus, ipse sit omnia, eo quòd omnium

Cor. 2. 12. 9.

nium appetibilem, & singulis, & universis, ipse in se, & ex se, sit indeficiens sufficientia. Hæc sanctorum spes est, hæc expectatio, hic ille finis, in quem, cum anima quæq; pervenerit, suum se beatissimè cursum jam consummâsse lætabitur. Hoc voluptatis est osculum, quod de loco voluptatis quem plantaverat Dominus à principio, dari sibi sancta Ecclesia, dari sibi fidelis anima quæque desiderat, dicens, *Osculetur me osculo oris sui*. Modo itaq; mirabili, statim in operis ipso principio meminit finis, dicens, *Osculetur me*: ut illum, ad quem flagrat desiderio, qui rerum omnium initium & finis est, sibi quoque initium esse testetur & finem, ad quem nos perducat Dominus Jesus, cui cum Patre & Spiritu sancto, sit gloria, honor, & imperium in secula seculorum. Amen.

Osculetur me osculo oris sui.

HEc sunt verba Sponsæ, quibus Sponsum superiùs allocuta est: verba quæ sequuntur Sponsi sunt, quæ statim ad illa continuat, dicens;

---

*Quia meliora sunt ubera tua
vino. 2. Fragrantia unguentis
optimis.*

Quæ qualiter iis quæ sunt dicta cohæreant, videamus. Petentem quidem osculum, & in hoc zelo spiritûs æstuantem, statim Sponsus advertit: & quia spes quæ differtur affligit animam, ne affligat eandem, & spem ejus in longum protrahendo differat, sic

desideranti respondet; fiet quod postulas, *Quia meliora sunt ubera uia uino.* Quod tale est, ac si dicat Sponsus intra se; Tu quidem dilecta mea, tu Sponsa mea, tu mihi cœlesti connubio sociata, non inutiliter, nec ut sterilis, sed utpote quæ filios parere, & hos, ut ad perfectum deducantur, enutrire apta es, ex hoc quod habes ubera rore cœlesti fœcundata. Hæc ita junguntur, ne lectio Spiritûs Sancti minùs sibi cohærens, & quasi dissuta videatur. A modo quid significant quæ dicta sunt, videamus. Imprimis tamen quærendum est, cur ab uberibus laus Sponsæ incipiat? Cur cæterorum, quæ laude digna prominent, laudem Sponsus ipse reticeat? Nam cur crinibus ornata facies, cur genæ, cur labia, cur oculi, quos columbinos consequenter nominat, non laudantur? & imprimis tota laus Sponsæ circa ubera continetur? Quod ideo quidem est, quod cum in Sponsa, ut dictum est, multa Sponso complacent; quo magis oblectetur nihil est, quàm ut ipsa mater fiat, populos enutriat, & rore cœlesti fœcundata, uberibus Spiritu Sancto plenis, filiis innumeris documenta sancta, tanquam lactis alimenta, ministret. Hoc igitur est, in quo Sponsa magis complacet; in quo Sponso magis cordi est, unde magis laudatur, & ab ipso quasi præconiis extollitur. Num ad ubera divertamus, & quæ sint Ecclesiæ ubera, attendamus? Ubera igitur ab ubertate sunt dicta, eo quod in hæc magna quædam copia lactis influit, quam sugimus, quaque alimur, quaque dum annos infantia transigimus, sustentamur. Hæc sicut pectori infixæ sunt, sic menti Ecclesiæ, quæ Sponsa est, duo sunt Testamenta proposita, ut in iis die meditetur ac nocte, & in iis abundantiam lactis colligat, qua innumeros populos alat, enutriat, & ad perfectum usq; perducatur. Lac enim quoddam dulce, quoddam

Vers. 14.

quoddam acidum est ; utrumq; tamen bonum extat, & sapidum. Quid dulcius est, quam Deum unum credere, ipsumq; toto corde, totâ animâ, totâ mente diligere, proximum non lædere, ab homicidio, adulterio, & furto, & falso testimonio, & ab iis omnibus quæ Lege prohibentur, abstinere ? voluntariè verò & malitio sè peccantibus, lac acidum Lex ipsa proponit, hoc annectens, *Reddat quis animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, adustionem pro adustione, vulnus pro vulnere, livorem pro livore.*

Ex. 21. 23, 24, 25.

Quod quidem lac patienti videtur acidum, sed Regi bono, & secundum timorem Dei constituto Principi, lac placidum est, & gustu stivissimum; quia, *pestilentiæ flagellato, stultus sapientior erit.* Et hæc est voluntas Domini, ut unus in populo multos cohibeat, & malitiosè peccantes sic puniat, ut Ecclesia Dei multâ pace congaudeat, & aliquem filiorum suorum, ob gustum lactis acidum, contristari abhorreat. Lactis verò hujus de quo agitur, substantia est, quæ resolvitur in butyrum, & in coagulum, in caseum, & serum : hæc virtutum gradus enunciant, quibus à minimo ad perfectum ascendendum est. Serumenim, quod serò de lacte colligitur, ipse est timor Domini, de quo dictum est, *In*

Prov. 29. 25.

scium sapientiæ timor Domini. Ab hoc in pœnitentiam cordis, & confessionem oris, & satisfactionem operis, ascenditur : ut sic per orationum suffragia, per jejunia multa, par elemosynas latè distributas, & euncta quibus peccata purgantur, in casei firmitatem, quasi virtutum quandam consolidationem, veniatur : & sic facto ad omnes quodam pacis coagulo, ad lata regna charitatis, quæ butyro designatur, fiat ascensio. Novi quoque Testamenti pagina dulcedine lactis hujus abundanter exuberat, quæ catarrhactas coeli nobis apertas insinuat;

Psa. 110. 10.

nuat; & quod in deliciis Dei dulcius habebatur, emis-
sum nobis in salutem cœlitus esse, demonstrat. Hæc
Verbum carnem factum, quod est, Deum factum ho-
minē, homini in se homine misericorditer subvenisse,
declarat, quæ dicta ejus & facta, quæ Christus in vi-
ta hac mirabiliter gessit, exprimens; regnum quoque
ejus, & vitam, quæ sine caritura est, bonis omnibus re-
promittens. Omnem hominē venientem in hunc mun-
dum hujus dulcedine lactis exhilarat. Cæteris tamen
lac acidum propinat, dicens, *Vae vobis Scribæ & Phari-
sæi, quia clauditis regnum cœlorum ante homines.* Quo in
loco, *Vae,* septies interminans, lac illud innuit, quod
verè in dentium stuporem acidum, in fine reprobis
omnibus daturus est, dicens, *Ite maledicti in ignem æter-
num, qui preparatus est diabolo & angelis ejus.* His itaque
de Sponsæ uberibus, in modum præfatiunculæ, præli-
batis, & illud adjiciendum est, quod sicut humano cor-
pori sic infixæ sunt ubera, ut unum partem dexteram,
alterum lævam obtineat; sic omnis Scriptura divinitus
inspirata, sic quidem monitis & verbis distincta est, ut
quædam lævæ Ecclesiæ, quædam ejus dextræ depu-
tatæ sint. Habet enim Ecclesia lævam, habet & dex-
tram. Læva ejus hæc vita est, ejus dextra vita quæ futu-
ra est, quæ & æterna est. Omnes itaque Scripturæ,
quas vel primum, vel Testamentum novum continet,
quæ sic editæ sunt ut vitam hanc præsentem instituant,
docentes, qualiter hoc mundo, & iis quæ mundi sunt,
homouiti debeat, ut vitam hanc absq; Dei offensa trans-
currat, vitia declinando quæ prohibet, virtutes asse-
quendo quas jubet; hæ omnes Ecclesiæ uberi sinistro
deputatæ sunt. Uberi verò dextro illæ assignatæ sunt,
quæ mundum, & ea quæ mundi sunt, spernere ejus de-
licias abhorrere, Deum solum diligere, hunc appetere;

hinc

Math. 23-13.

Math. 25. 41.

hinc dissolvi, & esse cum Christo, persuadent. Vnde illud, *Ecce electi Dei, carnem comant, spiritum roborant, demonibus imperant, mira: ulis coruscant, cœlestem patriam moribus & vitâ prædicant, & ad eam pertingere etiam per tormenta festinant; occidi possunt, flecti nequeunt: & quæ hujusmodi sunt, uberi dextro rectè competunt. His igitur uberibus ditata Sponsa alit populos, & primis enutritos virtutibus ad summa & perfectâ perducit; & ei rectè Sponsus applaudit, dicens, *Meliora sunt ubera tua vino.* Vinum verò, cui comparata Sponsæ ubera, meliora dicuntur, quid significat, nisi scientias innumeras, quibus se humanus implicat animus, & involvit? ad eò ut quæ Dei sunt negligat, & ea quæ Dei sunt, hæc inquirere & investigare contemnat. Has quis enumeret? has quis sub numero comprehendat? Artes quidem septem sunt, quæ ideo *liberales* dictæ sunt, quòd iis homines liberi sua studia impendebant; discentes primò quæ sunt elementa loquendi, & hæc suis tam characteribus, quàm nominibus exprimentes; iis sibi junctis aptantes syllabas, & ex syllabis dictiones, & ex dictionibus orationes, formantes: hanc suus labor implicat, in infinitum extendens animum, & nisi primo salutetur in limine, suis malè cruciatibus torquens. Logica verò suis relinquatur sudoribus; quæ quo proficit amplius apud se, eo sibi dantes operam, plus à Deo avertit. Oratorum verò labor ornatus, tam falsitati deservit, quàm iis quæ vera sunt; egregiè dictum reputant, sive verum sit, sive falsum, quod ornatè pronuntiatur, & (ut secundùm hos loquar) appositè. Hæc quo falsitati præstat obsequium, ab eo longè est qui simplex est veritas, sanctam præbens Evangelii & sine fuco scientiam. Quid Arithmeticæ numeros, Musicæ consonantias aut dissonantias,*

G

Geometriæ

Ecclef. 1. 17.
Ecclef. 7. 30.

Geometris figuris enumeremus in quibus labor est, & afflictio spiritus; dicente sapientiâ, *Deum creavit hominem rectum, & ipse in finibus miscuit se quasi in aqua.* Porro Astronomia, eorum coloris dividens & parallelis, planetis nomina dans & stellis, motusque singulorum assignans, in eis qui sibi dati sunt circulis, nunc eorundem stationes; nunc progressionem, nunc retrogradationem denotans, omnium denique adaequationem in anno uno philosophico, qui non minus quam quindecim milia annorum continet, suis regulis ementur. Hæc Solis, in centum octoginta duobus circulis, aliorumque planetarum circulis sibi deputatis, elevationes, depressiones, mediisque stationes attendens, inundationes, exaridationes, abundantiam, egestatemque, temporaque media distinguit, & quæ Deus ante secula certo ordine ventura disposuit, quodammodo præfagire præsumit: hæc multo vino mentes inebriat, & cum Dei opera studiosè considerat, à Deo deviat, & humilitatem ejus aut certè prorsus ignorat, aut minus amat. Sunt & Artes quæ mechanicæ dicuntur, ex mundi sapientibus usibus quidem necessariae, sed non adeo dignæ reputantur; ut agricultura, architectura, lignificum, & textura, sutoria quoque, & cuforia, & fusoria, aliæque innumerae, quas necessitas, aut jucunditas, aut certè voluptas adinvenit. Hoc vinum est quod potatur, aut certè inebriatur mundus; ut dum querit, quod necessitas, aut quod jucunditas, aut quod voluptas, aut quod curiositas suggerit, omittat ea quæ Dei sunt: & an incarnatus Deus, an passus, an resurrexerit, & ascendit, & mortalibus æterna promiserit, aut prorsus ignorat, aut fortè nota despiciat. Sed Sponsus quid de iis Sponsus ait? *Meliora sunt ubera, tunc vinum* protestans longè fore melius lacte Ecclesie simpliciter enutriti,

enutriri, quàm iis quæ dicta sunt, superbè & inutiliter
 inebriari. Hinc Isaias ait, *Quare appenditis argentum* Isa. 5. 2.
vestram non in panibus, & laborem vestrum non in satu-
ritate? Argentum enim non in panibus expendere, est
 eloquentiam & laborem in iis consumere, quæ Dei no-
 titiam & visionem non dant: de qua ait David, *Sati-* Psal. 16. 15.
bor càm apparuerit gloriatua. Cut verò meliora reputari
 debent, causam annectit, dicens, *Quia sunt fragrantia*
unguentis optimis. Unguenta medicorum arte bene
 confecta, bene fragrare non dubium est. Horum quæ-
 dam pungitiva, quædam mitigativa, quædam conser-
 vativa sunt. Quædam enim pungunt, ut sanent; quæ-
 dam mitigant ea quæ dolent; quædam conservant, ut
 à putredine intacta permaneant. Hic spirituum vir-
 tutum effectus est. Poenitentia namque dolet, admi-
 sisse quæmpiam id quod luget: post ejulatum, & con-
 fessionem, & satisfactionis opera, spes jata mitigat id
 quod dolebat: hinc charitas in vitam æternam, ea quæ
 sunt solidata, conservat. *Ubi ergo Ecclesis, meliora*
sunt, id est, simplices illæ doctrinæ quæ ab uberibus
 eliciantur Ecclesiæ, potentiores, & ad animarum salutem
 efficaciores sunt *vino,* id est, figuentis omnibus & in-
 ventionibus, quæ secularis adinvenit sapientiâ, ut iis,
 sequentes se, & sibi dantes operam, poterit & inebriet:
 ideoque *fragrantia sunt unguentis optimis,* id est, eo mo-
 do fragrantia, quo fragrant unguenta quæ sunt
 optima.

Oleum effusum nomen tuum.

HÆ Sponsa ad Sponsum est amabilis & honesta
 Responsio. Gratificavit eam suo imper Spôsus clo-
 gio,

gio, dicens, *Meliora sunt uberata visio; fragrantia unguentis optimis.* Quæ & illi velut gratias agens, hoc ei respondit elogio, dicens, *Oleum effusum nomen tuum;* ac si dicat, si mea laudanda sunt ubera, hoc tuo accessit præconio: quod enim meis profertur uberibus, hoc de tuo est, cujus nomen oleum effusum est. Qua nimirum responsione insinuat, fidem quæ in nomine Christi est, omnem fidem transcendere: & sicut oleum, quibuscumque misceatur liquoribus, omnes proculdubio transcendit & supernatat; sic fidem quæ Christi nomine signata & fundata, & apostolorum documentis est denunciata, omnibus quæ adversus hanc inventionibus jam dictæ sunt, vel fortè poterunt inveniri, superesse & prævalere: unde & dicitur, *Nomen tuum est ut oleum,* id est, fides quæ in nomine tuo est, sic est ut oleum. Quod ut magis exprimat, adjicitur, *Effusum.* Hoc enim oleum toto quidem tempore, quo verbum caro factum non est, non effusum extitit; quò, prævalente peccato, misericordiâ non obtinente, omne hominum genus inferi tenebris addictum est, & sub maligni dominatione detentum: at postquam satisfactum est iræ, venitque tempus plenitudinis & gratiæ, oliva illa fructifera, Deus, scilicet, Pater, à quo omnis boni origo est, columbam tanquam olivæ ramum ferentem emisit, filiumque suum per hunc incarnari constituit; & oleum de ramo hoc expressum, tum latè per mundum effudit, quàm latissime incarnatio hæc toti mundo multis variisque modis innotuit. Hoc innumeris unctione suâ profuit; *Virtus enim de illo exibat, & omnes sanabat.* Hoc innumeros illuminando à cœcitatibus tenebris ad fidem convertit. Hoc cœcis visum, surdis auditum, mutis eloquium reddidit, febrem fugavit, & paralytica membra restituit, & mortuos, vitam

Luc. 6. 19.

talem illis restituendo spiritum, suscitavit. Hoc suis gressibus maris undas solidavit. Hoc panes duodecim ad novem millia hominum satianda ampliavit. Quid iis enarrandis immorer? Joannem audiamus dicentem, *Sunt & multa alia quæ fecit Iesus; quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere eos, qui scribendi sunt, libros*, id est, fidem adhibere eorum multitudini, quæ in libris sunt committenda, signorum. Huius enim effusio olei mundum illuminat, Ecclesiæ faciem exhilarat, cibos aptat & præparat; ut sine huius admisione, suo vix cibo spiritus satiari prævaleat. Nam ut Paulus ait, *Sine fide placere Deo impossibile est*. Si enim sine charitate cuncta quæ mundi sunt offeram, me etiam ipsum ita ut ardeam, nihil sum. Si enim sine charitate id offerens, nihil sum; ergo sine fide id faciens, nihil esse prorsus invenior. In Marco, duo minuta vidua offerens, plus aliis qui magna offerebant dicitur obtulisse; hinc per duo minuta, charitatem Dei, & proximi intelligens, in quibus offerens Ecclesia, plus illis offert, qui sine iis sua dantes, multa offerunt & disperdunt. Fides ergo Christi, sine qua nec charitas, nec bonum quodlibet haberi potest, illa est quæ cibos animæ condit, aptat, & præparat, ut in fide oblata placeant; & quantumcunque minima, magna tamen sunt, & à Deo magnum quidem regnum, scilicet, coelorum obtinentia. Rectè ergo dictum est, *nomen Christi*, id est, fidem ejus, in qua nos salvari oportet, *oleum effusum esse*, id est, mundo communicatum, & virtutibus approbatum; propter quod sequitur;

Joan. 21. 25.

Heb. 11. 6.

Cor. 1. 13.

Mar. 12. 44.

G 3.

Ideo

Ideo adolescentulæ dilexerunt te.

Hinc enim amor adolescentularum excitatus est, hinc dilectionis origo extitit. Viderunt enim signa, viderunt & mirabilia quæ ei obsequebantur ad nutum; viderunt hominem in infirmitate positum, cuncta quæ sunt hominis, præter peccatum & ignorantiam, continentem, & ea quæ super hominem sunt, facientem; motique sunt, ut hunc super hominem crederent, quem quadraginta dierum & noctium jejunia sustinentem, aquam deinceps in vinum transmutantem, deinde in monte transfigurantem se, facieque in modum Solis resplendente, in vestimentis etiam candorem nivis exhibentem, cum mortuis colloquia habentem, Patremque de nube restantem, *Hic est filius meus dilectus, qui mihi per omnia complacet; hunc audite;* Sicque novissime manifestâ susceptâ morte immortalitate de ipsa triumphantem, sicque ad cœlos unde venerat redeuntem; quid nisi Deum credere, venerari, & adorare, & super omnia diligere, potuerunt? Hunc itaque *dilexerunt adolescentulæ*, id est, animæ nuper ad fidem conversæ: qualem animam fuisse Petri in primis æstimo, cum dixit, *Exi à me, quia homo peccator sum, Domine.* Piscatus fuerat totâ nocte Petrus, & nihil prorsus apprehenderat; in eius verbo laxavit rete, & multitudinem copiosam apprehendit. Adolescentulus extiterat Petrus, & libenter Dominum audiebat; sed hoc facto firmatus, in adolescentem crevit; post in juvenem firmissimum, & sic in virum perfectum evasit. De Paulo etiam persecutore quid referam? qui nunc persecutor, nunc adolescentulus effectus est, illustrante cum Domino, & dicente, *Saule, saule, quid me persequeris?*

Luc 9:35.

Luc 5:8.

Act 9:4.5.

Ego

*Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris. Ad hanc statim vocem verè conversus est, dicens, Domine quid me vis facere? Sic factus adolescentulus, audit ab Anania verba quibus ex crevit, quibus vir magnus effectus est, & totius Ecclesie murus, atque defensor, & propagator. Sic infinitus credentium numerus, primùm accedentes, & ab ipso vitæ verbum audientes, in medico primùm allecti, deinde verbo plùs illecti, ex quo signa & mirabilia intellexerunt, quibus nec resistere, nec contradicere poterunt, id verbo, id opere protestati sunt, nomen hoc solum adorandum esse, & precunctis quæ sub cælo sunt, diligendum: unde subditur, *Oleum effusum nomen iuvm; ideo adolescentula dilexerunt te.* Sequitur;*

3 *Trabe me post te.*

Attendens itaque Sponsa adolescentularum gloriam, in qua per dilectionem susceptæ sunt; secundum quam, quæ fuerant adolescentulæ, jam reginæ censentur; & has considerans in hanc gloriam sublimari non potuisse, nisi traherentur à Patre, expandis sinum, dilata orationem; orans pro se, ut ipsa in membris suis minimis pertrahatur ad Patrem; optans ut secum omnes occurramus in virum perfectum, & mensuram ætatis plenitudinis Christi; unde & subdit quod sequitur, *Trabe me post te.* Sciendum est enim omnes quotquot currimus, in duas partes trahi, unam quæ dextra dicitur, alteram quæ sinistra. In sinistram trahitur, qui malis semper operibus implicatus, in iis vitam consumit. In dextram verò trahitur, cui bonus præest angelus, ostendens ei bona quæ faciat, & his consum-

consummandis semper intendat : unde ad Deum loquens, ait, *Post te*, id est, in iis qui tibi placita sunt, in quibus te præducem habeam, in iis me define, nec aberrare me, vel alias deflectere me permittas : sic enim scriptum est, *Nemo venit ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*. Ut ergo accedamus ad Deum, Patre trahente opus est, ut nos ipse præveniat, * sic ducem præbeat, & cum duxerit, ipse suscipiat. Item quoque scriptum legimus, *Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum*. Christus quidem à terra exaltatus est, cum in crucem est à terra levatus : item exaltatus est, cum terram deserens, in coelo est ad dextram Patris collocatus : qua sui consideratione, vel in cruce positi, vel ad dextram Patris elevati, electa quæque trahit ad se, dum & se vitis crucifigunt, & terrena non curantes, ad sedentem desuper in alta suspendunt. Alta namque petit, qui trahitur, & levare se super se totus intendit, virtutum montem coram se conspicit, & dum ejus ardua apprehendere nititur, in imo se quandoque conspicit, & miratur. Clamat itaque dicens, *Trahere me post te*, quia de valle hac non ascendo, nisi per te. Quod si porrectam tibi manum Dei senseris, & extractum de valle miseriarum, & de luto fæcis agnoveris, manum apprehende, tene, deosculare, & dic, *Non dimittam te, nisi benedixeris mihi*: Illi gratias habe, qui verè deducet te, ut curras in odore unguentorum suorum : quod per simile dictum agnoveris. Currunt enim canes sagacitate narium, ut feras comprehendant, quæ dum fugiunt, odore sui densitatem aëris inficiunt, sicque viam sequentibus, qua comprehendantur, ostendunt. Relatio quidem ista, dæmonum figura est : fugiunt enim qui tentantur, & sunt maligni spiritus; aut mali homines, qui sequuntur, ut fugientes ad mala

Joan 6. 44.

* f. se

Joan. 12. 32.

Gen 31. 26.

mala pertrahant, & occidant, & de eorum moribus gloriantur, & se faciant. Sic in mundo perficitur odibilis ista venatio, in qua auctor malitiae spiritus cornu suggerit, voce monet, & ad suggerendum quod vult, homines malos spiritusque perversos admittit, & innumeros, tentationi non resistentes, occidit. Dei verò Spiritus longè in contrarium operatur: hic dat velle bonum, dat effectum peragere quod bonum est; dat in iis oblectari quae sursum sunt, & eorum quae sursum sunt incessabiliter odore respergi. Divini Spiritus unctio quidem mirabilis, qui eam, quam perungit, pellem, habilem reddit & consutilem, & ad summi regis ornamentum praestat aptabilem. Hujus unguenti odore perfunditur, qui assidue in lege Domini meditatur, a prans sese, ut quibuscumque resistat noxiis, nullis se addicat peccatis, sanctorum se moribus applicet, hos imitando se sanctificet, & odore perfusus unguentorum spiritualium, in his semper gaudeat, securus oblectetur & quiescat. Obscrat igitur in hunc modum, *Trabe me post te*, id est, Tu, ad quem non venitur nisi per te, mihi funem tui amoris innecte, quo pertrahar ad te, * quo aliàs divertere non sinat me. Ait enim Sa-

* qui aliàs
Ecclef. 4. 12.

lomon, quia *funiculus triplex non facile rumpitur; quem si membris meis maligni manu innecti permiseris, ut cor meum cogitando mala pertrahat ad se, linguam meam haec loquendo totam inflammet ex se, & corpus meum haec agendo inclinet totum & diverstat ad seos quid mihi, nisi ut dicam illud apostoli: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Tu mihi, Domine, respondeas, *Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum.* Haec me tua, Domine, gratia liberet, quia fortis es & potens: in hoc praelio, tu funem eius de manu peccati fortior eripias; tu hunc abrupas; tu*

H
funiculum

Rom. 7. 24.

Vers. 25.

funiculum tuum triplicem totum membris meis annectas; ut te intus corde sapiam, te & tuâ linguâ denunciem; & solum ea quæ tibi placita sunt, opere devotus adimpleam. Tu volentem me sequi res, à maligno potenter cripias, post te ambulare facias, ut cum ambulavero post te, non in incertum currere incipiam, sed coronam quam promissisti diligentibus te, per te huc tractus, apprehendam. Hoc quidem est quod sequitur,

Curremus in odore unguentorum tuorum.

ID est, crepti à maligno per te, ad bonum incitati à te, ad summum perducti trahente te, *curremus*, id est, totâ vitâ nostrâ proficiemus; *in odore unguentorum tuorum*, id est, odoramento virtutum spiritualium, quibus tuos tangis, & ungis. Optans itaque bonis * dona, eosque ad meliora pertrahi desiderans, ait, *Trabe me post te*; ut me volentem, & currentem, & toto corde desiderantem te, in hoc adjuves, ut beato tandem sine apprehendam te, & cursu bono consummato, securè jam requiescam, & delecter in te. Quia verò quidam nec currunt, nec apprehendere post te cursum volunt, hos tua dignetur visitatio, ut lumen eis veritatis aperias, & illuminatos ad te trahas, & dato eis fune charitatis, ad te perducas. Hos, magnus ille Paulus significat, qui ante vocationem suam totus post Sathan currebat; sed postea, percussus à Domino, prostratus, & illuminatus est, & prædicator mirabilis effectus, fune hoc triplici alligatus, post Deum currens, gladio consummatus est. Sive itaque volentem, & potentem currere, trahas post te ut plus currat, & eò perveniat, quò

* f. bona,

quò pervenire non poterat, nisi per te; sive nolentem, & impotentem currere, convertas, sicque datâ gratiâ illumines, ut & ipse apprehendat te. In odore bono *unguentorum tuorum*, id est, virtutum spirantium ex te, curremus, tibi referentes gratiam qui apprehendisti nos, & laudes referentes in gloria, ad quam nos tuo munere perduxisti. Sequitur,

Introduxit me Rex in cellaria sua: exultabimus, & letabimur in te.

Est edita superius oratio, qua dictum est, *Trabe me post te; curremus in odore unguentorum tuorum*. Quæ ne videatur inutilis, & sine fructu prolata, consequenter adjungitur, *Introduxit me Rex in cellaria sua*. Ecce enim jam tracta est, tracta quidem, & in ipsa Regis cellaria introducta. Quis verò dignius Rex appellatur, quàm qui omnium habens jura regnorum, ea quibus vult, & quando vult, & quamdiu vult, distribuit, & in iis mores hominum considerans, eos aut coronat pro meritis, aut attendens insolentiam affligit dignè pro commissis. Hic verè Deus est, qui uno cuncta regit imperio, qui ea quæ sursum sunt, & quæ deorsum continet, suum dans singulis esse creaturis, ut sint, & bene sint, & ipse super omnia dominans Deus. Hic est, quæ desiderans hæc Sponsa, id est, anima, vel Ecclesia, tota peccatis purgata, ejus jamdiu flagitavit osculum, ipsum quærens apprehendere, cujus jam sentit in se desiderium. Quod nimirum, quia summæ beatitudini prope est, differtur adhuc, nec datur osculum, donec anima, vel Ecclesia, ex creaturis intelligat, an elegerit dignum. Inde est, quòd aut per angelum, aut per vir-

tutem aliquam, Sponsa hæc in cellaria Regis introdu-
 citur, ut ejus aut noscat opes, & ex opibus quis sit, qua-
 lisque, quantusque sit is quem desiderat, recognoscat.
 Quod advertens Sponsa hæc, & agens gratias, ait, *In-*
roduceis me Rex in cellaria sua: exultabimus, & letabi-
mur in te. Ecce quod in cellariis est, in cellariis exultat:
 & sunt quidem cellaria divini palatii pars aliqua, opes
 in se Regis continens, & secreta. Regis verò palatium
 illud est, cujus meminit propheta, dicens, *Israel, quàm*
magna est domus Dei & ingens? locus possessionis ejus ma-
gnus, & non habet consummationem excelsus, & immen-
sus. Hinc ejus attendamus palatium, quod utique tan-
 tum est, quantum creatura protenditur. Ejus longum,
 latum, & altum, omnis emetitur creaturæ dimensio-
 nem. Quod si mente procedas ulterius, audi Scriptu-
 ram; ait enim, *Non habet consummationem, excelsus, &*
immensus: in omni quippe creatura Deus est. Sed nun-
 quid cum creatura consummatus est Deus, ut ubi finem
 suscipit creatura, ibi finem sortiatur & Deus? Abfit
 hoc, & ab humana procul intelligentia repellatur.
 Deus enim sicut immensus est, sic infinitus est, & æter-
 nus: quod si infinitus est, non est utique quod finem
 habeat; sed ubi terminum creaturæ constituit, ibi in
 simplicitate & puritate sua se suscipit: juxta quod in
 Evangelio testatur veritas, dicens, *Clarifica me pater*
apud semetipsum, claritate quam habui antequam mundus
fieret. Erat quippe tunc Pater in Filio & Spiritu sancto,
 erat Filius in Patre & Spiritu sancto, erat & Spiritus
 Sanctus in Patre & Filio, beatam complens Trinita-
 tem, & unam sanctificans in substantia unitatem. Hoc
 itaque Regis palatium est; & sunt eius cellaria, man-
 siones quædam coelestes, quarum meminit Dominus,
 dicens, *In domo Patris mei mansiones multe sunt.* Quæ
 quidem

Bar. 3. 24, 25.

Joan. 17. 5.

Joan. 14. 2.

quidem mansiones, coelestium virtutum habitationes diversae sunt, & diversae gloriae, quibus secreto modo suo quem novit Dominus, easdem disponit & ordinat, ut in iis locum gloriae & habitationis suae sanctae constituat. Haec quis discernit & separat? horum contubernia quis dividit & dijudicat? Altra quidem est, & intellectu nostro incognita, incomprehensibilis illa omnium virtutum & angelorum inhabitatio, qui nobis invisibiles, stantes & stabiles in tentatione reperti sunt; & corrudentibus iis qui mente contra Dominum elati ceciderunt, merito suae constantiae stabiliti, & Deo perpetua charitate conjuncti sunt. Quorum ut nobis nota sunt nomina, sic sunt virtutes incognitae, coelum & terram continentes, cuncta quae sunt in iis disponentes, vitam iustorum moderantes, & quae debentur malis supplicia non ignorantes: quorum numerum scit solus conditor Deus, qui hos creavit ab initio, & eorum perenni fruitur & jucundatur obsequio: horum naturam scit trinitas sancta, scit numerum in trinitate persona secunda; Dominus noster Jesus Christus, qui cum ad passionem duceretur, ait, *Converte gladium tuum in locum suum. An putas quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi plus quam duodecim legiones angelorum.* Quae duodecim legiones septuaginta novem millia, & nongenti, & nonaginta duo, id est, octoginta millia, octo minus inveniuntur. Aliorum vero nobis incognitus est numerus, qui inestimabiles Deo laudes resonant, & iis occupati laudibus non fatigantur, aut deficient, sed harum frequentatione laudum potius delectari, magis est, ut vel in ejus quam cernunt majestatis amore & agnitione semper proficiant, vel ad perfectum adducti, in eo quod jam diu adepti sunt, sine fine stabiles perseverent. Haec itaque mansiones cellaria sunt,

in quibus introductam se dicit hæc Sponsa, ostendens se per angelum, aut per virtutem aliquam, harum informari exemplis; ut Deum cõtemplando, ipsum totâ virtute diligit, & ejus laudem sine intermissione foveat, & non in temporalium & transeuntium affluentia delectari se, sed horum potiùs continuâ frequentatione ostendat, dicens, *Introduxit me rex in cellaria sua: exultabimus, & lætabimur in te. Exultare enim, mente gaudere est, & lætari, gaudium quod interius est, signo quod sit extrinsecus, demonstrare. Ut itaq; gaudium quod concepisse se nunciat, Deo totum attribuat, adjungit, In te: vana est enim simul exultatio, & vana lætitia, nisi quæ fundatur in Domino: unde Psalmista ait, *Lætamini, justî, in Domino, & gloriamini omnes recti corde.* Itemque Psalmum inchoat, dicens, *Exultate, justî, in Domino; rectos decet collaudatio.* Ecce quæ lætitia & exultatio, quam laus utiq; prosequitur & gloriatio, tota quidem ex Deo est, cum Deus toto corde, totâ animâ, totâ mente colligitur, cum cor tuum ad amandum proximum, sicut & ad teipsum, aperitur: & horum omnium remuneratio non in hac vita queritur, sed in futura patientissimè expectatur: unde & subditur;*

Psal. 31. 12.

Psal. 32. 1.

Memores uberum tuorum super vinum.

Hic verò attendendum est, quod hæc exultatio & lætitia, tota ex memoria procedit uberum, quæ Sponsa, Sponsi ipsius ubera esse confitetur: quod, qua ratione verum sit, considerandum est: Sponsus enim

enim, primâ sui responsione Sponsæ respondit superiorius, Non est tua repellenda oratio, quia *meliora sunt ubera tua vino*: unde cum hæc, Sponsus Sponsæ dicat esse ubera, & in sequenti, Sponsa Sponsi ubera esse profiteatur, illis aut eadem ubera esse necesse est, aut equidem assignatæ diversa: sed ne moram impedimenta faciant, ubera eadem Sponsi fore testatur, & Sponsæ: Hæc enim ubera, divina fore testatur eloquia; quæ quidem Dei sunt, ab ipso divinitus inspirata: sunt & Ecclesiæ, ipsi ad enutriendos & erudiendos populos, ex Dei gratia concessa. At igitur hæc Sponsa, *Exultabimus, & letabimur in te, memores uberrum tuorum*, id est, divinatorum eloquiorum, quæ à te inspirata sunt, & à te mihi dante concessa. *Super vinum*, id est, super intelligentiam omnium eloquiorum, quæ, ut vinum avertit animos, sic animam auerant à te, & manibus detinent occupatam: Sequitur;

Recti diligunt te.

QVæ nimirum adjectio, supradictorum est commendatio. Nullus enim diligit, nisi qui rectus est, nec quis rectus esse potest, & non diligere. Rectus enim est, qui caput ad hoc erigit ad quod creatus est, illuc toto corpore extenditur, unde sibi esse, vivere, sapere, & intelligere, concessum est. Unde hoc cuiquam, nisi à Deo est? Ait enim Psalmus, *Scitote quoniam Dominus ipse est Deus; ipse fecit nos, & non ipsi nos.* Qui ergo se ad Deum erigit, rectus est, quia illuc proculdubio tendit, unde sibi ista adesse recognoscat: qui verò deorsum flexitur, qui ad mundum inclinatur, caput deorsum figens, pedes sursum erigens, monstro assimilatur, & curvus est; de

de quo propheta ait, *Miser factus sum, & curvatus sum usque finem, ejus proculdubio plangens miseriam, qui sic à bono discedens, terminat in morte vitam. Nolens verò in hunc modum nos incurvari Dominus, mulierem in Evangelio decem & octo annis inclinatum, nec valentem sursum respicere, sanatam erexit, de infirma sanam, de curva rectam faciens; seipsum esse ostendens, cujus dilectio sanat, & erigit, rectos facit, & suscipit. Sequitur;*

4 *Nigra sum, sed formosa, filia Jerusalem.*

Sponsam suam hæcenus Sponsa alloquuta est, quæ est vel Ecclesia Dei, vel anima quæque perfecta, jam mundum nauseans, & Deum puro corde contemplans: hæc autem expetens osculum, ait, *Osculetur me osculo oris sui.* Quod quia nondum datur, sed in tempus illud defertur, quo post resurrectionem omnium, animæ corporibus ipsis coadunatæ, in quibus gratum Deo famulatum exhibuerunt, perenni jucundabuntur æternitate, & simul immortalitate donabuntur. sed ei à Sponso responsum est; Quod petis osculum, nunc quidem non do, sed cum jam Deus erit omnia in omnibus, & fratrum vestrarum impletus erit numerus, tunc me donaturum promitto: ad quem fratrum implendum numerum, te quidem aptam considera; & hoc ideo, quia *meliora sunt ubera tua vino.* Qua exhilarata responsione, iterum ipsam alloquitur, dicens, *Oleum effusum nomen tuum:* & iterum illud, *Trahere me post te,* ut tuorum uberum adjuta virtute, cum ea multitudine que deceat te, tandem perveniam

veniam ad te. Jam verò edocta quid agendum sit, & quod ejus uberibus populos enutrirī oporteat, ut cum iis in salutem ampliata concurrat, præ oculis illud habens, *Melior est obedientia quàm in victima, & auscultare, Reg. 1. 15. 22. magis quàm offerre adipem arietum*; obedit, & humiliata se conuertit ad populos, dicens, *Nigra sum, filia Ierusalem*. Ierusalem verò, civitatem quis esse nesciat, quam præ omnibus elegit Dominus ut in ea doceret, & in ea verba vitæ ederet, in ea & ejus finibus miracula operaretur, quibus mundus obstupesceret, & mirabiliter per Angelum inchoata in Nazareth, postmodum edita in Bethlechem, & in ea ad ultimum passione suâ, & resurrectionis gloriâ, ascensione quoque, & Sancti Spiritûs missione, compleret. Hanc verò alloquens, dicit, *Nigra sum & formosa, filia Ierusalem*. Ejus verò dicit filias, omnes prædicatione Domini Jesu ad ipsum conversas animas; quæ vel ipsum corporaliter, vel ejus prædicationem antea per prophetas & justos alios, vel postmodum per apostolos, & eos qui fidem in eis habuerunt, audire meruerunt: has filias nominat, quasi supplices, quasi parentes, nihil contra Patris gerentes imperium, fidem, ut sibi credita est, observantes, & in hac observanda usque ad vitæ terminum, spretâ morte qualibet, constantissimè perseverantes. Quia verò, ut ait Salomon, *Inustus prior est accusator sui*, de se sumens exordium, ait, *Nigra sum*. Quod quidem testimonium, de se despiciabile, plus attenditur, quàm commendatione dignissimum. Quis enim Sponsæ decor est, si nigra, si fusca, si in visu horrenda Sponso appareat? si quæ fugit amor, hæc præsentet amplexibus; & quæ sequitur, quæ jucundè suscipit, his planè carens inveniatur. Attendendum itaque nigredinem hanc plus habere

formæ in se, plus decoris, plus honoris, & honestatis, omni eo quod visus allicit, quod mortalium affectus in se rapit & distrahit : inde enim subditur, *Nigrasum, sed formosa*. Hanc nigredinem, spirituales operantur affectus. Sanctus enim Spiritus hanc inducit nigredinem : ipse Dei amorem infundit cordibus, contemptū dat seculi, caduca dat spernere, amare quæ æterna sunt : ad hæc affectus excitat, iis acquirendis laborat, in iis orat, in iis jejunit, in iis corpus assidue macerat, mundumque sibi, & se mundo contempribilem parat. Hanc sibi nigredinem Dominus noster Jesus Christus affuturam declarat, dicens, *Quia oportet me ire Ierosolymam, & multa pati a senioribus, & Scribis, & principibus Sacerdotum, & occidi*. Quam quidem ejus nigredinem Evangeliorum textus denunciat, exsequens ea quæ sustinuit, quæ pro homine, redimendo pati voluit ; quamque novissimè mirabiliter resurgendo, & sic in coelos ascendendo, Spiritumque Sanctum mittendo, in miram decoris formam transmutavit. Apprehendit & hæc nigredo Petrum ejus apostolum, cum Herodes illum quatuor tradens quaternionibus militum, captum detinuit, & vinctum duabus catenis in carcere fortiter alligavit ; qui cum in mane producendus esset ad gladium, ipsâ nocte eductus per angelum, omnes pertransivit custodias, portam quoque ferream, quæ ultro sibi aperta est, Angelo ducente, evadens, *Ad se reversus, dixit ; Nunc scio verè quia emisit Dominus angelum suum, & eripuit me, &c.*

Math. 16. 21.

A& 12. 11.

Cor. 2. 11. 23. Paulus quoque se hæc participare asserens, ait, *In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis super modum, in mortibus frequenter*. Hanc itaque nigredinem, in Christo qui caput est totius Ecclesiæ, & in membris ejus præcipuis, Petro & Paulo idcirco assignavimus

signavimus, ut hinc constet, quia omnes qui piè volunt in Christo vivere, necesse est ut persecutionem corporalem, qualem isti, vel qualem omnes per mundum latè martyres invincibiliter pro Christo passi sunt, sustineant; aut certè spiritualem, qualem plantavit apostolus, dicens, *Infelix ego homo! Quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Omnes enim nigredo ^{Rom. 7. 24.} involvit, vel qualis ex persecutione corporis est, vel qualis ex impetu animi reluctantis. Ait ergo Sponsa hæc filiabus Jerusalem, quas cruciendas suscepit; filia Jerusalem, attendite quia *nigra sum*, ad omne quidem periculum, ad omne genus mortis suscipiendum prompta, ad omnem tentationem subeundam parata; ita ut *neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Potestates, nec cætera quæ sequuntur* ^{Rom. 8. 38, 39.} quæ apostolus connumerat, *eam separare quodammodo à obaritate Dei, qua est in Christo Iesu.* Tu quoque quæ filia Jerusalem dici desideras, me spectando, exemplum me tibi proponendo, sta, accedens ad servitatem Dei, ne facile movearis; quia ex hac nigredine indicibilis tibi forma decoris adveniet: sic enim scriptum est, *Nigra sum, sed formosa.* Quæ quidem forma hinc primo est, quòd ad imaginem & similitudinem Dei homo creatus est; *ad imaginem*, ex ratione; *ad similitudinem*, ex virtutis imitatione: Nam si rationem quis habeat, & virtutem imitari desistat, imago quidem est; sed in qua placere possit, deest similitudo; de qualibus scriptum est, *Videns autem Deus, quòd multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis esset intenta ad malum omni tempore; pœnituit eum, & deletavit, non agnoscens imaginem deformatam, & non admittens similitudinem in decorem.* In tanta verò multitudine hominum quæ aquis deleta est, quot erant fa-

cies, quæ secundum hominem dicebantur pulcherrimæ, ex aptâ Dei compositione ? quot cæsaries altæ ? quàm profunda pectora ? quàm operationi patentes scapulæ ? quot corpora ad usus bonos, si voluissent, composita ? quot tibiæ ? quot manus ? quot brachia ? in quibus si nil quæreretur, nisi quod extrâ pulchrum est, non utique involverentur aquis, aut raperentur ad infima. Sed ii omnes obvoluti peccati nigredine, in domum nigram, infernum, scilicet, nigredinis huiusmodi principi deputatam, demersi sunt, inibi experientes, quæ sit differentia inter denigratos peccato, & inter hos qui pro Christo, passionibus, & his quæ passionibus comitantur, adstricti sunt. Hi frident in tenebris; aliorum gloria in luce est: unde & hic dictum est, *Nigra sum, sed formosa*. Ecclesia enim Dei nigra est, vel passione corporis, vel maceratione carnis, & spiritus attritione, quia Christum sequitur, quousque pertingat ad ipsum. Sequitur;

Sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis.

DVobis præmissis, duo quoque sunt subjecta. Etenamque quod dictum est, *Nigra sum*, subiungitur id quod dictum est, *sicut tabernacula Cedar*: ei verò quod positum est, *sed formosa*, supponitur id quod dictum est, *sicut pelles Salomonis*. Quæ sic posita sic intelligamus, Cedar namque filius fuisse Ismael intelligitur; qui postquam adolevit, inter fratres suos habitare dedignatus, sibi solitudinem inhabitandam elegit, erigens sibi tabernacula, quæ aëris omnem inle-

Gen. 25. 13.

inclementiam suscipere, & nullam vel æstus vel frigoris enormitatem devitarent. In iis Cancrum æstuantem sustinebat, in iis rigentem frigore Capricorum non metuebat, in iis occurrentium sibi quorumlibet impetus sustinebat, & militantium arma confringens, eis & virtute corporis, & tabernaculorum soliditate resistebat. At igitur Ecclesia, vel anima quæque perfecta, se nigram esse sicut tabernacula Cedar, quia, sicut hæc nullis poterant occursionibus repugnari, sic & hæc, ab amore Dei, & cuncta justitiæ illius, nullis poterant minis, nullis poterant adversantium terroribus, aut flagellis averti: juxta illud beati Pauli, *Scio quod nulla omnino creatura separabit me à charitate Dei, quæ est in Christo Jesu.* Sequitur quod jam dictum est, *sicut pelles Salomonis.* Quæ quidem pelles, non ovium, non caprarum, non aliquorum omnino animalium intelligenda est; sed ipsa pelles Salomonis; de qua & alibi dictum est, *Pelle & carnis vestisti me, ossibus & nervis compegisti me.* Hæc itaque pelles est faciem ejus contegens, & cervicem, collum ejus muniens, pectus & brachia, vitalia quoque operiens, & reliqua corporis, quantum est, intra se claudens atque concludens. Salomonem verò, quis nesciat Regem extitisse divitissimum, cui dedit Dominus cor sapiens & intelligens, in tantum, ut nullus ante eum sibi similis extiterit, quique regna omnia à flumine terræ Philistin, usque terminum Ægypti obtinuerit, offerentia sibi munera, & sibi cunctis diebus vitæ suæ servientia. Huic quid deesse potuit, quod sibi in victu & vestitùs ornatu non obedierit? Summus enim decor, & summa formositas huic affuit; quem, nullo carere quo vita hominum adornari queat, quisquis bene sanus intelligit. Huic ergo pelles, Ecclesia sancta;

sancta, vel anima quæque perfecta, rectè se comparat, dicens, *Formosus sum sicut pellis Salomonis*; quia sicut in iis rebus humanis, nihil hac pelle pulchrius, nihil dignius intelligitur; sic in iis quæ ad Deum sunt, nihil sanctâ Ecclesiâ, nihil animâ perfectâ ornatius, aut accuratius invenitur. Quod si quis aliùs speculationem erigat, potest per hunc Salomonem, magnus ille Salomon intelligi, Dominus noster Jesus Christus, qui in suo sanguine pacavit universa, qui fecit utraque unum, cœlestia & terrestria confœderans, ut in cœlis sit Deo gloria, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Hujus pelli se conformat Ecclesia, & quæque fidelis anima, sperans certâ spe, ut cum eo sit in beata immortalitate, immortalis futura, & æternâ beatitudine in incorruptione donanda. Vnde & sequitur;

5 *Nolite me considerare, quòd fusca sum, quia decoloravit me Sol.*

A Csi dicat, Nigra quidem sum, innumeris decolorata passionibus, horribilibus affecta tormentis: sed vos quæ filix vultis esse Jerusalem, nolite hoc attendere, nolite passiones meas ante oculos ponere, & has tanquam intolerabiles reputare. Quid Romæ in Petro per crucem passa sum, quid per Paulum in gladio, quid per Joannem in dolio, quid per Andream in Achaia, quid per singulos apostolos in mundi locis diversis, denique per Stephanum, per Jacobum in Judæa, quid per Polycarpum, quid per Dionysium, quid per Laurentium, quid per Vincentium, quid per Thebæam Legionem, quid per omnes mundum late

late martyres, sustinuerim, quomodo in iis decolorata sum, ne attendatis; sed propter quid ista perpeſſa sum, quem fructum per istam conſequar, quàm beatâ donari me gloriâ certiffimâ ſpe teneam. Hinc attendite, hinc conſiderate, quòd hanc decolorationē ipſe Sol juſtitiz fecit in me. Hæc pro eo paſſa ſum, qui Sol eſt juſtitiz, qui reformabit corpus noſtrum configuratum corpori claritatis ſuz, ut cum eo perenni vivam gloriâ, & beatitudine perfruar ſempiternâ. Sequitur;

Filii matris meæ pugnaverunt adverſum me, poſuerunt me cuſtodem in vineis.

Nigram ſe fuiſſe dicit Eccleſia, unde verò nigredo hæc primò contigerit, conſequenter oſtendit, dicens, *Filii matris meæ pugnaverunt adverſum me.* Hos matris ſuz filios dicit, ex Abraham, & Iſaac, & Iacob ſtirpe progenitos; qui cum omnes filii hominum toto orbe terrarum, in lævam partem declinarent, ut adorarent idola, & iis ſacrificarent, id facere renuerunt, ſed potiùs in fide unius Dei, qui cuneta creaverat, per quem cuneta conſiſtunt, ſtabiles, immobiliter permanſerunt. Hos in hoc, matris ſuz, id eſt, divinæ gratiz, filios fuiſſe proteſtatur; quos, mundo perperam declinante, ab eius revocavit erroribus, & hac in fide ſtabiles ſibi, tanquam filios, conſervavit: quibus cum tempus gratiz per prophetas multipliciter revelatum fuiſſet, & poſtmodum inter eos, nato de cœlis Domino, evidenter ſignis & virtutibus apparuiſſet, hunc tamen ſuſcipere, huic credere, ejus prædicationi, innumeris licet virtutibus declaratæ, fidem adhibere renue-
runt:

runt: sed in lege per Moysen datâ stabiles esse discernentes, hunc post signa, & virtutes, & miracula; per manus discipuli sui traditum, apud judicem innocentem accusare, sibi que datum accipere, & omnia innocenter sustinentem cruci affigere voluerunt. Hanc vitam resignantes, dati sunt in sensum reprobum, & eam recipientes potestatem acceperunt, ut sint filii Dei;

Ose 1. 10. &

Rom. 9. 25, 26

juxta quod in propheta dictum est, Vocabo non plebem meam, plebem meam, & non dilectam meam, dilectam; & non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam. Et eris in hoc loco, ubi dictum est eis, non plebs mea vos, ubi vocabuntur filii Dei vivi.

Hos verò dudum matris gratiæ filios, dum adhuc status ille maneret, dum in suspenso forent adhuc prophetiæ, cum nondum signa, nondum virtutes declaratæ; nunc verò nequaquam filios, sed hostes acerbissimos, & homicidas impuros se dicit impugnâsse Sponsa hæc; ut capite contracto, confringerentur & membra, & Christo sublato, ut sperabant, de medio ejus ad purum Ecclesia tolleretur. Hoc in Actibus Apostolorum planè ostenditur; ubi

Act. 5. 17, 18.

Exurgens Princeps Sacerdotum, & omnes qui cum illo erant (quæ est heresis Saducæorum) repleti sunt zelo, & injecerunt manus in Apostolos, & posuerunt eos in custodia publica; & his per Angelum potenter creptis, cæcis postmodum denunciaverunt, ne omnino loquerentur in nomine Domini Iesu. Hi verò, divini gratiæ dudum filii, nunc ab offerente se gratia plenè reprobi, pugnam fecerunt adversum me. Sed novi populi fidem suscipientes, verbumque Dei, Deum verum, & hominem factum confitentes, huic se corde subdentes, me, quæ à primo Abel extiti, quæ cum Henoch Deum habere promerui, quæ que omnes justos quibus hæc gratia revelata est, in me suscepi, me sibi custodem in vincis posuerunt,

posuerunt, quas orbe toto longè lateque constituerunt. Hos nimirum vineas dicit Ecclesia sanctas, quas in suo sanguine, qui fidem Christi susceperant, plantaverunt, & in ejus gloriam consecraverunt. His præposita Sponsa hæc, dicit, se custodem positam fuisse in vineis: quibus, etsi custodiam quantam potuerit adhibuerit, se eas tamen non custodisse confitetur. Quod ad opinionem hominum dictam intelligimus: nam qui gladio consummati sunt, qui igne consumpti sunt, qui quæ potuit excogitare mundus, suppliciiis absumpti sunt, quis hos dignè custoditos intelliget? Secundum opinionem hanc, dicit hæc Sponsa,

Vineam meam non custodivi.

HOC est, à suscipiendis pro Christo tormentis, non prohibui: quos tamen in vitam æternam, ubi non sunt pericula, sed solum æterna gaudia, jam præmissi. Hinc consequenter annexum est;

6 Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.

HÆc enim Sponsa Sponso suo confessa est, quod licet posita custos in vineis, eas vel eam propter unam fidei charitatique dilectionem, *non custodivit*, id est, à fervore subeundæ passionis non compescuit; sed eas exhortando & animando, ad promissa sibi cælorum gaudia certissimâ spe transmisit. Hinc quo

K

certior

centior efficiatur, & de spe illa nemo sibi dubius habeatur, emittit orationem dicens, *Indica mihi ubi pascas, ubi cubes*; præmissis tamen hoc, *Quem diligit anima mea*. Solet enim mos esse supplicanti, ut cum dari sibi vel fieri quicquam supplicaverint, præendant aliquid, sive porrigant, unde faciem ejus cui supplicatur, sibi pacatam fore intelligant: unde, quia in donis coelestibus nihil charitate eminentius, nil quod dari possit dilectione charius invenitur, suam quæ postulat præten- dit dilectionem, dicens, *Indica mihi, quem diligit anima mea*; ut quod postulat, postulanti simul, & diligenti non negetur. Quid enim Deo charius? quid animæ nostræ dilectione acceptabilius invenitur? Percurras omnia quæ in mundo sunt, nil huic comparabile, nil, Deo tam acceptabile quod offeratur, tibi occurret. Mundum enim, & omnia quæ mundi sunt; creavit Deus; sed qua de causa? ut esset quidem habitatio hominis: hominem verò hic qua de causa constituit? ut ei pareret, & ei ex dilectione animæ obediret. Finis igitur & causa creatiois rerum hic est, ut Deum totâ animâ diligamus, illi in omnibus placeamus, ei indivisibiliter adhæreamus: juxta quod dictum est, *Qui*

Cor. 1.6.17. *conjugatur Domino, unus Spiritus est*. Hæc igitur Sponsa conjuncta Deo, habens omnes, quæ sunt & quæ future sunt, animas conjunctas Deo, illâ, quam dicit nobis Paulus Apostolus, unitate, quid rogare Sponsum potest, quod denegat? super quo potest interpellate, quod non exaudiat? Ait ergo, *Tu quem diligit anima mea, indica mihi ubi pascas*. Quod breve verbum, quam latè possit extendi intelligimus, si Dominum omnium quæ longè lateque pascuntur, pastorem rectè cognoscimus. Ipse enim ait, *Ego sum Pastor hominis; Pastor, inquam, bonus, per quem nec alicui esurit, per quem nec*
omnia

omnia quæ cibo sustentantur alieno esuriunt. Sed quid ad nos de eorum pastu inquirere, qui cum ipso donante pascantur, nec agunt donanti gratias, nec, ut has referre noverint, donantis gratias percipiunt? *Homines itaq; sunt quos pascit Deus; quibus subdit omnia quæ in mundo sunt, oves & boves, universa etiam pecora campi, volucres coeli, & pisces maris. Quorum, quidam hæc dona Dei dignâ gratiarum actione percipiunt; alii verò non attendentes quæ sint, aut unde sint, aut qua de causa data sint, hæc omnia fortuitâ velut occupatione comprehendunt; nec quis auctor eorum, aut quis dator, ullâ ratione cognoscunt. Hos igitur omnes cum pascat Deus, penes eum est, quos aut dignè pro suâ gratiarum actione remuneret, aut indignos à sua mensa æternâ damnatione rejiciat. Sed quid ad nos ista tractare, cum hæc corporalia sint, & hæc Sponsa Dei spiritualia? plus intendat inquirere, dicens, *Indicamihî, quem diligit anima mea, ubi pascas.* Spirituale igitur pabulum querendum est, quo Sponsum pascere dignum sit, & quo pasci, Spirituales efficiantur. Panis enim quidam corporalis est, quo corpus alitur; & est panis quo Spiritus enutritur. Panis quo corpus alitur, aratro procuratur & sarculo; panis quo spiritus enutritur, desurfum ministratur e coelo. Est enim panis vitæ, Scriptura sancta, à Patre luminum divinitus inspirata; & est panis vitæ, virtus unaqueq; perfecta: est panis vitæ, corpus Christi, nobis in sacramentum & sanctificationem concessus. Hi panes sunt, quorum meminit propheta, dicens filiabus Sponsæ, *Vidua ejus benedicens benedicam, pauperes ejus saturabo panibus.* Sion enim, *specula*, Ecclesia sancta est, de sublimi virtutum speculâ contempnans assidue Dominum Iesum, & ejus pavidè & sollicitè præstolans adventum:*

adventum. Hujus pars quædam, jam cum Domino glorificata gaudet in cœlis; quædam adhuc exilium sustinens, à Domino peregrinatur in terra: juxta partem hanc, vidua est, quasi à viro suo, Domino, scilicet, Iesu separata, qui in regionem longinquam abiit, quando cum assumpti corporis veritate cœlos penetravit, & in die plenæ lunæ, id est, glorificationis futuræ, reversurus. Hanc viduam Dominus benedicens benedicit, modo, scilicet, duplici * benedictione; dans ei gratiam in via ne deficiat; dans tandem gloriam in patria, ut à laboribus requiescat. Pauperes verò ipsius panibus reficit, qui pauperes spiritu sunt; quilibet, in peregrinationis suæ solatium, temporalia quædam possideant, ad hæc tamen animum non inclinant, sed ad datorem omnium amorem sursum erigunt, & affectum. Hos panibus jam dictis reficit, panem scilicet, scripturarum, panem virtutum, panem sacramentorum, panem, scilicet, candidissimo, qui est panis angelorum; de quo dictum est, *Panem angelorum manducavit homo*. Hi panes sunt, quorum sermo meminit Evangelicus, dicens, *Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum mediâ nocte, dicens, Amice, commoda mihi tres panes; quoniam amicus meus venit ad me, & non habeo quod ponam ante illum*. Bene amicum suscipit, qui ipsum hoc pane triplici reficere & honorare intendit. Panis itaque scripturarum in iis panibus primus est, eo quod in spirituali profectu primum est, nôsse in quem credas, & quem diligas; secundum, illi conformari quem amas; tertium, in hoc ipso confirmari, ne respicias, ne recedas. Per scripturas itaque cognoscimus, per virtutem conformamur, confirmamur verò per sacramentum. Panem scripturarum illuminamur ad fidem, ut postmodum confirmemur ad virtutem; unde

unde scriptum est, *Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat parvulis.* Est enim verbum quod auditur prolatum, & est verbum quod permanet natum: ex declaratione verò verbi quod auditur prolatum, concipitur intellectus & cognitio verbi quod semper permanet natum: hic est Christus Jesus Dominus noster; cujus fides certè concipitur, cum verbum Dei, scriptura sancta, sobriè & fideliter aperitur & exponitur. Scriptum quippe est, quòd *cognoverunt eum in fractione panis.* Evangelica patet historia: Dominus cum discipulis gradiebatur, nec quidem cognoscebatur, qui hospitio ab eis susceptus est, & tandem in fractione panis est cognitus. O beata fractio qua Christus cognoscitur! qua Christus in suorum corde concipitur! Panis itaque scripturarum primus est; quod etiam revelat Dominus, dum, faciens miracula, quinque millia hominum, quinque panibus; quatuor verò millia, septem panibus reficere dignatus est. Scriptum namque est, *Cum, acceptis quinque panibus, aspiciens in cælum, benedixit, & fregit, & dedit discipulis suis panes, discipuli autem turbati.* O admiranda benedictio! quæ panes dum frangit, non minuit; auget cum distribuit; multiplicat cum in multorum refectio-
 one consumit; quod pani corporeo innaturalè est, hoc redigit in naturam. Pentateuchum tradidit apostolis, præcipiens ut frangant, & omnibus distribuant, ut omnes saturentur ex iis, & expositorum maneat multæ reliquæ: sic & Heptateuchum benedicens, frangi præcepit populis, & ex hoc septas expositorum quamplures impleri. Huic enim pani natura est, ut cum frangitur, & distribuitur, & in multorum correctione communicatur, augeatur semper; & unde videtur manni, inde potiùs dilatationè & incrementa suscipiat.

* Joanni
etiam Apoca-
lypsis.

* s. id castitate
perimatur;

Psal. 41. 4.

Ibid.

Psal. 101. 5.

Vcr. 9. 10.

Dan. 14. 32.

piat. Pentateuchum verò, id est, quinque libros Mo-
sis, & Heptateuchum, quæ sunt quatuor Evangelia,
apostolorum epistolæ, & Actus eorum, quos scribit
Lucas, * *Paulus etiam apostolus*. Hæc suis exhibet Do-
minus, ut sint hæc quasi semina, & multa ex his fruges
oriatur, quibus tota cohærens Deo multitudo pasca-
tur, & plenè reficiatur. Virtutum verò panis est, cum
ex audito verbo virtutem mente concipimus, & in ea
firmi & stabiles permanemus; cum vitiorum dedecus
propulsantes, hæc mortificamus opere, declinamus
sermone, cogitatu formidamus attingere. Sic fit virtuti
locus in mente; ut quòd ambitio latè complectitur, id
pro Christo contemnatur; quod incontinentia sugge-
rit, * *in castitate perimat*; quod extollitur per super-
biam, id humilitate frangatur; & omne latè vitium po-
tenti charitatis imperio procul pellatur. Hujus memi-
nit Psalmista dicens, *Fuerunt mihi lacryma mea panes
die ac nocte*. Nam cum amorem Dei diceret præferen-
dum seculo, respondebatur ei, ut hoc manifestò pan-
deretur miraculo; dicebant enim, *Ubi est Deus tuus?*
Quæ audità cordis duritià, ad lacrymas propheta
convertitur, pro iis orans ut emolliantur, ut tandem
convertantur; has quidem lacrymas pro panibus ha-
bens, & sibi refectioem existimans. Meminit ejus-
dem dicens, *Percussus sum ut fenum, & aruit cor meum;*
quia oblitus sum comedere panem meum. Nam nisi panis
hic virtutum assidue comedatur, ut eo quis roboretur,
falce peccati percuitur, & ejus viror decedit, & illico
sors ejus emarcoscit. Idem namque propheta replicat
dicens, *Tota die exprobrabant mihi inimici mei;* & quare?
Quia cinerem tanquam panem manducabam, id est, pec-
cato, quasi virtute oblectabar. Hi panes sunt, quos in
alveolo intriverat Habacuc, ut eos deserret messori-
bus,

bus, quem in capillo suo tulit Angelus Domini, & in impetu spiritus sui posuit eum in Babylone, ut eos deferret Danieli. Hos enim panes virtutum in cordis sui alveo contriverat ille Daniel, & ibidem, quæ, & qualia, & quanta posset virtus experiebatur. Panis hic ille est, qui Eliæ fugienti à facie Jesabel, ad caput est positus, in quo sibi dictum est, *Surge, comede; grandis enim restat* Reg. 3. 19. 7, 8
via. Surrexit ergo, & comedit, ambulavitque in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, usque ad montem Dei, Horeb. Hic itaque panis ille est, quem flagitamus quotidie, dicentes, *Panem nostrum* Luc. 11. 3.
quotidianum da nobis hodie; quia absque hoc pane virtutis & gratiæ, ad panem sacramenti quemlibet accedere injustum est, aut pervenire. Hic verò tertius ille sacramenti panis, quem de se, modo mirabili Dominus efficit, quem Ecclesiæ suæ in vitam communicandum concedit, cui cum quis credendo pariter & edendo non communicaverit, haud dubium, quòd vitam æternam habiturus minimè sit. Hæc itaque de pasta Sponsi dicta sufficiant; quem si sic intelligimus, ut vel pastum præbeat, vel pastum ipse suscipiat, nihil refert, cum iis panes hos prædicando distribuit, vel panes eisdem credendo & amando suscipiunt; ipse unus & idem sit, qui pascatur & pascit, & in iis, velut in membris suis fidelibus, delectetur & quiescat. Unde enim subditur, *Ubi pascas, & ubi cubes,* eo quòd in his cubile suæ quietis habeat, quos aut iis pascit panibus, aut qui eisdem panibus, doctore fideli verbum ministrante, reficiuntur. Hoc enim adjungitur, *In meridie.* Meridies etenim, dies medius dicitur, quo sol lucet ferventius, & dies solito serenior illucescit. Suus itaque unicuique meridies est, cum oblitus temporalium, spiritualia jactante percurrit; & corporalium immemor, ea quæ sunt

* E. mentis

Gen. 18. 1.

Joan. 8. 56.

Gen. 18. 1.

Ver. 2.

Ver. 3, &c.

Ver. 10.

Exod. 12.

sunt spiritus, & mente oculis anteposit. Hinc Stoicorum, Epicuræorum, Peripateticorum dogmata, hinc multa studiosorum figmenta prodierunt, qui summum bonum viâ sibi nondum propalatâ, alius sic, alius verò sic statuentes, Christum ducem non habentes, in sua quique meridie erraverunt. At verò Abrahæ in convalle Mamre sedenti, in ostio tabernaculi sui, in fervore diei, ut scriptum est, apparuit Dominus; eique unitatem substantiæ, in qua verè est, & trinitatem in personis evidenter ostendens, hunc veræ fidei professorem demonstravit. De quo in Evangelio Dominus, *Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum: vidit & gavisus est.* Tunc enim diem trinitatis ejus manifestè conspexit, cum ipsum in trinitate personam tertiam, & Deum unum in ipsa trinitate intellexit. Sic enim scriptum est, quod *apparuit Dominus sedenti in tabernaculo*, in quo unitas substantiæ demonstratur: cumque aperuisset oculos, *apparuerunt tres viri*; ecce mysterium Trinitatis. Quibus cum postea dictum sit, *Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transcas servum tuum*; ecce mysterium Unitatis. *Scd afferam paucillum aqua, & lavate pedes vestros: ponamque buccellam panis, & confortate cor vestrum: postea transibitis: idcirco enim declinastis ad servum vestrum. Qui dixerunt, fac ut loquutus es*; ecce mysterium Trinitatis. Et post hæc; omnia sub mysterio Trinitatis comprehenduntur, usque ad illud, *Revertens veniam ad te tempore isto, vitâ comita.* Hæc nobilis illa meridies est, in qua cubat Dominus, in qua requiescit: sicut & illa Moyfi, qua in agni sanguine populum Dei de Ægypto educendum intelligit: sicut & hæc novissimè, qua se Dominus præfigurans apostolis, faciem suam in modum Solis, & vestimenta in candore nivis ostendit; etiam vox de cœlo sonuit,

Hic

Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Math. 17. 5.
 De hac ait hæc Sponsa, *Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi cubes in meridie*, id est, quæ sit illa meri-
 dies, *Vbi cubes*, id est, ubi quiescas, & locum tibi qui-
 etis & pausationis intimæ præparas; *Ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum*. Vagari dicitur, qui
 non uno mentis suæ sensu tenetur, nunc unum appro-
 bans, nunc aliud de eadem re sentiens, nec certum sibi
 quid statuens ut in eo maneat, & sibi credulitatis suæ
 fundamenta constituat. Quod ne sibi contingat, exi-
 git hæc à Sponso certiorari, quænam sibi meditatio
 placeat, quæ de se sentire, vel aliis prædicare debeat,
 ut in iis perseverans, post greges sodalium suorum non
 discurrat, nec eorum numerum augeat, qui se Domini
 sodales bona de eo quædam sentiendo construunt, alia
 verò pessimè mientiendo contradicunt. Sequitur;

7 *Si ignoras te, O pulcherrima inter mulieres, egredere.*

E Docta Spiritu sapientiæ Sponsa hæc oravit ad Do-
 minum, ut suo hanc doceret Spiritu, ubi pasceret,
 ubi sibi cubile in meridie eligeret. Postmodum verò
 paulisper elata Spiritu, subjungit quod dictum est, *Ne
 vagari incipiam post greges sodalium tuorum*. Unde minas
 videtur intendere, quod nisi fiat quod postulat, ipsa se
 alienorum gregi immisceat. Quod attendens Dominus
 ipsi elatæ paululum simul & paulisper iratus* effertur,
 juxta quod dictum est, *Cum Sancto Sanctus eris; & cum* * f. fertur,
viro innocente innocens eris; & cum electo electus eris, & Psal. 17. 26,
cum perverso perverseris. Dominus enim, ut Sancto 27.
 sanctus, innocens innocenti, electo electus; sic justifi-
 simè

sine perverso perversus invenitur. Unde dicenti, *Ne
 cogaris discipulum post greges sadalimæ curam.* Respondet
 Dominus, *Et ignoras te, O pulchra inter mulieres, egre-
 dere.* Attendendam verò est, quòd dicitur, *O pulchra
 inter mulieres!* Hanc enim Sponsam elegit sibi Do-
 minus, ut cum ipso sit, cum ipso maneat, cum ipso sibi
 conjugatum bonæ fidei gerat, nec ab eo unquam cujus-
 quam perversione discedat: pulchra igitur est, quæ sit
 elata est, sic dilecta, ut aliis in muliebris statu perma-
 nentibus, ipsa in Regine thronum electa sit, & super
 omnes principatum habens, constituta. Sunt autem &
 hæc mulieres, inter quas hæc electa est (quarum hæc
 comparatione decora, immo admiranda videtur)
 omnes Ethnicorum animæ, Publicanorum, Judæo-
 rum, non sequentium legem, & Christum non confi-
 tentium, Christianorum etiam, qui verbis confitentur,
 nôsse se Deum, factis autem negant. Ut hoc ergo sibi
 in memoriam reducatur, dicitur, *O pulchra inter mu-
 lieres, si ignoras te.* Grande quidem periculum est ani-
 mæ perfectæ, vel Sponsæ electæ, ignorare se: hoc qui-
 dem ignorare, quòd à summo Patre omnium Deo, ex
 nihilo creata sit, & tamen ad ejus imaginem & simili-
 tudinem formata. *Imago* quidem est (ut supra diximus)
 ex ratione, sciens quid justum sit, quid injustum sit,
 quid agendum sit, quid declinandum, quòd sibi fieri
 non vult, hoc proximo denegandum, & multa hujus-
 modi: quæ omnia observans anima, ejus à quo creata
 est plene exprimit & observat imaginem. *Similitudo*
 verò est, cum fide suscepta procedit ulterius, eligens
 sibi virtutes, quas diligat, quas loveat, quibus ei à quo
 creata est, jure complaceat, & omnia hæc mente &
 actione collecta, charitate consummata, donet & offe-
 rat. Est præterea quòd ad imaginem & similitudinem
 Dei

Dei creata dicitur, quia sic quidem creata est ut nunquam esse desinat; sed in perpetuam æternitatem manens consistat, perpetuò retinens bonum quod de manu Domini virtute promeruit, aut certe malum, si merita illud exegerint. Est & aliud in quo se ignorare non decet Sponsam, sed ejus perpetuam justum est retinere notitiam, quòd is qui ante secula Deus semper, & non homo, ob hanc redimendam & reducendam, & in Sponsæ dignitatem sibi coaptandam, pro ea factus est homo, mortalis de immortalì, passibilis de impassibili, corruptibilis de incorruptibili, & ea quæ longa Evangeliorum explicat series passus omnia sustinuit, ut hanc ad Patrem reduceret, & in gloria secum glorificaret. Hanc quis enarret gloriam? quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit. quam præparavit Deus diligentibus se. Hæc si ignorat anima aut Sponsa dilecta, quid restat nisi ut dicatur sibi, *Egredere*, quasi à meo recede collegio, *Et abi post vestigia gregum*, passus illorum quos greget tibi nominas, id est, dicta eorum & sententias prædica, & undiquaque annuncia: & pascce hoedos tuos. Ecce quis sibi fructus eveniet, si de bonorum collegio egressa fuerit, si malè gradientes audierit, si, quod ipsi prædicant & docent, annunciaverit. Quis fructus hic? quia pascce hoedos sunt, id est, motus carnales, lascivos & foetidos; hos pascce, laxando fræna luxuriæ, & vitiis omnibus, ut in eos Matth. 25. 41. crescant hoedos, quos in sinistra positos die ultima Dominus in supplicium est missurus æternum. Sequitur;

Juxta tabernacula pastorum.

PASTORUM quidam boni sunt, qui oves suas ad vitam erudiunt, & si necessitas exigat, pro iis mori non desistunt: horum exemplar optimum Jesus Christus Dominus noster. Sunt & alii, qui commissos sibi greges in mortem pravè docendo pertrahunt: & in hoc sibi tabernacula, velut auditoria quædam in quibus solenniter possint audiri, desigunt. Commotus itaque Sponsus, dat Sponsæ elatæ consilium; ut, si boni pertræsa consilii, tentat effugere, juxta horum tabernacula tentet sibi tentorium figere, & docere, ut quos par reatus ligat in culpa, par quoque torqueat cruciatus in poena. Sequitur;

8 Equitatu meo in curribus Pharaonis assimilavi te, amica mea.

QVOD amantis est agit hic Sponsus. Quam sibi in Sponsam elegerat, hanc commendavit verbis, delineavit obsequiis, ampliavit promissis. Quæ promissa suscipiens, dum prono fertur desiderio, paulisper excessit in verbo, dicens, *Ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.* Verbum quidem, quod nec cogitare debuerat, & si cogitatione præsumptum fuerat, dicendo tamen aperiri fas non erat. Ad verbum hoc paulisper commotus Sponsus, unde gratiæ referri debuerant, inde sibi minas intendi dedignans, moderatè responderit, verbum iræ dicens, *Si ignoras te, O pulchra, egredere,* & abi, horum vestigia prosequens quos tu tibi

tibi pastores nominas; cum quibus quia mihi nulla communio est, à meo tibi recedendum erit collegio. Sponsa verò, verbum suum graviter à Sponso suscipi intelligens, ingemiscit, & condolet; & quia verbo offenderat, verbo vel quicquam efferre contremiscit. Quod ubi Sponso, vel interveniente Angelo, vel eo quo scit omnia modo, innotuit, virum oblitus Sponsum induit, dolenti condoluit, poenitenti illiço commissa remisit, memor ejus quod dictum est, *Confitebor* Psal. 31. 5.
adversum me injustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Igitur absterlis odiis, irà summorà, ut ea quæ nunc dicta sunt amoveantur à memoria, & in statum pristinum revocetur hæc Sponsa, illam verbo amicabili convenit, verbo quod nondum audire promeruit, dicens, *Amica mea*; sic inuens, sibi jam in te gratum esse totum quod erat à gratia imminutum, Ait ergo, *Amica mea, assimilavi te equitatus meo.* Hic verò quis equitatus Sponsi intelligitur, nisi qui pro Sponso fortiter ubique pugnant, & victorias ejus, coelo, & aëre, terrà, marique dilatant? Hæc Angelorum illa multitudo est, quæ primò cum agerentur prælia, cum dixit superba cohors, *Ponam sedem meam ad Aquilonem, & ero similis Altissimo,* suo concorditer adhæsit Principi; illi qui se creaverat dans honorem & gloriam, excurbatori resistens, ad omnem ejus confusionem & ignominiam. Hunc itaque de coelo dejectum, ab ea quam dudum sperare poterat glorià, irrevocabiliter alienum in infernum dejicit, loca ei horroris & vastæ solitudinis inhabitanda committit, ut nulla eis pateat egressi, nisi quam divina dat dispensatio; ut hinc egressio, aut electos probent, aut ad damnationem præscitos aptà sibi tentatione præcipitent. Hinc Dominus Iesus, & præcipua ejus membra, Petrus, &
L 3
Paulus,

Paulus, & apostoli omnes, cunctaque per mundum millia ipso instigante, & in malorum cordibus immitte, cruci, & gladio, aliisque passionibus innumeris addicti sunt, ut horum tentationibus probarentur, & nec ipsa morte devicti, in æterna gloria susciperentur.

Joan. 13. 2.

Job 2. 6.

Ait enim Joannes, *Cum diabolus jam misisset in eor, ut traderet eum Iudas Simonis Iscariot:* & Dominus in Job, *Ecce in manu tua est, veruntamen animam illius serva.*

Ecce, quod in capite sibi potestas data est, & in membris eius optimis. Nam quæ sibi in Job potestas data est, eadem sibi in Petro, & in Paulo, aliisque per mundum electis omnibus, concessa potestas est; ut eos aut morte tentaret, aut carne deprimeret, animas tamen eorum illæsas ipse custodiret. Sic in iis victoriam obtinens equitatus Dei, eandem & in homines exercuit, eorum fraude contaminatos primò aquis submergens, diluvii, postquam civitates peccato * *additis* sulphure perdens & igni; postmodum verò in filios Abrahæ, savientem Pharaonem plagis durissimis exercens Dominus, cum necdum resipisceret, in illum, mare cum curribus & equitibus ingressu, ut ambulantes per siccum in medio maris filios Israël apprehenderit, immisso equitatu cœlesti, vindictam Domino exercuit, & tam Regem ipsum quam Principes, currus, & aurigas, & equites, aquis ad locum pristinum ipsorum ministerio reductis, absorbit; sicque suum populum gloriosam victoriâ liberavit. Hoc itaque est quod Sponsus ait, *Amica mea, assimilavi te equitatu meo, in curribus Pharaonis*, id est, dum Angelicus comitatus in subvertendis curribus Pharaonis occuparetur; te illi meo comitatu similem constitui, sic agens pro te, sic pugnans pro te, sic eruens te, tanquam equitatu meo participem semper habere volens te. Iuxta quod Judæis à Domino dictum

* *E. additis*

dictum est, *Erratis, nescientes scripturas, neque virtutem Dei. In resurrectione enim, neque nubent, neque nubent, sed sicut angeli Dei in caelo.* Quantum verò est, assimilari iis, quorum ea virtus est, ea potestas, quæ demonstrata est in Lachish, in exercitu Sennacherib, quominas intendente in Ierusalem factum est, ut eâ nocte veniret Angelus Domini, & percuteret de castris Assyriorum centum octoginta quinque millia virorum, ad liberandam Ierusalem. Quòd si uno percussente Angelo, tot hominum millia prostrata sint, quid fieret si totus in terram Dei equitatus insurgeret? nec unum quidem ex reprobis superesse contingeret. Ait enim Dominus, cum eum apprehenderet, prophana gens, & Petrus ad hunc defendendum gladio servum Principis percuteret, *Mitte gladium in vaginam. An putas, quòd non possim rogare Patrem meum, & exhibebit mihi, plus quàm duodecim legiones angelorum?* Qui quidem numerus octoginta millia continet, octo minus: etiam in defensionem Elisei multa quidem millia missa sunt, quæ, orante Eliseo ut aperiret Dominus oculos pueri, ipsi puero sunt demonstrata: sic enim dictum est, *Eccum mons plenus equorum, & currum igneorum, in circuitu Elisei.* Hic itaque equitatus est Dei, in quibus pugnat, quibus sua exercet *mysteria*, quibus Sponsam, quam ex hominibus elegit, assimilat, eamque sibi in decore, potestate conformat, & virtute. Ait itaque, *Amicus meus, assimilavi te*, id est, in prædestinatione mea, jam similem te feci, *equitatus* meo, id est, Angelis meis, quos ad exercendas ultiones meas ad bella mea, ad ea quæ hominibus valde videntur gravia, transmitto, ut in corribus Pharaonis nuper ostensum est. Sequitur;

Math. 22. 29,
30.

Reg 4. 19. 37.

Math. 26. 52,
53.

Reg 4. 6. 17.

* ministeria.

9. Palabra

9 *Pulchræ sunt genæ tuæ, sicut turturis : collum tuum sicut monilia.*

AIt Sponsus ad Sponsam, ut eam deliniat, ipsamq; sibi in omnibus pacatam reddat, nec ad hæc dōs suos pascendos aliquatenus resilire permittat, *Assimilavisti te, amica mea, equitavi meo*, id est, collegio meo similem te in omnibus in prædestinatione constitui. Quia verò quod prædestinatum est, id actu impleri necesse est; ut coelesti digna efficiaris collegio, oportet ut qui in tuo corpore locum genarum obtinent, sic quasi genæ turturis sint, & hujus in se volucris quasi similitudinem repræsentent. Hujus enim volucris hæc natura est: uni pari jungitur, quo intercepto alteri non sociatur: sedet in ramis arborum jam emortuis, foliis fructuque carentibus: ibi gemit, & gemitum pro cantu emit. Quos itaque in corpore suo velut genas habere hæc Sponsa intelligitur; hos genis turturis similes habere præcipitur. Sunt enim genæ quæ cibum masti- cant, mandunt, & minuunt, & aptum ut in corpus trahatur, efficiunt. Hi, sancti scriptores sunt, qui Dei verbo edocti, scripturas sanctas mente concipiunt, seseque iisdem reficiunt, easque in usus Ecclesiæ sanctæ comunicando, ipsam nuptiis habilem, Deoque charam, & æterno dignam connubio reddunt. Hi se pari junctos intelligunt Iesu Christo Domino nostro, *qui cum in formâ Dei esset, non rapinam arbitratus est esse æqualem Deo: sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.* Huic tanquam pari se jungunt, huic adhærent, hunc diligunt; & cum in cœlum jam ab eis sublatu

sublatus sit, *Nullum aliud nomen sub caelo esse, in quo sal-* Act. 4. 12.
vos fieri oporteat homines, asseverant & adstruunt. Hi in
ramis confidentes emortuis, quia quos mundo mor-
tuos, viventes autem Deo considerant, in iis oblectan-
tur & quiescunt, quos nec mundanae sapientiae folia
vestiunt, nec mundani fructus oblectant, qui citò mar-
cescunt & pereunt. Hi verò gemitum pro cantu emit-
tunt, gementes se eo carere quod appetunt, & Domi-
num Iesum non apprehendere quem concupiscunt. De
iis in unum collectis dictum est, Beatus cuius in lege Do- Psal. 111, 2, 8
mini voluistis esse, & in lege eius meditabitur die ac nocte.
Et erit sicut lignum quod plantatum est secus decursus
aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo. Et fo-
lium eius non defluet, & omnia quaecumque faciet, prospera-
buntur. Hæc divinae legis scriptoribus assignantur; si-
cut ejus doctoribus & prædicatoribus hæc quæ se-
quentia sunt, attribuuntur.

Collum tuum sicut monilia.

Collum enim à colligando dicitur, eo quòd capiti
 corpus colliget, & hæc duo in unum convertat.
 Quo nomine prædicatores & doctores sancti apte
 cognominantur, qui ea quæ à Spiritu Sancto data sunt
 suscipientes, ipso donante exponentes, ea toti propo-
 nunt Ecclesiæ, ipsamque suo faciunt capiti coherere;
 quos nimirum esse oportet ut monilia pectori quidem
 affixa, bonumque his quibus annexa sunt, commonen-
 tia. Monile enim affixum pectori, sic ait, sic loquitur;
 Quam custodiendam suscepi, casta sis, pudica sis, to-
 tius honestatis amatrix sis; nesciat te manus adultera,
 nec quicquam contingat te, quo fides Sponso tuo
 M debita,

debita le datur, aut amor in aliquo minuatur. Quæ nimirum vox prædicatori & doctori bene convenit, ut castus & honestus sit, & tanquam monile rotundum, rotunditate suâ perfectus undiq; sit, & circumspectus. Hæc conservet in se, hæc observanda doceat undiquaque. Vnde monile illud aureum bene resonat, dicens, Præcinguntur lumbi fidelium, dum concupiscentia mala comprimitur, dum iniqua cogitatio cohibetur, dum libidini resistit animus, dum lascivie denegatur effectus, dum calcatur luxuria, dum avaritia contemnitur & rapina, dum proximi læsio devitatur, dum superbia vincitur, dum invidia superatur. Quæ quidem monilia, ut aptè à collo dependeant, & firmè pectori affixa permaneant, ait Sponsus;

---

10 *Murenulas aureas faciemus tibi.*

MVrena, piscis est, suâ proceritate decorus, colorisque varietate conspersus. Vnde dicuntur murenulæ, catenæ ex auro fabrefactæ, quæ collo circumdatæ protenduntur in longum, & annexæ monili hoc immobiliter fasciæ pectorali restringunt. Has itaque se proponit Ecclesiæ Sponsæ suæ facturum; quia sicut eorum sensus qui legem dant, vel qui principia dant literarum, ex quibus Testamentum aut vetus aut novum confurgit, ex divina sunt sapientia; sic & eorum, qui earundem sunt expositores Scripturarum, sensus, ingenia, & inventio tota, ex ipso sunt: & quibus ipsi Ecclesiam dilatant, aut magnificent, aut corroborant, divini muneris exuberatione procedunt, Quas dicit Sponsus, quia eas facturus est ipse sententias, *sed vermiculatas argento*; id est, divino decoratas eloquio.

eloquio. Vnde innuit, se non tantum sensum quem proferunt expositores illis dare, sed & eloqui fragrantiam, unde placent, unde * auditorum conviventia suscipiuntur ministrare. * Auditoribus convenientia suspiciuntur ministrare. Ait itaque, *Murenulas aureas faciemus tibi*, id est, divinas sententias tibi conferemus *vermiculatas*, id est, more vermium decoratas, & *argento*, id est, divino eloquio, quod præ omnibus metallis dulcius tinnit, exornatas. Notanda verò est ipsa dicendi mutatio, quod cum hucusque Sponsus singulari sit usus eloquio, nunc eidem Sponsæ verba faciens plurali numero dicit, *Murenulas aureas faciemus tibi*; sic Trinitatis monstrans arcanum, quæ totum legem utramque statuit, & utriusque expositoribus gratiam qua id facerent, & complacerent, administravit. Vnde sibi speranda est summæ jam salutis redintegratio, quam, ne unquam hædis suis pascendis intendat, superius & *amicam* nominat, & hic sua dona promittens, summæ sibi & adorandæ Trinitatis mysterium jam revelat.

II *Dum esset Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum.*

AVditis autem Sponsa iis quæ à Sponso sibi proposita sunt, scilicet, quòd equitatu cœlesti assimilata sit; & quòd ii qui in ejus corpore instar generum obtinent, turruris similitudinem habere debeant; qui verò instar colli, monilibus assimilentur; auditò nihilominus promisso, quòd sibi summæ Trinitatis manu factæ murenulæ dandæ sint; os suum aperit, & attrahit Sponsa spiritum, nil tamen habens quod offerat,

ferat, nil quod dignè retribuatur, nisi solam eam charitatem, qua & ab initio ante Christi incarnationem donata est, & eam qua post ejus adventum & in coelis ascensionem ad ipsum dono mirabili pertractata est. Hanc sperans pretiosam, hanc indignam repulsam reputans, hujus meminit, & illam secum permansuram æternam stabilitate promittit dicens, *Cum esset Rex in accubitu suo*. Accubitum verò regis nominat, propositum illud mentis divinæ, quo Pater Filium suum in terras mittere, carnem ex alma virgine Maria sumere, natumque ex ea mundum docere, sanctamque non ferentes doctrinam ipsum cruci affigere, & mori, & post mortem propria virtute resurgere, & post in coelum potenter ascendere, operante hæc mirabiliter charitate, Filioque in hoc obediente, Spirituque Sancto in hoc consentiente, disposuit. Quod etsi æternam lege dispositum est, moram tamen habuit, & ab Eva usque in Adam, & ob Adæ offensam, usque ad hanc temporis plenitudinem est dilatatum. Jam verò per Christum, gratia & veritas donata est; & quod fuerat à Patre dispositum, gratiam est operante completum. Ait itaque, *Cum esset in accubitu suo*, id est, dum ille, quem regem super omnia iudicio, Filius, scilicet, qui cum Patre, & Spiritu Sancto regit universa; dum ille *esset in suo accubitu*, id est, in hoc mentis proposito sine labore conquiesceret, *Nardus mea dedit odorem suum*. Nardus arbor est humilis & odorifera, per quam hos Sponsa designat, quibus ante sui adventum, mysterii & Sacramenti quod operaturus erat, contulit Deus ipse notitiam; qui hunc venturum prædicabant & diligebant, & in hoc, ut ipsum videbant Spiritu, sic corporali aspectu videre digni fierent, intimo mentis desiderio æstuabant. Hic æstus charitas, & odor pii desiderii, quo se in ipsum mutuò

Joan. 1. 17.

mutuò accendebant Patres sancti. Odor ille est, quem nardum, dum rex in accubitu suo esset, dedisse Sponsa protestatur. Hic odor à Patre in mundum, & in mortalium corda primò progressus est, qui indignatus serpenti quòd mulierem deceperit, ait; *Quia fecisti hac* Gen. 3. 14. *maledictus es inter omnia animantia & bestias terre. Super pectus tuum gradieris, & terram comedes cunctis diebus vitæ tue.* Quod ut dictū est, sic est in eo divinā completum sententiā. Nam quæ supra pectus graditur, à terra nunquam elevatur: quod de ipso verum est, quia eorum corda quos inhabitat, dum in eis dominatur, nunquā à terrenis voluptatibus & cogitationibus elevari, nunquam in lucem virtutum quæ de coelo est, exsurgere, suā voluntate permittit; sed eam cunctis diebus comedere, id est, terrenis voluptatibus oblectari, in iis dormire & quiescere, tam falsa persuasionē, quàm falsus est ipse, compellit. Sed tandem de coelo respexit misericordia; ait enim Deus, *Inimicitias ponam inter te & mulierem, & semem tuum & semem illius;* ac si diceret, *Hæc tibi credendo elapsa est, ego unam creabo mulierem,* quæ omne caput tuum conteret, quæ initia omnium suggestionum tuarum quas miseris infigis mortalibus, objectu virtutis atteret, nec ad effectum quem suades attingere ullā ratione permittet. Hæc illa beata Maria extitit, quæ ab utero sanctificata est, quæ ita statim à Spiritu Sancto est vallata, ut nullus eam tentandi, vel sinistrum quidlibet suggerendi, serpenti locus extiterit: si totum quod movere mortalium corda consuevit, huic oblatū, huic præsentatum, statim virtutis calcaneo contritum extiterit. Vnde inter ipsam & serpentem positæ sunt inimicitia & firmatæ, ut quod uni placet, alteri displiceat, quod pars una suadet, altera prorsus abhorreat, nec uno queant articulo voluntates

* f. *fnit*

prorsus contrariæ convenire. Hæc cœli gloriam possidet, omnesque qui suæ se devotioni committunt secum perenniter habere gaudet; & hæc morantes, & ad illam cor habentes, suis tuetur precibus, nec ejus * *fnit* suggestionibus aut desecti, aut certè omnino submitti. Serpens verò latebras inferni circumit, ibi suis loca disponit; hæc, his qui à fide exorbitant, qui ea quæ mille modis suggerit actu implere non formidant, pœnas parat inæstimabiles, & luctus exitiales. Hæ ergo sunt inimicitie inter mulierem hanc & serpentem posite, quæ etiam sunt inter semen mulieris, & semen serpentis firmiter obfirmatæ. Nam semen mulieris hujus, ipse Jesus Christus est; semen serpentis, omnes qui non sunt Christi. Hujus primum semen Abel exitit, qui filio Virginis testimonium, fide, sacrificio, morteque firmavit. Ejus semen Henoch, qui eidem filio testimonium fide verâ & ascensione perhibuit. Semen ejus Noë, qui instar ejusdem filii Ecclesiam in diluvio aquarum multarum in ligno salvavit. Semen ejus Sem & Japhet, qui verenda patris non viderunt, sed ea, averfis vultibus, suas velando facies operuerunt. Hic enim Dei Patris, instar Noë, obdormisse dicitur; cum consensit ut ejus filius caperetur, & cruci turpiter affixus, in opprobrium ostenderetur; quem vidit & irrisit Cham, maledictus populus Judæorum: at verò duo fratres, averfis vultibus, hæc non viderunt, nec irriserunt; duo, scilicet, populi, unus solis ex Judæis pœnitentibus & conversis, alter ex Gentibus. Hi, quæ in cruce gesta sunt venerantes, nil turpe reputant, sed scripturarum pallio operientes, omnia venerantur eadem & adorant. Huic verò semini Abraham cœdignè adscribitur, cui, in fervore dei sedenti in ostio tabernaculi, Dominus apparuisse legitur, & insigne summæ Trini-

Trinitatis simul & Vnitatis mysterium aperuisse: cui postmodum in filio suo Isaac, Dominicæ passionis mysterium revelatum est, cum ligato ad passionem Isaac, gladius patris, prohibente angelo, ab ejus cornice reducitur, & aries hærens cornibus immolatur. In quo verè pro factò voluntas habenda est, quam solum angelus impedivit, in quam pater, vibrato jam gladio, collo filius extenso contempsit. Quibus patriarchis duobus, tertius ille Jacob dignè connumeratur, quem dormientem in petra, quæ est Christus, scalamque in cœlum erectam intuentem, qua ad visitandos electos quidam descendebant angeli, alii jam electos & bene jam diu promeritos, ad superna provehebant; quemque longo squalore laboris attritum, duas Laban filias, id est, duas Ecclesias, unam actioni, alteram contemplationi deditas, promeruisse, & nolente patre Laban cum iis ad propria remeasse cognoscimus, & in extremis agentem prophetico quidem spiritu, in Juda filio suo de Christo vera prophetantem, hæc dixisse non ambigimus, *Juda, te laudabunt fratres tui.* In quo, cum multa de passione ejus & resurrectione prædixerit, hoc quoque annectit, *Non auferetur sceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio Gentium.* Quod quidem de Christo verum est; nam à primo eorum Rege David, Reges consequenter habuerunt de Tribu Judæ, vel cerè Duces, donec Christum apprehendentes, dicerent, *Non habemus regem nisi Casarem. Si dimittis huic, non es amicus Cesaris:* adicientes quoque dixerunt, *Sanguis ejus super nos, & super filios nostros.* Quo quidem sanguine consequenter oppressi sunt; & veniente Romano exercitu, sic ferro, fame, pestèque deleti sunt, ut infinita populi ejus millia morerentur; & reliquæ omnes exilio traditæ,

Gen. 49. 8.

Ibid. v. 10.

Joh. 19. 15.

Ibid. v. 12.

Math. 27. 25.

C A P. I.

ditæ, & sub regibus diversis dispersæ, ducibus alienis
serviant, vitamque, quæ jubentur exhibendo, custodi-
ant. Hoc ex Christi morte consecuti sunt, de quo di-
citur, & ipse erit expectatio Gentium: qui stolam suam,
vestem, scilicet, interiorem, lavabit vino, albo, scilicet,
puro, & defæcato, clarissimo, id est, interiori quadam
& spirituali purificabit intelligentiâ: & pallium suum,
vestem scilicet exteriorem, hanc mundabit, Sanguine
vra, id est, passionis Christi. Christo enim interiùs
servientes, arcana ejus mente discutientes, & singula
quæ de ejus Trinitate & Vnitate, de ejus divinitate &
assumptâ humanitate, de sacramentis etiam Ecclesiæ
singulis dicuntur, arctiùs perscrutantes, necesse est ut
altiori quadam & supereminenti intelligentiâ præmi-
neant. Cæteris verò satis est, si mortem ejus & san-
guinem, liberationemque suam confiteantur & cre-
dant; de quibus id præmissum est, *Ligans ad vineam
pallium suum, & ad vitem, O fili mi, asinam suum.* Chri-
stus enim vitis est, ad quem asina alligata est, id est, cu-
jus prædicatione, primitiva Judæorum Ecclesiâ, quæ
legem utramque statuit, conversa est. *Ad vineam* verò
suam, id est, apostolos, Judæorum Ecclesiâ, & Genti-
nam est alligata, cum eorum verbis & monitis acqui-
escens, Christum Dei virtutem & sapientiam, infirma
nostra sustinentem, mortem cui erat obnoxia morte
suâ redimentem, credidit & adoravit. Ad hoc verò
femen Moysem pertinuisse quis ambigat? qui primus
scripsit, *Inimicitias ponam inter te & mulierem, & semen
tuum & semen illius.* David quoque, & Iob, Isaiam, &
prophetas omnes quis referat? quorum omnia de ad-
ventu Christi testimonia; si quis scribere intenderit,
magni sibi curam faciendi voluminis adhibebit. Hi
quidem omnes semen beatæ virginis esse memorantur;
quos

quos illa genuit verbo testificantes, corde desiderantes, odoremque bonum, & ejus desiderium sibi invicem & aliis intentè ministrantes. Et hæc quidem sunt, quæ Dilecto suo sancta hæc Sponsa commemorat, sanctos hos patres, Christum priusquam in carnem venerit, credidisse, prænunciâsse, & expectatione mirabili desiderâsse: nunc procedens ulterius ostendit (postquam in nostra jam venit, & in carne nostra expleto ^{* E. ministerio} mysterio ob quod venerat, ascendit in coelos) qualiter illic cum prosequatur Ecclesia, cui se connumerat, dicens;

12 *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.*

HOc epim tale est ac si dicat, Dilectus meus à me corpore elongatus est, sed à me spiritu non recessit: moram enim mecum facturus est, sed quam moram? illam de qua Dominus ait, *Siquis diligit me, servationem meam servabit, & Pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Joan. 14. 23. Ecce quod mora ista est mansio Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, apud Sponsam: in qua Patrem cognoscit. Habet enim ista potentiam calcandi super serpentes & scorpiones, & resistendi omni spiritui non bono in mala trahenti, immo pessima suadenti; habet & sapientiam, qua sapit id facere quod potest; habet & in Spiritu Sancto voluntatem id semper agendi quod bonum est: ut dum semper possit, semper sapiat, semper velit id quod honoris, id quod virtutis est; hinc in eamansionem summæ Trinitatis agnoscas. In Apocalypsi quoque Joannes ait, *Ecce sto ad ostium & pulso: si quis* Apoc. 3. 20.

quis audierit vocem meam, & aperuerit januam, introibo ad illum, & cenabo cum illo, & ille mecum. Quis hanc Sponsam dilecti sui vocem audisse dubitet? quis hanc sibi ostium aperuisse ambigat? quis hanc cum ipso in cœna jucundari non intelligat? quis in hac cœna Patrem & Spiritum Sanctum Filio confidere non æstimet? Cœna dives, in qua Spiritus cœlestes ministrare non dubiũ est, cui ille præsidet qui eorum Dominus est. In hanc quæ dapes, quæ fercula, quæ xenia ponantur, ex hoc intellige quod ait apostolus, *Spiritualibus spiritualia comparâtes*: spiritualia namq; sunt quæ Sponso suo cum iis assessoribus anteponeit Ecclesia. Anteponeitur hic Deo grata humilitas, cum iis quæ eam comitantur virtutibus, id est, timor Dei, poenitentia, Deo grata confessio, & operis satisfactio sancta. Secundo quodam ordine ponitur ordinata castitas, moderata sobrietas, abstinentia commendabilis, & quæ circa hæc sunt. Tertium locum obtinet pax, patientia, fraternus amor, & quæ transcendit omnia, in Deum charitas, & contemplatio sancta. Hanc in Joanne *cœnam* nominat Dominus, quia sicut cœnam prandium aliud non sequitur, sic vitæ nostræ terminum in iis consummari desiderat; ut hunc, timendo, poenitendo, satisfaciendo, castè vivendo, amorem ad omnes habendo, & Deum super omnia diligendo, apprehendamus, ipsoque sine fine perfruamur. Ait itaque Sponsa, *Dilectus meus mihi*, id est, mecum, *commorabitur*; ac si dicat, moram facturus est. Et ut locum innuat quo moram faciet, subdit, *Inter ubera mea*. Vbera pectus intra se continent, corporis nostri partem principalem, qua cor continetur, & hepar, & cæteræ partes unde virtutes oriuntur quamplurimæ, quibus corpus humanum multa ex parte regitur & vegetatur. Ut ergo locum designet

fignet ex nomine; ubi Dilectus sibi commoretur, ait, *Inter ubera mea*, id est, In medio pectoris mei, ut ipse cor meum teneat, amore sui accendat, & quo me ad aliud converti intenderit, hoc extenuet & averiat. Corde namque Deum diligimus, corde charitatem tenemus; quòd si charitatem retinemus, justitiam utiq;, & prudentiam, fortitudinem habemus & temperantiam; nam harum quidem effectus omnium in se charitas retinet. Iustitia enim quod suum est unicuique reddit: reddit Deo quod suum est, quod est omnis honor, omnis gloria, omnis creaturæ humilis & sancta devotio: reddit proximo, ut eum quantum se diligit, suis commodis quantum sibi propriis invigilet, ejus verò incommodis quantum suis contristetur & doleat: quæ quidem in libidinem, & in alios non rectos, animi resistens impetus, quid nisi fortitudinis actum gerit, & in se implere contendit? Implet verò temperantia, dum in iis omnibus, ne quid nimis sit, ne quid recto minus contemplatur & providet. Attendamus quid de hac Paulus asserat, dicens, *Charitas patient est, benigna est:* Cor. 1. 13. 4. 5
Charitas non amulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quarit quæ sua sunt, &c. Quæ si diligenter intendat quis prosequi, hanc viam excellentiorem, reperiet, id est, eam cui nullis desit virtutis effectus, cui nil constet adimi quo quis ad Deum valeat propinquari. Vnde ait apostolus, *Empti estis pretio magno. Glorificate & portate Deum in corpore vestro.* Cor. 1. 6. 20. Ait itaque Sponsa, quod apud eam Dilectus suus commorabitur, & sibi myrrhæ quasi fasciculus erit. Myrrha enim unguentum est, quod manat ex arbore, quæ eodem nomine, myrrha nominatur; pares enim nomine sunt, quia pares sunt & qualitate: myrrha enim, arbor est, & amarum quod ex ea decurrit unguentum. Vnde

mortuorū corpora hoc ipso consperguntur unguento, ne hæc aut putredo corrumpat, aut ad hæc demolienda vermis accedat : sic corpus Dominicum, myrrhā legitur, & aloë fuisse perunctum. Ait ergo hæc Sponsa, *Dilectus meus mihi inter ubera mea commorabitur, & erit mihi quasi fasciculus myrrhæ.* Quod si ad unguentum referas, tale est ac si dicatur, Erit mihi quasi aliquantula copia myrrhæ, quæ me & à putredine defendat, ne corrumpar; & à morfu vermium, ne demoliar : si ad arborem, planum est ex arbore fieri fasciculum, & hunc habere inter pectus ad eandem defensionem repositum. Hic enim *myrrhæ fasciculus*, multæ passionis Christi memoria est; quæ se quisque ad omnem proximum indefinenter obligari conspicit, & Deo qui pro se talia passus est, quanti sit debitor, intelligit. quam si teneas, si Deum, quocumque te verteris, patientem in cruce conspicias; te ipsum à putredine vitiatorum, & à morfu vermium, id est, tentatione spirituum immundorum hæc ipsâ contemplatione liberabis. Sequitur;

13 *Botrus cypri Dilectus meus mihi.*

QVia de Sponso loquens hæc Sponsa, ait, *Inter ubera mea mihi dilectus meus commorabitur : & erit mihi quasi myrrhæ fasciculus,* quæ solam partem amaritudinem; videri poterat ex hoc, quod Christi passio dolori tantum præstaret causam, nullam verò menti conferret lætitiâ : unde præmissâ amaritudine, quæ Christo verè patienti debetur, subdit jucunditatem, quæ de ejus morte, cunctis eam venerantibus exhibetur. Nam sicut dolenti justum est ut dolor exhibeatur & compassio; sic mundum liberanti & redimenti verè gaudium.

ditam debetur & exultatio. Vnde ait hæc Sponsa, *Botrus cypri dilectus meus mihi*. Cyprus enim, insula vicibus abundans est, botros habens magnitudine sui cæteris incomparabiles, vinum dantes quod gustantes innatâ sibi suavitate lætificat, & dolorem, si quis est ex passione, lenit & mitigat. Christus enim panis est qui confirmat, ipse vinû quod lætificat, & oleum ipse est quod faciem hominis exhilarat. Ait itaque Sponsa hæc, quod Dilectus suus botrus cypri factus est, quia sicut Botrus nihil aliud est quam multa granorum similitudo in unum sibi firmè juncta collectio, vinum cum premitur abunde præstans, & gustantes undiquaque lætificans: sic Christus factus est, multos sibi suâ morte connectens, & in fide passionis suæ sibi concilians, qui cum exprimentur, id est, quaestionibus & modis aliis pessimè excogitatis interrogantur, vinum piæ confessionis emittunt, Dominum Jesum confitendo, glorificando, & etiam, si opus est, mortem subeundo; solum hunc Deum vivum & verum esse fatentur & cognoscunt: qui si supersunt, exultant gaudio confessores, si consumantur, læti morte gaudent cum Christo victore victores. Vtrumque Paulus exprimit dicens, *Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem*, Phil. 2. 8. *mortem autem crucis*. Ecce myrrha, cui myrrham, & amaritudinem, & compassionem omnimodam debemus. *Propter quod, & Deus exaltavit eum, & dedit illi* Ibid. 9. 10. 11. *nomen quod est super omne nomen: ut in nomine Iesu omne genu flectatur, caelestium, & terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris*. De quo quidem gaudio exultans hæc Sponsa, ait, *Botrus cypri dilectus meus mihi*. Haerens enim in ligao, terram movit, coelum tenebravit; crucifixus mundum crucifixit. Sic ad se universa pertraxit,

& me ejus morti compatiens superflua gaudia
victor exultavit. Sequitur;

In vineis Engaddi.

QVod tale est ac si dicatur, patienti Domino Jesu
compassa sum, vincenti quoque læta congaudeo.
Ejus namque victoriam, mundus longè lateque reso-
nat, ipsam prædicat, ipsam quoque prædicando resul-
tat, ut patet in vineis Engaddi. Engaddi planities est
juxta Jericho, in qua consistunt arbores in modum vi-
neæ consistæ; ex quibus, dum vulnerantur, defluit bal-
samum, utile quidem & pretiosum: quæ quidem pla-
nities latitudinem Ecclesiæ designat, quæ se dignosci-
tur in quatuor jam mundi partes dilatare. Hæc *Engad-
di* nominata est, quod est, *fons hædi*; quæ sicut designat
Ecclesiam, sic fons qui in ea erat, baptismum significat,
qui est fons datus Ecclesiæ, in quo dum hædi purgan-
tur, ex hædi agni efficiuntur. Virtus in his Christi
patet, ubi ex arbore vulneratâ fluit balsamum, sicut ex
Christo vulnerato fluxit benedictionis oleum, dum
dixit, *Pater ignosce illis, nesciunt enim quid faciunt*. Quod
quidem balsamum oleo admiscetur, ut chrisma fiat
sanctissimum. Hoc quidem chrismate fons consecra-
tur Engaddi, qui fons dicitur baptismi; hoc inungun-
tur hædi, sic transeuntes in populum Dei; hoc denuo
confirmantur, ne tentet eos Sathan, & à veritate con-
vertantur; hoc Ecclesiæ & altaria Deo sanctificantur;
hoc calix inungitur, quo se totum tradens homini pro-
pitiatur Deus; hoc denuo consecrantur Reges, inun-
gantur Pontifices, ordinantur sacerdotes, Christo sua
dona pro populo offerentes, & ei sua reddentes. Hoc
itaque

Luc. 23, 34.

itaque est quod ait Sponsa, *Botrus cypri Dilectus meus mihi*, quod patet in *vineis Engaddi*, id est, in Ecclesiis toto terrarum orbe dilatatis quæ omnes ejus prædicant gloriam, & annunciant magnâ cum laude victoriam. Sequitur;

14. *Ecce tu pulchra es, amica mea; ecce tu pulchra. Oculi tui columbarum.*

QVo in loco id attendendum est, quod Sponsam suam Sponsus triplici jam magnificavit elogio, dicens, *Equitatus meo assimilavi te*: & illo, *Gena sua ut turturis*: tertium quoque adjiciens, *Collum tuum sicut monilia*. Cui Sponsa quoque trinâ laude respondet, dicens, *Dum esset rex in accubitu suo*: & illo, *Fasciculus myrrhæ Dilectus meus mihi*: & quod sequitur, *Botrus cypri Dilectus meus mihi, in vineis Engaddi*. Vnde quia sunt inter eos pacis jam admista colloquia, applaudens Sponsus integritati Sponsæ, quam seipsum amasse, & nunc amare, & in futuro se semper amaturum esse, & hoc totum ejus accrescere pulchritudini cognoscit, securè eam commendans, ait, *Ecce tu pulchra es, amica mea; ecce tu pulchra*. Audientes verò pulchritudinem hanc commendari, non hanc attendamus. qua mulierculæ suos solent amatores allicere, qua à castris pudicitæ solent hos qui sibi fidem habuerint, ad immunditæ castra perducere: hanc enim Deum detestari cognovimus per prophetam dicentem, *Dies Domini exercituum super omnem superbum & excelsum, & super omniæ quod visus pulchrum est*: eam quoque persequens, ait, *Auferet Dominus in die illa ornamentum calceamentorum,*

II. 2. 12. 16.

Cap. 3. 18. 19.

CAP. I.

*torum, lunulas, & torques, & monilia, & armillas, & mitras, & cætera. quæ sequuntur; quæ nimirum omnia pulchritudini huic corruptibili, & ad corruptionem perducanti, ministrantia sunt, & mentem ab eo quod honestum est, & Deo placitum, avertentia. Illa verò attendenda est pulchritudo, quam facit in mente vera humilitas, timor Dei, poenitentia sancta, confessio humilis, satisfactio pro peccatis, pax ad omnes, & vera concordia, castitas moderata, & quæ super omnes, in Deum charitas sancta. Hujus meminit propheta, dicens, *Omnia gloria ejus filia Regis ab intus*, hoc est, ex pulchritudine quæ intus est, est omnis gloria animæ fidelis, quæ Dei filia est; cujus est gloria in *fimbriis aureis*, id est, in consummatione virtutum. Fimbria namque vestis consummatio est, quæ bene *circumamicta varietate*, id est, virtutum omnium variâ diversitate adornata memoratur. Hæc quidem attendenda est, in hac Deo beneplacitum est, cujus meminit scriptura, dicens, *Reverentibus tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ*. Hæc enim nullum tempus omittit, quin & ipsum, & quæ in ipso sunt admilla peccata rememorat: hæc quæ in infantia, quæ in pueritia, quæ in adolescentia sunt admilla, deplorat: hæc amarissimè juventutis excessus accusat; hæc virilis roboris enervationem potenter arguit, & se in senectutis inertia quid deliquisse graviter erubescit. Quæ quidem erubescencia confundit demones, fugat infernum, coelum aperit, conciliat angelos, Deum reddit propitium; & cum dicit præcedens, *Pater non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut unum ex mercenariis tuis*, stolam primam meretur, & annulum, & calceamenta gloriæ suis apponi pedibus gloriatur. Sic sic pulchram nominat dicens, *Ecce tu pulchra es*, & pulchram esse replicat, adjiciens, *Ecce tu pulchra*.*

pulchra. Quæ nimirum replicatio, aliam animæ ipsi vel Sponsæ futuram esse denotat, quam sic intellectui manifestat. Anima namque vel Sponsa quantumcumque perfecta, hîc quidem pulchritudine gaudens, triplex sentit infortunium; à carne unum, quod plangit *Sp* stolus dicens, *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* alterum à proximis; tertium à Spiritu quolibet immundo. Hoc manifestatur in Job, quem caro sollicitat, cui non bene consulit uxor, quem amici instinctu maligni spiritûs deviare compellunt. Sed huic propheta consulit dicens, *Scuto circumdabit te veritas ejus: non timebis à timore nocturno, à sagittâ volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incursu & demonio meridiano.* Vbi quidem tentatio quædam manifesta, quædam occulta, quædam gravis, quædam levis esse ostenditur. *Sagittâ* namque *in die volante*, manifesta & levis; *demonium meridianum*, manifesta & gravis; *negotium perambulans in tenebris*, occulta & gravis; *incursus* verò, occulta & levis esse intelligitur. Sed hæc tentationes omnes, in ea quæ futura est vitâ non aderunt. Glorificata namque caro tentari non poterit, nec erit in ea quicquam quod resistat spiritui. Nullus in ea spiritus tunc lædetur à proximo; quia tunc completa erit charitas, ut quis diligat proximum sicut seipsum. A maligno verò spiritu quæ poterit esse vexatio? qui nec præsens aderit, nec ei tentandi bonos, vel ad probationem, licentia jam ulla superesse poterit. Ejus extunc erit in inferno jam mansio; ubi igne ipso torquebitur, quo ardent miseri quos abjecit Deus, qui acquiescendo tentationibus sunt venundati sub peccato. Sequitur;

Rom. 7. 24.

Psal. 90. 5, 6.

0

Oculi

Oculi tui columbarum.

Demonstratâ Sponsæ pulchritudine, jam quæ sit pulchritudinis hujus causa, subnectit: hæc enim ipsa causa est, quod oculi ejus columbarum sunt, id est, totus ejus respectus columbinus. Columba namque in pastu gradiens, monda tantum grana colligit, his pascitur, his sese nutrit: sic & hæc anima vel Sponsa Dei, dum ad se pascendum neminem dedignans, sed plures audiens, singula quæque considerat, & quæ pure, sanctè, vereque dicuntur, hæc mente retinet, cætera aspernitur & horret. Columba quoque sine seclæ est, avem alteram nec rostro lædit, nec ungue lacerat, simplicitatem hujus Sponsæ denotans, quæ irrationabiliter non irascitur, nec dicto, nec facto quenquam * sed quantumcumque offensa, sese intra innocentie suæ castra custodit. Gemitum quoque pro cantu habet, quia Domini sui presentie adesse desiderans, dum hæc sibi denegatur, cuncta sibi abesse deplorans, ingemiscit pariter, & gemitum hunc pro cantu habens, ingemiscendo ait, *Sit ut anima mea ad Deum fontem vivum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei.* Gregatim volat, quia in omni eo quod volat, quod se sursum esse desiderat, se nequaquam à grege Domini separari, sed cum his suscipi, cum his glorificari & beatificari exoptat. Hic quidem oculus columbinus fuit Evæ necessarius, cum *vidit lignum quod bonum esset ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile, & tulit de fructu illius & comedit, deditque viro suo, & aperti sunt oculi amborum.* Tunc cognoverunt se obedientiam nudatos, irremotos inobedentiam, & malis quibusque:

busque precinctos & obnoxios. Ab ea in Cain ortus
 lus minime columbinus processit, indeque per mun-
 dum male pervagatus est, & ad contumpefactionem car-
 nerum apertus. Ita ne jam pauci sint qui dicant, *Quis*
luis sui caeco, & pes clauda. Pater eram pauperum, & causam Job 29. 15,
quam nesciebam, diligentissime investigabam. Sequitur. 16.

15 *Eccc tu pulcher es, Dilecte mi, &
 decorus.*

Sic amans amanti pari respondet elogio; dicta pul-
 chra ipsam quoque pulchrum protestatur esse, di-
 cens, *Eccc tu pulcher es, dilecte mi.* Quod audientes non
 attendamus pulchritudinem que in creaturis est cor-
 poralibus, sive incorporalibus. Inest enim pulchritu-
 do quaedam rebus his corporalibus, ex apta partium
 suarum dispositione proveniens, cum apte pars parti
 coniungitur, & una sic forma decens ex apta omnium
 conjunctione producit. Maximus quidem est in
 reptilibus draco, in natantibus cetus, in volatilibus
 gryphus, elephas in quadrupedibus, gigas in homi-
 nibus: in quibus omnibus, si ipse accendatur partium
 dispositio, & partis apte parti conjunctio, forma pro-
 culdubio pulcherrima, & summa oratoris sapientia
 in iis omnibus invenitur. Sic sunt quaedam media, quae-
 dam minima intelliguntur; quae nisi peccatum con-
 traxerint, aut virtus ea divina sibi sananda reservave-
 rit, miram in se pulchritudinem exhibere dignoscun-
 tur. Si itaque magnum illum attendas Adam, à quo
 genus hominum omne procreatur, si hunc attendas,
 quis qualisve creatus fuerit, quis ante peccatum exi-
 terit,

terit, quis cum ad eum Dominus omnia animantia terræ adduxit, & quid ea vocaret, edocuit; hunc mirabili quadam pulchritudine enituisse clarebit: quem sciens Abraham postea misericordiam, per incarnationem Christi & mortem ejus consecuturum, cuncta loca pertransiit, locum illum solum in quo sepultus est Adam sibi sepeliendo elegit, speluncam illam duplitem, quam ab Ephron Hethæo emit; ubi cum suis uxoribus requiescunt Abraham, Isaac, & Jaakob, & Adam magnus. Sed nunquid hac pulchritudine dilectus hujus pulcher dicitur? Absit, nam sequitur, *Es decorus*. Unde datur intelligi, ipsum eâ pulchritudine pulchrum esse, cui nihil convenit, nihil adjungitur, vel potest adjungi, nisi quod decorum est. Non hæc pulchritudo fuit Adæ, cui si ad tempus peccatum non affuit, adesse tamen potuit, unde & peccavit. Quod si coelestia corpora attenderis, solem, lunam, & stellas, hæc quidem pulchra sunt, quæ luce suâ mundi tenebras illuminant, ut quæ luce careant propriâ, per hæc illuminata resplendeant: sed de iis scriptum est, *Ipsi peribunt, tu autem permanes: & hac ut vestimentum veterascent*. Angelos verò, & usque ad Cherubin & Seraphin ordines perspiciens, supraque tendens aspectum, sola tibi occurret Trinitas sancta, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, quorum ea pulchritudo est, quam nec vidit oculus, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quam manifestabit Deus iis qui diligunt se. De qua dictum est Moyse, *Non videbit me homo & vivet*. Hic enim viventi videre non conceditur, quod glorificato jam homini, & in veram vitam assumpto, videndum repromittitur, dicente Domino, *Vita æterna hæc est, ut cognoscant te verum Deum, & quem misisti Jesum Christum*. Hæc forma, hæc species, hæc pulchritudo

Gen. 23. 19.

Psal. 101. 27.

Cor. 1. 2. 9.

Exod. 33. 20.

Joan. 17. 3.

tudo est, in quam desiderant & angeli prospicere. Hæc Pet. 1. 1. 12.
 ea pulchritudo est de qua ait David, *Satiabor cum ap-* Psal. 16. 15.
paruerit gloria tua : qua nobis apparente & se visibiliter
 exhibente, non est quod quæramus ulterius, non est
 quo ulterius refici desideremus, * hac itaque pulchri- * f. De
 tudine dictum est, *Ecce tu pulcher es, dilectæ mi*; etiam
 huic pulchritudini, quia nihil est quod cohæreat, quod
 admisceri valeat, nisi quod honestum, quodque omni
 gloriâ dignum creditur, rectè adjunctum est, *Et deco-*
rum; ut qui huic quærit pulchritudini assistere, in vir-
 tutis se semper culmine teneat & decore. Sequitur;

Lectulus noster floridus.

ECce quæ decorem laudat in Sponso, videtur ejus
 amore trajecta ipsum ad lectulum evocare, quo ejus
 perfruatur præsentia, quo ejus oblectatione jucunde-
 tur. Ad quod eum tum lecti amœnitate, tum loci jucun-
 ditate, videtur allicere, dicens, *Lectulus noster floridus.*
Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cu-
pressina. Amœnum enim est, in lecto florido quiescere,
 securum verò sub tignis cedrinis, & laquearibus cu-
 pressinis decumbere: & hæc quidem vera sunt, sed hæc
 altius attendamus, si hæc spiritualiter intelligere pro-
 curemus. Hic enim lectulus, non quidem mollitiæ lo-
 cus est, non scurrilitatis obscœnæ, sed lectulus attēden-
 dus est jucundæ quietis in Domino, & perfectæ con-
 templationis in ipso. Contemplatio enim est, cum
 primùm seipsum homo considerat, quis sit, & unde
 venerit, & ad quid venerit, & investigat, animam sibi
 rationalem creasse Deum, & hanc corpori suo immi-
 sisse, seque sic natum baptismi gratiam suscepisse, & in
 O 3. fide

fide sic excrevisse non ignorat; fide verò edoctus, Dei filium in carnem venisse; in ipsa mortem suscepisse, & ob redimendam hominem die tertîa surrexisse, & sic, ut ad vitam ascendat homo, in cœlum ascendisse, & sic ad se cuncta pertraxisse, veritate fidei id edocente, non dubitat. Hæc attendens, quò se vertat, ignorat; totum quod egit hætenus contemnit; peccata quæ admisit infantia, vel juvenus, vel ætas altera, lacrymando deplorat; seipsum dejicit; in alterum quendam hominem se transformare intendit, & sic lectum Deo, ipse piæ sedulæque contemplationis manu componit. Qui tamen *lectulus* adhuc *floridus* intelligitur. Hæc enim contemplationis initia sunt, quæ spem dant profectûs boni, fructûsque maturi, qui tunc incunt, cum jam mundus deseretur, totus mentis pede conculcabitur, cum jam despiciuntur cuncta quæ transcunt, & ea sola diliguntur quæ semper manent, & immutata consistunt. Sciens igitur hæc anima vel Sponsa, florem hunc imitationis bonæ dono Dei provenisse, & hæc ipsum adventus sui primordia præmississe, ipsum ad lectulum floridum evocat, ut in eo quiescat, & florem hunc ad perfectionis sanctæ maturitatem perducatur. Hunc etiam lectulum Sponsi Sponsæque communem afferit, dum ipsa contemplationem hanc in se suscipit, & hanc ex dono Dei & ejus præsentia provenire cognoscit. Sequitur;

---

16 *Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cupressina.*

HÆc à fertilitate persuasio est; nam sicut in lecto florido quiescere amœnum est, sic & sub lecto quod

quod tignis cedrinis opertum est, quiescere tutum & securum. Cedrus enim & cupressus imputribilis naturae sunt, corrumpi nesciunt, viriditatem suam conservant pariter & odorem: odore quoque suo serpentes fugant & enecant, & sub iis quiescentibus, securitatem sic parant. Sic ergo agitur haec domus, in quam à Sponsa invitatur Sponsus. Non hic descendit pluvia, à qua eam protegant cedri & cupressi obumbracula. Hi namque cedri angeli quippe sunt, quibus domus hujus est commissa custodia: de iis namq; dictum est, *Mat. 18. 10.* *Intuite si vultis are pusillos hos: dico enim vobis, quidam angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in caelis est.* Laqueus vero quae tignis munimen parant & fortitudinem, quae suam conservant viriditatem, & odorem conservant optimum, quibus serpentes evocantur, hi sunt Archangeli sancti, robur parantes angelis, semper virides ea quidem viriditate qua creati sunt, ipsaque qua donati sunt, cum restiterunt dicenti, *Pomam sedem meam ad Aquilonem, & ero similis altissimi.* *II 14. 14.* Et odor virtutum suarum malignos spiritus crecat, ne bonorum corda perturbent, ne à bonis initiis ad majora confurgant. Attendendum vero, quòd cum dicit Sponsa, *Tigna domarum mustrorum cedrina, laquearia cupressina,* id est utatur dicendi genere, quo per partem totum intelligitur: in *cedris* enim, cui prior pars adscribitur, fundamentum ipsius domus, & parietes intelliguntur: in *cupressis* vero, & *laqueariis*, quae tecti pars potissima sunt, omnia quae tecti sunt adscribentur. Sequitur;

CAP. II.

I Ego flos campi, & lilium convallium.

Ponsus ad quietem evocatus, respondet sic; Me ad quietem evocas, amica mea, Sponsa mea; & ut magis allicias, adjicis, quia *lectulus noster floridus est*: tibi verò responsum hoc do, quod *ego flos campi sum, & lilium convallium*. In quo id attendendum est, quòd duo campi sunt, unus coelestis, alter verò terrenus. Coelestis campus quantum coelum porrigitur, tantum & extenditur, quia consummationem non habens, magnus est & immensus. Campus hic flores habet, angelos, archangelos, virtutes, dominationes, thronos, principatus, & potestates, cherubin, & seraphin: horum cujusq; ordinum multa millia sunt: floribus iis coelum refertum est. His sancti quilibet floribus interesse desiderant; horum interesse contuberniis, gemitibus & suspiriis anhelant. Quorum quidem omnium *flos ego sum*: à me quidem accipiunt quòd sunt; à me id habent odoris, quòd boni sunt, hi omnes majestati meæ indefinenter assistunt, hymnum mihi gloriæ concinunt, dicentes, *Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus omnipotens*. Me igitur, qui omnes hos odore bono reficio, & his pascendis odorem sufficientem administro, quid est, quod adesse me lectulo florido tuo postulas, & vocem, quasi gloriæ meæ aliquid additura, ingeminas? Quod quidem sic dictum est, non quia Sponsus dedignetur bonis fidelium adesse principiis; sed & hæc audiens Sponsa, suo magis

.poc.4.8.

magis inflammetur desiderio, & ipsum, qui totius mundi flos est, & decus, & illuminatio, suo magis ad optet adesse voto. Quod quidem & Sponsus innuit, dicens, *Campi cœlestis flos ego sum*, sum tamen & *lilium convallium*. Campus itaque terrenus, hic mundus est, quem quidem visitans flos ille superior, se fidelibus lilium exhibuit, & humilem se humilibus dedit & ostendit. In lilio quidem flos est odore dulcissimus, aspectu gratissimus, est & ramus foliis condensus; nec quidem odore pascens, nec gustus habens suavitatem, magnam tamen in medicaminibus habens efficaciam. Hæc quidem Christo conveniunt; qui quidem à Patre missus, verè lilium in terris apparuit, odoris suavissimi; de quo Paulus ait, *Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco: Quia Christo bonus odor sumus Deo in iis qui salvi sunt, & in iis qui pereunt*. Aspectu verò fuit gratissimus iis qui eum receperunt. Vnde Petrus ait, *Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes. Et nos credimus, & cognovimus, quia tu es Christus Filius Dei vivi*. Ramus verò condensus foliis, humanitas ejus est, quæ quidem in verbis quibus mundum arguit, multis displicuit, quibus opem medicinæ salutaris offerre curavit. Hic verò *lilium convallium* est, quia *Deus superbis resistit, humilibus verò dat gratiam*. Desuper etiam dictum est, *Confundantur superbi, quia iniuste iniquitatem fecerunt in me*. Dictum verò de humilibus est, *quia convallies abundabunt frumento: clamabunt, etenim hymnam dicent*.

Cor. 2. 2. 14.

15.

Joan. 6. 71.

72.

Jac. 4. 6.

Psal. 118. 78.

Psal. 64. 14.

2 *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.*

DEI seipso flos mundi locutus est, dicens, *Ego flos campi* : qui etiam mundo se verum Deum & hominem humilibus profuturum asseruit, dicens, *Et lilium convallium*. Nunc verò de Sponsa, quæ sibi cordis amore conjuncta est, prosequitur, dicens, Sicut ego lilium inter spinas, in mundo conversatus sum ; sic amica mea inter easdem in mundo commorabitur. *Spinas* verò nominat, obrectationes, objurgationes, & irrisiones, quibus eum mundus malè deridendo contempsit : *Spinas* quoque nominat facta eorum & attritiones, quibus illum cum gladiis & fustibus apprehendentes, illum tanquam latronem & homicidam ad principes adduxerunt, Annam & Caipham : dehinc apud Judicem consputum, colaphis dehonestatum & alapis, spinisque coronatum, condemnari, clavisque configi postulerunt. Ad spinas has, ad lectum hunc spineum sponsam evocat, quæ lectum sibi floridum sub tignis cedrinis, & laquearibus cupressinis præparabat, quæ humiliata lectum hunc non recusavit, sed haic similem in Petro sustinuit, in Paulo quoque, cæterisque Apostolis, in Stephano, aliisque per mundum multorum Martyrum millibus, læta suscepit. A quibus verò susceperit annectit, dicens, *Inter filias*, generationes, scilicet, pravæ atque perversas, quibus se ipsum exhibuit Dominus. Hi tamen eum non cognoverunt ; sic quippe scriptum est, *In propria venit, & sui eum non receperunt* : quos suos, non affectu, sed solâ

Joan. I. 11.

solâ creatione nominat, siquidem suis manus injicientes eos cruciatibus & tormentis affecerunt : filias quidem prævaricatrices nunc primâ creatione nominat, nunc affectum filialem cum suis habere designat. Sequitur;

3 *Sicut malus inter ligna sylvarum,
sic dilectus meus inter filios.*

Reciproca sibi laude respondent Sponsus & Sponsa, & mutuis se reficientibus laudibus, quo plus laudant, eo se plus laudare desiderant. Ait enim hæc Sponsa, *sicut malus inter ligna sylvarum, sic dilectus meus inter filios.* Malus enim arbor est, ramos laudæ producens, folia gignens, florem protuberans, & ex floribus fructum malorum ad maturitatem usque producens : qui fructus, sive pomum dicatur, sive malum, coloris erit eximii, gustus placidi, & odoris, ultra quam dici potest vel queat, egregii. Hoc ipsa arbor, quæ *malus* dicitur, onerata, non solum in se decorem suscipit, sed & sylvas circumstantes decore vestit, & locum qui circa se est, totum reddit amoenissimum, & inhabitatione sanctâ dignissimum. Ait itaque hæc Sponsa, *Sicut malus inter ligna sylvarum, sic dilectus meus inter filios*; hæc volens, per eximii fructus arborem, dilectum sibi unigenitum Dei filium intelligi, qui carnem quam assumpsit, sic gloriâ & honore vestivit & induit, ut merito præ omnibus sanctis honore & reverentiâ dignissima habeatur, & præstantissimè excolatur. Vnde dictum est, *Dominus regnavit, decorem* Psal. 92. 1.
indutus est; indutus est Dominus fortitudinem, & præ-

exiit se. Addit & hoc quod dicitur, *Inter ligna sylvarum*: nam ut arbor coelestis Christus est, sic sunt arbores coelestes sancti quilibet, qui in carne degentes, fructus Christo placidos ediderunt. In iis apostoli, sanctique martyres, & omnes simul Sancti connumerantur, qui nil nisi Christum scientes, ipsum gloriosâ morte secuti, testimonium veritati perhibentes, gloriosas in caelo jamdudum sedes acceperunt. De his in Psalmis dicitur, *Tunc exultabunt omnia ligna sylvarum à facie Domini, quia venit; quoniam venit judicare terram.* Dominus enim hunc mundum judicaturus est; qui in corpore, quondam damnato, & jam mirabiliter glorificato, se visibilem Sanctis omnibus in suis suscitatis corporibus, exhibebit; eritque tunc exultatio lignis sylvarum coelestium, cum se non in incertum cucurrisset, aut in vanum laborasset, certâ sui, non solum spiritus, sed & corporis apprehensione & glorificatione, cognoverunt. Ligna verò sylvae, per quam bestiae & catuli leonum transeunt ut escam sibi raptant, tunc nocti suae deputabuntur, & tenebris sempiternis. Hoc itaque est quod ait Ecclesia, *sicut malum*, suis onusta fructibus, *inter ligna sylvarum* admirabili quadam enitescit pulchritudine; *sic dilectus meus*, unigenitus Dei filius, in quem se totum contulit amor meus, indicibili quadam gloriâ longè extat eminentior inter omnes sanctos, quos sibi non creatione solum, sed & gratiâ adeptavit in filios. Sequitur;

Sub

*Sub umbra illius quem desideraveram,
sedi.*

Hic attendendum est, unde umbra perveniat. Evenit umbra corporibus his, ex corpore lucifero, & ex corpore umbrifero, & loco in quem umbra dejicitur: horum siquid defuerit, umbra non est. Hæc igitur arbor mali, cum inter ligna sylvarum stet, cum ramis distenta sit, & foliis opulenta, ad solem necesse est ut umbram faciat: sub qua consequens est, ut hæc Sponsa sedeat & quiescat. Est igitur *umbra*, divinæ incarnationis & passionis, resurrectionis quoque & ascensionis, actuum quoque ejus & dictorum *crobra* meditatio, in quam se toto cordis anhelasse desiderio, ut actu adimpleretur quod à Patre promissum, & prophetica Sanctorum patrum promissione prædictum fuerat, protestatur. Vnde Isaias, *Consilium tuum*, If. 25. 1.
Domine, antequam fiat verum. Jeremias etiam in Threnis id optans, ait, *Spiritus oris nostri Christus Dominus* Thren. 4. 20.
captus est in peccatis nostris: cui diximus; in umbra tua vivemus in Gentibus. Cæteraq; sanctorum Patrum extant oracula, quæ sibi facile diligens lector inveniet. Hæc igitur umbra est, in qua sedisse se præsens hæc Sponsa testatur. Cum enim positiones corporum quatuor sunt, stare, sedere, accumbere, & jacere, sessio illa est, quæ ordinandis & disponendis rebus magis apta est, consiliisque dandis, simul & judiciis formandis acceptior. Vnde & hujus Scriptura sacra sæpè meminit; dicit enim David, *Sedebit Dominus rex in aeternum.* Psal. 28. 10.
Et illud, *Sedes tua, Domine, in seculum seculi.* Et Psal. 44. 7.

Pfal. 109. 1. quod sequitur, *Dixit Dominus Domino meo; Sede à dextris meis.* In libro quoque Regum, à Michà Propheta dictum est; *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & omnem exercitum cæli assistentem ei à dextris, & à sinistris.* Isaias quoque ait, *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum & elevatum: & ea quæ sub ipsa erant, replebant templum.* Et post omnia ipse Dominus ait, *Cum sederis filius hominis in sede majestatis suæ, tunc congregabuntur ante eum omnes gentes.* His etiam accincta autoritatibus Ecclesia de se ait, *Sub umbra illius, quem desideraveram, sedi,* ut veniret, vel quam umbram desideraveram, ut affectu adimpletur, sedi deliberans & desiderans, omni in hoc affectu prona, ut mihi Sponsa promissa compleret, nec in immensum mea vota differret. In hac ejus umbra *sedi,* quia mentem meam totam in hoc applicui, ut ipsam vel incarnandum, vel jam forsitan incarnatum, devotè susceperem, natum fideliter adorarem, docentem fidei plenitudinem cernerem, ipsum morientem non desperarem, sed resurgente magnâ fidei certitudine confurgerem, & ascendentem illuc unde venerat, totâ mentis intentione prosequerem, & sibi famulatum exhibentibus adhererem. Sequitur;

Et fructus ejus dulcis gutturi meo.

VT distat umbra à suo corpore; sic distat istius mali fructus à sua imagine. Malus enim ista, cœlestis arbor est, cœlestis quidem sapientia, ideo in cœlis, quia in corde Patris radicata; quæ non in cœlis solum, sed, cum Patri complacuit, radicem facit in terra: in terra quidem, quando in cor virginis immaculate

late tota divinitatis unda se contulit, & coelestis imber illapsu placido virginum planè vellus infudit: quæ cum in coelo radicata sit, & in terra, fructum quidem profert, dulcedinem quidem ministrantem his qui in coelis sunt, & iis qui sunt in terra. Sed quis hic fructus est? Caro quidem quæ de pane mundo in altari sancto, per officium ministri, per virtutem verbi facta est, & ad pascendam Ecclesiam, ne in via fortè deficiat, sacratissimo gustu concessa. De quo ait Ecclesia, cui & id donatum est, *Et fructus ejus dulcis gusturimeo*. O beatum guttur, cui hæc dulcedo concessa est! utin homine manens, se supra hominem rapiat, & in terris existens, se illi qui in coelo præsidet ad jungens, à dulcedine hæc ad illam quæ in vita æterna est, admisceat. Quod quia tantum bonis & sanctis concessum est, ait in electis suis Ecclesia, *Et fructus ejus dulcis gusturimeo*. Nihil enim in vita hac dulcius, quam ab hoc gustu in vitam illam transire, quæ sine caret & omni malitiâ; & ab hac imagine fructus, ad fructum illum pervenire, qui semper nos satiat, & in æternitate efficiat jucundos. Sequitur;

4. *Introduxit me rex in cellam vinariam; ordinavit in me charitatem.*

Inter Sponsam & Sponsam mutua jam diu habitant colloquia: interpellavit hæc, is respondit, hæc multis illam commendavit laudibus, & ab ipso laude plurimum commendata est. Vade, quia verbis subjuncta sunt, & dictis similia dicta reposita, ne gignat similitudo fastidium, Sponsa ab hoc modo loquendi temperat,

Deut. 32, 32,
33.

Pfal. 5, 11. &
Pfal. 13, 3.

Pro. 9, 1, 2, 3.

temperat, non jam ad Sponsum loquens, sed ad amicos suos verba dirigens, & hæc referens, *Introduxit me rex in cellam vinariam.* Attendendum verò hoc loco est, vinum in scriptura sancta, quoddam commendabile esse, quoddam reprobum. Reprobum, ut est illud cujus meminit Moyses, dicens, *De vinea Sodomorum vinea eorum, & de suburbanis Gomorrha: uva eorum uva fellis, & botri amarissimi. Fel draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile.* Vinum enim quod ex hac vinea, vel iis botris, vel uvis istis exprimitur, illud amarissimum est. Hic enim sensus est; Reproborum, qui sanctas scripturas pravè intelligendo, in intellectum deducunt alienum, & oculos in solem indiscretè figendo, ipsi & obscurantur à lumine, & secum alios in errorem pertrahunt condemnatum. Sunt & qui, si animò ad scripturas sacras non erigant, quotidianis tamen factis suis & verbis simpliciores corrumpunt, & ipsos nexu triplici alligatos. in inferno præduces ipsi mansiones habere compellunt. De iis propheta, *Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant; judica illos Deus: venenum aspidum sub labiis eorum.* Commendabile est de quo Salomon ait, *Sapientia edificavit sibi domum, excidit columnas septem. Immolavit victimas suas, miscuit vinum, & proposuit mensam suam. Misit ancillas suas ut vocarent ad arcem, & ad mania civitatis.* Coelestis enim sapientia sibi domum construxit, cum totus in homine Deus apparuit: excidit in ea columnas septem, quia septiformis in ea spiritus. Mundo gratiam administravit: immolavit victimas suas, quia & suâ, & suorum passione eandem domum paravit: miscuit vinum, quia divinitatis arcana non capientibus, assumptæ humanitatis sacramenta patefecit: proposuit mensam suam, quia

quia scripturæ pabula nobis aperiendo præparavit:

Misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem, & ad moenia ci- Cor. 1. 1. 26,
vitatis, quia, ut ait apostolus, Non multi sapientes secun- 27, 28.

*dum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: sed
quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes: &
infirmi mundi elegit Deus, ut confundat fortia: & ignobi-*

*lia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea qua non
sunt, ut ea qua sunt destrueret. Hæ quidem ancillæ sunt
propter humilitatem & abjectionem suam, per quas
Dominus ad arcem, id est, vitæ æternæ eminentiam, &
ad moenia coelestis Jerusalem possidenda commonuit.*

Hoc vinum est, quod vite illâ & ejus palmitibus ex-

pressum est, qui ait, *Ego sum vitis, vos palmites.* Hos pa- Joan. 15. 5.

ter coelestis exprimit, & vinum reddunt optimum; vi-

num illud de quo David, *Inebriabuntur ab ubertate do-* Psal. 35. 9.

mûs tue. Hoc vino inebriati sunt Petrus & Paulus, cum

unus cruce, alter gladio, Deum Romæ testificati sunt.

Hoc vino omnes apostoli & martyres ebrii facti sunt;

cum omnia quæ mundi sunt contemnent, & velut

stercora reputantes, hæc abjecerunt, & purâ Christum

confessione sectantes, cum ipso, & pro ipso, mortem

sibi magis eligere, quàm cum iis vitam ducere, decre-

verunt. Ait igitur Ecclesia, *Introduxit me, rex in cellam*

vinariam, id est, apothecam quandam scripturarum

divinarum, qua me à mundo abstrahit, qua me ad ea

quæ sursum sunt habitaculum habere nunc permittit:

unde sequitur, ordinavit in me charitatem. Ecce quòd in

Ecclesia charitatem Deus ordinat, sine qua in cœlum

non ascenditur, sine qua ad Deum nullâ ratione per-

venitur: *Deus enim charitas est,* omnem proculdubio Joan. 1. 4. 8.

diligens creaturam; quam nisi diligeret, prorsus illa

non esset, nec ejus existentiae in creaturis causa vel mo-

odus appareret. Hic bonos angelos, & omnes utique

virtutes

Q

Iſa. 14. 14.

virtutes coeleſtias, in ea qua creatæ ſunt bonitate perſiſtentes, nec ſpiritus fallaciæ (qui ait, *Ponam ſedem meam ad Aquilanem, & ero ſimilis Altiffimo*) in ullo adqueſcentes, ſed altiffimæ bonitati à qua creatæ ſunt, firmiſſe adherentes, coeleſti donavit gloriâ: ut qui cum peccare poſſent, non peccaverunt, jam ut omni poſſibilitate peccandi carcant, & verè dicti, *ſirma vicissum*, illi firmiſſe & inſolubiliſſe adherent, diligant, & obediant. Ad hos habens charitatem, ab iis utique diligitur; & hæc prima progreſſio charitatis invenitur. Hic etiam & ſpiritus malignos diligit, non horum approbans malignitatem, qua ab eo averſi ſunt: ſed quòd ab ipſo eſt approbans, quòd ſcientes ſunt, quòd trementes, quòd fortes, quòd ſæpe exiſtentia indeclinenter compotes, & ſummi Regis imperio indeclinenter obediens exiſtunt: hoc probat, acceptumque ſibi eſt, ſuumque ſibi retinet, eodem in omne quòd vult ipſe confirmat. Hinc eſt, quòd non tentatur Job, niſi licentiâ à ſummo Patre conceſſâ: cumque ſedens in ſerquilinio ſaniam teſtâ raderet, prohibitum eſt Sathanae, ne ipſum in anima tentaret: cujus juſſa Sathana complens, ipſum plenè tentatum in corpore, in anima non percuffit. Sic quoque cum tentandus eſſet Achab, legitur dixiſſe adverſario Dominus, *Quis decipiet Achab regem Iſrael, ut aſcendas & cadat in Ramoth Galaad. Egreſſus eſt autem ſpiritus, & ſteſit coram Domino, & ait, Egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Et dixit Dominus, Decipiet & prævalebis: ſicq; acceptâ licentiâ, à maligno tentatus Achab, interit. Sic & malos quidem homines diligit Deus, horum quidem reprobandis omnino malitiam; ſed quòd ſunt, quòd homines ſunt, quòd diſciplinæ perceptibiles ſunt; quòd rationis capaces ſunt, hæc quidem probat & diligit,*

Job 2.8.

Reg. 3. 22. 30,
21, 22.

ligit, quia & ab ipso sunt: quod verò his omnibus in
 malum utentes sunt, quod ab eo ob quod facti sunt,
 degenerantes sunt, hæc nec probat, nec diligit, quia
 ab ipso non sunt. Hinc scripturarum multa diversitas
 est; hinc Deo dicitur, *Nihil eorum odisti, Domine, quæ* Sap. 11. 25.
fecisti. Hinc etiam dicit Dominus, *Inimicus ero inimicis* Exod. 23. 22.
tuis, & adversabor adversariis tuis. Sic in scripturis, mul-
 ta quæ sibi videntur contraria, reperies: sed hoc intel-
 lecto, quod in eadem creatura quædam diligit Deus,
 quædam verò in eadem sunt quæ odit, nil contrarium
 invenies. Judam enim proditorem, cum ei jam diabo- Joan. 13. 2.
 lus misisset in cor, ut illum traderet, nunquid hunc odio
 persecutus est Deus? Illi quippe panem inunctum tra- Ib. v. 27.
 didit, dicens, *Quod facis, fac etiam;* aliæque verba quanti-
 plurima, quibus corripi & corrigi potuisset, nisi volens
 se totum Satanæ tradidisset. Sic Saulum, cum spirans AA 9 1.
 minarum & ex dis in discipulos Domini, acceptis epi-
 stolis iret Damascum, ut summo odio persecuteretur
 Jesum, vidit quidem Dominus, cum circumfulsit cum-
 lax de coelo, cadensque in terram, nihil eorum videre
 potuit quæ hactenus videre consuevit; cui de coelo
 consilium datum est, ut ingrederetur civitatem, &
 baptizaretur, & iis quæ sibi ab Anania dicerentur, ac-
 quiesceret; quibus hic quidem acquievit, & baptiza-
 tus, tanto Jesum prædicavit aliis, quanto non de ter-
 ra terrenus, sed edoctus de coelo totus celestis effe-
 ctus est: quem si antequam vocaretur, morti continge-
 ret, Deus illi causam in qua justè salvaretur, adinveni-
 ret. Omnes itaque bonos & malos diligit Deus; bo-
 nos, quia in bonitate persistunt, & proficiunt; malos,
 quia à bono deficientes, justitiæ Dei se causam exhibent,
 & se qui nolentes ut in æternum crucientur, di-
 gnos efficiunt, Deum omnia justo sine concludere

comprobent atque convincant. Sic ipse quod fieri iussit, adimplevit: ait enim, *Diligite inimicos vestros; benefacite his qui oderunt vos.* Quanta enim sunt bona, quæ inimicis suis, & his qui oderunt eum Deus exhibeat, non est qui facillè comprehendat. Sic itaque Deus in se charitatem ordinat, Ecclesiam edocens, qualiter in se charitatem ordinatam habere debeat. Nam quoniam Deus prior dilexit nos, hic ordo est, ut ipsum primò & præcipuè diligamus. *Diligamus autem toto corde, & totâ animâ, & totâ mente: toto corde diligimus, si nil corde concupiscimus, nil animo volvamus, quod sibi displicere credamus: totâ animâ diligimus, si animam, quæ corpus movet, ad nihil actu implendum, quod ei displiceat, applicemus: totâ mente diligimus, cum quid boni agimus, nihil nostræ devotionis existat, * que nos ad quid aliud quàm ad Deum trahat.* Hic primus ordo charitatis est: secundus ut proximum tanquam seipsum homo diligit. Sed quem arbitramur proximum? Hæc quæstio antiqua est, & ipsi Domino proposita, & parabolâ proposita de eo qui incidit in latrones resoluta. Ait enim Dominus, *Accidit, ut sacerdos quidam ascenderet eâdem viâ, & viso illo præterit. Similiter & Levita, cum esset secus locum, & videret eum, pertransiit. Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum, & videns eum, misericordiâ motus est. Et appropinquans alligavit vulnera ejus, infundens oleum & vinum. Et imponens illum in jumentum suum, duxit in stabulum, & curam ejus egit. Et alterâ die protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait, Curam illius habe, & quodcumque supererogaveris, ego cum rediero reddam tibi.* Bonus hic Samaritanus ejus dicitur fuisse proximus, qui videns illum misericordiâ motus est, & curam ejus egit. O quanti sumus sacerdotes! O quot Levitæ! qui per-

Matth. 5. 44.

Joan. 1. 4. 19.

Matth. 22. 37.

* f. quod
Ib. v. 39.

Luc. 10. a ver.
31. ad 36.

pertranscunt videmus afflictos, videmus miseros, nec horum alligamus vulnera, infundentes oleum misericordiae, & vinum justitiae ! O quot sumus, qui non duos solum habentes denarios, sed multa argenti & auri pondera, nec unum quidem minutum conferimus stabulario, ut curam ejus suscipiat; & pro nobis cum redierit Dominus ipse respondeat ! Quem itaque videmus, in afflictum misericordiam moveri, quem ejus curam vides gerere, & ejus dolori tanquam proprio condolere & compati, hunc tibi, qui te Deo corde & anima & mente totum credidisti, proximum reputa, & ut te ipsum ama; quod est, in hoc, in quo *& te ipsum ama.* Huic enim scripturae, qua dicitur, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, illud consonat, quod ait Dominus in evangelio; *Beati mundo corde, quoniam ipsi* Math. 5. 8. *Deum videbunt.* Et item; *De corde exeunt cogitationes* Math. 15. 19. *malae, homicidia, adulteria, fornicationes, furtiva, falsa testimonia, blasphemia: haec sunt quae coinquinant hominem.* 20. Vnde & Salomon ait, *Omni custodia serva cor tuum; quia* Prov. 4. 23. *ex ipso vita procedit.* Idem quoque in Proverbiis subjungit, *Sex sunt quae odit Deus, & septimum detestatur* Prov. 6. a 16. *anima ejus: Oculos sublimis, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem, cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendum in malum, proferentem mendaciam testem fallacem, & eum qui seminat inter fratres discordias.* ad 20. Quem itaque ut te ipsum diligis? cui id optas accidere, quod tibi, cui in hoc adjutor existis, quem à malo quod semper est revocas, & ab hoc quantum potes avertis & separas. Quid de patre tibi dicam, vel matre? qui diligendi quidem sunt in eo in quo diliguntur à Deo; in ceteris verò aspernandi Dilexit Dominus Aegyptios, his bona communicans, quae bonis malisque fecit esse communia, ostendens signa & prodigia.

digia, quibus converti potuissent, si animos ad bonum convertibiles habuissent. In quibus non proficiens, hos dedit in interitum, ut irent in quod meruerant ipsi supplicium. Docet itaque Deus in quo pater & mater diligi debeat, vel parentes, & affines reliqui; in eo, scilicet, in quo & à Deo diligitur: in cæteris verò quibusdam, in quibus à Deo avertitur, non diligendus quidem est; ætamen honorandus; juxta illud, *Honora patrem tuum & matrem, ne sis languens super terram.* Multis enim honor impenditur, & ab iis longè ad aliud amor implicatur. Sequitur;

5 Fulcite me floribus, stipate me malis; quia amore languo.

Hæc Sponsa Christi, id est, Ecclesia, vel anima quæque perfecta, in cellam vinariam Regis introducta, & de vino Domini potata, ordinatam in se charitatem ostendit, dicens Angelis, vel Virtutibus coelestibus, vel ipsis Ecclesie ordinatoribus, *Fulcite me floribus, stipate me malis; quia amore languo.* Languor hic bonus, languor hic affectabilis est; nullam sibi querit exhiberi medicinam, nisi quæ ex floribus est, aut certè malis. Hic languor ex ordine charitatis est, cum quis Deum toto corde diligit, totâ animâ, totis viribus, & eum totâ mente perstringit. Hic concupiscentia carnis, hic concupiscentia oculorum non est; non est hic superbia vitæ, quæ ex mundo est. Hæc ad hanc charitatem verè emortua est; & vivit in illa spiritus qui verè vivificat, nec dominatur caro, quæ verè non prodest: hæc sibi subveniri querit, sicut floribus fulciatur, & malis constipetur. Quos flores dabimus? quæ

Joan. I. 2. 15,
16.

que mala querenda sunt, ut languenti subveniamus ; flores quidem odoriferos, odore suo reficientes, & pascentes animas, & confortantes, ut in eo ipso in quo est maneat, & proficiat, nec contempescat quousque illud apprehendat. * Hic florem violæ, candorem lilii, rubentes rosas, & herbarum quarumque flores non marcidos, arborumque omnium quæ fructiferae sunt flores si comportaveris, gratus eris, & huic fulcienda, ne fortè labatur, in partem alteram cooperaberis. Hæc verba sanctorum sunt, quibus de Domino interrogati, promptissime responderunt ; ea in quibus fidem, humilitate patientiam, constantiam, & fortitudinem, pacem, & spem, charitatem eam de qua agimus, poteris invenire. Hæc, si ab Abel incipias, & ad Abraham lineam justorum rectè percurtas ; si ab eius sacrificio, Moysam usque pervenias ; si à Moysè ad Christum Deum Jesum, Spiritu ducente, pertingas, si à Domino Jesu, in hos qui in orbem ab ipso missi sunt, mentis aciem rectè dirigas, nihil in horum verbis invenies, nisi quod fidem doceat, spem corroborat, charitatem longe lateque diffundat. Quia verò fructus à flore proveniunt, rectè subjungitur, *Stipate me malis*, id est, eorum me fructibus confirmate. Fructus enim eorum opera sunt, quibus fidem verbis adhibuerunt, quibus suas Christo passiones dare, minimè erubuerunt, immo veritatem quam prædicabant, morte fortissimâ consecraverunt. Hic crucem beato apostolorum principi Petro rectè dabis, gladium Paulo, ferventis olei dolium Joanni, Andreæ stipitem, Jacobo uni Herodis gladium, peticam alii fullariam, assignabis. Cæterosque percurrens apostolos, & omnes sanctos martyres, morte fortissimâ pro Christo coronatos ostendens, hanc in languore suo permanentem, his fructibus

* f. Hinc

bus

bus fortissimè constipabis, ne vacillet, ne dubitet, sed à vita hac quam terminari necesse est, ad vitam quæ semper est & sinè fine, perveniat. Sequitur ;

6 Læva ejus sub capite meo, & dextera ejus amplexabitur me.

S Vos allocuta amicos hæc Sponsa, hoc in prece complexa est, ut per eos fulciretur floribus, & constiparetur malis, ne unquam ejus intentio ab amore divinitatis, quo jam languere inceperat, averteretur. Hostitæque pro se velut exauditos exhilarat, dicens, *Læva ejus sub capite meo, & dextera ejus amplexabitur me* : ac si dicat, Preces vestras pro me exauditas ex hoc intelligo, quod læva ejus sub capite jam meo est, & jam certè concipio, quòd ejus me dextera amplexabitur. Attendendum verò hìc est, Dominum lævam pariter habere & dexteram ; juxta quod de sapientiâ Salomon in Proverbiis ait, *Longitudo vitæ in dextera ejus, in sinistra verò divitiæ & gloria*. Caput verò Ecclesiæ Jesum Christum fore jam nullus ambigit. Nam sicut omnia membra à capite dependent, & in officiosum membrum est quod ei non deservit : sic quidem fideles omnes à Christo habent quòd sunt, quòd fideles sunt, quòd in fide bene operantes sunt, & in bono opere spem concipientes æternæ vitæ, ad quam charitate jam conjuncti sunt. Dei quidem hæc dona sunt, Beatitudo temporalis, & illa quæ jam est angelorum, & nobis æterna futura est : unde ait Dominus, *Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra. Euntes ergo, docete omnes gentes, baptizantes eas in nomine Patris, & Filii,*

Pro. 3. 16.

Matth. 28.
18, 19.

6

& Spiritus Sancti. Sensus etiam corporis maximè vigent à capite, quibus membra corporis universa reguntur, utpote visus, auditus, odoratus, gustus, & tactus: qui quidem in Christo vigere præ cunctis mortalibus agnoscuntur. Videt enim omne opus quod agimus, audit quod loquimur, quod cogitamus, odorat utique bonum quod mente concipimus; & hoc gustat quod actu adimplemus. Quid verò de tactu commemorem? qui quidem mirabilis est; nam quem tangit, hunc statim mutat in se, mutat in viram altiorum, ut ipse fiat alienus à se. Larvam itaque sub capite fore intelligit, qui divitias & hanc gloriam temporalem totam ab eo fore cognoscit. Dominus enim Reg. 1. 2. 7. pauperem facit & ditat, humiliat & sublevat, ut sedeat cum principibus, & solum gloriæ teneat. De se enim Dominus ait, *Data est mihi omnis potestas in caelo, & in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eas in nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti. Amen.* Quòd si non solum in caelo, immo in terra omnis sibi potestas data est, constat quidem quòd divitiæ omnes, & omnis gloria & beatitudo temporalis, quæ quidem finem habere dignoscitur, ex illo est, & illa quæ in caelo jam diu angelis concessa est, omnibusque suis sine fine concedenda promittitur. Vnde rectè larva Dei sub capite Sponsæ perhibetur existere, eo quòd temporalem hanc prosperitatè & gloriam, nullum nisi ejus dono constat obtinere. In ejus enim typo dicitur, Pro. 8. 15, 16. *Per me Reges regnant, & legum conditores iusta discernunt: per me principes imperant, & potentes decernunt iustitiam.* Quia ergo jam Reges seculi Christo magnà ex parte subiecti sunt (quia illi flectitur omne genu Regum, Præsulū, Potentium, & Principum) rectè ab Ecclesia dicitur, larvam Dei sub *ejus*, id est, Ecclesiæ capite consistere,

R

stere, quem suis constat membris hæc quidem omnia, prout vult, dispensare. Hæc tamen quibusdam dat, qui beneficia ingratiè suscipiunt, qui sese in collatis extollunt, qui Deo non habentes gratias, in his quæ data sunt iram sibi in diem retributionis æternæ coaccervant. Suis verò Deus confert ista fidelibus, ut bonis bona quæque dispensent, ne in via turpiter egentes deficiant, ut se filios charitatis exhibeant, & hanc gratiam sibi non pro merito dari reputent; sed illam potius, quæ posthæc suis est exhibenda, requirant, Vnde & subditur, *Es dextera ejus amplexabitur me.* Quid enim Dei dextera, nisi ipsa Dei æternitas reputatur? quæ quidem totam amplexatur Ecclesiam, hanc imprimis glorificans patriarchis, prophetis, coronans in apostolis, & martyribus, cætera quoque sua membra dignè remunerans; ut nulla omnino pars sit Ecclesiæ, quæ immunem se ejus gratiæ conqueratur. Sequitur;

---

7 *Adjuro vos, filia Jerusalem, per capreas, cervosque camporum, ne suscitatis, neque evigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit.*

HUc usque Sponsa verba protraxit plurima, de Sponso quidem loquens, non tamen ad ipsum; quod amoris eximii quidem signum est. Mentem enim amor incitat, ut si Sponso quandoque loqui vel pudor vel timor non permittat, stimulis tamen amoris accensa, ad seipsum, vel ad alium quemlibet, de ipso verba facere non omittat. Quod dilectus ipse considerans, par
 amoris

amoris indicium exhibet, non ad ipsam jam loquens, sed aliis de ipsa sic faciens verba, *Adjuro vos, filia Ierusalem, per capreas cervosque camporum, ne suscitetis eam.* Videt hanc magnâ jam parte sui amore longuidam, à mundi perturbationibus in sinu suo quiescere cupientem, etiam necessaria colloquia fastidientem, Sponsi solius oblectatione hilarem; aliam quoque sui partem considerans languoris hujus nesciam, magnâ sui parte seculo obligatam, quæ hanc velut emortuam reputans, suæ capit hanc necessitati condescendere, sui quoque laboris partem suscipere, languenti miserans, sic ait, *Adjuro vos, filia Ierusalem, ne suscitetis eam,* id est, à quiete placida avocetis. Sed attendenda adjuratio est, qua ait, *per capreas cervosque camporum.* Non enim sine causa est hæc adjuratio. Hæc quidem bestię sunt à mundo alienæ, ab hominum conversatione sepositæ, herbis sese reficientes, munda quidem animalia, quæ quidem ruminant, & findunt unguam. Hæc Sanctis quæque conveniunt, qui à carnalibus mente sepositi herbâ pascuntur viridi, Sanctorum, scilicet, doctrinâ immarcescibili, quam ruminant, id est, semel intellectam sæpè ad memoriam revocant; & findunt unguam, quia intellectis his, æterna à temporalibus separant. Separatim quoque capreæ collis convenit, ut alta petant, fauciatæ dictamnium tangant: quod dignè sanctis aptatur, cœlestia, scilicet, appetere, & siquid offensæ est, hoc Christo medicante, sanare. Est & hæc cervi natura, cum centenarius est, aut majoris fortè numeri, * jamjam vergit in senium, notat sibi quocun- * f. jamque que locorum serpentis habitaculum, ipsumque, ut natura edocet, flatu suo statim foras extrahit, manducat, atque consumit; & * coenam hanc haustu fontis aquæ * f. add. post purioris potus, cornua ponit illico, pellemque mutat

& pilos, visumque recuperat, selesque totum reformans diu victurus jamjam effectus juvenis, in vitam pertransit alteram. Quod quidem Sanctis aperitur hoc modo: vivunt enim Sancti, & diu servatâ virtute, & jam maturatâ, cum jam vergunt in senium, notant sibi quocumque locorum diri serpentis habitaculum, ubi, scilicet, regnet, ubi habiter, ubi habitantium corda multâ sui calliditate dissipet, & à charitate disjungat; sperantes itaque bonam esse virtutum suarum consummationem, si motus hos atterant, si pacem restituant, & restitutam servare doceant; hunc serpentis adeunt locum, & flatu Sancti Spiritûs edocti, antiquum hunc serpentem extrahunt, quæ seminavit dissipergunt, & illum quasi dentibus conterendo manducant, atque consumunt, & ad nihilum ejus acta deducunt, & post, liquidi fontis haustu, id est, Domini nostri Jesu Christi charismatibus & doctrinis edocti, in vitam transmigrant æternam: in qua, in hominem novum transmutati, vitam vivunt beatâ, cui nihil desit, aut nil potest deesse, quod appetit. Adjuratio verò talis hæc est, *Adjura vos, filia Ierusalem, per capreas & cervosque camporum, ne susciteris*, id est, sic vobis detur assequi virtutes, quas per capreas & cervos designamus, ut dilectam non susciteris, quoad ipsa velit. * *Defiguntur* hic tempora actionis & contemplationis. Contemplationis quidem tempora grata sunt & acceptabilia, ut vix quibus hæc gratia data est, avelli ab eis possint. Amant enim, & amando intelligunt quanta sibi desint, quæ contemplando inspiciunt; hæc conantur assequi; molestos sibi reputant, per quos vacationem hanc contingit impediri. Sed vox dilecti est quod additur, *Quoad ipsa velit*. Vnde datur intelligi, quædam esse tempora in quibus Sponsa velit ab hac

* i. *Defiguntur*
100

hac vocatione avelli, & inferioribus conformari, ut
 putà cum fides infirmatur, cum hæresis diffeminatur,
 cum & ipsa in modum canceris jam hæret, & nisi con-
 ferantur remedia, totam jam corpus obducat; & sibi
 totum possidere jam speret. Vnde ait Arrius, Fuit,
 quando non fuit, Filius, non coeternam sibi totam fu-
 ille reputans Trinitatem: sed divinam illam genera-
 tionem, (de qua dictum est, *Generationem ejus quis enar-* II. 53. 8.
tabit?) huic humanæ generationi nostræ similem spe-
 rans; in qua, præcedit qui pater est, & ex eo confe-
 quenter est ille qui filius est. Quæ nimirum hæresis
 totum pervagavit orbem, ut in Ecclesia vix quatuor
 invenirentur Episcopi, qui de fide Trinitatis æternæ
 rectè sentirent. Nam, ut de aliis partibus mundi sile-
 am, in Africa sola, quanta hinc mala evenerint, ape-
 riam. Hunericus Genserici filius, qui mortuo patre in
 regnum successerat, Artianâ motus perfidiâ, trecentos
 viginti quatuor Episcopos catholicos in exilium tru-
 sit, Ecclesiam eorum clausit, plebem variis suppliciis
 affecit. Cujus verò frater Thrasamondus sibi in regno
 succedens, clausis Catholicorum Ecclesiis, ducentos
 viginti Episcopos in Sardiniam exilio relegavit; qui-
 bus Papa Symmachus quotidiana subsidia ministra-
 vit. Aliis quoque mundi partibus, hæc hæresis adeo
 pervagata est, ut totam convocare Ecclesiam, & in
 unum convenire necesse foret, Deumque effusis preci-
 bus efflagitare, ut hæc amara peste, veritatem rei de
 qua agebatur, declararet: qui piis dilectæ suæ preci-
 bus, aliorumque fidelium inclinatus, Arrium, cum ad
 defendendas hæresis suæ partes Constantinopolim
 pervenisset, & ex necessitate ad publica purgatoria di-
 ventisset, effusis intimis vitalibus, mortem subire
 compulsi, nec ejus ultra hæresis quisquam defensor
 apparuit.

apparuit sic quoque contemplatione coeli secreta penetrante, & se in his, quoad potest, occupante, cum jam cessante doctrinâ, vel hæresis, vel alia fortè peccata regnant in subditis, vel necessitati fortè proximorum subveniri desideratur in auxiliis; tempus est, quo velint descendere contemplantes, & his subvenire qui ab iis sunt subsidia præstolantes. Ordo itaque lectionis hic est: vox dilecti mei hæc est, *Adjuro vos, filia Ierusalem, per capreas cervosque samporum, ne suscitetur, neque evigilare faciatis dilectam, quoad usque velit.* Sequitur;

8 *Ecce ille venit saliens in montibus, transiliens colles.*

HÆc est assertio Sponsæ. Dixerat enim vocem illam qua dictum est, *Adjuro vos, filia Ierusalem, &c.* vocem dilecti sui esse: hoc nunc asserit. Videns dilectum suum venientem, nec contradicentem his quibus authorem se fuisse Sponsa testata est, ejus antè sic protestatur adventum, *Ecce ille venit, saliens in montibus, transiliens colles.* Ampla verò hic lectio aperitur, ubi in scriptura sacra de montibus agitur, & de collibus. Hæc enim scriptura, in montes quidem quosdam malos reputat, quosdam laude dignos affirmat: malos reputat, ut montes Gelboë, ubi ceciderunt qui fortes in Israel esse videbantur; quos detestatus est David, dicens, *Gelboë, nec vos, nec pluvia super vos descendat.* Gelboë namque, *descensus*, interpretatur, montes significans superbiæ atque jactantiæ, in quo, quanto plus ascendis, tanto plus corruis atque descendis. Vnde dictum est, *Omnis mons & collis humiliabitur.* In hoc quidem pugna-

Reg. 2. 1. 21.

Luc. 3. 5.

pugnauerunt filii Israel à Deo jam reprobi, Saul & Jonathan, qui clati & à Deo reprobati, populum sequentem se in hostem produxerunt, & unà cum corrucientibus corruerunt. Vnde ait David, *Montes Gelboë, i. vitorum, in quibus quo magis ascenditur, eo plùs descenditur; nec ros, nec pluvia, doctrina cœlestis, super vos descendat, ubi ceciderunt, qui se in Israel fortes sperantes, infirmitatis sibi conscii corruerunt. Hi mali montes sunt; ab his declinandum esse David ipse commemorat, dicens, Montes, sicut cera, fluxerunt à facie Domini.* Qui enim in seculo potentes & sublimes, aliis se præferunt, & quasi sibi impares despiciunt, hi Dominum in ira & igne venientem non conspiciunt; sed ut cera à facie ignis, sic effluunt, atque deficiunt. At verò mons bonus est de quo idem David ait, *Selmon mons Dei, mons pinguis.* Selmon enim, *umbra*, interpretatur, Dominum Jesum Christum significans, quem totum obumbravit divinitas; unde subditur, *Mons Dei, mons pinguis; mons coagulatus, mons pinguis.* Non est enim in filiis hominum, cui sic totum se divinitatis unda contulerit, quem tota divinitatis plenitudo corporaliter inhabitaverit: unde & subditur, *Ut quid suspicamini montes coagulatos?* Nullus enim est in filiis hominum, in quo sancta divinitas sic humanitati coagulata sit, ut una eademque persona, & verus Deus, & verus homo sit: hic enim mons est, in quo beneplacitum est Deo habitare in eo: in eo etenim Dominus habitabit in finem, quod sine fine datur intelligi. Nunquid enim ab humanitate separanda divinitas est? cui tota collata est in coelo & in terra judicandi, tollendi, & auferendi potestas. Hic, ut *Rex Regum, & Dominus dominantium;* Apoc. 19. 16. sic quidem, mons montium dici potest: unde & Isaias ait, *Erit in novissimis diebus preparatus mons domus Domini.* Isa. 2. 2.

Pfal. 120. 1.

Pfal. 75. 5.

Math. 16. 17.

mini. Hæc enim domus Domini, quam Deus corporaliter inhabitat, Dominus Iesus Christus; & mons domus hujus, ipsa consuetudo divinitatis est; in quam ipse Dominus Iesus elevatus est super verticem omnium montium, ad quem omnes gentes confluent, & omnes populi; unde sancti omnes accipiunt, ut montes dicantur. Unde est illud, *Levavi oculos meos in montes:* & alibi, *Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis.* Ipse quidem suâ plenitudine montes illuminat, & ipsos in æternitate constituens, aliis per mundum, ut eorum illustrentur lumine, donat: videns igitur hæc Sponsa Sponsum suum venientem, ait, *Ecce venit, saliens in montibus.* A quo monte salit? à corde Patris. In quem montem salit? in cor virginis sacræ (in qua humanitatem induit, aptans sibi corpus & animam, & mortalem hanc suscipiens sibi vitam) de quo saltum facit in crucem, qua nos redemit: saltus ejus inde, in sepulchrum proximus est; in quo quadraginta horis commorans, saltum, inde resurgens, in vitam facit immortalem; in quam, cum apostolis, cæterisque suis quadraginta dies commorans, ad locum unde prodiit, ascendit, ut nos illuc doceret per virtutes ascendere, & hunc nostri cursûs finem reputare. Veniens quoque Dominus, in montibus salire dicitur. Sunt enim montes, doctores Ecclesiæ, à montibus æternis illuminati, qui propter eminentiam scientiæ & intellectûs rectè montes nominantur; in quos saltus facit, cum illos igne suæ conuscationis illustrat. Saltum quippe fecit in apostolum Petrum, cum interroganti Domino, *Quis autem, quem me esse dicitis?* tacentibus aliis, ille respondit, *Tu es Christus, Filius Dei vivi.* Unde Ecclesiæ claves recepit, potestatem etiam ligandi atque solvendi, & totius Ecclesiæ principatum, post Christum, sortitus est.

Quòd

Quòd verò in ipso, & in aliis factus fecerit, cum ipsos descenderet in mare sua confirmavit; cum ipsos die Pentecostes Spiritus Sanctus clarificavit; cum ipsos in omni interrogatione sua constantes & fortes fecit; cum in speciosa porta claudum ex utero matris suæ verbo solo Petrus & Joannes sanarent, cum prædicatione sua Petrus, nunc tria millia, alias verò quilibet millia, ad Dominum Jesum converteret, & baptizaret, nulli dubium relinquitur; cum constat, hæc opera non hominis solius potentia, sed verà Dei præsentia, sic evenisse. Cum ergo constet, cum Anania & Saphiræ fraudem, nullo præter Deum revelante, novisse, ipsos etiam ad ejus increpationem expirasse; quis non intelligat, Deum in hunc profuisse, ipsumque hæc ex mandato volentis perogisse? Cuiusque Ioppæ in coenaculo horæ festæ Petrus oraret, & caderet in eum mentis excessus, ita ut coslo aperto videret ad se vas magnum, ad modum lintei, quatuor initiis de coelo demitti, in quo erant omnia quadrupedia, & serpentina terræ, & volatilia cæli, & audiret vocem dicentem sibi, *Petre, macta, & manduca*; & diceret, *Ab sit à me; Domine, quia nunquam manducaui omne commune, & immundum*; & dixisset ei Dominus, *Tu, qui Deus purissimis, communia te discernis*. Quis in eam non dixerit insinasse Dominum, cum auditis nunciis Cornelii, venit Cæsaream, & comperiens quòd non est personarum acceptor Deus, ipsum, & totam ejus domum, in quam Spiritus Sanctus descenderat, baptizavit. In primum igitur apostolorum Petrum, cum factus his modis & aliis quampluribus constet fecisse Dominum, restat ut iis modis, de aliis omnibus intelligamus, quos in orbem missos, ipsum & prædicasse, & ad eum Gentes convertisse, mirâ operum demonstratione notissimum est. In novissimum enim

Act. 9. 4. 15.

Dan. 3. 75.

Isa. 2. 2.

enim apostolorum, Paulum, scilicet, saltum dedit, cum ipsum, de caelo emissio lumine, prostratum in terram, nihilque videntem, sic vocavit, *Saule, Saule, quid me persequeris? durum est tibi contra stimulum calcitrare*: qui ad Ananiam missus, visum recepit, & baptizatus est; & in eum insiliente Domino, coram cunctis manifestè se ejus discipulum esse confessus est. In quo quot sal- tus Deus fecerit, quàm mirabiliter extulerit, quàm mi- rabili doctrinâ elegantem, & omnibus conspicuum ef- fecerit, ejus docent epistolæ; & ipsi qui dicuntur, *Altitudo Apostolorum*, manifestè declarant. Ait itaque de eo Sponsa, *Ecce iste venit, saliens in montibus*: annectit quoque quod sequitur, *Transiliens colles*. Quod quare sic, videamus. Quod enim de montibus diximus, idem de collibus est dicendum. Colles enim, quidam boni sunt; unde dictum est, *Benedicite montes & colles Domino*; & illud Isaïæ, *Elevabitur Dominus super colles*. Quidam verò mali; unde in hoc loco dictum est, *Dominus in montibus salit, colles verò transilit*: ubi nam- que salit, ibi est; quos verò transilit, non in iis moram facit, sed deserit & derelinquit. Qui ergo hi sunt? qui hæreses inveniendò magni se faciunt; in his se extol- lunt, altitudini montium æquari se cupiunt, populos post se convertunt & trahunt; magni se faciunt cum non sint, Deum se habere jactando, cum ab eo procul sint. In iis Arrius, in iis Eutyches, in iis Hæresiarchæ omnes, quos Ecclesia sancta denotat, effugit, atque condemnat: hos quidem transilit Dominus. Transilit & hypocritas, qui verbis fatentur se novisse Domi- num, factis autem negant. Sic quidem omnes transi- lit, quos nec fides munit, nec vitæ sanctitas honestos facit. Cujus rei causa hæc est; quia,

9 *Similis est dilectus caprea, hinnuloque cervorum.*

His quidem animalibus Sponsus adveniens rectè assimilatur, tum quia perspicuè cuncta Deus intuetur, tum quia in sublimi virtutum culmine commoratur, in iis pascitur, saltus in iis suos emetitur, cernit quoque in quibus serpens antiquus involutus quiescit, vel evolutus spiras protrahit; & * hæc quidem sic declinat, sicut nulla communicatio Christi ad Belial. Sequitur; * f. bos

En ipse stat post parietem nostrum.

Hoc quidem de dilecto promissum est, quia caprea similis est. Visu namque perspicax est, ut qui Patrem videt, & videndo Patrem cuncta contuetur in Patre; non solum actus operum, sed & affectus cogitationum. Vnde nunc omnes monet, ut ad ejus omnes nos muniamus aspectus, cogitando quæ bona sunt, quæ utilia sunt, quæ digna Dei videantur aspectu; & hæc eadem actu consequente compleamus. Ait enim, *En ipse stat post parietem nostrum.* Hunc quoque similem dixit esse hinnulo cervorum, id est, antiquorum patrum filium, ex iis corpus habens de virgine sumptum, nulli tamen peccato obnoxium vel mole peccati gravatum; utpote cui paternæ naturæ vis inolevit, ut eum occulta non lateant, serpentes fugiant, venena non lædant. Huic igitur, cui occulta nostra sunt pandenda,

cui serpens totus displicet, qui aspernatur omne quod ejus veneno infectum est, aptemus nos, ut quæ digna sunt Deo videat, & nihil in nobis serpentis veneno infectum conspiciat, quo sibi à nobis declinare complacereat: *Ecce enim ipse post parietem nostrum stat, despiciens per fenestras.* Qui stare, quidem dicitur, i. optimâ sui status dispositione immobiliter se habere ad omnia contuenda quæ prospicit, cui nec bona nostra quæ facimus quid adjiciunt, nec ejus gloriæ mala à nobis perperat, quid minuunt; sed cuncta se retributioni æternæ quam meruerunt, subjiciunt. Qui quidem *post parietem stat*; est enim paries, nostræ conditionis pars illa exterior (qua induimur, qua tegimur, qua innumeræ tentationi subjicimur) corpus, scilicet, nostrum, quod ut paries ex lapidibus & cæmento construitur, sic nobis aptâ patium dispositione coaptatur; quod nimirum, quia videt dilectum suum suscepturum esse, vel jam forsitan suscepisse, *nostrum* quidem nominat, ut eum nostræ participem conditionis ostendat. Hic verò Dilectus *post parietem stat*, ut eum, velut ante se positum, liberè conspiciat, & quid intus agatur liberè per fenestras & cancellos attendat. Fenestræ enim corporis nostri, corporales sensus quinque sunt, viz. visus, auditus, gustus, odoratus, & tactus. His quidem quidam utuntur in bonis, & se bonos efficiunt; alii perditissimis moribus ad mala trahentes, sese consequenter pessimos constituunt: de quibus Jeremias ait, *Ascendit mors per fenestras nostras*: quod quidem tunc est, cum oculi peccatoris vident mulierem ad concupiscendum eam, mœcharus est enim eam in corde suo: sicque mors ingressa est ad animam per fenestras oculorum. Sed & cum recepit quis auditum vanum, & præcipuè falsas scientias dogmatum peruersorum, tunc mors

per

Jer. 9. 21.

per aurium fenestras intrat ad animam. Sicque de cæteris, odoratu, gustu, dicitur, & tactu; cum his anima quæque abutens, ad malum se applicat, mors jam per fenestras has intrat, & obtinet principatum. Si verò anima intuens ornamentum mundi, & ex pulchritudine creaturarū, conditorem omnium intelligat Deum, & opera ejus miretur, laudetque operum creatorem, ad hanc animam vita per fenestras ingreditur oculorum. Sed & cum auditum inclinat ad verbum Dei, & rationibus scientiæ ejus ac sapientiæ delectatur, huic per aurium fenestras animæ sapientiæ lumen ingreditur; de quibus Iſaias ait, *Qui sunt hi qui ut nubes volant, & quasi columba ad fenestras suas?* Videns enim in spiritu apostolorum celsitudinem, eorumque admirans per mundum cursum celerem, ait, *Qui sunt isti, & s: simplicitatem verò admirans, & innocentiam, subdit dicens, Et quasi columba ad fenestras suas,* simplices, scilicet, & innocentes, & in omni visu suo, & auditu, gustu, odoratu, & tactu, illam, scilicet, imitantes columbam, quæ supra Dominum die qua baptizatus est apparuit. Stans itaque post parietem, dilectus hic per fenestras contemplatur, qua quisque portâ querat ingredi, ut ait Dominus, *Lata enim est porta, & via spatiosa, que ducit ad mortem, & multi sunt qui intrant per eam: angusta verò porta est, & arcta via, que ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam.* Hos itaque despicit, quasi deorsum laborantes; inspicit, ut eos in suis juvet initiis, & in sua laborantes angustia, sponit jam datâ gratiâ deducat ulteriùs, & arctam inchoans viam, jam in latitudine tandem charitatis constitutos, beatam perducatur ad gloriam. Latam verò intrantes portam, spatiosamque tenentes viam quæ ducit ad perditionem, hortatur, monet, & revocat, per naturalem primò legem;

deinde per scripturam, deinde per patriarchas, per prophetas, hinc per seipsum, deinde per apostolos, & per omnes doctores, ut redeant, ut viam cceptam deserant; ne de viæ latitudine gloriantes, tandemque per portam spatiosam intrantes, intrent in tenebras, & horrida perditionis loca, quæ hac currentibus viâ jamjam verè destinata sunt. Hæc per fenestras contemplatur dilectus, manifestò, scilicet, bonos, & manifestè malos contemplans, nec iis solùm contentus, per cancellos prospicit: ait enim, *Despiciens per fenestras, prospiciens per cancellos*. Cancelli enim, arcta foramina quidem sunt, non in modum fenestræ patentia, sed in longum arctè coementariorum sub testudine producta; quibus vidit inspector quos vult, nec tamen ab his videri potest, quia nec id vult. Qui ergo sunt quos sic conspicit? qui vel mala non malè agunt, vel bona non bene peragunt. Mala non malè agunt, ut Saulus, & qui sibi similes sunt. Hi enim hujus sectæ viros victos ad synagogas, & ad judicia pertrahebant: quod quidem malum erat, sed non malè fiebat. In hoc enim obsequium se præstare creatori, legi deservire, prævaricationem reprimere, æstimantes, zelo quidem bono, non tamen secundùm scientiam, æstuabant, & se, injuriam summæ divinitati illatam, dignè vindicare credebant. Vnde & ipse Paulus ait, *Ecclesiam Dei persecutus sum: sed tamen misericordiam consecutus sum, quia ignorans fessi in incredulitate*. Ignoravit siquidem, Deum Patrem habere Filium, & ipsum hunc mundo misisse in remedium: ignorabat hunc esse Christum Jesum: Sciebat circumcisionem Abrahamæ, & legem Moyfi datam esse à Domino, sed hanc ignorabat usque ad tempus Joannis Baptistæ in integritate suâ perdurâsse, tunc autem in se promissa exspirâsse: ideoque sibi hæc revelata sunt

sunt, & quæ ignorantèr acta sunt condonata. Hunc
 itaque per cancellos aspexit Dominus, videns hunc,
 & ei miserans, cum quidem de misericordiâ nihil spe-
 raret, sed totus ^{* f. minus & cades} *inimicus & cadis* in malum spiraret. Sunt
 & qui bona non bene peragunt, qui nimirum fidem
 habentes, opera fidei exercentes, orant plurimum in
 plateis, sua pauperibus distribuunt & egenis; sed dum
 hæc faciunt, charitatem quæ virtus est operum non
 habentes, Deumque se assequi his operibus non que-
 rentes, sed quia totus Deo subditus est mundus, ho-
 norari se, & honoribus præfici cupientes, totum per-
 dunt quod agunt, & hoc quod sine charitate distribu-
 tum est, illud amittunt. Ait enim Paulus, *Si cum frumena* Cor. 1. 13. 3.
distribuero pauperibus, me etiam ipsum ita ut ardeam, cha-
ritatem autem non habeam, nihil sum. Idem quoque ait,
Sermo Dei vivus, & efficax, & penetrabilior omni gladio Heb. 4. 12.
accipiti: & pertingens usque ad divisionem animæ & spi-
ritus, compagum quoque & medullarum, & discretor co-
gitationum & intentionum cordis; nec est ulla creatura
invisibilis in conspectu ejus. Vnde quicquid agant, Deo
 coram sunt, ejus oculos non effugiunt; non solum
 quid agant, sed quid per hoc intendant, mente cons-
 cipere non retardat: manifestè bonos & malos videns
 per fenestram; hos verò qui se occultant, intuens per
 cancellos. Sequitur;

10. *En dilectus meus loquitur mihi.*

Omnes hæc Sponsa monuit, ut caveant à dilecto
 suo, qui venit saliens in montibus, transfiliens col-
 les, qui venit capreæ, hinnuloque cervorum similis, qui
 stat post parietem, per fenestras cancellosque conspi-
 ciens quid intus agatur, quod placeat, vel quod sibi
 displiceat.

difficileat. Nunc vero, quod sibi Sponsus loquatur, insinuat, dicens, *En dilectus meus loquitur mihi. Surge, propra, amica mea, columba mea, formosa mea.* Hanc velut è cælo per fenestram sedentem in domo viderat, amorem suum ad Sponsam sanctâ contemplatione foventem, & meditantē modos quibus suus posset amor in Dilectum indefinenter marcescere: & ut hanc quasi languidam, & hoc ipso languore mundo velut emortuam suscitaret, resuscitatam denuo novi amoris ignibus inflammaret, ait;

Surge, propra, amica mea, columba mea, formosa mea, & veni.

Quam tribus hortatur verbis, dicens, *Surge, Propra, Veni*; tribus hanc designat nominibus, dicens, *Amica mea, Columba mea, Formosa mea*; ut amica nominum positio totum leviget, quod verborum fieri urget trina præceptio. Ait enim, *Amica*; nam ex hoc cognovi te amantem me, quod reliquisti patrem & matrem, fratres & sorores, domum & agros, & secuta es me. Tectiam in Paulo dicentem audiavi, *Quis nos separabit à charitate Dei, que est in Christo Iesu? Scio enim, quòd neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Potestates, neque ulla alia creatura separare nos poterit à charitate Dei.* Te etiam in Petro protestantem audiavi, *Domine, tu omnia viciisti, tu scis quia amo te.* Addit quoque, *Columba mea*, velut avis innocentissima propagandis focibus incensa, amandicia granorum pasta, gomium pro cantu habens, gregatim volans, bonam, nisi quod est in commune, non reputans, cum

Rom. 8. 38,
39.

Joan. 21. 17.

ave

ave *diffimili* nec rostro, nec ungue lacerans, te quidem columbæ, quæ Christo protestata est in baptisate; similem, quantum potes conformans, & mihi in ejusmodi formâ complacens; tu quam justè formosam rationibus istis approbo, Surge. Dicens autem, *Surge*, non eo modo protulit, quo peccatori dicitur, surge. Peccatori namque dicitur, *Surge qui dormis, & exsurge à mortuis, & illuminabit te Christus*. Quod quidem homini dicitur gravibus peccatis involuto, in quibus dormire dicitur, gravi, scilicet, oblectatione quiescere, cui voce sanctâ dicitur, ut surgat, hoc est, à peccatis quiescat; & exurgat à mortuis, i. ne in inferno, inter mortuos sibi locum manendi constituat: & cum peccare desieris, & hæc, quæ tibi placebant jam abhorrere inceperis, tunc *illuminabit te Christus*, i. viam, qua ire te velit, ostendet. Nec hoc modo quidem hîc Sponsæ dicitur, ut surgat, quæ jamdiu patrem & matrem, domum & fratres, & cætera quæ in mundo habentur, reliquerat, & Christum secuta, dixerat, *Trahè me post te; Curremus in odore unguentorum tuorum*. Quid igitur est Sponsæ dicere, ut surgat? Ipsam quidem totam in hoc esse cognoverat, ut amorem ejus meditaretur assiduè, qui ipsum à Patre in Virginem Sanctam pertraxerat, quemque ex ea genitum mundi mala percurrere, & crucifixum * spretâ morte resurgere, ipsumque dehinc ad coelos ascendere, & sequentibus se bona coelestia promississe, constabat, toto amplecteretur desiderio, optaret voto, jucundaretur soliloquio: huic igitur Dilectus ait, *Surge*, quod est, Excitare ab hac quiete tuâ, ab hac pace tuâ: Ego quidem sum, qui adjurans filias Jerusalem, dixi, *Ne suscitestis, neque evigilare faciatis Dilectam, quousque ipsa velit*. Jam tu mecum unus spiritus es, quod ego

Eph. 5. 14.

* s. separata

T

volo

uolo, velle te non dubito. Ne mori flagites, dum mal-
tis prodesse potes, ne pertrahas ad se hæc mora, peri-
entium; propterea, properando venias ad me. Ego sum
ille quem diligis; jam foris habes, quem appetis,
unde tibi dica, quod venias, ut mecum videas, & ope-
raria intelligas & se bona sunt, iis congaudeas.

II *Fam enim hyems transit.*

HYems ea pars anni est, qua nobis lux brevior, no-
ctis vero tenebræ profundiores sunt; qua gelu
cuncta * perstringuntur, qua hyemali glacie rigent uni-
versa, corporibus dominatur humor: hæc omnia tem-
poris inclementiam denotant, quæ jam pertransisse,
& ideo adventus sui tempus opportunum esse testatur.
Quæ quidem tunc aderat, cum mundum infidelitas
undiquaque oppresserat, lux fidei paucorum corda ir-
radiabat, malum ab Aquilone provenerat, quod cor-
da omnium gelu malitiæ infrigidata cohibebat, gla-
ciemque cordium nullo Spiritus Sancti calore solvi,
impictas indurata permittibat. In corporibus domi-
nabatur humor, in quibus nulla luxuriæ fræna, casti-
tatis aut honestatis amor restringebat: sed omnia
foedo permisceri concubitu, luxus, & quæ luxum co-
mitatur importunitas imperabat. Testatur hoc Adæ
primi patris inobedientia; testatur & Caini malitia;
testatur & *Lamech homicidæ; testatur etiam hoc secu-
lorum impuritas, prius quæ, postmodum igne, ex-
ceptis octo, deleta. Sequitur;

* f. conftrin-
guntur,

* f. chi homi-
cidium;

Imber

Imber abicit & recessit.

Imber non quaelibet pluvia dicitur, sed tantum hye-
malis, dicitur sibi noctemque fere continuans, quae
aer tecta ^{et} continent, qua flumina ingurgitantur, qua ^{* f. cobibens;}
pontes concidunt, excelsiora vada commensantibus
iter donegant, & cuncta suo rapacitate impetu, de-
stantia profundum. Quod quidem infidelitatis con-
grua temporis: ubi namque fidem deesse corrigit, ibi
omnia bona spiritalia deesse contingebat: non erat
ibi spes, non charitas, timor Dei nullus, nulla Deo
obediencia, nulla reverencia, & totum quod debebat
Deo humanitas, Satans fere perfolvobat. Hic imber
erat affidius, doctrina magistrorum nefanda, Jovem
magnificans, illi sacra offerens, Apollinum, Mercu-
rium, & Bacchum venerens, Junonem, Dianam, Ve-
nerem adorans, & Belladem, & cetera, quae in sacro
vel nominasse tractatu pudor erubescit, & cuncta dei
negat: sola verò exponendae sacrae lectionis exponit
necessitas. Hic enim imber, fundamentum fidei, pa-
rietas spei, & tecta charitatis, evertēbat: descendente
enim in domum hanc pluvia, simul venerunt & flumi-
na, hac enim infidelitate suscepta, ingurgitate mentes
hominum extra alveos sibi deputatos excreverunt; &
quibus unius Dei fides, cultus, & reverencia, à Deo
patre, ipsique fidem adhibentibus patribus, donata
est, hanc diis pluribus attribuentes, & Deos esse plu-
rimos consentientes: alveum, & sibi ripas deputatas
egressi sunt, & secum in profundum inferni infinita
hominum millia pertraxerunt. Flaverunt enim venti,
quia non defuerunt his flatus spiritus maligni. Pon-
tes

tes eversi sunt, quia Scriptura sancta vilnit, quæ nobis ad Deum pontem facit. Commeatus viatori non patuit, quia ab hac vita egredienti nullus ad Deum accessus extitit. Facta enim est, ut ait Dominus, *domus illius ruina magna*; & verò magna, utpote cui nullus ad vitam reditus, nulla cum bonis in æternum futura communió. Te itaque, quam amicam sentio, quia vis quod volo; te, quam columbinis præstantem moribus intelligo, quam mihi conformem, ideoque formosam judico, te evoco, tibi dicens, *surgere*, hoc est, Ab hac contemplatione pacis & quietis qua detineris, egredere, propera, ut meæ præceptionis imperium tuæ

* *f. subito*, vel,
cum *disso*

* sub dicto sequatur obeditionis obsequium, *Et veni*, ut mecum unius spiritus effecta particeps, mihi congaudeas, qui te meo jovi spiritu ut hæc faceres, ut hæc mundi scandala moveres: hyceme enim summotá, amoto imbri qui cuncta turbaverat, terræ faciem flatus dulcior jam perflavit, & aura Sancti Spiritus emissa desuper hanc, fide susceptá, sui decoris flore decoravit: hoc est, quod dicitur;

12 Flores apparuerunt in terra nostra.

Vbi infidelitas imperabat, ibi fides jam regnat; ubi desperata miseria, ibi spes bona se sperat, & gaudet adipisci æterna; ubi mens frigida, & nullo charitatis igne succensa torpebat; ibi charitas jam suo cuncta disponit imperio, quæ deorsum erant sursum erigens, & bonis operibus præsentans omnia creatori bono. Adjecit quoque;

Tempus

Tempus putationis advenit.

QUæ nimirum putatio tempus sacræ confessionis ostendit. Putantur enim arbores, & hic sarmenta tolluntur inutilia, quæ fructus non ferunt; & utiles, si excrescant palmites, ferre impediunt: sic vineæ, sic arbores aliæ ramis abscinduntur inutilibus, ut qui sunt utiles, fiant utiliores, & fructus afferant cultori uberior. Quod quidem tempori plenitudinis & gratiæ rectè aptatur. Arbores enim quædam aridæ sunt & emortuæ; nec folia producentes, nec fructus: quædam folia quidem habent, sed non fructus: aliæ fructus quidem, sed malos: aliæ verò sunt, quibus & folia venustatem præstant, & fructus optimi dignitatem. In his hominum genus omne comprehenditur: harum quidem tres species securis præstolatur & ignis. Quos verò nec folia verborum, nec fructus operum vestiunt, vel si fructus aliquos, hos tamen malos producant, hos judiciaria securis Domini bene discernens amputat, & igni qui eis deputatus est, judicio quidem justo coarctat. Illa verò quibus venustatem folia præstant, & fructus optimi dignitatem, ligna Paradisi sunt, in quibus Deus habitat, quibus inambulat, ad quæ Sponsam suam evocat, quæ falce putatoriâ purgat, ut fructus afferant; qui fructus eis in vitam æternam permanent. Quæ quidem falx putatoria, sacræ quidem confessio est, qua seipsum homo considerat, quæ gessit in vita cuncta rememorat, seipsum sibi aperit & condemnat, & cui deputatus est, hoc ipsum ore confitens, corde poenitens, lacrymis lavans & abluens, condignum onus poenitiæ suscipiens, & exhibens, li-

gnum fructiferum efficitur, quod secus decursus aquarum plantatur, & fructum afferens gratiæ, à Domino jucundissime suscipitur. Est quidem etiam Domino tempus putationis gratissimum, quo videt apostolorum gloriam, constantiam omnium per orbem martyrum, qui quidem gratissime martyrii amputati sunt, & velut in illos de se diabolus, tanquam alij membra corporis Christi membra, in caelo gloriose suscepi, jam quidem judicant vivos, & regnant in æterni. Sequitur;

Vox turturis audita est in terra nostra.

Id est, vox auditaque per mundum predicatoris audita est in terra jam nostra. Predicatur enim quilibet, non exquirens prudentiam que de terra est, nec sabellationes que profus inimice sunt, castu suæ hęcitis ab oculis, & oculis nuncians adventum, gemis hic, pudicitiam amans in altis habitat, fugit hominum conversationem, corpore in mundo, mente in celo permanens: unde Baptista ait, *Genimina ex penatibus, quis ostendit vobis surgere a ventura erit? Facite ergo fructus dignos penitentis: tunc incipietis dicere, Patrem habemus Abraham.* Petrus vero ait, *Patriscentiam agite, ut baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum; et incipietis habere Spiritum Sanctum.* Paulus quoque ait, *Et non in convassationibus et ebrietatibus, non in carnis libidine et impudicitia, non in contentione et inulatione, sed in timore Domini Jesum Christum.* Has vero voces turturis, quis enudnet? Solus novit eas, qui vestem format & pectora Deus. Sequitur;

Luc. 3, 7, 8.

Act. 2, 38.

Rom. 13, 13, 14.

13. Ficus proculis grossos suas:

Ficus arbor notissima est qua foliis abundat, fructu replet eum qui eam colit & possidet; hæc diversis modis fructus efficit. Nam inuito vere, & iam progresso, paululum fructus primitivos efficit, qui grossi dicuntur, & amari sunt, & ob amaritudinem gustum respiciuntur, & inter amara & vilia rejiciuntur; eadem vero temporis aliquantulo processu fructificat, fructum dâns suavissimum, & gustui innotâ dulcedine jucundissimum. Hic fructus est ob quem colitur, ob quem circumfoditur, & ad eam excolendam labor multipliciter exhibetur. Hujus vero sunt primitivus fructus abundanter nascitur, quia tunc quod in ficu est amaritudinis penè emittitur, spes bona sequenti est, ut quo iste amarior, eo sequens ille dulcior emittatur. De hac ergo ficu dicitur, *Ficum proculis grossos suas*. Hæc enim ficus est de qua dicitur in Evangelio. Arborem ficum habebat quidam plantatam in vinea sua, in qua, tribus annis veniens Dominus, & in ea fructum non inveniens, ait cultori, *Succide eam: de qua cultor ait, Domine, dimitte illam hoc anno, usque dum ferdiam circa illam, & mitte am fercere*. Hæc quidem Ecclesia dicitur, ad quam tribus annis veniens Dominus (uno, scilicet, anno, eo quidem tempore quod ante Legem exiit; altero, scilicet, quod sub Legem fuit captio quidem, quod sub gratia incipit) fructus quidem non invenit; unde iratus hæc verba pronovit, *Succide eam*. Nam licet ab ipso creationis exordio, Ecclesia quidem semper existerit, tota quidem hoc tempore in paucis adeo exiit, ut eius paucitæ copiosæ multitudini

Luc. 13. 7. 8.

Matth. 8. 20.

tit udini comparata, nulla quidem haberetur, pro nulla reputaretur. Nam toto hoc tempore, si quos justos reperis, cæteræque multitudini compares, sic erit comparatio, quasi modicum quid infinitæ compares multitudini, unde salvator Dominus noster ait, *Valpes foveas habeant, & volucres cæli nidus: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.* Sed hæc quidem jam fossa sanctorum monitionibus apostolorum communita, sanctis martyrum exemplis edocta, amaritudine martyrii jam spreta, dulces per mundum jam parit fructus: jam ficuum suarum replet dulcedine, quos in passionis suæ deflevit amaritudine. Vnde subditur;

Vineæ florentes dederunt odorem suum.

Matth. 25. 34.

Psal. 90. 3.

Vineæ verò Domini & una est, & multæ sunt: una enim est Ecclesia, & multæ. Vna quidem est congregatio omnium fidelium qui ab initio dilexerunt Deum, & qui adhuc diligunt, & qui dilecturi sunt: hæc quidem una est, in unitate fidei, & spei, & charitatis permanens: quæ quidem tunc apparebit, cum Dominus orbem terræ judicabit, qui regnum à Domino percipient, dicente Domino, *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi,* qui jam tunc erunt liberi à laqueo venantium, & à verbo aspero. Laqueus quippe venantium, est tentatio malignorum spirituum, quam miseris tendunt mortalibus, ut eos peccatis illaqueent, & illaqueatos ad mortem deducant: verbum verò asperum, (quo nihil in mundo asperius esse potest) illud est quod audituri sunt, *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratum est diabolo, & angelis ejus.* Quam quidem audituri sunt

sunt boni, sed protegente eos manu Domini, non timebunt, quis qui liberavit eos à laqueo venantium, ipse quoque liberabit eos à verbo aspero, ut & illud non expavescant, sed securi de gloria jam percepta requiescant. Hæc quidem illic * futura est, quæ hîc per partes plures dividitur: est enim Ecclesia hîc quædam Hierosolymitana, quædam Antiochena, quædam Romana, aliæque per mundum innumerabiles. Quæque namque hominum fidelium congregatio, in locis quos sibi elegit Dominus, ibi solennem constituit orationis domum, in qua orent, in qua deplorent, in qua beneficii gratias exsolvant: & hæc quidem vineæ sunt, quæ florentes odorem dederunt. Bonum enim quod hæc agitur, totum in flore est, opinionem quidem bonam emittens ex se; fructum verò paratur, cum pro bono temporaliter exhibito, mercedem quidam percipiet sempiternam. Sequitur;

Surge amica mea, speciosa mea, & veni: 14. Columba mea in foraminibus petrae, in cavernis maceriae.

EVocavit jam Dilectus Sponsam, ut veniret ad se: eam quoque septem his propositis invitavit, dicens, *Hæms transit; Abiit imber, & recessit; Flores apparuerunt in terra nostra; Tempus putationis advenit; Vox turturis audita est in terra nostra; Ficus protulit grossos suos; Vinea florentes dederunt odorem suum.* Quibus omnibus, temporis opportunitas ostensa est ut veniret. Adhuc quoque in eadem perseverans vocatione ad ipsam, repetit dicens, *Surge, amica mea, Sponsa mea, & veni, co-*

lamba mea. Addit quoque, *In foraminibus petra, in cavernis maceria.* Quæ quidem verba memoriam Dominicæ passionis adjiciunt. Quis enim ignoret, de Christo dixisse apostolum, *Petra autem erat Christus.* In hac autem petra foramina esse, quis nesciat, qui Christum clavis affixum cruci fuisse non dubitat? In hac etiam maceræ cavernam inesse, quis nesciat, qui quod legit verum esse non dubitet? Scriptum est enim, *Unus militum lanceâ latus ejus aperuit, & continuè exiit sanguis & aqua.* Quod nimirum latus rectè maceria nominatur: est enim maceria, conjunctio lapidum sine coemeto, & hoc quidem latus, sine coemeto humani seminis junctum, sanctique Spiritus manu compositum est atque formatum. Veniat igitur Dilecta ad evocantem se Sponsum suum, tuta præsidio passionis, munita fidei munimento, veniat è mundo ad hunc qui vicit mundum; veniat è loco doloris & passionis, ad locum ubi dolor non est aut passio, sed pax perennis, & continua exultatio. Sequitur;

Ostende mihi faciem tuam.

OBedit Sponsa Dilecto suo, nescit moram cum vocatur. Sic enim ei dictum est, *Surge, propera, veni ad me;* quæ sic vocata surgit illico, properans venit, morâ non interveniente assistit. Venit autem aperto capite, ne faciem ejus sol exurat, ne candor ejus solis candore degeneret. Assistenti autem Dilectæ, & operienti se, dilectus ait, *Ostende mihi faciem tuam.* Sponsam enim Dilecto suo revelatâ facie præsentari, justum est. Nam si Rebecca, ad puteum, cujus nomen, *viventis, & viventis,* est, conspecto Isaac descendit de camelo, & operuit

ruit se pallio (hoc quidem sic factum est, quia nondum Sponsa erat, nondum illam acceperat, sed destinatam sibi in domum matris introduxit, & accepit eam uxorem, & in tantum dilexit eam, ut dolorem qui ex morte matris ejus acciderat, temperaret) hæc Dilecto suo jamdiu dilecta, Sponso jamdiu desponsata, & amore spirituali & soliloquiis divinis jam cognita, non opus est ut coram Sponso operata appareat, sed revelatâ facie ipsum contempletur & diligat. *Sermo enim Dei vi-* Heb. 4. 12, 13.
uus & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, per-
tingens usque ad divisionem animæ & spiritûs, compagum
quoque & medullarum, & discretor cogitationum & inten-
sionum cordis; & non est ulla creatura invisibilis in con-
spectu ejus, omnia autem nuda & aperta sunt oculis ejus.
 Huic igitur quid opus est umbraculo, cui nec flores, nec frondes, nec ligna, nec vestimentum, nec aliquod operculum, impedimento sunt, quin rem à fine principii sui usque ad exitûs sui finem speculetur & consideret; quæque sunt cogitationis, & locutionis, & antiquæ consuetudinis & operationis, ipse sibi rectè denunciet? Unde in psalmo ter ipse David ait, *Deus con-* Psal. 79. 4.
verte nos: & item, Deus virtutum converte nos: tertioq; Verf. 15,
 subjungit, *Domine Deus virtutum converte nos.* Opus Ver. 20.
 enim est homini, ut ab iis convertatur quæ in cogitatu deliquit; ut convertatur ab eis quæ deliquit in verbo; & ab iis quæ in opere deliquit & consuetudine; unde post trinam hanc invocationem, subjungit, *Et ostende* Ibid.
faciem tuam, & salvi erimus; securè enim Dei faciem videre poterimus, cum hæc à nobis delicta Deus excuserit, & ipse hæc à sui memoria dignè invocatus, misericordiâ id agente, velut eraserit. Sic quoque revelatâ facie Deus nos videre desiderat, ut nil in nobis se indignum in cogitatu appareat, nil prorsus in verbo
 quod

quod offendat, nil in actu & opere quod displiceat. Unde ait, *Offendo mihi faciem tuam*, quam dignam fecisti ut mihi appareat, jam post longa virtutum studia, post longa osculi mei desideria, ut videam, an quid egeris quod meo sit dignum osculo, quod osculi mei dignum sit remunerari premio. Sequitur,

Sonet vox tua in auribus meis.

Vbi grata jam facies, ubi nil quod reprehendatur intervenit, datur ulterius progrediendi licentia, ut sicut de facie Dilecti ejus delectatur aspectus, sic sono vocis ejusdem delectetur auditus: unde dicitur, *Sonet vox tua in auribus meis*. Postula quod vis, nihil enim postulabis, nisi quod æquum & justum est, & quod exaudiri dignum est. In quo attendendum est, voces nostras diversis modis in aure sonare Domini. Sonant enim quandoque sono Deo tantum audibili, cum ad ipsum cordis tantum devotione loquimur; sicut de Annâ scriptum est, quod *corde tantum loquebatur, tantumque labia illius movebantur, & vox penitus non audiebatur*: erat enim ad Deum tota ejus devotio; unde exaudiri & gratulari meruit, & prophetam magnum Samuelem mundo producere digna exitit. Voces quoque sono prolatas audibili advertit Deus, si tamen cordis adsit intentio, & ea quæ has audibiles reddit devotio; ut non avium more tantum demulceatur auditus, sed humano potius more, cordis Interni gemitus exaudiantur. Hinc in Ecclesia psalmi resonant; hinc hymni, hinc dulcem resonat Aleluiah melodiam, hinc alix diversæ voces & innumeræ, quas in Dei laudem humana promit inventio; quas, nimirum, debita si comitetur

Reg. 1. r. 13.

mitetur devotio, Dei auribus insonare, & postulata suscipere, dubium non est. Hinc etiam propheta dicit, *Jubilate. Deo omni terra, psallentes dicite nomini ejus,* Ps. 65. 1. *dote gloriam laudi ejus.* Et operis sine, ultimo concludit psalmo, *Laudate Dominum in sanctis ejus: laudate eum in firmamento virtutis ejus: laudate eum in virtutibus ejus: laudate eum secundum multitudinem magnitudinis ejus: laudate eum in sono tubæ: laudate eum in psalterio, & eis tæra: laudate eum in tympano, & choro: laudate eum in chordia, & organo: laudate eum in cymbalis bene sonantibus: laudate eum in cymbalis jubilationis.* Vbi decem vicibus ad laudem monens cœlestium novem ordines, hominemque eis adjunctum, & parem eis per gratiam factam, ad laudem invitat, dicens, *Omni spiritus laudat Dominum.* Sequitur,

Vox enim tua dulcis, & facies tua decora.

Vox tua dulcis, quæ me solum conficitur & orat, magnificat & glorificat, mihi de commissis supplicandum æstimat, & post concessam veniam, dari sibi gratiam exoptat & gloriam. *Et facies tua decora,* facies sine macula, facies sine ruga, facies repulsa ne scia, & inter amicos suscipi & annumerari dignissima.

15 *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas: nam vinea nostra floruit.*

MOram ignoravit hæc Sponsa, à Dilecto suo, pro-
perans ut ad se veniret, evocata, statim surrexit,
majestati statim adstitit; & quia, ne opprimeretur à
gloria, operta venit, audire meruit quod dictum est,
Ostende mihi faciem tuam, quod est, Revelatà me facie
contemplare; *Et sonet in auribus meis vox tua*, id est, Pete
quod vis, quam scio nil petituram nisi justa. A Sponso
suscepta, meretur intelligere & videre quod promif-
sum est, scilicet, quòd *Hyems transit, imber abiit & re-
cessit: flores apparuerunt in terra; tempus putationis adve-
nit: vox turturis audita est in terra: ficus protulit grossos
suos: vinea florentes dederunt odorem suum.* Super iis
Sponsus Sponsa gratificat, sciens quòd hoc totum
ejus opus est; & ipsa laudem & gratiam à Sponso sus-
cipit, quia gratia ejus in ipsa vacua non fuit, sed datæ
ejus gratiæ ipsa egregiè collaboravit. Jam verò tempus
est, ut ipsam de coelestibus erudiat, ut ipsam de iis quæ
supra se sunt edoceat, ut de communi actione in con-
templationem evocata, ea quæ contemplabatur intel-
ligat, ne cum illa possederit, ex toto rudis existat. Quod
quia sibi agendum est, & in honorem Dilectæ suæ
quodammodo vacandum, admonet sodales suos, ut
interim vineas custodiant quæ effloruerunt jam, &
florentes odorem dederunt, ne vulpes eas demoliantur, &
labores iis exhibiti ad inane redigantur: hortatur au-
tem sic, *Capite nobis vulpes parvulas.* Loquitur autem
ad

ad sodales suos, id est, ad administratorios spiritus; de quibus Paulus ait, *Nonne omnes administratorii spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis?* Hi sunt angeli, quibus vita hominum custodienda mandatur; quos vidit Jacob dormiens in lapide, *vidit scalam stantem super terram, & cacumen illius attingens caelum; Angelos quoque Dei ascendentes & descendentes per eam; & Dominum innixum scale;* quibus hic Deus loquitur, mandans ut vulpes capiant, qui huic vineæ florenti nocere, & ipsam demoliri, & fructus ejus adnullare desiderant: hi verò sunt potestates contrariæ, simul à Deo facti reprobis, in malum Ecclesiæ indurati, in hoc consistunt, in hoc permanent, suos in hoc successus reputant, si Ecclesiam, quam ad Deum tendentem, ipsamque desiderantem, & flore opinionis bonæ, sanctum de se odorem jam emittentem, impedire valeat in aliquo, vel aliquatenus perturbare. Quod patet in Job, patet in Joseph, quod declaratum est in Tobia, quos ii omnes in deorsum per adversa trahentes, per bonos impediti sunt angelos, ne consummarent quod inceperant; sed hæc omnia in bonum illis cooperari cernentes, posse suum nihil esse conspicerent, nisi quatenus à Deo permitterentur. Bonis igitur angelis id mandatur à Domino quod dictum est, *Capite nobis vulpes parvulas,* id est, Quos ut vulpes errare, omnesque dolo perturbare conspicitis, hos capite, hos impeditis, nilque eos posse, nisi quod meæ placitum est voluntati, perficite. Harum verò vulpium Dominus in Evangelio meminit, dicens, *Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidus; Filius autem hominis non habet ubi caput reclinat.* Dicenti enim sibi, *Magister, sequar te quocumque ieris,* Salvator ait, *Vulpes foveas habent; ac si dicat, Non te suscipio, non te mihi prædestinatum, sed vulpibus.*

Luc. 13: 32.

* f. quod usq;

Pla. 62. 10.

Psal. 28. 10.

* f. Nolentes

Jud. 15.

vulpibus datum intelligo, ut vulpes te lacerent, & volucres coeli, qui sunt spiritus maligni, diripiant te. Idem quoque de Herode mirante sibi ait, *Itē, & dicite vulpi illi, Ecce ejicio demonia, & sanitates perficio hodie, & cras, & tertiā die consummabor*, ac si dicat, Hoc illi dicite, qui vulpi in escam concessus est, Non me occidet; sed ego hodie, & in tempore * quousq; ad mortem meam futurum est, in omnibus qui morbo gravati sunt, sanitatem perficio; & tunc die tertiā consummabor, id est, tunc moriar, & consummata erunt omnia quæ potest inimicus homo in me. Hanc etiam vulpium meminit David, dicens Domino, *ipsi verò in in vanum quaesierunt animam meam*. Qui enim Dominum occiderunt, animam ejus perdere quaesierunt, sed in vanum, quia vivit; ecce Dominus Rex in æternum. *Intrabunt in inferiora terre*; amore enim regni terreni absorbentur, & excocabuntur, ita quòd in inferiores partes terræ intrasse videbuntur. * Dolentes enim Romanis subijci, contriti sunt in ore gladii, & eorum pars maxima vulpibus data, hoc est, malignis spiritibus traditi, ut eos pascant, & eorum quæcunque sunt voluntati complacent. Legitur quoque Sampson trecentas cepisse vulpes de allophylis, & harum colligasse caudas, ignem quoque lampadarum inter caudas posuisse, & sic eas in labores allophylorum, segetes, & vineas, & oliveta misisse, & omnia consumpsisse. Quod quidem est, quoties Ecclesie quis Doctor Catholicus omnes Hæreticorum hæreses simul colligit, & in medio earum lampadem ignis coelestis, ignem, scilicet, maledictionis æternæ, ponit; sicque eam in labores illorum immittens, quæ eorum sunt consumit, & ad nihilum redigit. In quo quidem attendendum est, quod vulpes hæ, dum parvulæ sunt, capi jubentur; parvulæ namque sunt

sunt in ipsis tentationum primordijs, & sunt magna,
 cum tentatione crescunt, mentes hominum elidunt, &
 ad actus nefarie persuasos inducunt. Sic enim castitas
 eliditur; Primò videtur mulier, & crebra visione con-
 cupiscitur; post concupiscentiam, allocutione con-
 citur; post visionem, & concupiscentiam, & allocutio-
 nem, titillatione malè excrecente, actus malè dese-
 ratur impletur, & castitas diu impugnata depicitur.
 Sic quoque alitur & nutritur visio concupiscentia, dum se
 non metitur homo * *quid debeat, quid faciat, quid fieri* * f. *quid facere*
 justè oporteat, sed se ad ea faciendâ quæ sunt ultra se, *debeat,*
 vel injustè extendat. Sic unum possidens, secundam
 querit unitatem, ut multiplicetur in decuplum: inde
 querens tertiam, hoc agit, hoc querit ut multiplicetur
 in centuplum: cui nisi addatur millenaria, nihil actum
 esse reputat, cum quid sibi desse non ignorat. Sic infi-
 nitum hoc matriæ dodecus, cum omni multiplicati-
 one contendit, nunquam sibi ponens modum, cum
 aliquem in venerit, in quem posse excrescere, nume-
 rum antiphorem. Unde Salvator ait, *Quia dicitur difficile* Mat. 19.23,
intrabit in regnum caelorum. Et iterum, *Facilius est camelum* 24.
per foramen acus transire, quam dromedrum intrare in
regnum caelorum. Camelus est funis maximus qui ha-
 betur in navibus, quo, cum excrescit tempestas, naves
 stare datis anchoris compelluntur; hunc per foramen
 acus transire facilius est, id est, spretis omnibus per du-
 ram mortis passionem emigrare, quàm hac exitu in
 regnum caelorum introire: quod quidem si homini
 difficile est, Deo facile est & possibile. Multos enim
 divites, omnia propter hunc reliquisse, & per foramen
 acus ad ipsum intrasse, cognovimus; quod solus Deus
 est potentia, & ineffabili misericordia, qui eos ab ore
 & faucibus imis Satanae eripit, & ad caelestia regna
 perducit.

perducit. Sic cæteræ virtutes emolliuntur, sic percunt, vitium sic possidet quod arte maligni comprehensum est. Vnde rectè dicitur, *Capite nobis vulpes parvulus*, quod est, vulpibus his resistite dum sunt parvulæ, primos eorum motus concutite, ne valeant excrescere, ad me, qui sum petra firmissima, collidite. *Nam vinca nostra floruit*, id est, spem de se bonæ operationis emisit, & si defendatur per vos, hanc spem vestram fructu boni operis adimplebit. Sequitur,

16 *Dilectus meus mihi, & ego illi.*

VOX ista, vox Sponsæ est, quæ ad Sponsum evocata jam venit; cum qua Dominus miscet colloquia, miscet (ut sic dicam) soliloquia; soli enim Patri, & Filio, & Spiritui Sancto, nota sunt hæc quæ dicuntur, quæ Sponsæ huic revelantur: unde & ipsa ait, *Dilectus meus mihi* quasi alloquitur; *& ego illi* quasi verba respondeo, vobis autem quæ sint hæc secreta non revelo. Vnaquæque secreta tenet Deus, ne tentemus ingredi, nec quæ soli revelat Sponsæ; præsumamus aperire, hæc omittimus, illi soli cui commendata sunt, nobis cum noluerit aperienda, commendamus. Sequitur,

*Qui pascitur inter lilia. 17 Donec
aspiret dies, & inclinentur umbrae.*

HIS omiſſis, his taciturnitati commendatis, quæ soli Spõsæ loquitur Deus, annectit Sponsa, quid in supernis agat Sponsus, quo jucundetur, quo oblectetur, quo

quo reficiatur, quæ illi passio magis grata habeatur, dicens; *Qui pascitur inter lilia.* Lilia verò hæc in hortis & arvis coelestibus exorta, tanto magis decore polleant, odore, & suavitate, quanto magis is a quo plantata sunt, his interesse, & eorum aspectu & odore refici delectatur. Hæ quidem virtutes coelestes sunt; harum decor & fragrantia coelestis admirabilis est; ut hac ille dicatur pasci, qui solus creat, solus ordinat, solus pascit universa quæ creat, atque sustentat. Inter has pasci Dilectus dicitur, ut his conformari studeant qui in terris agentes coelestia jam desiderant, ut palmam castimoniam usque ad angelorum conversationem custodiâ integritatis evahant; cæteri quoque alieni à vitiiis existant, nil mundi hujus sibi vendicantes, ut eos non inflammet libido, non stimulet avaritia, non effoeminet lascivia, non sternat ambitio, invidia non maceret, non secularis cura negotii sollicitet, *Donec aspiret dies, & inclinentur umbra.* Dicitur est, Quod inter lilia Dilectus pascitur, nunc verò dicendum est, quæindia inter eadem, aliis non adjunctis sibi ad pascendum commorabitur; hoc enim est quod dicitur, *Inter lilia pascitur;* & inter hæc ipsa, aliis sibi non adjunctis, consueque pascetur, donec aspiret dies illa iudicii, quæ manifestè Deus seipsum ostendet, reddens unicuique juxta opera sua; bonis sine fine bona, malis mala quidem sine fine permanfura. Dies quidem Domini rectè duo nominantur; Vnus, quo iudicatus est, & de eo dictum est, *Non hunc, sed Barabbam:* itèmq; Joân. 18. 40. de eo dictum est, ut *crucifigatur;* *Sanguis ejus super nos,* Matt. 27. 23, & *super filios nostros.* Alter, quo totum à morte suscitatum iudicabit orbem terrarum, *Iudicabit autem omnes in æquitate, & populos in veritate suâ;* Dies quo *lux Lunæ sicut lux Solis erit, & lux Solis erit septemplexiter,* Il. 30. 26.

CAP. II.

Sunt lux septem dierum. Hic etiam dies Domini rectè dicitur, quo se verum Dominum demonstraturus est, & cuncta eis quæ meruerint reddituram. Cum igitur hic dies aspiraverit, id est, apparere inceperit, tunc de terris collecta lilia, iis quæ in hortis cœlestibus sunt exorta, consociabit; tunc hominum & angelorum una fiet Ecclesia, cum jam non nubent homines, neque nuptum tradent, sed erunt sicut angeli Dei: tunc simul palcetur in liliis cœlestibus, & in iis quæ de terra sumpta sunt, & cœlestibus adæquata, & virtute per gratiam operantè, ipsorum gloriæ facta conformia: tunc inclinabuntur umbræ. Tempus quod hic transfigimus totum sub quadam vicissitudine transcurrimus, nunc diem horâsque diei metientes, nunc noctem & horas ejus totidem reconscientes: hanc verò noctem, terrarum corporumque quæ in ea sunt umbræ erectæ perficiunt: sole enim agente inferius, partes mundi obscurantur superiores, & terra; & multitudine corporum quæ in ea sunt sursum umbram jacente, pallio tetræ noctis obducuntur. Sed cum hæc dies aspiraverit, in illa Sol perpetuò existens ipsam illuminabit, & luce clarâ fulgebunt Sancti in conspectu Altissimi, nec vicissitudinem hanc noctis supervenientis sentient; sed umbræ istæ omnes quæ noctem hanc faciunt, in inferiores mundi partes inclinatæ descendent, & noctem illam tenebrosam, jam perpetuò mansuram, damnatis quippe miseris opportunam efficient. Sequitur;

Reversere

Revertere, similis esto, Dilecte mi, caprea, hinnuloque cervorum super montes Bethel.

E Vocata tandem Sponsa vocanti se Sponsus addit, ipsum inter lilia coelestia pascentem vidit, id ipsum exoptans sibi suisque audire meruit ut expectet, donec *aspiret dies & inclinentur umbra* : tunc è terris exorta lilia congregabuntur, & superis aggregata & assimilata liliis, hoc quidem dono munerabuntur, ut inter ipsa pascatur Sponsus, & in æternum delectetur, & ipsa illud decantent apostoli, *Banum certamen certavi, Tim. 2.4.7. carsum consummavi, fidem servavi* ; reposita nobis est hæc corona justitiæ, quam ecce nobis retribuet justus iudex. Unde supplicat orat, ut revertatur Sponsus, & visitet, & fovet Ecclesiam que terris laborat ; ut labores eius ipse suscipiat, ipse provehat, & ipse ad perfectum usque perducatur, dicens, *Revertere, Dilecte mi*. Sequitur, *Similis esto caprea*, id est, incarnationem tuam, qua caprea similis es, id est, perspicue cuncta videntis ; & qua hinnulo cervorum assimilaris, id est, ex antiquis patribus ut hinnulus mundo mirabiliter editus estimaris, hanc sibi presenta, hanc in eius memoria revoca, ut te laudet, te adoret, te glorifiet super omnes montes Bethel, nullum tibi in Ecclesia æqualem reputans, sed te super omnes montes qui sunt in Bethel, quod est, *Domus Dei*, vel, *Domus resurgens*, vel, *Domus vigilia*, quod totum Ecclesia est, longè sublimiorem, & longè sanctiorem intelligat. Sequitur :

C A P. III.

I *In lectulo meo per noctes quæsi-
uem diligit anima mea ; quæsiui illum,
& non inveni.*

Xoravit hæc Sponfa, vel fidelis quæcunque anima. Dilectum suum, ut coelum non deserens, Ecclesiam tamen laborantem in terris respiciat, ejusque labori miseratus condescendat ; jam nunc, ut eum facilius pietas moveat, & ad ea quæ rogantur inclinari faciat, ipsius annedit verba quibus supplicat, *In lectulo meo per noctes quæsiui quem diligit anima mea ;* Attendendum verò hoc loco est, quòd Salomon rex festivus, & in rebus omnibus pulentus, deliciis quoque deditus ; (ut mos plerisque legibus est) hanc suam mundo notificet opulentiam, scribens ait, *Sexaginta sunt Reginae, & octoginta concubinae, & adolescentularum non est numerus.* Vbi verò tot sunt Reginae, tot concubinae regiae, & adolescentularum, quæ Sponso nutriuntur, nescitur numerus, ibi perfectò luxus exuberat, quo delicatè comulentem, & fastidientem communia gustum quis exillaret ; ibi stipendia, quo cultus earum Regi venienti non displiceat, & cætera quæque quæ hunc venientem ad amorem pertrabant, & alliciant. Quæ quisquis es qui audieris, non bonum est ut frangaris animo, ut animum relaxes ad mollia, nec in turpibus oblecteris,

lecteris, nec mentem in his quæ dicuntur impediās, sed per hæc magis quæ dicuntur corporaliter, spiritualia intelligas, ut mos est Scripturarum, amorem potius tuum in his quæ spiritualia sunt erigas & accendas. Rex enim iste festivus Salomon, magnus ille Rex est, qui est Pater, qui est Filius, qui & Spiritus Sanctus est, qui unam, dum currunt secula tribus ordinibus, sibi jungit Ecclesiam; cujus eam partem * prima & præcipua Reginarum, secundam concubinarum, tertiam adolescentularum designat nominatione. Et quidem Reginarum designantur ex nomine, quæ jamdudum concurrerunt, quæ post trahentem ascenderunt, & trahentem hunc comprehendere meruerunt; sic ut cum apostolo dicant, *Scimus enim quia neque morti, neque vitæ, neque ulli aliæ creaturæ separare nos poterit à charitate Dei, quæ est in Christo Jesu, Domino nostro.* Attendas in hoc ordine Eliam, attendas & Eliseum; quorum unus, curru igneo, & equis igneis ad Deum sublatus est; alter, à Jericho in Bethel ascendens, puero- rum loci ejus illusionem acceptam dicentiū, *Ascende calve, ascende calve, eis maledixit nomine Domini. Egressique stazim ex saltu duo ursi, laceraverunt ex iis quadraginta duos. Ille verò inde ascendit in montem Carmeli.* Hos itaque duos, aliòsque veteris Testamenti quamplures, huic Ordini dignè attribues, qui nil nisi Deum scientes, ipsūque nasciturum ex virgine præscientes, post ipsam verè cucurrerunt, & ipsum utique comprehenderunt, & regni ejus hæredes effecti, cum ipso gloriantur in æternum. Quid verò de iis æstimandum est, quos Evangelica meminit pagina, qui Deum in carne præsentem viderunt, ex dictis & factis agnoverunt, solum secuti dixerunt, *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te; quid ergo erit nobis?* Quid de Petro qui

* f. quæ prima & præcipua est.

Rom. 8. 38.

Reg. 3. 2. 11.

Ib. ver. 23, 24.

Match. 19. 27.

Math. 16.
15, 16.

verf. 18.

verf. 19.

Joh. 1. 14.

qui dicenti Domino, *Vas autem, quam me esse dicitis? confidenter respondit, Tu es Christus, filium Dei vivum; quem Dominus vero beatum asserit, quia hoc non à carne & sanguine, sed à Patre suo, qui in caelis est, sibi revelatum respondit; quem sex commatibus beatum distinguit, dicens, Tu es Petrus, id est, in fidei mei tanquam petra, firmatus; & sic Petrus à me tanquam petra nominatus. Et super hanc petram, quam me esse intelligo, & in te esse constituo, Aedificabo Ecclesiam meam, id est, vires sum daturus Ecclesiae, & aedificabo tam firmiter, quòd porta inferi non prevalebunt adversus eam, id est, Spiritus maligni, & hos sequentes divites mali, non nocebunt ei. Et tibi dabo claves regni caelorum, id est, ut nullus intret in regnum caelorum, nisi per fidem & sacramenta, quae sunt ex me tibi commissa. Et maledictus erit, id est, fides aut sacramenta suscepta ei non proderunt; cui maledixeris; sicut illa salva erunt cui benedixeris. Quid de Joanne evangelista dicendum est? qui ait, Verbum caro factum est, & habitavit in nobis: & vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti à Patre plenum gratia & veritatis? Dicendum quidem est, quòd & ii, & omnes apostoli, & omnes his non dignitate quidem, sed charitate & operibus assimilati, hi sunt quorum animae in caelum receptae & honoratae, ejus quidem dignitatis sunt, ut à Rege ipso Reginae dici mereantur; in quibus ipse sic gloriatur, ut dicat, *Sexaginta sunt Reginae*; quas nimirum, quotquot sunt, sub sexagenario comprehendit numero, dicens eas sexaginta. Sexagenarius quidem ex duobus numeris perfectis constat ductis in se; nam sive sexies decem, aut decies sex, dixeris, unum numerum efficies, scilicet, sexagenarium, & hos duos utrinque numeros assignabis, Legis denarium, Evangelii senarium.*

Hi

Hi igitur qui in utroque perfecti sunt, Legem implendo & Evangelium, ad numerum rectè applicantur sexagenarium. Hæ igitur animæ rectè Regine dictæ sunt, quæ Christo rectâ lege matrimonii conjunctæ, ipsi charitatis affectu intimo adhæserunt, exemplo sui filios ediderunt, justè regni æterni hæredes; de quibus dictum est, *Genus electam, gens sancta, populus acquisitio-* Pet. 1. 2. 9.
nis. Beati verè qui coelestium virtutum meruerunt confortes fieri, & cælesti charitatis gloriâ quæ nescit defectum. Secundo verò loco, illæ numerantur animæ quæ concubine dictæ sunt; nam, ut ait apostolus, *Quidam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum apostolos, secundo Prophetas, tertio Doctores, deinde virtutes, exinde gradus curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum.* In iis fortè locum concubinis invenies, quæ quidem hæ sunt animæ, quæ Deo licèt aliquo jungantur consortio, non illi toto corde, non totâ animâ, non totâ mente, non totis viribus adhæserunt, nec pares apostolis effectæ sunt; nam, ut ait apostolus, non omnes apostoli, non omnes Prophetæ constituti sunt. Quibusdam enim perfecta gratia datur, quos novit Dominus qui fiat; quibusdam imperfecta, aut in uno perfecta, in aliis non perfecta; & hæ quidem ex se filios procreant, non quasi matrimonio genitos, aut regni hæredes; sed quibus per misericordiam suam subvenit Dominus, ut in regno suo suscipiantur & alantur, erudiantur, & salventur. *Adolescentularum vero non est numerus;* adolescentule namque sunt nuper ad fidem conversæ animæ, vel certè post admissa peccata plurima ad conversionem; de quibus ignoratur, qualis eorum futura consummatio sit; quas nimirum respicit, & ut suæ dona sunt misericordie, eo modo quo deliberat, pertrahit

C A P. III.

vertrahit ad se. **Hæ** sunt itaque distinctiones Ecclesie,
 quas in sequenti distinguit Salomon dicens, *Sexaginta
 sunt Regina*, &c. quas ob hoc ad præsens attigimus, ut
 Sponsam hanc à Sponso evocatam, & coelestibus elo-
 quiis allocutam, & soliloquiis edoctam, hanc illam
 esse edoceremus, quæ Regine nomine à Salomone do-
 nata est, cum dictum est, *Sexaginta sunt Regina*: quæ
 verò in terris manet, & concubinarum, & adolescen-
 tularum nomine designatur, illam quidem esse, pro
 qua superior orat Ecclesia, dicens, *Revertere, Dilecte mi.*
 Ad cujus orationem, ut Dilecti majestas faciliùs incli-
 netur, & vocem ejus audiat, verba quæ plorans effun-
 dit adjunguntur. *In lectulo meo per noctes quas vi quem
 diligis anima mea.* Lectulus quidem noster est consci-
 entia nostra, in qua quidem quiescimus, si nobis bona
 præsentamus; si mala nobis occurrant & pessima, an-
 gustamur quidem & affligimur. Nam quem reprehendit
 cor suum, & malè se peccasse Domino, & ad pro-
 ximos malè se habuisse fatetur, huic nulla quies, sed la-
 bor, & afflictio spiritus, & moeroris ampla confusio:
 unde propheta ait, *Laboravi in gemitu meo, lavabo per
 singulas noctes lectulum meum.* Laborem quidem intelligit
 conscientie, quam & ingemiscere ostendit, & laborare,
 & per singulas noctes lectum abluere; quæ quidem
 tunc lectum abluit, cum poenitendo se Deum offen-
 disse dolet & ingemiscit: & lavat hunc per singulas no-
 ctes, dum per peccata singula, Dei iram se incurrisse
 plorat: infusam sese lacrymis, cum corpus suum, in
 quo se peccando constravit, lacrymis se rigasse con-
 geminat, dicens, *Lacrymis meis stratum meum rigavi;*
 quia mentis meæ turbatus est oculus à furore, id est,
 manifestâ irâ Domini, à præsentia inimicorum meo-
 rum, peccatorum, scilicet, inter quæ, ab ipso primo
 peccandi

peccandi exordio inveteratus vetus & effectus sum, & ab ipsâ fere Domini gratiâ reprobatu; ait enim *Isaias*, *Coangustatum est stratum, ita ut alter decidat; & pallium breve utrumque operire non potest.* Mens enim humana arcta & angusta est, ut eam malus si spiritus occupaverit, Spiritus Dei deferat; & cum eam Spiritus Dei occupaverit, agente hoc, & meliùs judicante libero arbitrio, malignus ille spiritus justè & prorsus abscedet, quia *pallium*, id est, nostræ creationis mensura & brevitâs; *utrumque*, Dei spiritum & malignum; *operire*, id est, comprehendere non potest. Hæc igitur per singulas noctes cum quærat Deum, & dictum sit ei à Domino, *Petite, & accipietis; querite, & invenietis. pulsa-* Math. 7. 7.
te, & aperietur vobis; quid est quod ait, Quæsi, & non inveni illum? Hoc quidè est quod diximus, quod nondum hæc ad superiora ascendit, dignitatem illam nondum attigit, qua Reginz donatæ sunt, quarum petitioni nil negatur, quæstioni nil clauditur, pulsationi promptius aperitur: adhuc agit in infimis; unde dicit:

2 *Surgam, & circuibo civitatem: per vicus & plateas quæram quem diligit anima mea: quæsi illum, & non inveni.*

Surgam, id est, Ab hoc peccati mei onere, simul & sordem meam excutiam; *Et circuibo civitatem*, hanc quidem Ecclesiam magnam, quæ modò bonis & malis communis est, siquod in ea videro consilium, & auxilium quod expediat, id excuturâ. Et ut arctiùs

ascendas quid uctura sit, annectit, *Per vias et plateas, d' est, per astrictos ordines, & conjugatos, vel sine coniuge manentes liberos : per hos quaeram quem diligit anima mea.* Sed licet querula, & querendi studiosa is haec, tamen adjungit, *Quaerovi illum, & non inveni.* Quid igitur?

3 *Invenerunt me vigiles qui custodiunt civitatem.*

Quis sunt hi vigiles? Angeli quidem, custodes Ecclesiae, quibus haec commissa custodia est, ut forment & intelligant quid boni, quid mali quis egerit, quae sibi reddenda promeruerit: de quibus in Evangelio Dominus ait, *Videte ne contemnatu unum ex his possitis; dixi enim vobis quia angeli eorum in caelis semper vident faciem Patris mei qui in caelis est;* quos haec alloquitur, dicens;

Num quem diligit anima mea, vidisti?

Hi quidem alloquitur, à quibus palam non accipit ipsa responsum. Nam cum bis totam illustraverit Ecclesiam, & utrobique dixerit, se Dilectum suum non invenisse, quae causa sit cur ipsum non inveniret, à vigilibus etiam auditura est. Dixit enim, *In lectulo meo per noctes quaerovi quem diligit anima mea: quaerovi illum, & non inveni;* quod est sibi in conscientia ad memoriam.

memoriam reditiffe actus, id est, tenebrosis actio-
 nis, quibus Deum offendat, nec amplius dixisse, vel
 quid cogit; quod quidem Deo satis ad remissionem
 peccati non est, hoc ipsum quod feceris in conscientia
 sola revolvat, nisi hoc quod cogis, & iudicas corde,
 ore, & opere similiter emendare. Conde emendas, dum
 penites; ore, dum confiteris ei cui deputatus es; opere
 vero, dum jejunio, disciplina, oratione, elemosina,
 vigilia, & doctrina, quod in te actum est, & integre
 & assidue. *Aut enim beatus Jacobus, Confitemini* Jac. 5. 16.
ei qui abest ut remissionem peccatorum vestris, & matris iniquitatem sub-
trahat. Hunc sibi legem confessionis adhibere, vi-
 giles, quibus & obedire, & distare legem confessionis
 excipit, corde penitens, ore confitens, quod in iugis
 tat opere, adimplere desiderans. Sequitur,

4 *Paululum cum pertransissem eos,
 inveni quem diligit anima mea; tenui
 eum, nec dimittam donec introducam il-
 lum in domum matris meae, & in cubicu-
 lum genitricis meae.*

Ecce quantum proficit hae tripartita confessio: hae
 enim excelsus suos corde, & ore, & opere confessa,
 cum iam *vigiles*, id est, custodes Ecclesiae Angelos in
 Spiritu pertransisset, invenit eum quem diligit anima
 eius, Deum, scilicet, quem propitiatorem agnovit, à
 quo sibi peccata remissa, & omnia à memoria aeterna
 rejecta intelligit. Unde ait, *Tenui illum*, id est, summa cha-
 ritatis radice adhæsi illi, non cum dimissura, *daves in-*
ducam.

ducam illam in domum matris mee, & in cubiculum generis mee, id est, Donec ad eam convertam synagogam, quæ est mater mea, & Gentilitatem, quæ mea est genitrix. Hæc enim Ecclesia sancta, toto orbe terrarum collecta, matrem in fide Judæam habuit, à qua prima cultum unius Dei habuit, idola respuit, sibi soli sacrificii & holocausti hostias immolavit, legalia præcepta quamplura obtinuit: Gentilitatem verò, quia Judæa respiciente, ad fidem Christi genitricem habuit; qua docente, fidem ejus plenè, & omnia sacramenta ejus suscepit. Hunc itaque non dimittet, quia non silebit, non à prædicatione, non à contestatione eorum quæ Christus docuit, cessabit, donec illum & Gentilitas, & Judæa tota suscipiat; & tam eam, quàm ipsa quæ sursum evocata est, & tam nomine quàm Reginae dignitate honoratà id agente, plenè mundo Christi veritas innotescat. Sequitur;

5 Adjuro vos filia Jerusalem per capreas, cervosque camporum, ne suscitatis, neque evigilare faciatis Dilectam, donec ipsa velit.

Cap. 2. 6.

Vbi id quod positum est repetitur, ibi rectè ejus quod dictum est reminiscitur. Ait Sponsus superius, *Lava ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Quod quidè Sponso gratum existit, probat namq; fidem, qua bona temporalia quæque potestati Domini Jesu Christi subicit: probat & spè, qua se Dei dexteram in æternitate amplectendam proponit. Hic quoque

quoque quod dicitur non dimittendum se, donec utriusque prædicatione in mundum perfectè inducatur; ab ipso gratè suscipitur; ideoque filius Jerusalem, ne id impedire præsumant, sub eadem adjuratione præcipitur, *Adjuro, vas filia Jerusalem, ne suscietis, neque evigilare faciatis Dilectam, donec ipsa velit.* De quo, quia quod dedit Dominus id dictum est, ad cætera pertranfimus.

6 *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum?*

Sponsa hæc, Dei magnificatâ præsentia, se promissis obligat, non quieturam se, id est, à prædicatione Christi non destituram, donec illum totus agnoscat mundus, & illi fiat subditus. Hanc verò, in hac implendâ promissione, fixam cernentes filie Zion, & nunc hos, nunc alios ad fidem convertentem, & cum his ad superna ascendentem, ejus admirantes providentiam, perseverantiam, aiunt, *Quæ est ista!* id est, Qualis, & quanta est ista? & quantâ admiratione dignissima, *quæ sic ascendit per desertum?* Desertum locus est quem dignum deferi omnes dijudicant, quem hoc judicio nulli inhabitant, sentes & spinas quas producit abhorrent, & metuunt, venenosa quæ parturit, hæc vehementer effugiunt. Quo quidem nomine mundus hic intelligitur, qui spinas parturit peccatorum, venena suscipit immundorum spirituum, & suscipientes hæc ad cavernas mittit inferorum. *Quæ igitur ista est!* id est, Qualis, & quanta, quantâve admiratione dignissima, quæ per hunc mundum, tentationibus infinitis subjectum, & sibi

sibi dantes operam tentationibus innumeris subficien-
 tem sibi & reverentem, sibi gradus ponit ascensionis,
 & eò quærit ascendere, unde tot millia novimus hære-
 nus descendisse: & inde sibi præmia quærit acquirere,
 unde tot hominum millia sibi inferni supplicia vidimus
 incurrisse. *Quæ igitur ista hæc, quæ Regū gloriam calcat,*
& minus judicium non expavescit, probra non metuit,
adulantia despicit, tormenta si adhibeantur ridet, pœ-
nam mortis læta suscipit, & mundum hunc læta virtu-
tibus comitata transcendit? Magna quidem ista hæc,
quæ, si adversis premitur, non frangitur; si læta susci-
pit, nequaquam extollitur; sed eandem se semper in
utroque casu exhibens, per hoc desertum fugere, a-
scendere, & Deo propinquare intendit, unde & sub-
ditur.

*Sicut virgula fumi ex aromatibus
 myrrhe, & thuris, & universi pulveris
 pigmentarii.*

Fumus eodem tempore partim oritur, partim qui
 prius fuerat ortus, solet in sublimioribus disparere:
 sic Ecclesia in quibusdam suis membris semper nova
 gignitur, in quibusdam, qui prius nati fuerant, semper
 ad cœlestia colligitur. Fumus etenim ex igne natus in
 alta conscendens, paulatim humanis subtrahit se con-
 spectibus: sic Ecclesia igne, scilicet, Sancti Spiritus in
 amorem Dei accensa, ascendere non desinit, donec à
 terrenis abstracta, ad invisibilia cœli rapiatur: quæ non
 virga, sed *virgula* rectè dicitur, quia hic modus ascen-
 sionis est, ut ardor compunctionis interdum adeo sub-
 tilis

tilis sit, ut eum nec ipse comprehendat qui habere meruit, nec discernat ipse cui datus est. Vnde non hęc virga, sed *virgula* rectè dicitur, quia recta, & extenuata, agilis quoque compunctio cordis intelligitur, utpote quę ex aromatibus myrrhę & thuris exorta cognoscitur. Myrrha quidem corpora à putredine defendit; thus verò accensum redolet: unde per myrrham, carnis mortificatio; per thus, munditia orationis intelligitur. Ecclesia quidem carnem mortificat, dum voluptates abnegat, & dum ad Deum fervorem orationis emittit, quasi fumum aromatum ex thuribulo; id est, corde suo educit, ut Deo suaviter redolet, & proximum accendat. Et ne mortificationem solummodo præsentet, & orationem, cæterisque destituta virtutibus appropinquet, additur, *Et universi pulveris pigmentarii*, quod est, Ipsa est virgula fumi, non solum ex myrrha & thure exorti, immo qui ex pulvere qui à pigmentario ad bona conficienda pigmenta contunditur & commiscetur, suam sumit substantiam, & Deo præsentatur ad gloriam. Hęc verò aromata commemorans, primò myrrham, deinde thus, postea universum pulverem pigmentarium ponit, quia prius est mortificare concupiscentiam carnis, postea offerre Deo placabilia vota cordis, & sic cum humilitate in omni virtutum genere excrefcere, quibus Deo valeat complacere. Sequitur;

---

7 *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel.*

Admirandum decore miraque operis exaltatione Ecclesiam hanc filiæ Jerusalem jam prædixerunt,
 Z quam

quam nunc pergunt exsequi, offendentes & magnificantes beatitudinem ad quam tendit, ad quam ascendit, quò trahitur, quò in pulverem redacta pigmentarium, collocari, sublimari, & exaltari jamjam digna videbitur: quam nimirum beatitudinem ostendit, lectulum Salomonis designans, & ejus ferculum, & diadema gloriæ, quo die desponsationis suæ sublimari præ cunctis dignus habitus est. Et de lectulo quidem sic dicitur, *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt.* Per Salomonem verò, qui, *pacificus*, interpretatur, Christum significari certum est, qui suo cuncta pacificavit sanguine, & in unam redegit Rempublicam, quæ in coelis sunt, & quæ redemit è terra. Ejus verò lectulus est beatitudo, in qua Rex cum Sanctis quiescit, ad quam Ecclesia per desertum quotidie ascendit; qui quantis confertur ornatibus, quanto fulgeat ornatu, quantis deliciarum copiis affluens, quantæ charitatis abundantia sit exuberans, norunt ii, quos idem lectulus jam suscipit, quos eadem beatitudine Dominus jam donavit. Hunc quidem *sexaginta fortes ambiunt*: ut enim hujus lectuli castitas inviolata observetur, hunc *ambiant*, id est, custodiunt sexaginta fortes. Sexagenario verò numero prædicatores verbi continentur, qui Lege docti & Evangelio, bonos & scientiâ erudiunt, & ad perfectionem usque perducunt. Senarius enim Evangelio attribuitur; hoc enim numero, Dominus bona bonorum, & mala malorum emittitur, dicens, *Esurivi, & dedistis mihi manducare: sitivi, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me: nudus, & cooperuistis me; infirmus, & visitastis me; in carcere eram, & venistis ad me.* Hic itaque rectè Evangelio attribuitur, quo si sexies ducatur denarius, sexaginta proficiantur. Hi itaque custodes lectuli rectè sexaginta depu-

Matth. 25. 35,
36.

deputantur, qui quosunque ferantur in verbo Evangelium non transeunt, & à Lege non recedunt. Hi vero *fortes* nominantur, fortitudo namque virtus est, quæ virtutes sola defendit, iudicia custodit, invicta ad labores, fortis ad prælia, pecuniam negligit, avaritiam fugit quæ virtutem effoeminat, (nihil enim tam contrarium fortitudini quam lucro vinci) non tentatur cupiditate, non metu frangitur, quia virtus sibi constat, ut persequatur vitia tanquam virtutis venena; quam non ut mediocriter exprimat, adiangit, *Ex fortissimis* *Israël*. fortissimi namque sunt, qui sine debilitate desiderii æterna contemplantur, carnem vincunt, voluptatibus contradicunt, aspera mundi ferunt, pro æcruis blandimenta sperant, ad veritates superant, finem suum conspiciunt, extra laborant, ut intra gaudeant. Sequitur;

8 Omnes tenentes gladios.

DICTUM est, qui custodiant; nunc verò dicendum est, qualiter hunc muniti lectulum custodiant, *tenentes* quidem *gladios*. Hic armatura doctorum exprimitur, quæ ab apostolo latius demonstratur: ait enim beatus Paulus, *State facincti lumbos vestros in veritate*, Ephes. 6. 14, *& induiti loriceam justitiæ, & calceati pedes in præparatione Evangelii pacis: in omnibus sumentes scutum fidei, & galeam salutis assumite, & gladium Spiritus, quod est verbum Dei*. Hæc quidem armatura doctorum est, quæ designatur hoc loco per gladium, qui ejusdem armaturæ pars principalis est. Gladius enim utrinque secans verbum Dei est, corporalia & spiritualia dividens, umbram à veritate discutens, *Vivus enim Dei sermo est, &* penetra-

CAP. III.

penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens usque ad divisionem animæ & spiritûs, compagum quoque & medullarum, discretor cogitationum, & intentionum cordis. Hunc tenent fortes in manibus, id exercentes opere quod vident in meditatione. Scire enim & intelligere non satis reputant, nisi quod intellexerint, id opere adimplent: multos enim bene monentes, malè viventes cernimus, qui, quod verbo detestantur, id non verentur agere, & quod verbo * *contexunt*, hoc manibus exerce-re intelliguntur. Sic Scribæ docebant & Pharisæi, quorum verbis acquiescere jubet Dominus, opera verò declinare, suòsq; aliter docere præcipit, dicens, *Sis luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cælis est.* His itaq; gladii tenentur in manibus, qui doctrinam suam piis confirmant operationibus, & confidenter edocent quod ipsi opere adimplent. Sequitur,

---

Et ad bella doctissimi.

NAM ad bella doctus est, qui peccato resistit opere; ad bella doctior, qui ei & opere resistit, & verbo doctrinæ; ad bella verò doctissimus, qui ei verbo resistit & opere, & adhibito zelo disciplinæ. Innocentes enim tradit exitio, qui cum, cui adhuc latrocinandis spirat affectus, liberat à supplicio; & multorum cogitat exitia, qui parit malis indultâ veniâ; facilitas enim veniæ, incentivum est culpæ. Sequitur;

Vniuf-

Vniuscuiusque ensis super femur suum.

Multos à bellando cohibet ipsa bellandi impossibilitas, utpote si habeant gladium, manibusque teneant, ipsumque extrahere nequeant, vel difficulter queant: hostis ideo non necatur, & qui pœnas meruit, impunis evadit. Ideo subditur, *Vniuscuiusque ensis super femur suum*, ut ipsum juvet, & extrahendi facilitas, & hostem citò percutiendi opportunitas. Ensis enim super femur est, cum prædicatione caro propria domatur, ne cum aliis prædicaverit ipse, reprobus efficiatur. Sequitur;

Propter timores nocturnos.

Vita quæ hîc agitur, per dies noctesque transigitur; quæ hîc fiunt opera, quædam diei, quædam nocti attribuuntur; diei, quæ lucis sunt, nocti, quæ tenebrarum. Vira verò quam præstolamur, tota in die, tota in luce futura est: nulla tunc participatio justitiæ cum iniquitate, nulla societas luci ad tenebras, nulla conventio Christi ad Belial. Belial cum suis totus horrebit tenebris, & inde sibi nullus jam ad tentandum quocunque modo fideles, nullâ ratione patebit egressus; qui, quia nondum hac iudicii districtione ligatus est, nunc egreditur; nunc, dum tempus est, noctis opus & tenebrarum modis omnibus inferre satagit & emolitur. Hunc verò repellunt ii fortes, ne fortè insidiæ tentatoris, securos hos & inermes sternant, & de commissa sibi custodia quicquam malè deripiant. Sequitur;

Z 3

9 *Ferculum*

9. *Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani.* 10. *Columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium adreum, ascensum rurpureum: media charitate constravit propter filias Ierusalem.*

POST lectuli descriptionem, descriptio feruli rectè supponitur. Surgens enim è lecto Rex, ferculo se suscipit, ut de loco feratur ad locum, prout cujusque viderit exoptare negotium. Ait ergo, *Ferculum fecit Rex Salomon de lignis Libani.* Libanus verò, *candidatio*, interpretatur; & ligna Libani, cedri sunt & cupressi; quæ quidem recta sunt, & erecta, comam in altum producentia, immarcessibilia, imputribilia, odorem etiam ex se optimum emittentia: de iis fecit sibi Rex ferculum, quo circumferretur, quò ipsum expeteret circumferri negotium. Hæc quidem ligna sanctorum designant agmina, quæ recta sunt, rectâ ad Deum meditatione & actione tendentia; & imputribilia, quia hos in æternitate susceptos nulla attingit corruptio, nulla mortis, aut doloris, aut molestiæ cujusquam afficit passio. In iis beatos apostolos, Petrum, & Paulum, cæterosque apostolicâ dignitate sublimatos connumera, qui Dominum per mundum ferunt, qui ejus facta, dicta, & promissa mundo testantur & nunciant. Eosdem quoque columnas reputat argenteas, quos dat Deus prædicatores Ecclesiæ, rectitudine justitiæ roboratos, ut Ecclesiam suis exemplis sustentent, & nitore eloquii, quasi splendore argenti, decorent. Fecit & in hoc

hoc reclinatorium aureum, quod quidem sunt præclaræ mentes fidelium auditorum, in quibus, dum gaudium coeleste præmonstravit, quasi reclinatorium ex auro sapientiæ composuit; Sapientia enim *pretiosior est cunctis opibus, & omnia quæ desiderantur huic non valeant comparari.* Ad hoc vero quia multâ tribulatione pervenitur, & sanguinis effusione ascenditur, additum est, *Ascensum fecit purpuream*: illuc enim per martyrium, quod purpurâ designatur, unusquisque evectur; vel certè Christi passione, quæ purpurâ pretiosior est, per quam in Ecclesiam & in cœlum introitur; ingressus ad gloriâ sacramento passionis aperitur. Demonstrato ferculo, ostensis columnis, & reclinatorio, ascensu quoque purpureo, restat ut & arca ferculi demonstretur, quam sic ostendit: *Media*, id est, arca quæ in medio ferculi est; hanc *charitate constravit*: bene prærogativa charitatis elucet; nam si apostolus es, ad ferculum pertines; si martyr es, pertines ad eundem; si virgo es, virginitatis in ipso merito præfulges: quod si iis meritis non æquaris, & tamen diligis, in hoc quidem ferculo rectè susciperis; media namque charitate constrata sunt, ut in ejus medio ledeat quicumque credit & amat. Quod quidem additum est *propter filias Ierusalem*, id est, propter eas, quæ tempore juniores, merito inferiores existunt; quæ, si summis non æquantur, à ferculo tamen hoc alienæ non sunt, quæ in charitate servantur. Sequitur;

Egredimini

*Egredimini, & videte, filie Sion,
Regem Salomonem.*

Dictum est de lectulo, & de custodia ejus; dictum-
que de ferculo, & ornatu ipsius; restat ut dicatur
de regno, & gloria ejus; quod prosequitur, dicens,
*Egredimini, & videte, filie Sion, Regem Salomonem, in
diademate quo coronavit eum mater sua.* Per regem verò
Salomonem, Christus (ut jam dictum est) intelligitur,
qui crucem super humeros vexit, & per hanc sibi re-
gna jam terræ cuncta subjecit. Ad hunc itaque viden-
dum, omnes quæcunque *filie Sion*, id est, speculæ coe-
lestis filiæ esse desiderant, qui sibi locum in coelestibus
præparari totâ devotione cordis exoptant, Scriptura
præsens excitat ut egrediantur, & post suam egressio-
nem videant Regem Salomonem in diademate quo co-
ronatus est. Non autem hortatur egredi, ut Cain foràs
egressus est, & consurgens adversus fratrem suum in
eum machinatus est. O miserum Cain, nec ulli mise-
randum, qui metam innocentiae transgressus, qui fra-
ternæ pietatis oblitus, latam mundo parricidii viam
aperuit, & innocentem perimens, sese nocentem mun-
do declaravit! nec quidem ut Dina de tabernaculo pa-
tris egressa est, ut videret mulieres regionis illius; quam
agentem curiosè, & ad ea levantem oculos quæ imi-
tari non licbat, videt Sichem filius Hemor, & ada-
mavit, & dormivit cum illa, vi opprimens virginem;
cujus ultionem mors ipsa Sichem, & patris ejus He-
mor, & omnium qui mares in civitate reperti sunt, &
ipsa civitatis depopulatio protestatur. Egressiones

Gen. 4.8.

Gen. 34.1.

en m

enim istæ malæ sunt ; nec ad hoc scribuntur, ut eas imitari fas sit, sed ut scripta caveantur, cogitatu pariter & actu declinentur. Bonæ verò egressiones plurimæ sunt, ut de qua dixit Dominus Abraham, *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram quam monstrabo tibi : faciamque te in gentem magnam, & benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, erisq; benedictus. Benedicam benedicensibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi, & in te benedicentur univærsæ cognationes terra.* Quæ quidem impleta est ab Abraham obediendo, & jam nunc à Domino, verè quæ sunt promissa complendo. De Jacob quoque dictum est, quòd egressus de Bersabe pergebat Haran, ibique capiti suo supponens lapidem magnum, vidit visionem, & audivit Dominum dicentem sibi, *Et benedicentur in te, & in semine tuo cuncta tribus terra :* quam nimirum egressionem bonam fuisse, ipse sequentis operis demonstrat effectus. De beato quoque Petro legitur, quòd cum egressus fuisset atrium in quo Christus judicabatur, cantavit gallus, & flevit amarè : quæ nimirum egressio designat, ipsum à negatione, qua ter Dominum negaverat, jamjam alienatum esse, & ejus ex cordis amaritudine profusas lacrymas, datà desuper veniâ, in coelo jam esse susceptas. Cùm sit ergo quædam misera, & à Deo longè recedens, quædam felix, & ad Deum, quoad fieri potest, poenitentia & amoris passibus accedens egressio ; quanam * *Aaron* filiabus Sion consulti-
* f. earum
 tur egredi, ut Regem gloriæ in diademate suo contemplari valeant & intueri ? non eâ utique qua Cain egressus est, qua fratrem occidit, & seipsum interfici promeruit : nec eâ qua Dina, curiositatem secuta, alienigenas videre voluit, & seipsum alienigenæ commisceri, & viginatis suæ damna incurrisse, condoluit : nec eâ

A a

qua Spiritus à facie Domini egrediens, ait, *Egrediar, & ro Spiritus mandax in ore omnium prophetarum ejus, & interficiam Achab* : sed eà quam secuti Abraham & Jacob, Petrus & Paulus, Deo familiares, & amici facti sunt ejus. Egrediendum est igitur de castris infidelitatis & ignominie, de castris vani timoris & impoenitentie, de castris invidie & malitie, de castris impudicitie & omnia immunditie ; ut his egressi, castra virtutum omnium introeamus, in quibus regem summum videre, sibi que complacere mereamur. Sequitur ;

In diademate quo coronavit illum mater sua in die desponsationis illius, & in die lætitiæ cordis ejus.

Sancta mater summi Regis hujus virgo beata est illa Maria, quam salutavit angelus, quam præ omnibus elegit Dominus, quam obumbravit Spiritus Sanctus, cujus laus omne superat eloquium, de qua quicquid dicatur, minus est ejus laude quod dicitur, huic succumbunt eloquia, veniam postulant, quantumcunque dignè lata præconia, nil dici posse fateantur, quo ejus augeantur vel æquentur merita. Hæc Regem istum diademate coronavit, quia iste Rex in ea, & de ea carnem assumpsit, in qua de diabolo, & morte qua premebatur mundus, gloriosè triumphavit. Ejus enim caro est, qua mulier illum circumdedit, quem ex ea natum sanctissimè virgo pannis involvit, & in præsepio reclinavit. Hic, quem de coelo stella monstravit, quæ ad ipsum adorandum, & honorandum muneri-

bus.

bus, Reges ab Oriente protraxit ; hic qui sapientiâ,
 ætate, & gratiâ apud Deum & homines proficit ; hic
 qui in Baptismo crimina nostra purgavit ; hic qui mun-
 do miraculis enituit ; hic quem suis brachiis crux
 sancta portavit ; hic de sepulchro surrexit, & quadra-
 gesimo die videntibus populis, cœlos ascendit, & die
 supremâ cunctos palam judicabit, ad hunc ergo viden-
 dum, quæ filix Zion esse cupiunt, invitantur, ut de ca-
 stris vitiorum egressæ, ad castra virtutum ingressæ, di-
 cant cum Apostolo Thomâ, *Dominus meus, Deus meus* ; Joan. 20. 28.
 & ipsum in novissimo die videant & attendant, quia *hæc*
est vita æterna, ut videant te verum Deum, & quem misit Ibid. 17. 3.
sibi Iesum Christum. Hoc quidem diademate coronavit
 cum mater sua in die desponsationis illius ; huic enim
 Deo Patri, & Filio, & Spiritui Sancto virgo beata verè
 desponsata est, cum eam matrem Filii Dei agnoscen-
 tes, verâ sibi charitate conjunxerunt, & totâ sibi amo-
 ris plenitudine desponsaverunt. Hinc quidem læticia
 cordi Virginis incedit, hinc se beatam asseruit, dicens,
Magnificat anima mea Dominam, & exultavit spiritus Luc. 1. 46, 47.
meus in Deo salutari meo. Accita ad vitæ finem hæc
 Sponsa, ne transcuntibus his implicetur, & illaqueetur,
 admonita ne jamjam speret adventurum quod dicitur,
 ut jam Sponsus videatur, ut corporaliter atrectetur,
 Sponsus quod suprâ dictum est repetit, dicens ;

CAP. IV.

I. *Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es ! Oculi tui columbarum.*

DE quo, quia donante Domino, jam quod occurrit diximus, nunc tacemus, id attentate volentes quod adjectum est ;

Absque eo quod intrinsecus.

Dixit quidem Dilectam suam oculis columbæ similem ; quod ne perversius intelligatur, adjecit, *Absque eo quod intrinsecus latet* ; Columba namque, si mundis pascitur, si sine felle est, si rostro vel ungue non lacerat, si gemitum pro cantu habet, si gregatim volat, ad hæc motu quodam naturali ducitur ; ad hæc nullo timore Dei, adstringitur, sed intra hæc innatâ quadam lege naturæ coarctatur : anima verò dilecta Deo, si in his se columbæ assimilat, intus sibi in mente est, quo ei dissimilis invenitur. Columba namque si mundis pascitur, pastum quærit, non Deum : anima si mundis pascitur, Deum quærit, non pastum. Columba si felle caret, id naturæ est ; si sine ira se regit anima, id gratiæ. Si gemitum pro cantu habet, non dolet quidem, sed cantum, ut sibi donatum est, modulatur : si gemit anima, ipsam Dei præsentiam sibi adesse, & in ea gloriari, deprecatur. *Magna enim* (ut beatus Gregorius.

gorius testator) est gloria aperti oris; sed longè incomparabilis est gloria occulta remunerationis: pulchrum est hoc quod extra cernitur; sed longè & incomparabiliter pulchrius id ad quod invisibiliter pervenitur: pulchra est conversatio exterior; sed pulchrius illibatum cordis desiderium, quo beatitudo appetitur, & conscientia mundatur. Hoc igitur in anima dilecta Deo latet, intrinsecusque in columba penitus ignoratur. Sequitur;

Capilli tui sicut greges caprarum.

ATtendendum verò quòd hæc commendatio numero septenario comprehenditur, ut intelligas, quæ de ea dicuntur spiritualiter dici, & spiritualiter debere intelligi: nam ut de oculis dictum est, sic & de capillis intelligendū est. Capilli enim de corpore sunt, & ornatum præstant faciei; præciduntur aliquando, & ornatum confert ipsa præcisio: si hos abesse contigerit, faciei deformitas apparebit. Hi ergo sunt fideles populi, quorum frequentia adornatur Ecclesia; qui cælestia, quæ audierint, ad memoriam revocando, ruminant, sic in sublimæ quærentes pabula, & mundicia fidei contemplantæ æterna: qui nimirum præciduntur, cum se aut in actione, aut in contemplatione peccasse quoquo modo confitentur; & ornatum faciei ista præcisio præstat, quia redintegratio & reformatio spiritus est vera confessio. Vel si subtilitas meditationum in capillis intelligatur, hæc capreis rectè comparatur, quæ & ad excelsa tendit, etsi temporali adstringitur necessitate, non tamen recedit ab æternorum intentione. Sequitur;

Quæ ascenderunt de monte Galaad.

GAlaad, *aceruus testimonii*, interpretatur, multitudo, videlicet, martyrum, qui pro fide Christi mortui, testes sunt veritatis. Vel, *Galaad*, ipse Christus est, in quo multitudo martyrum una est. De monte hoc caprea ascenderunt, quia Sancti imitantes ejus mortem, ad superna ascenderunt. Sequitur;

2 Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lavacro, omnes gemellis fatibus, & non est sterilis inter eas.

Dentes, divini verbi doctores & expositores sunt: hi cibum his quos edocent, molunt & incorporant, qui dicta Domini fideliter intelligentes & docentes, hæc in eorum animarum substantiam trajiciunt, vitamque jam fide susceptam servant atque committunt. Hi gregi tonsarum ovium comparati, de lavacro dicuntur ascendere, qui in Baptismo, velere peccati deposito, viam virtutis arripiunt, populos post se trahant, & ex Gentibus & Judæis unum populum Christianum constituunt: vel ipsos hinc fide, hinc opere perfectos reddentes, gemellis ipsos ditant fructibus & exornant. Vnde nulla in his sterilis invenitur, à quibus verbi suscepta prædicatio opere diligenter adimpletur. Sequitur;

3 Sicut

3. *Sicut vitæ coccinea, labia tua; & eloquium tuum dulce.*

Labia dentes operiunt, verba proferunt, & quæ à lingua & dentibus intus formantur, prolata foris exaudibilia reddunt. Qui igitur dentes, ii quoque labia sunt, quæ intus formant, foris in lucem proferunt, & ut cuncta quæ dixerint attentius audiantur, hæc dominicæ passionis colorant, & mellifluæ humilitatis dulcedine, ut reddant gustui spirituum sapida, collaborant. Vnde & hic sequitur, *Eloquium tuum dulce*. Sequitur,

Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, absque eo quod intrinsecus latet.

Malum punicum Ecclesia est, qua quot fideles continet, tot sub uno cortice grana tenet. Hujus genæ sunt Ecclesiæ diversæ locis diversis fidelium devotione constitutæ. Quibus enim sancta ejus placet Humanitas, & huic ab his Ecclesia consecratur: aliis sancta Trinitas cordi est, cui locus devotissimè sanctificatur. Hæ igitur genæ sunt, in caput unam concurrentes, Dominum scilicet, Jesum Christum, qui Deus in personis trinus est, & unus Humanitate, caput omnium & principium, quæ sunt, & quæ fuerunt, & quæ futura sunt. Hæ tamen genæ sic sunt, ut *fragmen mali punici*: nam ut in fragminibus mali punici grana sunt, à granis partis alterius diversa, sic & in his locis fidelium.

lium diversæ devotiones sunt, unâ illic majestatem Dei adorante & sequente, alterâ istic humanitatem ejus & humilitatem devotissime prosequente, nullâ tamen occulta Dei quæ adhuc incognita manent, plene comprehendente. Vnde & hîc subditur, *Absque eo quod intrinsecus latet*; nam quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, hoc penes se Deus continet, revelaturus cum volet. Sequitur;

4. *Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.*

DEmonstratis his partibus, oculis, & capillis, dentibus, labiis, atque genis, sequitur colli constructio, cujus continua est, his quæ sunt memorata compositio. Ait igitur, collum hoc esse sicut turrim David: turris enim à David in Jerusalem est composita, jacula repellens hostium, nullas formidans machinas inimicorum; hæc doctorum prædicatio sublimis est & inexpugnabilis; quæ, dum vera prædicat, nullâ adversantium sibi salutem repellitur; dum coruscat miraculis, vera esse ipsa rei demonstratione comprobatur. Hæc itaque propugnacula sunt, cum quibus hæc turris ædificata est, Scripturæ sanctæ quibus suam verè adstruit veritatem: & *mille clypei*, id est, mille protectiones, quibus eorum qui contra se arguunt, repellit & reprimat pravitatem: hæc quidem protectiones à prædicatione sancta dependent, quia quod in Patriarchis sanctum

sanctum est, quod in prophetis * nobile, quod in miraculis insigne, totum Evangelio contestatur, & ejus approbat veritatem, cum eâ quæ superest fortium armaturâ. Hanc verò fortium armaturam quis exprimat? Quis eam, quæ omne transcendit eloquium, verbo dignè comprehendat? Quis enim Petri constantiam, quis Pauli fortitudinem, quis Joannis dilectionem, quis sanctorum omnium virtutem eloqui dignè sufficiat? quibus hæc armatura * procedit, & vera hæc esse * f. præcedit, quæ prædicantur affirmat. Sequitur;

5 Duo ubera tua sicut duo binnuli caprea gemelli, qui pascuntur in liliis. 6 Donec aspiret dies, & inclinentur umbrae.

HÆc sunt ubera quæ sugimus, à quibus incrementa suscipimus, ut Christo Regi placeamus, duo Testamenta, quorum unum præparatorium est, alterum consummans. Præparatorium est quod à Moyse datum est, in quo de Christo promittit ea quæ de ipso in Novo jam Testamento videmus impleta; prima enim prophetia hæc existit, qua Dominus ad serpentem ait, *Inimicitias ponam inter te & mulierem, & semen tuum & semen illius: ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo ejus.* Beatam igitur virginem exprimens, cujus calcaneo, extremæ, scilicet, parti, qua terram * videbat serpens insidians, ne prævaleret in morsu, ipso ejus calcaneo conquassatus est. Primum ejus semen, Adam docente, Abel justus apparuit, qui agnum offerens, Christi passionem præmonstravit, & ipsam confitens, innocens in ea & martyr occubuit. In

B b semine

Gen. 3. 15.

* f. Callaba

CAPITULUM IV.

semine hoc Seth * numerabilis & Henoch, Noe quoque mundum ligno salvantem, & Abraham filio suo non parcentem, ipsumque Moysen sic dicentem, *Prophetam suscitat vobis Deus de medio fratrum vestrorum, similem mihi; & ponet verba sua in ore ipsius, loqueturque ad eos omnia quae praeceperit illi. Qui autem verba eius quae loquetur in nomine Dei, audire noluerit, ipse altor existet.* Quae & contestans Ihas, ait, *Eccc virgo contipiet, & pariet Filium.* Jeremias in id ait, *Faciet Dominus novum super terram, & mulier circumdabit virum.* Quod affirmans Ezechiel, ait, *Porta haec clausa erit, & non aperietur, & vir non transiet per eam, eritque clausa Principi.* Aitque Daniel, cum venerit Sanctus Sanctorum, cessabit in vobis unctio. Sic totum percurrens Testamentum vetus, illud in promissis, in holocaustis, in sacrificiis, in eo Testamenti novi preparatorium quoddam poteris invenire. Novum vero Testamentum est quod audimus, quod legimus, quod Christo auctore contestamur, quo jam statum habente, vetus interiit, nisi quod hujus veritati testimonium fidele perhibuit. Haec sunt ubera, *ut duo hinnuli caprea;* quae cum velis comprehendere statim à te fugient, & vides hos in alta conscendere: alta enim justorum mysteria hominis non capit intellectus, nec fides habet meritum, cui humana ratio praebet experimentum. Sequenda ergo in his fides est, & humana ratio, in confessione Trinitatis, & Unitatis veritate, in Incarnationis mysterio, & Passionis sacramento, in eo quod offerimus Altaris dono, tota conticeat, & quod fides praedicat, hoc veneretur, & diligat (Haec enim, *pascuntur in liliis,* id est, fidem accipiunt ab iis Sanctorum conventibus, qui sicut lilla, Deo assistunt, & ab eo splendorem gloriae sempiternae percipiunt) donec illis assistamus, *cuor dies*
judicii

judicii aspiraverit, & umbræ hæ ignorantæ, quæ nos ad præsens impediunt, ex toto fuerint evacuatae. Sequitur ;

Vadam ad montem myrrhæ, ad collem thuris.

IN laudem Ecclesiæ decurso præfati septenario, ne moram faciat, membris in cæteris hoc exequendo, agit quod amantis est, videre desiderat quod amat, ei præsens adesse quam tantâ laude magnificat. Unde ait, *Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris*, id est, præsens ipse visitabo Ecclesiam, quæ mons myrrhæ est, & collis thuris. Mons verò myrrhæ, altitudo est mortificationis ; de qua ait apostolus, *Mortificate membra* Col. 3. 5. *vestra quæ sunt super terram ; fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & avaritiam, quæ est simulacrorum servitus.* Hæc verò mortificat Ecclesia, considerando quæ sursum sunt, ubi nil est aut esse potest eorum quæ dicta sunt. Collis verò thuris, humilitas est orationis, qua se Ecclesia in alta suspendit, & velut è thuribulo cordis, quasi fumus thuris ascendit. His enim virtutibus Ecclesia, vel fidelis quæ que anima mundatur in mortificatione vitii, reluctans in oratione, lacrymis se abluens, ut lotis sordibus, Sponso pulchra appareat ; cujus conatum ipse adjuvat, & opus suum in ea laudans, dicit ;

7 *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.*

ET hæc quidem causa est cur vadam, quia tu *tota pulchra es, & macula non est in te*; cujus plenè describit * plenitudinem, novissimè ponens quod primum est: ad hanc namque spiritualem pulchritudinem primum est, ut in Baptismi lavacro, vel sanguinis effusione maculæ deleantur: deinde virtutes spirituales quæ Deo complacent, assumantur, ut ad illam in capite & in membris suis ornata piè desiderans Sponsus accedat, & in ipsa mansio sibi sancta compleat. Unde ait,

8 *Veni de Libano Sponsa mea, veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.*

LIBANUS namque, *Candidatio*, interpretatur; unde & hæc luce virtutum perfusa, ut ad Deum veniat, evocatur, utpote cui ter dicitur, *Veni*, ad ipsum fide perfecta, spe exhilarata, approximet, & cum eo æternâ claritatis plenitudine refecta congaudeat: quod quidem gaudium annotatur, cum dicitur, *Coronaberis de capite Amana*; quæ quidem corona de cacumine Amana,

Amanã, de vertice Sanir & Hermon effecta compro-
 batur. *Amana* namque mons Ciliciæ est, qui, *Inqui-*
es, vel, *Turbulentus*, dicitur, homines designans seculi,
 qui ex avaritia & cupiditate rerum transcurantium, in-
 quieti semper inveniuntur & turbidi. *Sanir* mons in
 Judæa est, qui, *Factor*, interpretatur, hos significans,
 quorum corpora luxuriarum agitantur incendiis, &
 foedantur. *Hermon* verò Judææ mons, qui &, *Anasbe-*
ma, interpretatur, hos significat, qui per superbiam
 elati adeo efferuntur, ut iis nulla communio cum Do-
 mino sit, qui ait, *Deus superbis resistit, humilibus autem* Jac. 4. 6.
dat gratiam. Quid ergo est, coronam Dilectæ suæ ex
 his cacuminibus confici, nisi eos qui sæculentâ rerum
 cupiditate turbati fuerant & subversi, ad Christum
 plenè converti; & quorum corpora luxuriæ distrahe-
 bant innumeræ, Christum solum amplecti & diligere;
 qui etiam aliis omnibus se præferebant, hos etiam usq;
 ad mortem se pro Christo humiliari, & dicere, *Mibi*
vivere Christus est, & mori lucrum. His ergo coronatur Phil. 1. 21.
 Ecclesia & sublimatur, hos uno complectens verbo,
 subjungit, & dicit, *De cubilibus leonum, & de montibus*
pardorum. Hi namque montes cubilia, id est, loca in
 quibus leones conquiescunt. *Leones* namque dicuntur
 maligni spiritus, qui in iis recubant in quibus vitia præ-
 dicta jam regnant. *Montes* verò pardorum hi sunt, in
 quibus virtus vitio permixta est, gaudetque quæ voca-
 tur hypocrisis, vitio pallio virtutis aperto, ab omnibus
 honorari. His itaque, qui montes pardorum fuerant,
 & leonum cubilia, ad Deum mente purâ conversis, par-
 dis, scilicet, puritatem amplectentibus, leonibus verò
 simplicitatē & humilitatem diligentibus, corona
 Sponsæ præparatur, quæ sibi signum victoriæ, eo quod
 mundum vicerit, jam jam esse demonstratur. Sequitur,

9 *Vulnerasti cor meum, soror mea
Sponsa, vulnerasti cor meum.*

Ecclēsia quæ summi Regis hujus Sponsa jure dicitur, ejus sanguine acquisita, duarum partium divisione consistit; unâ, quæ jam perfecta est; alterâ, nondum perfectâ. Illa perfecta est quæ vias vitæ jamdudum ingressa est, quæ dudum abiit in consilio bonorum, & in eorundem via stetit, & in cathedra prudentiæ sedem sibi firmavit. Hæc Ægypto suas dudum dimisit tenebras, persecutionem Pharaonis evasit, hunc persequentem in mediis undis extinctum vidit, quia potestatem ejus evacuata baptismatis undis agnovit. Hæc in deserto secuta Moysem, magnaalia Dei conspexit, & de ore ejus prolata verba Regis ipsius audire promeruit, quæ quidem usque eò tenuit, quousque Dominum ad Moysem & ad populum dicentem audivit, *Prophetam suscitabo vobis de medio fratrum vestrorum similem tui; & ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad eos omnia que praecepero illi. Qui autem verba ejus, qua loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego ulsor existam.* In hac rectè connumerem patres veteris Testamenti omnes, patriarchas, & prophetas; in Testamento novo apostolos, martyres, & confessores: hi quidem Deo omnes conjuncti sunt, & coadunati; ut sint unus cum eo spiritus, quod est, cum eo unus spiritus; id enim volunt quod vult, & nolunt hoc quod non vult; ita ut nulla in eis sit discordia, ipsos ipse secum sumpsit in gloria. His rectè annumerem Dei electos, in carne viventes, carnis tamen, quantum

quantum fas est, nescios, & Dei Spiritu Deo dudum
* mandatos, quibus vivere Christus est, & mori lucrum; * f. unitos;
 Deo dicentes affluè, Trahe nos post te, ut in odore
 unguentorum tuorum perveniamus ad te; hæc qui-
 dem perfecta est. At illa imperfecta est, quæ fidem nu-
 per suscepit, sed nondum opera Dei adimplevit: eo-
 gnovit quidem Dominum, quia bonus est, sed bonitatis
 ejus opera nondum assecuta, dicit cum propheta, *Quid* Pl. 72. 25.
enim mihi est in caelo? & à te quid volui saper terram?
 nondum reliquit domum, nec patrem, nec matrem;
 nondum Christum pauperem pauper ista secuta. Alii
 relicto patre, & matre, parentibus, & filiis, domibus,
 & agris, Christum quidem sequuntur, plenè tamen
 assequi non merentur: instat quidem caro, quæ ad
 carnis illecebras, & opera ejus innumera, in carne ma-
 nentem incitat & invitat: instat & adversarius, qui
 carnis hanc suasionem adjuvat, poenitentiae longa
 promittens tempora, & post expleta vota Deum si of-
 fensus est, ut pium & placabilem Judicem posse per
 lacrymas ad veniam facile revocari. Vnde & plangit
 dicens, *Oh! quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Ad
 exacta itaque recurrit tempora, infantiam, pueritiam,
 adolescentiamque considerans, juventutem, & ætatem
 virilem, senectutemque dijudicans, singula quibus
 Deum offendit damnans, seipsam etiam poenitentiam
 cordis, & confessione oris, & satisfactione operis, per
 abstinentiam & disciplinam, per orationem & elemo-
 synam, per vigiliis & doctrinam, mundans & pur-
 gans, coelestem ad se misericordiam evocans; peccatis
 remissis, quo peccavit altius, eo nunc ardet amplius,
 dicens, *Vulnerasti cor meum, soror mea Sponsa;* acsi dicat,
 O Deo dignè desponsata per opera, quæ Dei Spon-
 sâ dicere, mea tamen soror es, quibus Pater unus
 est.

est Deus per creationem, una mater Ecclesia per regenerationem; apud Sponsum multa potes, pro sorore quod potes exhibeas; vulnus amoris, quod te imitando pertuli, quæso ut amplifies, charitatem in me dilates, & me ad perfectum illud in quo gaudes, interventione sanctâ perducas. Sequitur;

In uno oculorum tuorum.

OCuli Ecclesiæ duo sunt, unus actionis, alter contemplationis; unus quo intuetur proximum, alter quo videt Deum; unus quo intuetur proximi necessaria, alter quo Deum rimatur, & secreta cœlestia. In eo igitur oculo, qui ad proximum est, qui ad ejus necessaria dirigitur, non sibi postulat, ut consulatur; sed in eo quo videt Deum, quo contemplatur * æternitas, quo secreta quæ latent hominem in carne viventem, intelligit quæ sit latitudo, quæ longitudo, quæ sublimitas, & quod profundum. Nam quia Deus charitas est, eademque quæ Dei est, longitudo charitatis est; & sicut ab æterno Deus est, sic ab æterno existit charitas; & sicut in æternum Deus, sic & in æternum charitas in suas permansura est creaturas: hæc quidem longitudo Dei est. Quia verò non est major dilectio, quam ut animam suam quis ponat pro amicis suis, ejus in hoc existit latitudo, quod animam pro amicis suis posuit, ut quos inimicos habuerat, in unitatem converteret fidei, charitatis, & pacis. Sublime verò Dei in hoc est, quod omne quod est, ex Deo est; corporalia quidem, Deo partes connectente ex quibus sunt; spiritalia verò, Deo vitam iis conferente, qua vivunt, qua sapiunt, qua rerum omnium existentiam mirabili mentis

* æternitatem,

is a perrone intelligunt: hæc tamen finita sunt, ultra quæ nihil nisi Deum intelligas. Hoc verò sublime Dei est, à quo descendit in Virginem, à quo descendit in Crucem, ut vel sic per se hominem, omnes qui ipsum hominem confiterentur & crederent, mortis ejus virtute resiceret. Profundum verò, illud interni est, in quod descendit, ut illos inde eriperet, in quibus matris suæ semen ipse recognosceret: sicut in principali & primâ prophetiâ à Domino dictum est, *Ponam inimicitias inter te & mulierem, & semen tuum & semen illius*; omnes semen illius esse intelligens, qui de ejus semine nasciturum aut natum crederent, qui expers peccati mundum à peccato eriperet. Sequitur;

Et in uno crine colli tui.

QVod est, In unitate crinium colli tui; qui crines sunt ut crinis unus. Crines enim sunt, qui à capite descendunt in corpus, ornantes faciem, collumque tegentes; qui omnes sic adstricti unitate junguntur, ut unus esse crinis videantur. Hi sanctorum singulæ personæ sunt, qui cum omnes à Deo sint, in tanta in ipsum charitate & contemplatione intendunt, ut omnes quasi unus videantur; juxta illud, *Multitudinis autem cre-* A&.4.32.
dentium erat cor unum & anima una: huic ergo multitudini desiderans hæc pars interesse, ait, *Vulnerasti cor meum*; non mortis quidem vulnere, quod quidem lethale esse perhibetur, sed vulnere quo vita in Deum concipitur, alitur, atque perficitur. Hoc ergo vulnere plus vulnerari appetens, & hac luce qua videtur Deus, plus illuminari desiderans, bis ait, *Vulnerasti cor meum, soror mea Sponsa, vulnerasti cor meum*, tertium sibi ap-

Cc

poni

CAP. IV.

poni vulnus desiderans, in quo non spe pendeat, sed ejus quam desiderat apprehensione rei congaudeat. Sequitur;

IO *Quàm pulchræ sunt mammae tuæ,
soror mea Sponsa! pulchriora sunt ube-
ra tua vino, & odor unguentorum tuorum
super omnia aromata.*

HÆc digna sororis est à forore commendatio; ait enim, O quæ Sponsa Dei dignè dici meruisti, quæ tamen te mihi sororem esse non abnuisti, *quàm pulchræ sunt mammae tuæ* id est, doctrina uberum tuorum quàm pulchra est ad consolationem infirmorum, & sustentationem parvulorum: Et has mammás repetitione laudis manifestat, dicens, *Pulchriora sunt ubera tua vino, & odor unguentorum tuorum super omnia aromata.* De quibus, quia quod dedit Dominus ostendimus, hæc ad tempus repetere superfedemus. Sequitur,

---

II *Favus distillans labia tua, Sponsa.*

Perseverat adhuc soror in laude Sponsæ, dicens, *Favus distillans labia tua, Sponsa Christi,* Favus nil dulcius est: & de eloquiis divinis dicitur, *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua? super mel ori meo.* Favus enim mel in cera est, id est, spiritualis eloquiorum sensus in literâ, à cera, quæ ut litera est, distillans spirituales intellectum, allegoricum, sive moralem, vel anagogicum.

Veli

Vel quia cuncta divina eloquia incarnationem Domini nostri Jesu Christi prædicant, in qua diversæ naturæ conjunctæ sunt, ut mel in cera, quæ patet, absconditum est, * ut in carne divinitas. Ideo stillant favo la-^{* f. ita}bia hujus Sponsæ comparantur, quæ divinæ incarnationis testimonia non tacere comprobantur.

Mel & lac sub lingua tua.

NAM qui ejus prædicant incarnationem, mel & lac sub lingua habent, Deum in dulcedine mellis pronunciantes, hominem verò innocentem, in lacte quod de terra colligitur, testificantes. Mel namque de coelo est, quia de rore coelesti apes virgo suscipit, conceptum in cera colligit; sic & conceptum Dei Fikum de coelo mater virgo concepit, conceptum carne induit, indutum lactis alimoniâ refocillavit, sicque vitam mundo ex se ipsa repræsentavit. Merito ergo hæc sub lingua habere dicuntur, qui hæc meditates corde, linguâque testantes, ista memoriter tenent, & prædicantes annunciant.

Et odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris.

VESTIMENTA corpus contegnat, à frigore defendunt, & si lautiora sint, ornatum præbent, & gratiam conferunt possidenti. Hoc animabus virtutes conferunt, sine quibus nudæ sunt, & expositæ frigoribus quæ veniunt ab Aquilone, ubi sedem sibi posuit, qui cuncta in frigidare curavit: sed ab hoc frigore animæ

hæc ita sunt, quæ mundum jam relinquerat, quæ
 Christum arctius secuta: audire meruerunt, *Venite ad
 me, qui laboratis & onerati estis, & ego vesti iam vos:* quos
 quidem bene reficit, dum eis mundum spernere, &
 Deum quærere, & in iis totâ mente præcipit inhærere.
 Vestita quidem anima fide rectâ, vestita humilitate &
 poenentiâ, vestita confessione & satisfactione omni-
 modâ, cum jam bene sperat de venia, & se omnimodâ
 vestit charitate, & se, quantum potest, in hac exercens
 sollicitudine; jam vestimentis utitur in quibus Deo
 placitum est, quorum odor optimus est, & suavis fra-
 grantia, *sicut odor thuris.* Thus quidem igni appositum,
 odorem ex se dat suavissimum: sic virtutes igni chari-
 tatis admistæ, bonum hic populis largiuntur exem-
 plum, & gratum Domino dant honorem, & odorem
 suavissimum. Sequitur.

12 *Hortus conclusus soror mea Spon-
 sa, hortus conclusus, fons signatus.*

LAUDE pulchrâ sororem extulit; oculos ejus & uni-
 tatem crinium collaudavit; uberum decorem, &
 unguentorum odorem, labia, linguamque, cum vesti-
 mentorum odore commendavit; jam locum designat
 ubi talia reponuntur: reponuntur quidem in horto
 concluso; nec concluso quidem, sed & item concluso.
 Qui quidem hortus bis conclusus, ipsa esse intelligitur
 cui sic dicitur, *Hortus conclusus soror mea Sponsa.* Hortus
 enim dicitur locus amœnus, quo flores redolent, quo
 diversorum generum vernant areolæ, quo balsamo
 pigmenta & thymiamata respondent, quo fructifera-
 rum;

rum arborum quarumlibet umbracula suavem quiescere volenti sedem præstant & habitaculum. Hujusmodi hortus Ecclesia est, quæ jam à Deo suscepta est, vel in proximo jam suscipienda præparatur, quæ Deo virtutem operum bonorum, sanctitatis etiam speciem (quæ balsamo, vel aliis speciebus designatur) & umbram qua se Dominus exhibeat, in qua requiescat & oblectetur, seipsum præsentare non tardat. Hæc quidem hortus conclusus est. Qua clausurâ? Clauistro quidem fidei; nam illam vera fides undique claudit & munit, ita ut in nulla ejus parte ostium aut foramen hostis inveniat, quo ad illam, tentando, vel aliquatenus oppugnando, accedat: quæ item *hortus conclusus* dicitur; sed qua conclusione? ostendit dicens, *Fons signatus*; ac si dicat, Fide clausa es, nec solum fide, sed etiam Baptismate; Baptisma namque suscepit Ecclesia, quæ est fons signatus, in nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti. Quod ubicunque dignè servatum reperit inimicus, fugit, evanescit, & ut à facie ignis cera, sic quidem liquefcit. Sequitur,

13 *Emissiones tuæ paradysus malorum punicorum, cum pomorum fructibus.*

Emissiones verba sunt bona, & opera, quibus Ecclesia gignit & nutrit martyres, & ad cælum transmittit; alios sanctè viventes proximis, in exemplum proponit, & sic malorum punicorum fructus emittit. Malum punicum sub rubeo cortice multitudinem granorum claudit, fructus ejus dulciter reficit: sic qui pro Christo sanguinem fundunt, congregant sibi multitudinem.

dinem virtutum : alii quàm in pace viventes , bona operantur , proximos instruunt , & reficiunt ; & utrique odorem virtutum , tanquam paradysum suavitatis , emittunt : *Paradysus* enim græcè , latinè *Hortus* , vel , *Ir-rigatio* , dicitur . In nobis verò paradysus est , cum animatur , & vivificatur anima virtutibus , & infusione Sancti Spiritus , fructificans plantarum virtutum , in quo principaliter lignum vitæ constituit Deus , id est , pietatis radicem ; ea est enim vitæ nostræ substantia , si Deo debitum cultum deferamus . Justus ergo in paradiso maneat , ut contra æstus corporis , & ardorem carnis refrigeretur virtutum umbraculis , & earum tucatur adjunctis ; quod est , *tam pomorum fructibus* . Mala namque punica sunt , qui hinc suo sanguine laureati discedunt : illi verò fructus , qui solum poma dicuntur , sunt ii qui licet martyres non dicantur , Deum tamen honestate vitæ , & veræ fidei confessione , prosequuntur . Sequitur ;

Cypri cum nardo. 14 Nardus & crocus, fistula & cinnamomum, cum universis lignis Libani, myrrha & aloe, cum omnibus primis unguentis.

HOc ad illud retrahitur quod dictum est, *Emissiones* *que Paradysus matorum punicorum* : nec solum mala punica emittuntur à te , immo *cypri cum nardo* , & cætera quæ sequuntur , emissiones tuæ sunt . *Cyprus* arbor aromatica est , semine candido , & odoris boni , quod in oleo coquitur , & inde unguentum fit quod *cyprus* dicitur , quo etiam Principes inunguntur , ut se aliis in
alta

alta virtutibus extollant, & * *lia* cum nardo quæ hu- ^{* *fistula nardo*}
 milis est, & herba redolens, & calens, charitatēque
 significans: hoc innuens, ut Princeps quantumcumq;
 aliis virtute emineat, semper eis charitate, quæ nardo
 designatur, adhæreat. *Nardus & crocus*. Crocus aurei
 coloris est, divinam designans sapientiam, quam ne-
 cesse est ut Princeps observet, illud præ oculis habens,
Quanto major es, humilia te in omnibus; & illud, *Qui se* Sirac. 3. 20.
humiliat exaltabitur, & qui se exultat humiliabitur. Fistu- Luc. 14. 11.
la & cinnamomum. Fistula quidem, quæ & Cassia dicitur,
 arbor est aromatica, sed parva, robusti corticis, &
 purpurei, quæ ad curandas viscerum molestias valet;
 quæ pro sui brevitate, inter herbas odoriferas à qui-
 busdam reputatur: quæ humiles spiritum significat, qui
 Dominicæ passionis memores, ad patiendum pro Do-
 mino sunt parati. Cinnamomum verò arbor brevis est;
 sed odorifera & dulcis, cinerei coloris, ad medicinæ
 valens usum, fistulæ duplo præstans; illos significans,
 qui se infirmos reputant, quorum humilitas apud
 Deum laudem habet & dulcedinem. Et bene post fistu-
 lam purpuream cinnamomum cinerei coloris ponitur,
 quia per recordationem Dominicæ passionis, nobis
 oritur despectus nostræ virtutis. *Cum universis signis*
Libani. Sicut enim fistula & cinnamomum, humiles
 sanctorum cogitationes, sic & signa Libani, quæ alta
 & robusta sunt, sublimes demonstrant sanctorum
 actiones & orationes. *Myrrha & aloë cum universis*
signis Libani. Myrrha & aloë, sunt continentia carnis,
 & castimonia, quæ putredinem luxuriæ mortificant.
 Myrrha verò corpus imputribile reddit: sic amaritu-
 do & patientia animas manunt contra carnales con-
 cupiscentias, atque defendunt: Species enim aroma-
 tum, honor & profectus diversarum virtutum, quæ in
 Sanctis

Sanctis sunt. Ex his speciebus, prima & præcipua fiunt unguenta, quæ sanant corpora; bene ergo virtutes animarum designant, quibus congregatis, confectis, bonus odor egreditur, & sanitas reparatur. Sequitur;

15 *Fons hortorum, puteus aquarum viventium quæ fluunt impetu de Libano.*

SORORIS à sorore laus ita repetitur, *Fons hortorum, puteus aquarum viventium*. Ipsa enim est, in qua est fons hortorum omnium, id est, Spiritus Sanctus, qui Deus hortos irrigat, & in germina producit, & flores, & fructus, & semina, quibus placent, & pro quibus excoluntur, habere facit. Ex ipso namque scriptura est, quæ aquam sapientiæ generans reficit, nec manare desistit; quæ bene, *hortorum*, dicitur, quia illorum specialiter est, in quibus virtutes oriuntur, quæ superficie tenus est fons, puteus in profundo. Scriptura enim in quibusdam locis aperta est, & intellectu facile capitur: in aliis verò obscura, & nisi exposita, non intelligitur. Aquæ tamen quæ labuntur, viventes sunt, id est, homines, pro quibus datæ sunt, si intelligantur, ad vitam utique perducentes: unde dictum est, *Fluminis impetus latificat civitatem Dei: sanctificavit tabernaculum suum Altissimus. Quæ fluunt cum impetu de Libano*: quæ de Libano cœlesti, id est, candore spiritualium & cœlestium virtutum effluunt; *cum impetu*, id est, impetuosè decurrunt. Magno enim impetu decurrunt in Moysen, qui primordia mundi descripsit, & Deo locutus est tempore quo nullus * resistit homo; magno in prophetas,

phetas, qui Deum prædixerunt futurum hominem, cum ipse jam non esset homo; magno in David, qui sic omnia percurrit mysteria, ut in his nil intactum relinquatur; impetu magno in Apostolos, qui mundum denuo innovantes, vitam nobis prædicant, & prædicunt æternam. Sequitur;

16 Surge Aquilo, & veni Auster, perfla hortum meum, & fluant aromata illius.

SEX distinctam commatibus Sponsæ suæ laudem Sponsus hucusque audivit, quam se nunc approbare confirmat, dicens, *Surge Aquilo*. Imperat enim Deus omni virtuti coelesti, tam illi quæ in coelis creata, & ab ipso per elationem mentis reproba facta est, quàm ipsis quæ cum eo steterunt, & ipsi firmâ charitatis radice conjunctæ sunt. Venturus itaque in hortum suum Dominus, ut nil sibi triste occurrat, nilque quo offendatur inveniat, Aquiloni potenter præcipit ut surgat, ut ab eo loco longè se faciat, exteris adeat nationes, inrigidet eas, & sibi reddat consimiles. Austro verò præcipit, ut ad hortum suum veniat, & molli flatu suo hunc hortum perflet, sic ut illius fluant aromata, & fiat & placeat Deo habitatio sancta. Ait ergo, *Surge Aquilo*, quod est, Recede; nulla mihi tecum societas est, nulla participatio lucis ad tenebras. Veniat meus Spiritus ille, qui meorum colla emolliat, qui petram in aquam convertat, qui Samuelem innocentem juvenem totius populi Judicem constituat, qui pueram cytharistam David Regem, psalmos spiritu prophetiæ

CAP. IV.

phetiæ canentem faciat, qui Daniëlem juvenem judicem senum, innocentis liberatorem, Amos quoque rusticum ruborum moros distinguentem prophetis ipso spiritu prophetiæ coarctet, veniat ille, qui (ut ad moderna recurram tempora) Petrum piscatorem, & Paulum persecutorem, totius Ecclesiæ doctores constituat, Matthæum Telonarium Evangelistam, & Mariam Magdalenam præconem gratiæ & resurrectionis, habere voluit, qui (ut hanc memorem à qua inchoata sunt hæc omnia) Mariam virginem puram, sanctam, & intactam, in *Θεοτόκον*, hoc est, Dei genitricem, consecravit. Hoc igitur hortum meum perflante, *Fluant ejus aromata*, id est, Quæ ab Aquilone flante constricta erant aromata, id est, virtutes Dei & dona, fluent, stillabunt, & cunctis sicut manifesta, quæ hætenus delituerunt. Sequitur;

*Veniat Dilectus meus in hortum suum,
& comedat fructus pomorum suorum.*

A Vdito verbo quo facta sunt universa, cui contradicere non est fas, statim discedit Aquilo, sanctus adest Spiritus, quo veniente fluunt ejus aromata, & odorem emittunt suavissimum, quem Deo placitum sperans hæc Sponsa, ait, *Veniat Dilectus meus in hortum suum*. Non est in horto quod obsit, quod visu, quod odoratu, quod gustu displicere jam possit; veniat ergo in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum, id est, ut poma, quæ sunt fructus sui, comedat, id est, sibi incorporet, & in corpus suum trajiciat. Hæc ergo totius deprecatio Ecclesiæ generalis est, ut Sponsus in hortum suum, id est, ipsam Ecclesiam spiritualem quadam

quadam gratia veniat, ligna ejus, & herbas ejus, & aromatizantes ejus areolas visitet, & decerpat, diversorum generum poma degustet, quæ tot quidem sunt, quot in Ecclesia Dei diversæ sunt observantiæ, constitutiones, consuetudinesque diversæ: hæc enim pomorum diversitas, diversarum per mundam Ecclesiarum denotat virtutes, à se quidem in aliquo dissidentes, in Sponsi tamen obsequium proculdubio concurrentes. Poma namque sunt fructus quicumque teneri corticis habentur, quibus optat Sponsa Sponsum suum pasci, id est, omni virtutum genere, quo stant & ministrant Ecclesiæ, delectari. Hæc sicut est Ecclesiæ deprecatio generalis, sic esse potest unicuique animæ fidei oratio singularis, ut in ipsam, quæ ejus hortus esse dignoscitur, veniat, & earum quæ in ea sunt virtutum varietate se reficiat. Sequitur;

CAP. V.

*1 Veni in hortum meum, soror mea
Sponsa; messui myrrham meam cum aromatis meis.*

Retentis desiderio respondet Sponsus, & ea quæ petebas, se jam fecisse testatur, dicens, *Veni in hortum meum.* Et quia soror sororem alloquens, diu usa est hoc nomine, *Soror*, ut se conformet ei, eodem sibi respondet vocabulo, dicens, *Soror mea Sponsa*, quasi meo mihi sanguine conjuncta

Juncta & sociata. *Soror*, quia nobis unus est Pater, Deus, & una mater, Ecclesia, quæ nos suis reficit sacramentis. Ait itaque, *Soror mea Sponsa*, ego in hortum meum jamdudum veni, & adventus mei signum istud adhibui, *Messui myrrham meam*, id est, Quadam falee mortis præcidi in hac vita, & in cellaria æternæ beatitudinis perduxi, martyres amara passos pro me, vel etiam alios omnes, qui carnem cum vitis & concupiscentiis crucifixerant; *Cum aromatis meis*, hoc est, cum omnibus illis qui famam bonorum operum sunt insignes, & ideo multam veneratione digni & celebres. Hanc quidem myrrham messuit, cum Abel primum martyrem de manu Cain suscepit: hanc quoque messuit, cum Noe, & Abraham, & omnes, quos matris suæ semen esse cognovit, à maledicto eripuit. Sequitur;

Comedi favum cum melle meo; bibi vinum meum cum lacte meo.

FAVUS in cera mel continet, qui cum sumitur, dulcedine magnam sumentem replet: sic cum obscuri prædicator verbi dulcedinem quæ in ipso continetur exprimit, Deo quidem complacet, & in eo quantum Deus oblectatur, assumitur, & incorporatur. *Bibi vinum meum cum lacte meo*. Prædicator obscuri verbi complacet, expressam ejus dulcedinem; sic & verbi prædicator quod obscurum non est, ejus hilaritate & admistam dulcedine complacet, & in ejus corpus assumitur. Sequitur;

Comedite:

Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi.

INvitat^{us} ad hortum deliciarum Sponsus, in eo deliciis usus est, melle quo pastus est, & vino quod bibit: jam nunc, ne suas epulas solus habere videatur, ne solus his perfrui intelligatur, charitatis exercet opus, & amicos suos, Virtutes, scilicet, coelestes, ad eandem invitans, ait, *Comedite amici*, id est, iisdem quibus ego deliciis reficiamini vos quos ab antiquo sensu amicos; & *inebriamini charissimi*, vos quos ego charos habui, cum creavi; & charissimos, cum in charitatis meae gratia confirmavi: *Inebriamini*, id est, omnis sollicitudinis immemores, vino jucunditatis hilares efficiamini. Sequitur;

2 Ego dormio, & cor meum vigilat.

Venit invitatus ad hortum suum Dominus; melle pastus est, vinoque potus est, quae quidem refectio somni incitamentum est. Vnde * & eundem locum * f. 106 quietis esse, & non operationis laboriosae demonstrat, ait Sponsus, *Ego dormio*. Quae quidem dormitio in Abraham completa est; cui post sacrificium dormientis sic ait Dominus, *Scito pranoscens, quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua; & subsicient eos* Gen. 15. 13, 14, 15, 16. *servituti, & affligent quadringentis annis. Verumtamen gentem cui servituri sunt, ego judicabo: & posthaec egredientur cum magna substantia. Tu autem ibis ad patres tuos in pace, sepultus in senectute bona. Generatione autem*

D d 3

quarta

- quarta revertentur huc: nec dum enim completa sunt iniquitates Amorrhæorum, usque ad præsens tempus. Ecce feni dormienti quàm vigilantì corde locutus est Dominus, cui futura in posterum post quadringentos annos, manifestè prædixit. Dormivit & Dominus in Jacob, cujus capiti lapide supposito, vidit scalam stantem super terram, cacumine coelum attingentem, & Angelos Dei ascendentes, & descendentes per eam. Ecce quàm huic vigili corde locutus est Dominus, ostendens sibi angelos ascendentes, qui bonos, qui virtute deservierant, illique per gratiam operam dederant, Domino, scake desuper innoxo, præsentabant; & descendentes alios, qui involutos peccatis ab iis per gratiam eriperent, & erigerent, & præsentatos Domino, cum aliis unum corpus efficerent. Dormivit & Sponsus in Joseph, & corde, id est, animâ qua cordis sedes est, plenissimè vigilavit: vidit enim se & fratres suos in agro colligare manipulos, suumque fursum stare manipulum, fratrumque manipulos suum circumstantes adorare manipulum. Itemque vidit solem, & lunam, & stellâs undecim adorare se. Quorum intelligentiam patri, fratribusque Sponsus aperuit. Dixerunt enim fratres, *Numquid Rex noster eris? aut subjiciemur ditioni tue?* Modo simili dixit & pater, *Num ego, & mater tua, & fratres tui adorabimus te super terram?* Dormit etiam in quibusdam Dominus, & in aliis corde vigilat, cum iis visionis conservat memoriam, aliis ejus præbet intelligentiam. Viderunt enim ministri Pharaonis somnia, quæ dicentes Joseph, utrique sui somnii intelligentiam perceperunt. Vnus enim in locum suum restitutus est, alter suspensus petiit. Dormivit & Pharaon, & vigil corde septem boves pingues pascentes in palude, aliasque septem fœdas confectasque macie eas devorare,
- Gen. 28.12.
- Gen. 37.7.
- Verf. 11.
- Verf. 8.
- Verf. 10.
- Gen. 40.
- Gen. 41.

devorare, quatum mira erat species & corporum habitudo, conspexit. Spicas quoque tenues & uredine percussas, aliarum septem spicarum devorasse pulchritudinem, se vidisse, testatus est. Qui cum in corde vigilaverit Sponsus ad memoriam, soli tamen Joseph vigilavit ad intelligentiam; qui sibi septem annorum futuram copiam; & septem annorum inedium declaravit. Dormivit quoque, in Nebuchodonosor Sponsus, qui cum videret visionem, ei nec ad memoriam, nec ad intelligentiam revelata est; que nimirum Danieli ex corde vigili patefacta est, cum diceret, *Tu Rex videbas*, Dan. 2. 31, 32. *Et ecce quasi statua grandis. Huius caput erat ex auro optimo, pedes autem & brachia de argento.* Sic quidem ei somnium revelavit, & consequenter ei mysterium & intelligentiam eius ostendit. Tale igitur est quod dicitur, *Ego dormio*, id est, Quos volo dormire facio; dum vero sensus sopitur exterior, mens interior liberè quæ corde vigili Deus providet hæc contemplatur. Quod si ad passionem referas, tale est quod dicitur, *Ego dormio*, id est, in cruce mortis laborem sustinens, deinceps à morte quiesco. *Cor tamen meum*, id est, Dei sapientia, cui cor meum sedes est, ipsa *vigilat*, id est, vigilanter omnia conservat, ordinat, atque disponit. Sequitur;

Vox Dilecti mei pulsantis, Aperi soror mea, amica, columba mea, immaculata mea.

Dum dormit in horto Sponsus, post moram longam ne secreta ejus improbè videantur, hæc ipsa inquirere,

inquirere, Sponso in eodem loco sub amicorum custodia relicto, in suum se receptat habitaculum hæc Sponsa. Hunc tamen corde meditans, hunc quærens, seque præparans, ut venienti sibi dignè possit occurrere, & venienti placita præparare. Sponsus verò post moram à somno excitatus, hanc abcessisse, sui que sollicitam esse cognoscens, hoc agit quod amantis est, hanc sequitur, clausum reperiens ostium, ad hoc pulsat, dicens, *Aperi mi soror mea*; ac si dicat, Venientem ad te me suscipe; habitaculum quærenti in te, non me respicias; sed oris ostium, cordis habitaculum in te mihi studeas aperire, qui te solam quærens desidero invenire, quæ *soror mea, amica me, immaculata mea; columba mea es*. In quibus declarandis nominibus immorari opus non est, cum ex jam dictis facile queant intelligi. Opus tamen est, ut attendamus quantum velit audiri, qui eam tot affectuosis nominibus ad se voluit evocari. Sequitur;

Quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium.

CAusam cur sibi Sponsus aperiri postulat, his verbis ostendit, dicens, *Quia caput meum plenum est rore*. Sic enim se non sub tecto, sed in horto recubuisse, & obdormiisse demonstrat; hortus enim, ut dictum est, tectum non habet; nullum sub tecto suscipit, sed in hoc quiescenti sanctarum præbent arborum umbra-cula sancta remedium. Vnde ait, hîc ego de nocte obdormiens, caput plenum rore reporto, & cincinnos guttis noctium;

Res

*Ros etenim de nocte venit, de nocte subintrat
Herbas, & quanto distenditur illa tenore
Hanc sequitur, summoque sedens in vertice guttam
* Efficit, & pluvie quandam sic efficit umbram.*

* f. Conficit,
e. p. quendam
f. e. imbrem.

Hic ros est, quo revirescunt herbæ, quo plantaria germinant, quo terræ foecunditas aperitur, & jucunditas cunctis in commune copiosè diffunditur. Volens igitur Sponsus, Sponsam suam hoc rore perfundi, volens, ipsam his guttis, quæ de nocte, id est, citra consensum hominum formantur, adimpleri, sibi postulat aperiri, dicens, *Aperi mihi*; causamque subjiciens, ait, *Quia caput meum plenum est rore*. Caput enim Christi Deus est, cui omnis plenitudo sapientiæ & scientiæ inesse dignoscitur, quem, qui Christum suscipiunt, in se quidem habere, & ejus dona, cognoscuntur; & *guttis noctium*, id est, virtutibus cœlestibus, quæ illis de nocte, id est, hominæ nondum existente, aut earum conscientiam habente, collatæ sunt. Sequitur;

---

3 *Exspoliavi me tunicâ meâ, quomodo induar illâ? lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?*

A Vdiens Sponsa vocem pulsantis Sponsi, & ad se ingredi cupientis, rore quem inferre cupit Sponsus,

E e sus,

sus, guttisque noctium nondum intellectis, expave-
 scit, & non respondens Sponso, sibi loquitur, sibi que
 verba facit, dicens, *Exspoliavi me tunicâ meâ, quomodo
 induar illâ?* Putans enim, se ad conversationem pristi-
 nam & antiquam revocari, & ob necessitatem proxi-
 mundanis hisce negotiis implicari timens, & conque-
 rens, nec tamen Sponso respondens, sibi ait, *Exspolia-
 vi me tunicâ meâ,* id est, conversatione antiquâ privata
 sum, & ad Christum in baptisate conversa sum, huic
 bonorum prædicatione connexa sum: illam quonam
 modo jam induam? in quonam modo complectar
 quod nesciam? unde ait, *Lavi pedes meos, quomodo
 inquinabo illos?* Ejus quidem pedes, affectiones suæ
 sunt, quas lavit credendo, exhortationibus Sancto-
 rum acquiescendo, Paulum audiendo, qui ait, *Non
 Rom. 13. 13, in comessationibus & in ebrietatibus, non in cubilibus &
 14. in impudiciis, non in contentione & emulatione. Sed in-
 duimini Dominum Iesum Christum.* Has quonammodo
 inquinabo? qualiter ab eis recedendo, me ad mores
 seculi quos abjeceram, inclinabo? Ad actionem qui-
 dem seculi redire metuendum est, quæ sine peccato
 diu administrari non potest. Sequitur;

---

4 Dilectus

---

4 *Dilectus meus misit manum suam
per foramen, & venter meus intremuit
ad tactum ejus.*

EXcultatione apud se reverenter præmissâ, nec ta-
men Sponso responsione factâ, quid sibi Dilectus
fecerit, consequenter ostendit, dicens, *Dilectus meus mi-
sit manum suam per foramen, & venter meus intremuit
ad tactum ejus.* Vnde beatus Gregorius sic ait, *Larga
est misericordia Dei, qua omnibus post peccata conversis
equè januam vitæ aperit; ut mysteria patris celestis cogno-
scant, noscendo ficiant, sitiendo errant, curando perveni-
ant.* Hæc secreta visitationis supernæ sensorat ille,
qui ait, *Sitivist anima mea ad Deum vivum; & beatus* Psa. 41. 3.
Paulus dicens, Cupio dissolvi, & esse cum Christo. Beatus Phi. 1. 23.
etiam Ambrosius hinc ait, foramen nostrum, id est,
quo videmus opera Christi, oculus, scilicet, mentis, per
quem Christus intrat, quo ipsum Deum esse verè co-
gnoscimus, quo ipsi cum Prophetâ jucundissime de-
cantamus, *Mirabilia testimonia tua, Domine, ideo scrutata* Ps. 118. 119.
est ea anima mea. Itemque illud, *Testimonia tua credibi-* Psa. 92. 5.
lia facta sunt nimis. Quæ quidem testimonia, ejus mira
sunt opera, quæ, cunctis admirantibus, gessit in carne.
Hinc paralyticos restituens, leprosos mundans, mor-
tuos suscitans, omnesque denique curans ægritudi-
nes, verbo solo, quo cuncta creata sunt & manent in
æternum. Quæ videns mundus, & admirans testi-
monia, vera esse perhibuit; quæ si falsa forent, nul-
lum perciperent ex falsitate virtutis effectum. Vnde
Ee. 2 ait,

ait, *Venter meus*, id est, Ego, rotus venter effectus, intremui & expavi. Venter namque osse caret, firmitate nullâ participat, quod intromittitur hoc recipit, & decoctum reddit : sic & nostra humanitas, divinis non obstitens operibus, tota contremuit, Deum factum hominem expavescit; quæ tamen de super data sunt, hæc ore cognoscit, corde diligit, & donis Spiritus Sancti attracta, contremiscendo, ait, *Venter meus intremuit ad tactum ejus*. Attracta verò, quid egerit demonstrat, dicens;

5 *Surrexi, ut aperirem Dilecto meo : manus mea stillaverunt myrrham.*

Eph. 5. 14.

S*urrexi*, id est, à me peccatorum onus quo aggravabar excussi. Vnde dictum est, *Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus*. Surgens, quoque alios, ut surgerent, commonui : his in me boni operis exemplar ostendi, & ostium, quo ad Dilectum ingrederentur, aperiens, manibus eis meis myrrham primam stillavi, & digitis meis myrrham probatissimam. Myrrha verò, qua mortuorum corpora inunguntur, & à putredine & corruptela defenduntur. mortificationem carnis designat, qua bene spiritus inungitur, dum per continentiam salutarem, quæ fit per jejunia, per abstinentiam, per vigiliis, & cætera hujusmodi, caro à luxuriæ illecebris revocatur, & beato continentix sine decoratur : hanc se suis manibus stillasse, id est, in cunctis suis operibus demonstrasse perhibet, dicens, *Manus mea stillaverunt myrrham*. Ideoq; *primam* adjicit, quia quæ prima ab arbore defluit, hæc efficacius à corruptela corpora custodit. Hanc verò se

se stillasse demonstrat, ut in parsimonie studiis se plurimum invigilasse ostendat. Sequitur;

Et digiti mei pleni myrrha probatissima.

QUO in loco virtutem * *discerptionis* aperit: per digi- * *f. discretionis*
 tos enim, discretio demonstratur; quia * post di- * *f. quod*
 giti tactu tangitur, id certam quadam ratione mentis in-
 telligitur. Vnde ne ad hanc castitatis custodiam mo-
 dus excedatur, adjectum est, *Digiti mei pleni myrrha*
probatissima. Probata quidem myrrha est cum uxore,
 probatior cum vidua continente, probatissima cum
 virgine sancta permanente. Sequitur;

---

6. Pessulum ostii mei aperui Dilecto meo.

NE solum in castitatis continentia accessus ad Di-
 lectum demonstraretur, hoc adjicitur, *Ostii mei ape-*
ru pessulum, id est, Taciturnitatem oris, qua hucusque
 detinebar, amovi, & os meum aperui, & attraxi spi-
 ritum; & quia mandata tua desiderabam, ea que mihi
 servanda mandasti, queque a tuis omnibus mandari
 & custodiri voluisti, hæc aperui, hæc ut servarentur
 commonui, ut sic ad Sponsum accederent, & com-
 placerent Dilecto meo. Sequitur;

At

At ille declinaverat, atque transferat.

DICTUM est, hanc surrexisse ut aperiret; ac aptasse manus, id est, opera, ut prædicaret; hanc continentiam cunctis monuisse, ut sic Sponso accederent, sicque pessulum ostii amovisset, ut Christo cuncti cohererent, & ipsum sic possiderent; *At ille declinaverat*, ne apprehensus teneretur; *atque transferat*, id est, quod de eo dici potest aut promitti, longè superans, in amicitiam illam se receperat, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparat ipse diligentibus se. Quod quidem sic agitur, ut nec torpens anima eum desistat querere, nec laborans eum plenè se æstimet comprehendisse. Sequitur;

Anima mea liquefacta est ut loquutus est.

TRANSCURAT hic Dilectus; sed ecce, de more suo, jam redit. Pulsaverat, aperiri sibi postulabat, cumque ad aperiendum sibi Sponso consurgeret, ipse pertransiit, nec inveniri se etiam à quærente permisit. Interioris hominis hic actus est; hic enim Deum quandoque querit, & non invenit. Invenitur etiam cum piger hunc querere jam desistit. Ecce enim Sponso hæc jam surrexit, pessulum ut aperiret jam tenuit, non invento qui pulsabat, secum stupens adstitit, sed stupentem & mirantem Deus hanc considerans, ne eam sua diu affligat absentia, redit ut hanc consoletur, ut suo hæc alloquio

alloquio exhilaretur. Signa igitur sui adventus hæc sunt. Ut ad ignem cera, ad solem candida nix liquefcit, sic ad adventum Sponsi sui hæc Sponsa liquefacta est, & à sura, quam jam in se pignitâ & duritiâ collegerat, immutata. Sic enim ait, *Anima mea liquefacta est*, id est, de dura & impenitenti, penitens; de impatienti, compatiens; de inamifericordi, misericors; de omni vitiorum statu, quæ in me experiri jam coeperam, in contrarium virtutis statum pertransiens, liquefcio, & Deo jam juncta congaudeo. Sic quidem, cum peccata plangit propria, cum aliena deplorat incommoda, vel commissa, cum statum plangit hujus miseriz, cui ex necessitate subicitur, sic cum dilationem plangit futuræ gloriæ, ad quam non ex voto suscipitur, liquitur quidem, dicens, *Anima mea liquefacta est*. Hæc quidem sunt quatuor flumina Paradisi, quibus se lavant fideles animæ, quibus se purgant, quibus peccata ablunt, virtutes enutriunt, & in conspectu divinæ majestatis, sine macula & ruga dignè & mundè affluunt. Suave verò dicit animam, omnes qui ab Adam usque in finem, nasciturum, vel natum ex Virgine Christum, Dei Filium, mundumque morte sicâ redempturum, crediderint; quas omnes, ob unitatem fidei, velut unam nominans, ait, *Anima mea liquefacta est*. Subdit verò, *Ut loquutus est*. Quod ut diligentius attendatur, illud beati Pauli considerandum est, ait enim, *Multifariam multisque modis olim Deus loquutus Patribus in Prophetis. Necessariè dictum est hæc locutus est nobis in Filia*. Hic quidem in prophetis *multifariam* locutus est, id est, per multa verba magna enim multiplicitas sententiarum, quas per eos Dominus locutus est, non potest paucis explicari: contracta namque brevitatis obscuritatem gignit, quæ nimium obscuritas intelligentiam non admittit.

Multifque

Hebr. 1. 1; 2.

Multisque modis, per ipsos locutus est; nunc quidem historicè, nunc allegoricè, nunc tropologicè, nunc anagogicè verba commiscens. Novissimè verò locutus est nobis in Filio, quem de sinu Patris emissum, per matris viscera prolatum, mundus audivit docentem, & dicentem, Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum. Item illud, Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati mites, beati qui lugent, beati qui esuriunt & sitiunt justitiam, beati misericordes, beati mundo corde, beati pacifici, beati qui persecutionem patiuntur. propter justitiam, ipsorum enim est regnum cœlorum. Viderunt & opera mira dictu, venientem ad se leprosum, cui dixit Jesus, Mundare, & confestim mundata est lepra ejus: dicentem etiam Centurioni, Vade, & sicut credidisti, fiat tibi: & sanatus est puer ejus in illa hora, tangentē socrū Simonis febricitantem, quæ statim sanata est. Viderunt etiam omnes malignos spiritus ejicientem verbo, & universos cœcos, mutos, surdos, & claudos, & omnes malè habentes, curantem; sic verò loquentem, signisque sequentibus verba firmantem, & ut mortis & vitæ Dominus crederetur, mortuos suscitantem, seque ipsum morti datum, ac in sepulchro repositum, suscitantem, & hanc resurrectionem suis in se* in æterna vita reponentem, quid nisi mirari, stupescere, & credere, & adorare potuerunt? Ab ipso verò audientes, quòd in die ultimo cuncta ad judicium adducturus est, & bonis dicturus, Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. Esurivi enim, & sitivi, nudus, & hospes fui, infirmus, & in carcere, & in his omnibus juvistis me. Quid nisi liquefieri potuerunt, sic ut sua venderent, & omnia pauperibus erogarent, seque ipsos illis darent, atque subjicerent, ut sic

Evangeliùm

Evangelium adimplerent. Rectè ergo hæc omnis anima liquefacta est, ut Dilectus locutus est. Nihil enim est quod Pater plus Filio diligat, cui suâ voce in Baptismo testimonium perhibet, dicens, *Hic est Filius meus dilectus*, quem præ omnibus qui in mundo sunt, diligo, eo quod ipsum in omni cogitatu, verbo, & opere, per omnia justum invenio. Sequitur;

Quæsvi, & non inveni illum.

Anima hæc, vel Sponsa Dei testificata est, quòd ipsa ad vocem Dilecti liquefacta est; unde possit intelligi, se ipsum comprehendisse, & ex amica hac locutione suis finem laboribus invenisse. Quod ne quis corde concipiat, adnectit, dicens, *Quæsvi, & non inveni illum*. Omnes enim electæ animæ hunc quærunt; ejus præsentia * suis suscitæ corporibus assistere cupiunt; quod quia nondum est, sed certissimè futurum repromittitur, ait, *Quæsvi*, id est, omnium eorum resuscitationem petii, & omnium laborum quibus Deum quærimus, & ad ipsum anhelamus, imponi finem desideravi. Hanc quidem optavi, nec tamen inveni, quia usque ad diem præfinitum à Patre ejus erit expectatio, & omnium certa remuneratio. Scriptum tamen est, *Omnis qui petit, accipit, & qui quærit, invenit, & pulsanti aperietur*. Quod quidem tale est, Omne tempus quo vivimus, quo currimus, Deo præfens est; est enim æternitas, præsentarius status omnium eorum quæ fuerunt, quæ sunt, vel quæ futura sunt, cum itaque Dominus in medio circuli residens, uno tueatur intuitu, quæ fuerunt, quæ sunt, & quæ futura sunt, sibi cuncta hæc præsentia judicantur, à quo uno intui-

ni, perspicuè conuenitur. Ait itaque, *Omnia qui petis, accipis*, id est, omnia qui in veritate postulat aeternam sibi vitam dari, & qui querit sibi incorruptionem Sanctorum dari, & qui pulsat in hoc multiplicatis precibus, ut in illa detur sanctorum sibi gloria suscipi; ille quidem, cum illa dies adierit, hoc accepturus, hoc inventurus, & in illam gloriam verè introducendus est, de qua dictum est, *Volo Pater, ut ubi ego sum, illic sit & minister meus*. Sequitur;

Joan. 17. 24.
V. 12. 26.

Vocavi, & non respondet mihi.

Clamat utique ad Deum omnis anima electa, dicens, *Deus in adiutorium meum intende*, ut si quando tentat qui malignus est, ei vestra obstet gratia, ne ad effectum peccati perducatur, quod ipso instigante conceptum est. Addit etiam, *Domine, ad adiuvandum me festina*, ac si dicat, Tu, Deus, qui nos dum tentamur, adjuvando protegis, festina ut nos ad illum perducas statum, quo nos nec ejus suggestio movere possit, nec ad malum ulla ejus tentatio inclinare: quod quidem tunc fiet, cum omnis electorum multitudo angelis Dei assistabitur, & nec nubent, nec nuptiæ tradent, sed ut angeli Dei sic erunt. Sequitur;

Pf. 69. 2.

111a

*7. Invenerunt me custodes, qui circum-
eunt civitatem; percusserunt me, & vul-
nora verunt me, tulerunt pallium meum;
mibi*

mibi custodes murorum. & Adjuro vos, filie Jerusalem, si inveneritis Dilectum meum, ut nuncietis ei quia amore languedo.

Dicit, quia non inventus est quem quæsit, nec respondit ei qui vocatus est. Vnde jure dici poterat & estimari, quod cum Sponsus suo reliquerat confissio, & transeuntibus occupandam jure permiserit; quod removet dicens, *Invenerunt me custodes civitatis.* Civitas Dei Ecclesia sancta est, qui in ea regnat, qui omnia ejus jura disponit, huic ipse custodes adhibet, qui eam & peccare, & per latam viam quæ multos ducit ad mortem, ingredi prohibeant, & arctam viam virtutum, quam pauci norunt, eam arripere, & per portam strictam intrare, quousque ad æternam vitam perveniat, diligenter edoceant. Hi custodes Ecclesiæ sunt, quos suo Spiritu Dominus edocet, quos Spiritu sapientiae & intellectus, Spiritu consilii & fortitudinis, scientiæ & pietatis, & Spiritu timoris amplius replet, & hunc per Ecclesiam jubet diffundere, ut Deum cujus hic Spiritus est, securè queant apprehendere. Hi verò, quibus hæc animarum est commissa custodia, attendentes hanc animam, vel hanc animarum multitudinem quærentem Deum, & in hoc ipso laborantem, ut inveniat, hanc misericorditer, hanc devotè suscipiunt. His vitæ verba prædicant, in his sicut super sunt peccata, mortificant, & in eo quem susceperunt, jam divinitatis amore amplius & acrius inflammant. Hoc itaque est quod dicitur, *Invenerunt me custodes civitatis: percusserunt me, & vulneraverunt me.* Illa enim verba bene percipiunt, quæ peccata occidunt; & illa bene vulnerant, quæ amorem Dei jam conceptum, amplius

nardefcere faciunt, & magnificent. *Tulerunt pallium
 meum mihi custodes murorum.* Custodes Ecclesiarum
 & raelatos earum jam diximus. Qui sint verò custodes
 murorum ejus, jam dicendum est. Dictum enim est,
 muro tuo inexpugnabili circumcinge nos, Domine,
 & armis potentiae tuae protege nos semper. Hæc enim
 civitas muro cingitur, qui ne suffodiatur alicubi, cu-
 stodiã opus est, ne si hosti ingressus alicubi pateat, qui
 intus est securè jam minùs dormiat. Hic itaque mu-
 rus Ecclesiæ, fides est, quæ si alicubi interrupta patuer-
 rit, quies inhabitanti cuique civi jam minùs erit. Sed
 hanc cives coelestes, Angeli, scilicet, Dei, custodiunt,
 in hoc dantes operam, ne illam perforet Sathan, ne in
 aliquâ parte fidei Ecclesiam scandalizari aut perturba-
 ri permittant. Hi itaque sunt custodes Ecclesiæ, ange-
 li, scilicet, Dei, ipsam quidem circumeuntes & circum-
 vallantes, & dantes operam, ne fides in aliquâ sui par-
 te rumpatur, & spes in aliquo minuatur, & Dei chari-
 tas, quæ virtus suprema est, in frigidata corrumpatur.
 Hi verò custodes pallium Ecclesiæ tollunt, fidem in ea
 firmantes, spem roborantes, charitatem in ea radican-
 tes, ut nihil jam sit, terrena hæc quæque despiciere,
 dum soli Christo possit adhærere. Et hoc quidem est
 quod dicit, *Tulerunt pallium meum custodes murorum.*
 Pallium quidem exterius operimentum est, id est, tota
 hæc terrena substantia, quæ propter Ecclesiam creata
 est: hac Ecclesia se protegit, se munit. Hanc verò to-
 tam deserit atque contemnit, cum jam Deo dari &
 appropinquari se conspicit. Orat ergo dicens, *Adjuro
 vos, filia Jerusalem,* id est, Virtutes coelestes, quæ hujus
 miseriæ participes in nullo estis, quæ soli Jerusalem
 coelesti totum debetis quod estis, quod sapitis, quod
 nos protegitis; *Si inveneritis Dilectum meum* (quod
 quidem:

quidem certum est quod invenietis) *Ut nuncietis ei, quia amore languet*, id est, à terrenis omnibus ejus amore conquieto. Sequitur;

9 *Qualis est Dilectus tuus ex Dilecto, O pulcherrima mulierum? Qualis est Dilectus tuus ex Dilecto, quia sic adjurasti nos?* 10 *Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus.*

Ad juratæ filiæ Jerusalem ut amorem languentis hujus Dilecto nuncient, ne errent, ne amorem fortè datum alteri, præsentent alteri, fiscitantur quo signo suum cognoscant Dilectum, ne ab eis in incertum deferatur amoris nunciùm. Dicunt itaque, *O pulcherrima mulierum!* Quam quidem dicunt pulcherrimam, quia nihil est spiritualis pulchritudinis, quo anima in hac vita Deo placere possit, quod non habeat Ecclesia in se, quod non repræsentet ex se. Illam non curat pulchritudinem de qua ait Salomon, *Fallax gratia, & Pro. 31. 30. vana est pulchritudo*: illam verò quæ sequitur, *Mulier timens Dominum, ipsa laudabitur*: hanc suscipit, hanc Domino offerre non ambigit. Innumeræ quidem virtutes sunt quæ ex timore, multæ quæ ex amore proveniunt; quas quidem omnes si numeres, has in Ecclesia nobile quidem munus, quod Deo præsentari dignum sit, invenies. Hanc ergo dignè sic nominat, *O pulcherrima mulierum!* *Qualis est Dilectus tuus?* Quo signo nobis elucidas, ut agnoscamus illum quem diligis, & agnoscamus Patrem ejus à quo missus est, quem

& tu diligis. Quod quia valde divinum est, & utriusque naturæ in Christo capacissimum, geminet interrogationem suam, dicens item; *Quid est Dilectus tuus ex Dilecto, quia sic adjurasti nos. Dilectus meus candidus & rubicundus.* Hæc Dilecti descriptio est, quam sub* duodenario comprehendit numero, dicens, *Dilectus meus candidus & rubicundus*; in quo geminam in Christo Jesu Domino nostro comprehendit naturam: unam, quæ divina est; alteram, quæ est humana. Divinam quidem comprehendit, dicens, *Candidus est*: humanam verò, addens, *Et rubicundus*. Divinam quidem naturam candidus est, nil sibi admistum retinens; non nigrum quid, aut rufum, aut aliquid medio colore coloratum: sed ipse candidus, immo candor ipse, in omnes creaturas suas dispergens se: & cum in omnibus luceat, nihil sibi minuit, sed totus integer ipse manet in se. Sic itaque candidus est, quia verè Deus est, verè lux est, verè simplex bonum est, quod per sua cuncta diffusum est, & in se manens unum bonum simplex est. Hic verò naturam diu miseratus humanam, post annorum plura millia descendit in Virginem, & ex ipsâ sumens carnem, sibi que creans animam, homo factus venit in mundum, de mundo sibi quosdam eligens, quibus ipse dixit, *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos*, prius per se, post per illos, postmodum mundum edocens, virtutes faciens, quibus cum mundus contraire non posset, ejus in mortem machinatus est crucem, corpus ejus in sepulchro deposuit, à quo, cum voluit, resurrexit, & ad consolandos discipulos in terris postmodum quadraginta dies exstitit, & cunctis qui aderant videntibus, coelum postmodum potenter ascendit. His in cruce positus, quia suo sanguine, cujus rubor calor est, mundum redemit, merito rubicundus dicitur est; ita ut in
 ejus

ejus memoriam & laudem Sponsa dicat, *Dilectus meus candidus, & rubicundus*, addat etiam, *Electus ex millibus*. Ad hoc enim solus ille ex omnium hominum millibus eligi debuit & ponere, qui culpas hominum tergeret, qui culpas hominum non haberet, sed esset ut agnus imotens, qui mundi peccata tolleret, & innocentiam suam noxas omnium in se credensum evacuet, de quo David, *Speciosus formâ præ filiis hominum; diffusa est* Psal. 44. 3. *gratia in labiis tuis;* de quo Isaias, *Quia est iste quod dicitur* II. 63. 1. *de Edom, similia vestrum de Baira?* Sequitur,

II. *Caput ejus aurum optimum. Comæ ejus sicut elatæ palmarum, nigre quasi corvus.*

Incipit à capite ejus commendatio, quod auro comparatur. Nam sicut aurum optimum cupietis concupiscibilibus pretiosius est; ita & Deus omnibus que concupisci & desiderari possunt, preciosior occurrit. *Comæ ejus sunt elatæ palmarum.* Elatæ palmarum partes in palma superiores dicuntur; hæ vero victoriæ signum præferrebant; hæ enim ferentes victores, quasi in bello se partem supremam, id est, victoriam obtinisse declarabant. Comæ ergo ejus capitibus adherentes, & ornatu capiti præbentes, fides sunt, Deo omnia hæc obediens, mandata ejus servantes, & quod dicto predicant, factis id adimplentes, sicque in pugna vite hujus, victoriam se palmas obtinuisse gratulantes. Sequitur, *Nigre quasi corvus*, quia is est virtute proficiat, nigros se ut corvos fore protestantur. Sequitur;

12 *Oculi ejus sicut columbæ super rivulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident juxta fluentia plenissima.*

Pet. 1. 2. 2.

Id est, Viri spirituales, qui ad videnda ejus mysteria perspicaces & acuti sunt, sunt sicut columbæ quæ lacte sunt lotæ. Lac quidem quo has lavari oportet, rationalis sensus est sine dolo; unde dictum est, *Sicut modo geniti infantes, rationabile sine dolo lac concupiscite. Et resident juxta fluentia plenissima*, id est, juxta antiquorum Patrum scripta plenissima, quibus nihil nisi veritas edocetur, & simplicitas per omnia commendatur. Sequitur;

13 *Genæ illius sicut areolæ aromatum consistæ à pigmentariis.*

Genarum quidem multiplex usus est; hæc quidem cibum suscipiunt, molunt, & in corpus trajiciunt. Hic quoque verecundiæ locus est, ad quem sanguis egreditur, dum se minùs justè dixisse aliquid vel fecisse quis verecundatur. His verba formantur quæ Christum edocent, & illi credere, illum corde sequi & opere nos oportere præmonstrant. Areolæ verò quæ à pigmentariis, iis, scilicet, qui pigmentorum vires dignoscunt, consistæ sunt, Scripturæ sunt Prophetarum & doctorum, quas cum suscipimus, cum in corda nostra

stra trajicimus, cum hæc avidis auditoribus enunciamus, quid nisi corporis Christi genæ efficitur, id per omnia caventes, ne quid dicamus aut faciamus quod erubescat verecundia, & hæc fide & opere impleamus, quo auditorum ad Christum cura crescat, & intelligentia. Sequitur;

Labia ejus lilia distillantia myrrham primam.

QVod est, Hi labia ejus rectè dicendi sunt, qui sunt lilia stillantia primam myrrham. Labia quidem coelestia Deo rectè suavitatem odoris stillantia, ea sunt Angelorum agmina, quæ cum primis agminibus à Virtute supernâ, quæ Deus est, creata sunt, & illis peccantibus, & pari cum Deo potestate regnare volentibus, id * expreverunt, & se Deo, à quo creati sunt, ^{* f. spr} in omni humilitate & obedientiâ devotentes, superbiam & inobedientiam, quæ prima extiterunt peccata, mentis suæ pedibus calcaverunt. Hæc quidem myrrha prima extitit, quia prima mortificatio peccati illa fuit; & omnes, qui eo modo peccata mortificari suadent, rectè Dei dicuntur labia, & quod ei cordi est, suadentia. Sequitur;

14 *Manus illius tornatiles aureæ, plene hyacinthis.*

PER ejus manus rectè opera debere intelligi, manifestum est. Cùm enim auro nil pretiosius, nil charius

C A P: V:

rius esse intelligatur, rectè manus ejus aureæ, id est, omni pretiosiores opere intelliguntur. Quæ enim iis opera comparentur ? Surdos fecit audire, mutos loqui, cœcis visionem reddidit, paralyticos curavit, leprosos mundavit, mortuos suscitavit, mari & ventis imperavit, dæmones effugavit, se quoque jam mortuum suscitavit, suis se post mortem demonstravit, & sic in coelum victor manifestus ascendit. Nulla his chariora, nulla pretiosiora sunt; quæ quidem & tornatiles rectè dicuntur. In operationibus nulla tornaturâ facilior : sedet enim qui torno efficit, & incompositam quamcunque materiam sic torno componit, sic explicat, ut quod nunc rude erat & incompositum, hoc aptissimæ reddat formæ jam levigatum : huic leprosus offerebatur, & verbo uno curabatur ; offerebatur mortuus, & uno verbo curatus abibat vivus. Rectè ergo manus ejus *tornatiles*, id est, leviter curantes, intelliguntur, quæ solo sic verbo cuncta operantur, ut nunc esse meliùs quàm fuerant advertantur. Vnde & additur, *plena hyacinthis*. Hyacinthus enim lapis est, cujus color coeli est quando serenum est. Vt hæc igitur omnia de coelo esse intelligas, & in terris coeli virtutem non ambigas, adjunctum est, *plena hyacinthis*, id est, plenæ coelestibus operibus bonis. Huic concordat quod sequitur ;

Venter ejus eburneus, distinctus saphiris.

Venter ea pars nostri corporis est, quæ leviùs suscipit læsionem ; unde & hic eam Domini naturam significat, humanam, scilicet, qua lædi, qua infirmari,

firmari, qua cruci quoque affigi potuit, ut de eo dictum est, *Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit.* Qui tamen venter hinc dicitur eburneus, ut ejus firmitas quæ ex passione suscepta est, demonstraretur; est enim ebur solidissimū, candidissimū, & veniente tempore, de candido fit rubicundum. Quæ quidem omnia Christo competunt; ejus enim candor castitatis incomparabilis extitit, cui nullus in filiis hominum æquari potuit, testante Psalmistâ, qui ait, *Speciosus formâ præ filiis hominum.* Est & in eâ firmitas, quæ corrumpi non potuit; unde ejus animâ descendente ad inferos, ipsa impediri non potuit, quia nullum in eâ, quo teneretur, peccatum fuit: caro quoque in sepulchro post mortem nil pertulit, quia utrimque peccatum adfuit, quo & corruptela, & animæ calumnia possit adjici. Unde Psalmista, *Non derelinques animam meam in inferno; nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.* Quod verò longo hæc tempore rubicunda efficitur, * *martyrium notat passionis*, qui ipsum imitantes, longo post tempore ad supplicium sua corpora tradiderunt, & jam in æternum cum ipso vivere meruerunt. Quæ quidem Sapphiris distincta est, id est, horum cœlestibus martyriis * *adornatum.* Sequitur; * *f. adornatur.*

II. 53. 4.

Psal. 44. 3.

Psal. 15. 10.

* f. martyrium notat passiones,

* f. adornatur.

15 *Crura illius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt super bases aureas.*

HOc prædicatoribus rectè aptatur, qui per mundum currunt, qui Christi nomen evchunt, rectè existentes & solidi, & in omni suâ prædicatione basis aureis, id est, locutionibus prophetiis confirmati.

Gg 2

Ab

Ab auro sicut incipit, sic in auro consummatur, ut prudens lector habeas quod verè de Christo intelligas. Sequitur ;

Species ejus ut Libani, electus ut cedri.

Libanus sylvæ magna est, propè Jordanem incipiens, seseque in altum, in longum quoque usque ad Oceanum Orientalem extendens : præcipuæ ejus arbores, cupressus, & cedrus sunt ; quorum folia albicantia sylvæ nomen præstant, ut Libanus dicatur ; est enim Libanus, *Candidatio*. In hac habitatione speciosæ sunt, & delectabiles ; ita ut si quis in eas perveniat, nulla sibi redeundi cura sit, aut cum hominibus habitatione delectetur. Hæc Deo species attribuitur, qui candor est animarum, & omnium oblectatio virtutum, ad quem qui pervenerit, nulla sibi ad humana redeundi voluntas est, nulla in anima præteritorum recordatio. Quare ? quia ipse est *electus ut cedri*. Cedri quippe, Libani arbores sunt, in longum sursum erectæ, mirabiliter & nobiliter comatæ, imputribiles, odoriferæ, corrosiones vermium non timentes. Ad hanc gloriam qui pervenit, fatis illi est hac ipsâ gloriâ honorari. Sequitur ;

16 *Guttur illius suavissimum, & totus desiderabilis : talis est Dilectus meus, & ipse est amicus meus, filiae Jerusalem.*

Quid hoc gutture, nisi novi Testamenti emissio, designatur? Præcessit enim Vetus, quo dictum est, *Reddet homo animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, & cætera quæ sequuntur.* Exod. 21. 24. Novo verò quid dictum est? *Siquis percusserit te in maxilla una, præbe ei maxillam alteram: & ei qui vult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium. Et quicumque angaria verit te mille passus, vade cum eo & alia duo. Qui petit à te, da ei.* Math. 5. 39, 40. 41. Quid hoc dulcius? quid suavius esse potest? Totum verò Testamentum Novum si consideres, nil nisi quod dulce est & desiderabile prorsus invenies. His dictis, sequitur, *Talis est Dilectus meus, & ipse est amicus meus, filiae Jerusalem.* Sequitur;

17 *Quò abiit Dilectus tuus, ô pulcherrima mulierum? Quò declinavit Dilectus tuus, & quæremus eum tecum?*

Avdito præconio Dilecti hujus, quo eum Sponsa sua per singula membra commendat, filiae quoque Jerusalem hunc commendabilem reputant, & amoris

C A P. VI.

sibi nuncium præsentari fore dignum æstimant. Vnde ne currant in incertum, hoc modo sciscitantur à Sponsâ, *Quò abiit Dilectus tuus?* & qui abire, longè recedere, potest intelligi (quod quidem mirum videretur, qui hæc pulcherrima mulierum est) ideo corrigendo ingeminant, *Quò declinavit Dilectus tuus*, id est, quò ad tempus abcessit? Hoc tuum fortè negotium, ut aliquos fortè convertat tibi que associet, teque ibi ubi non dum es dilatari faciat, atque cognosci. Quod cum noverimus, quæremus eum tecum, sibi que tui amoris munus offerre curabimus. Sequitur;

C A P. VI.

I Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum, ut pascatur in hortis, & lilia colligat.

Hic hortus Dilecti, est multitudo beata fidelium, totum illi sinum suæ mentis aperiens, illum totâ virtute diligens & contemplan, hunc ampliori cordis affectione complectens, ita ut pro illo etiam morti lucram sibi reputet, & ejus sustinere supplicia non contemnat. Hoc in numero numerabis Abel, qui prius Dominum suâ morte suscepit, virgo pariter & martyr existens, sacerdotem & hostiam in se sacerdos pariter & hostia, confitens virgo pariter & martyr, hostia & sacerdos occubuit. Annumerabis & Henoch, quem Deus de mundo tulit; & qui secum ambulavit, in

in se vitam habere promeruit. Noe quoque, quem mundo perduto Deus in ligno salvavit. Abraham quoque, & generosam ejus progeniem. Ipsum quoque Moysen, qui Dominum manifestè confitens, ait, *Prophetam suscitabo vobis de medio fratrum vestrorum similem tui*; & ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad illos omnia verba qua præcepero illi. *Qui autem verba ejus, quæ loquetur in nomine meo audire noluerit, ego ultor existam.* Horum in medio beatam attendes supremam virginum, spem seculorum, Mariam, in areolâ aromatum, cum sancto ejus custode Joanne confidentem, habentem in dextra hujus aromaticæ areolæ consistentes sibi Petrum & Paulum, Andream & Jacobum, cæterosque omnes, qui suo sibi sanguine testimonium perhibentes, odorem mundo suavissimum ediderunt, & ad vitam morte suâ mortuos reduxerunt. Hæc quidem aromatum areola est, quam mente plùs intelligis, quàm verbo possis edoceri, quæ suo quidem sanguine, & poenis quæ nequeunt enarrari, Christum meruit confiteri. Hic * *fragrasunt* balsama, redolent pigmenta, & odorem suavissimum thymiamata quæq; respergunt. Huc quandoque divertit Dilectus, ut in his pascatur hortis, id est, gloriosa horum omnium reificatione reficiatur, & hæc verè lilia, suo verè digna contubernio, colligat, id est, in summa pace & beatitudine constituat. Quam nimirum Ecclesiam Dominus aliquando deorsum visitare dicitur, ut Martyrii * *palmam* in utriusque sexûs hominibus multam præ cæteris à se aliquid promeruisse intelligatur; cætera verò universalis Ecclesia, per mundum longè latèque dispersa, ac numero longè major, & merito minor advertatur. Sequitur;

Deut. 18. 18,
19.

* f. *fragrans*

* f. *palmâ* utriusque sexûs hominibus indultâ, præcæteris se aliquid promeruisse intelligatur.

3 Ego

2 *Ego Dilecto meo, & Dilectus meus
mibi, qui pascitur inter lilia.*

HÆc vox Sponsæ est, quæ dicit, se Dilecto suo, & Dilectum sibi commiscere soliloquia, quæ ut occulta sunt, sic dimittimus, nec aliis quoquo modo communicamus. Sequitur;

3 *Pulchra es, amica mea, suavis &
decora sicut Jerusalem: terribilis ut ca-
strorum acies ordinata.*

HÆc quidem ex parte jam dicta sunt: nam quod de Sponsæ hujus pulchritudine occurrit, id memoratum est. Restat ut de ejus suavitate, quod docebit Dominus id & dicamus. Non corporalis ista suavitas est, aliquos palpatione oblectans & alliciens, sed magis spiritus; unde & Domino dictum est. *Tu Domine suavis & mira.* Sic & ista suavis, quæ læsa non remurmurat, sibi illata patienter sustinet; unde patientiæ decorem obtinet, ut cœlestis illa Jerusalem, cui in terris pax nulla data est, & jam in cœlis assumpta, multâ pacis plenitudine requiescit; quia *terribilis est ut castrorum acies ordinata.* Acies enim ordinata castrorum est, cum qui pugnaturi sunt, toto suo collecto robore, loco apto armati consistunt, & hinc habent à dextris & à sinistris conglobatas pugnatorum acies, quæ venientibus obsistant, & illorum irruentes impetûs,

tus, priusquam veniatur ad bella, armorum virtute confringant; quæ quidem hostibus terrorem incutit, ideoque hæc in summa pace quiescit. Sequitur;

4. *Averte oculos tuos à me; quia ipsi me avolare fecerunt.*

Sponsus ecce suam Sponsam pulchram esse memoravit, suam & decoram, utpote quæ Sponso complaceat: hanc etiam terribilem, ut nullum timeat adversantis hostis occursum, ut segura consistat; hanc ipsum ideo multà parte contemplantem, in secreta Deitatis jamjam introire desiderantem, & gloriæ plenitudinem, quam suis promittit Dominus, habere jam sperantem, pulchrè corripit, dicens, *Averte oculos tuos à me*, id est, sublimis gloriæ meæ pulchritudinem ne quæras apprehendere; *Quia ipsi me avolare fecerunt*, id est, ultra hominum sensum ascendere, & incomprehensibilem adhuc homini demonstrare, quia nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, ante communem hominum resurrectionem, & cum suis spiritibus coadunationem, velle cuiquam ostendere. Sequitur;

Capilli tui sicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad. 5 Dentes tui sicut grex ovium quæ ascenderunt de lavacro, omnes gemellis foetibus, & sterilis

Hb

non

*non est in eis. & Sicut cortex mali puni-
nici, sic gena tua, absque occultis tuis.*

HÆc eadem superius dicta sunt, & exposita, quæ
item dici superfluum est & onerosum. Sequitur;

*Sexaginta sunt Reginae, & octoginta
concupinae, & adolescentularum non est
numerus.*

Hoc etiam, quia, docente Domino, superius expli-
cavimus, item explicare super sedemus, & ad ea
quæ sequuntur, intendimus. Sequitur;

*8 Una est columba mea, perfecta mea,
una est matris sue, electa genitrici sue.*

QUæ quidem reciproci sunt. Laudantem enim
se Sponsam, Sponsus dignâ laude commendat,
dicens, *Una est columba mea.* Quæ quomodo dicatur
columba, quam ratione perfecta intelligatur, ex iis,
quæ superius dicta sunt, attendes. Una verò hic dici-
tur, quia quemadmodum ex multis gravis accervus
unus, ex multis racemis botrus unus, ex multitudine
pecorum grex apte unus dicitur, sic & hæc una Eccle-
sia, una Dei Sponsa, ex animarum omnium multitudine
intelligitur, quæ ad Deum in unitate fidei vocata
sunt, vel vocabuntur, in unitate spei roborantur, in
charitate

charitate non sicut à Deo jam firmate sunt, vel firmabuntur. Quæ cum una sit, una tamen matris sue, id est, una ad similitudinem matris sue, celestis, scilicet, Jerusalem, quam hujus esse matrem Sponsus asserit, quæ sicut ex multitudine spirituum celestium constat, & una Deo charitate conjuncta una est; sic istam ex infinita animarum multitudine collectam unam esse, & in hoc matri sue similem & conformem esse intelligit, quo se à Deo nequaquam separât, sed ei quem diligit, firmâ se charitate adstringit. Unde sequitur, *Electa genitrici sue*, id est, electa ad modum genitricis sue. Hæc verò genitrix, eadem quæ & ejus mater est: diversitate tamen verborum, diversa denotat; matrem hanc nominans, quia ex diversitate spirituum constat, & una est, & hæc ex animarum diversitate collecta, similiter in unitate consistit: genitricem verò, quia hanc sibi Deus, reprobâ spirituum parte damnatâ, sibi electam statuit, & confirmavit; & similiter Ecclesiam, reprobâ hominum multitudine damnatâ, hanc sibi elegit, participemque sue sibi gloriæ esse constituit. Sequitur;

*Viderunt eam filie, & beatissimam
predicaverunt: reginæ & concubine, &
laudaverunt eam.*

Dictum est, quod celestis Jerusalem, Ecclesia, scilicet, quæ ex beatis spiritibus constat, mater sit Ecclesie quæ ex animabus constat, & è terris est; & quod hæc ad ejus similitudinem à Deo sit electa in gloriam. Unde, si queratur quo testimonio hoc verum

fit, vel qua ratione comprobetur, adjicitur hæc responsio, Quia viderunt eam filix Sion, illam, scilicet, cœlestem Jerusalem, quæ mater est hujus Ecclesiæ quæ de terris est, & quæ à Deo assumpta est, & electa in gloriam: viderunt eam reginæ, viderunt & concubinæ, & eam beatissimam prædicaverunt; cordis oculis contemplantes eam, beatissimos spiritus, quosdam quidem assistentes majestati secretorum conscios, alios ei officiosissime ministrantes, alios laboriosè per mundi climata discurrentes, & Dei voluntatem in omnibus, & per omnia nunciantes, & effectu complentes. Hanc sibi, *regina*, qui summus in Ecclesia ordo esse dignoscitur; & *concubina*, qui post eas proximus est, unà cum filiabus Sion attendentes, verè beatissimam prædicaverunt, & omni dignam laude commendaverunt. Et hoc totius Ecclesiæ quæ in terris est testimonium, non est qui verum esse abnuat, qui ei rectè contradicat. Sequitur;

Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut Sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?

Quo quis amore trahitur, ad id citò convertitur, ad id mente revocatur. Sponsus igitur amoris, sibi conscius, & quantà admiratione digna sit Sponsa quam elegit, non ignarus, ut eandem cunctis admirabilem ostendat, ad ipsam conversus, ait, *Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens? Aurora dicitur, quasi*

quasi hora aurea, quæ Solem præveniēns solem affuturum denunciat, & finem tenebris auri-morē rutilans affuturum præmonstrat: quod in primitiva Ecclesia extitisse, quis nesciat; qui primos illos patres Christi ortum prævenisse, qui verus est Sol justitiæ, ipsumque suo prævenisse testimonio scripturâ revelante, non ignorat: Abelenim justum gladio fratris occubuisse, Christique passionem suâ passione demonstrasse; Henoch à Domino translatum esse; Noë, mundum diluente diluvio, ligno salvatum esse; Abraham quoque in multis Dominum præfigurasse, quis ambigat? Hi nimirum, & omnes ejus testamenti Patres, aurora quidem extiterunt, in quibus consurgens Ecclesia, verum Solem qui Christus est, nasciturum, & ab eo plenius illuminandum esse præmonstravit. Nato verò Domino, accidit hoc quod scriptum est, *In propria ve-* JOA. I. I. I. I.
*nit, & sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. Qui filii Dei facti, & luce ejus illuminati, luxerunt quidem ut luna, non luce propria, sed luce alienâ: unde additur, Pulchra ut luna. Luna enim unde lucet, à sole accipit, mundumque ampliori lumine quàm aurora perfundit: sic consurgens Ecclesia prius ut aurora, deinde ut luna, tertio verò ut sol, electa plenum mundo lumen ministravit. Decursis namque mirabilibus, quæ Christo nascente extiterunt, peractisque miraculis quæ Christo prædicanti testimonium perhibuerunt, visisque signis quæ in ejus morte, & post mortem apparuerunt, potenter surrexit Ecclesia: In primis patribus, aurora; in secundis, ut luna; jam verò pleno resecta lumine, ut sol, electa apparuit, pleno radians lumine, & læcem cunctis suâ præstans claritate; in quo dicitur, *electa ut sol, Ex omnibus enim creaturis, quæ à Deo corpora-**

liter create sunt, nulla ad hoc electa est, ut oculus esset mundi, mundoque lucem & illuminationem præsaret undique, excepta solis solâ substantiâ, quæ sola nos circuit, calefacit, & beneficiis nos auget & munit. In hunc quoque modum hæc Sponsa electa est, quæ ut mundo lucem præstaret spiritualem, & sublatis tenebris quibus mundus involvebatur, lucem sibi fidei per apostolos, sanctosque martyres, omnesque fidei doctores largiretur atque conferret. Quæ cum tota post resurrectionem conveniet, terribilis ut castrorum acies ordinata apparebit. Sedente enim Domino in illâ die, & iudicii distante sententiam, *Venite benedicti Patris mei; possidete regnum quod vobis paratum est ab origine mundi*, sic illa terribilis & admirabilis apparebit, ut hosti non det aditum accedenti ad se; sed sicut acies manu Domini ordinata, suos sibi contineat, alienos omnes sui Domini virtute repellat. Beatus tamen Gregorius in hoc ait, *Aurora noctem interisse nunciat, nec tamen claritatem dici ostendat; sed dum illam pellit, hanc suscipit, lucem tenebris permixtam tenet*. Igitur qui in hac vitâ veritatem sequitur, aurora est, quia agit quædam quæ lucis sunt, non tamen caret reliquiis tenebrarum. Cum ergo lex peccati cum lege mentis contendit, adhuc aurora est, quia lux quæ emicuit nondum tenebras funditus pressit, & quia lux carnis legem mentis percutit, & è contra inter se vicissim lux & umbra confligunt: dies erit cum umbra peccati non remanebit, cum internum lumen perfectè claruerit. Ecclesia igitur quam Sponsus admittatur, merito auroræ comparatur, quia peccati tenebras desponsa, ad lucem æternitatis erumpit, & cognitione fidei in lucem iustitiæ pertransit, sicut aurora à tenebris in lucem veniunt; fides lux est, nox infidelitas. Ecclesia igitur interna appetens,

Math. 25. 34.

tens, supernâ claritate & luce justitiæ fulgescit, quasi aurora consurgit, quia derelictâ pravitate foras, sese in novi luminis fulgorem convertit. Sequitur;

10. *Descendi in hortum nucum, ut viderem poma convallium, & inspicerem si florisset vinea, & germinassent mala punicæ.*

Totam superius Sponsus allocutus Ecclesiam, nunc ad eam partem convertitur, quæ hic est, quæ tentationi subjecta est, quæ dum descendit pluvia, veniunt flumina, venti flant & irruunt in domum ejus, tanto fortiori indiget auxilio, quanto turbine crobriore concutitur. Ad hanc itaque descendens, ait, *Descendi in hortum nucum, &c.* Hortus verò (us dictum est) locus est scorsum positus, herbis salutaribus, & salubribus arboribus confitus, quem post labores in visere, & spiritu recreari dulce est. Qui quidem locus, hic positus designat Ecclesiam, quæ quomodo scorsum sit posita, designat Isaïas, dicens, *Sicut exaltantur caeli à terra, sic exaltatae sunt viæ meæ à viis vestris, & cogitationes meæ à cogitationibus vestris.* Per has quidem vias, & cogitationes, cogitationes & opera Ecclesiæ designat, quæ quantum cœlum distat à terra, sic ab omni pravorum intentione longè remota est. Hic verò hortus nucum arboribus confitus est; quæ quidem diversæ sunt. Nuc enim quædam colurna, quædam avellana, quædam castanea, quædam amygdalina, quædam punicæ, quædam Libyca, quæ muscæ dicitur, quædam Gallicana, quæ

Cor. 2.4 7.

Rom. 8.38.

quæ in vulgari sola nux dici consuevit. Quid istæ nuc-
ces significant? Corda utique sanctorum, quæ quidem
interius, nuclei dulcedinem, id est, spiritus utilitatem
præferunt; exterius verò carnis utilitatem ostendunt,
quæ adeo dura est, ut de ea dictum sit, *Habemus hunc
thesaurum absconditum in vasis fictilibus*. Et item de ea
dictum est, *Scio, quod neque mors, neque vita, neque an-
geli, neque principatus, nec ulla alia creatura, separare nos
poterit à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino no-
stro*. Ad hunc itaque hortum nucum descendit, ut ea-
rum nucleos confirmet interius, & earundem corpora
exterius passioni subiciat, reponens ei præmia vitæ,
quæ nulli decunt morienti pro se. Descendit etiam ut
videat poma convallium; non enim hortus iste solis
nucibus confitus est; immo ex arboribus quæ poma
affertur. Poma enim dicuntur fructus omnes qui
molliter teguntur cortice, hos significantia confessores,
qui amore Dei intus ferventes, ipsum exterius confi-
tentes, mercedem à Deo in æterna beatitudine recipi-
unt, quamvis martyribus non æquentur. Ad hos igitur
descendit, qui ipsum in martyrii sublimitate prosequuntur,
& ad hos qui in humilitatis convalle manentes,
ipsum subsequi similiter morte non tardant: sed
parcis eis Dominus, volens ut æternam beatitudinem
voluntate solum, non etiam suâ comparatâ morte reci-
pian. Descendit & ad super plantatas vineas, ut inspi-
ciant si floreat, si spem fructus ex se dent, si in fide per-
severent, & aliis accedendi, credendi, & perseverandi
exemplo præstito, nomen ejus amplificent: quod idem
de malis exoptat punicis, scilicet, ut germinent, & aliis
ex germinando passionis pro Christo subeundæ fortiter
exempla præbeant, & ejus, quam expectant, remun-
erationis præmia compromittant. Sequitur,

II Nescivi

II Nescivi : anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab.

SPONTANEA suam Dominus precedentibus verbis ad-
monuit, ei quod quaerere ininvavit, eique curstis
sui finem seipsum proposuit ; frustra enim curramus,
si non apprehendimus, si non ipsum quem quaerimus,
invenimus. Ei verò dura proposita sunt, quæ formi-
dat caro, ad quæ contremiscit ; sed ad hæc spiritus Dei
munere roboratur, accingitur . leve reputans omne
quod patitur, dum de retributionis suæ munere glo-
riatur. Quod quidem audiens Synagoga, stat, stupet,
& contremiscit, & in se tandem reversa, ait, *Nescivi*,
id est, tantam gratiam & dona spiritus tibi collata
ignoravi ; ideoque, *anima mea conturbavit me*, quia in
tenebris aberravi, *propter quadrigas Aminadab*. Par. 1. 2. 10.
Aminadab iste Jude abnepos fuisse legitur, qui sui nominis
interpretatione, Christum significat, Aminadab enim,
Spontaneus populi mei, interpretatur ; ipse enim totius
populi caput exiit, in cujus ortu Angelus ad pasto-
res ait, *Nolite timere ; ecce enim evangeliza vobis gen-* Luc. 2. 10, 11.
dium magnum, quod erit omni populo : quia natus est vobis
hodie Salvator, qui est Christus Dominus. Hæc verò spon-
taneus ejus exiit ; sponte enim natus, sponte per an-
gelos & virtutibus magnis demonstratus, sponte mi-
raculis decoratus, sponte traditus, sponte in mortem
datus ; quæ cum omnia sponte pertulerit, rectè & po-
puli, & ejus spontaneus, nominatur. Cujus quidem
quadrigæ, sunt quatuor Evangelia, quæ per mundum
trahuntur, dum prædicantur populis, & creduntur,

& omni veneratione digna suscipiuntur. Quod contemplanis Synagoga, conturbatur, falsum esse desperans quod sic à cunctis corde suscipitur, magnificè honoratur, quod nec exquisitis tormentis, nec aliquo genere mortis eliditur. Sanctus verò Ambrosius duas denotat quadrigas. Iram enim, cupiditatem, voluptatem, & timorem unius quidrigæ rotas facit; alteri verò prudentiam, temperantiam, fortitudinem, & justitiam assignat: his rotis tunc vitæ spiritus inest, cum bonus eas rector dirigit, hos stringens, hos monens, hos revocans, hos incitans. Hi quidem equi subiecti jugo fidei, adstricti charitatis vinculo, justitiæ frænis, retinaculis sobrietatis. Sequitur;

---

12. *Revertere, revertere, Sulamitis: revertere, revertere, ut intueamur te.*

SYnagogâ confitente tarditatem, Ecclesia consolando respondet, *Revertere, &c.* Dicitur Sulamiti ut revertatur, quia Synagogæ in fine mundi fides ab Ecclesia offeretur, quæ sub infidelitate captiva tenebatur. Et quater reverti monetur, quia Judæi per quatuor mundi partes dispersi, in fine colligentur; unde ei dicitur, *Revertere, revertere Sulamitis*, quæ captiva vel despecta sub Prophetis tenebaris, *revertere, revertere*; ut in ea qua sumus libertate, intueamur te. Sequitur;

CAP. VII.

1 *Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum?*

Vox Sponsi hæc est. Ecce Ecclesiã monente Synagogam, Sponsus gaudens, dare se promittit effectum, dicens, *Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum?* Chori namque castrorum sunt, qui in procinctu virtutum tanquam in castris constituti, contra diabolum dimicant, & Deo muniente, & opem suã virtute ferente, superant. Tunc enim castra militantium in Sulamite videbuntur, quando pro fide, quam modò impugnat, præliabitur, & eandem prædicantibus Henoeh & Eliã, veram, & eam in qua salvari oporteat fore asserens, morte suã contestabitur. Sequitur;

2 *Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia Principis!*

Laudat ecce Sponsus Sponsam, incipiens à gressibus: unde & hanc commendans, ait, *Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia Principis!* Hanc quidem quæ in primis suis patribus filia *Principis*, id

est, Dei super omnia principantis exitit, duodenā laude contemenda, à gressibus incipiens, per media progrediens, & ejus laudem uberrimè fecunditate consummans; ait itaque, O quæ nunc in conversatione tuâ filia vocari Principis digna es, quæ etiam in primis tuis patribus, ejus dici filia dignè promeruisti, quàm pulchri nunc sunt gressus tui! Ad Deum enim nunc eisdem accedis gressibus, quibus apostoli accesserunt; Dei Filium, à Patre missum in carnem, ipsumque in eâdem carne pro omnium salute mortem obiisse, & post triduum resurrexisse, & sic, habitâ victoriâ, in caelum ascendisse, confitens, pro illo fas, illi testimonium perhibes, pro ipso mori non recusas. Valde ergo pulchri sunt gressus tui, quibus ad Deum ambulas; & hoc, *in calcamentis*. Fiunt namque calcamenta decoris mortuorum animalium; unde per hæc, exempla sanctorum intelliguntur, Patrum, apostolorum, scilicet, & omnium martyrum, quia coram sibi detrahi, & ab animabus corpora subtrahi, Christum conficendo, perpessi sunt. His igitur æquaris, his æquatis offeris, qui fide certâ susceptâ, pro ea dimicas, & apostolorum gloria coronari pro ea. contendendo elaboras. Sequitur;

Junctura femorum tuorum sicut nomilia, quæ fabricata sunt manu artificis.

*i. gressus

Femina vel femora quibus gradimur, & ^{*}egressus aptamus, hæc duo sunt, Testamentum, scilicet, Vetus, & Novum: horum junctura, concordia Testamentorum est, de qua ait, *Junctura femorum tuorum sicut*

font. monitis. Monita quidem à modesto dicta sunt, eo quod tibi collo suspendantur, & posterioribus apponuntur, monent quidem hæc gerentem, ne ad suam suam manum misistat alicuiam, sed ei cui desponsata est, fidem conseruet intemeratam. Monent & quemlibet, ne ubi hæc suspensa viderit, illuc amore ardeatur, aut quocumque casu illuc amore rapiatur, ne forte deprehensus in hoc, adulterii reus habeatur. Unde duo Testamenta merito monita nominantur, quæ nos Deum timere monent, & venerari, & toto corde, totâ animâ, & totis viribus hunc diligere, & mente firmâ meditari. Monent etiam, ut proximos diligamus, nec quicquam eis quod rectè displicere debeat, machinamur aut faciamus. In his duo Testamenta sunt & concordant, quæ etiam fidem, sicut verè est, sic roborant; & sicut erodimus, sic esse confirmant. Hæc etiam manu artificis fabricata sunt, id est, per Filium, qui manus Patris est, & summus omnium artifex, hominibus edicta sunt, atque confcripta. Sequitur,

3 *Umbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis.*

Umbilicus quidem in medio ventris est, quandam ejus partem subter se habens, quandam verò de super. Hic autem umbilicus infirmitas nostræ mortalitatis est, cuius pars quædam deorsum est, altera verò deorsum. Deorsum illa est, de qua dicitur, *Omnis caro* II. 40. 5. 7. *foram, & omnis gloria ejus quasi flos agri. Excrescuntque flos, & aridit flos.* De qua ait David, *Mane flos herbarum, mane flores, & transiet & postera decidet,* Psal. 89. 6. *induret,*

induret, & arefcatur. Tranfit etiam mane infantiz, pueritiz, adolefcenziz noftraz; tranfit & flos juventutis noftraz, tranfit & * *vefpere* fenectutis noftraz: in quo quidem homo decidit in morte, indurat in cadavere, arefcit in pulvere. Illa verò defurfum eft, cujus beatus Paulus meminit, dicens, *Seminatur in corruptione, furgit in incorruptione: feminatur in ignobilitate, furgit in gloria: feminatur in infirmitate, furgit in virtute: feminatur corpus animale, furgit fpirituale.* Hic igitur umbilicus, ut crater tornatilis eft: leviffima enim operatio eft quæ torno fit, & leviffima Dei operatio, quæ in omnium fiet refurrectione. Nam ut Habacuc leviffimè levavit angelus, & pofuit in Babylone; fic cibum Danieli deferens, ipfumque in Judæâ repofuit: fic erit in refurrectione, cum ad vocem angeli, ad tubæ clangentis fonitum, mortui refurgent illico incorrupti, qui quidem digni fuerunt corruptelâ. Hæc itaque pars eft infirmitatis noftræ quæ torno operationis divinæ leviter efficietur, quæ crater dicitur tornatilis, qui nec hîc indiget poculis, nec in futuro aliquatenus indigebit. Hic igitur magna eorum gloria futura dicitur, quæ tunc & corporaliter videbitur, & apparebit. Sequitur;

Cor. I. 15. 42.
43.

Dan. 14. 35.

*Venter tuus ficut acervus tritici, val-
latus liliis.*

VEnter ea pars corporis eft, quæ quod in eam mittitur, id fufcipit, & quod in ea potest cooperari fubftanz, id retinet, eo corpus fovêt, auget, & provehit, cætera repellit & refpuit. Unde per hunc fanctæ hujus fynagogæ memoria intelligitur, qua comprehendit

hendit omnia, & hæc tantùm quæ sancta sunt, & æternæ vitæ cooperantia, illucque gressus dirigentia, hæc amat, hæc custodit, & in his proficit, cætera ut vana & inutilia respuit & emittit. Vnde & dicitur, *Vententuu sicut acervum tritici*. In acervo namque tritici, vitæ quædam cooperantia sunt, quædam aliter se habent: de his verò quæ cooperantur ad vitam, subditur, quòd acervus hic vallatur liliis, id est, Patrum eruditur exemplis, & coelestium spirituum, qui verè lilia sunt, edocetur documentis. Sequitur;

4. *Duo ubera tua, sicut duo hinnuli gemelli capræ.* 5. *Collum tuum sicut turris eburnea.*

HOC de uberibus synagogæ conversæ, sicut & de uberibus Ecclesiæ suprà dictum est, intelligitur; sicut & quod de collo sequitur, *Collum tuum sicut turris eburnea*: hinc tamen additur, *eburnea*, ut & nitor demonstraretur prædicationis, & firmitas, qua Christum verè prædicant, & hoc suâ morte confirmant. Sequitur;

• *Oculi tui sicut piscine in Hesebon, quæ sunt in porta filiae multitudinis.*

DEMONSTRATO collo, pervenitur ad oculos; de quibus hinc dicitur, quia ii sunt *sicut piscina in Hesebon*. Hesebon verò, *cingulus mæroris*, interpretatur. *Oculi* verò, id est, qui arcana fidei contemplantur, & hæc
conversæ

conversa jam synagoga videnda & credenda demon-
 strant, hi sunt *sicut piscina in Hesebon*: Hesebon enim,
 five castellum sit, five civitas, in ipso suo introitu pisci-
 nas habebat, in quibus introcuntium corpora lavari
 poterant & purgari, ut sic fides haberetur ingressis, se
 nil mali machinatos, quod loco foret adversum, vel
 aliquatenus obscurum. Sic & hi, qui conversa huic
 synagoga vias vitae preparant, & ostendunt, aliis ad
 eam convertendis viam viam praevident & ostendunt,
 & ut fictè non subeant, Baptismum vanè non suscipi-
 ant, nec adversari machinentur in dolo. his in quibus
 jam regnat Christus, atque suum jam continet princi-
 patum. Hoc igitur est quod dicitur, *quasi in porta
 filia multitudinis*, id est, in ingressu castelli vel civitatis,
 ubi multitudo est gentium, cui jam praedicatur Dei ver-
 bum, & hoc suscipiunt in secula seculorum. Hoc enim
 Simon Magus ille fictè fecit, Baptismum fictè suscepit,
 fidei sacramenta fictè cognovit, quibus omnibus po-
 stes doctorem Ecclesiae Petrum à Christo institutum
 acriter impugnavit. Unde ne hanc in conversione
 sua, cum haec dabitur, similis inquietet impugnatio,
 dicitur huic, quod ei erunt oculi praevidentes sibi, sicut
 in portis Hesebon praevidebatur civitati. Haec verò
 multitudo rectè, *cingulus mæoris*, dicitur; quia undiq;
 mœore cincta est. Hinc se Deo peccasse luget, inde, ne
 peccet, item lacrymas timoris habet, hinc sibi quaeri-
 tur deesse quem diligit, & premia sibi deesse quae qua-
 rit & appetit. Hoc igitur mœore cincta, rectè Hese-
 bon dicitur, quae his & aliis, quae dat compunctio, la-
 crymis circumdata rectè conquiritur. Sequitur,

Matth

Nasus tunc sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascum.

Naso deputantur Ecclesiæ, quæ virtutum fragrantiam in Ecclesia propè sentiunt, & foetorem viciorum in ea à longè discernendo cognoscunt. Hi in Libano, qui candorem Ecclesiæ designat, velut turris existunt, qui in Ecclesia Dei præ aliis nomen prælationis officiumque suscipiunt, & in Damascum respiciunt. Damascus enim Syriæ metropolis est, ubi Cain Abel interfecisse legitur; unde mala multa illata sunt Israeli, ubi regnat infidelitas, & peccatum valde grassatur. Contra hunc Ecclesia Dei valde respicit, attentè considerans, si quis sit, quem sibi possit eripere, & ereptum diabolo, ad Christum queat convertere. Sequitur;

5 Caput tuum ut Carmelus : Et como capitis tui sicut purpura Regis vincula carnalibus.

Carmelus mons est, in quo ascendens Elias pluviam septem annis clausam, sibi à Deo dari abundanter obtinuit, Christum certè significans, quem confitentes, & quæ de eo dicuntur vera esse asserentes, oramus ad Patrem, ut nobis gratiarum suarum dona emittat, per quæ suæ nos placitos voluntati officiat. Hic verò Carmelus, mons, sive, *scientia circumcissionis*, interpretatur; quod Christo rectè competit, ipse enim circumcissionis

K k

initium

CAP. VII

initium & finis extitit. Ipse enim hanc Abrahæ (qui
 diem ejus vidit & gavisus est) & ejus domui injunxit,
 eorum sibi verum, & cætera quæque inhonesta &
 superflua cujusque membri, membri hujus austerâ
 præcisione interdixit. Ipse quoque hanc suscepit in se,
 & hanc in se consummatam esse prædixit: sanguinis
 enim ejus, tam in cruce, quam in hac circumcissione,
 effusio, populo gratiæ sufficiens correctio est, ut à vi-
 tiis abstineant, motusque pravos, non illa austeritate
 sacramenti, sed fidei solius & sancti baptismatis sus-
 ceptione corrigant & emendent. Hujus verò capitis
 comæ sunt, de quibus subjungitur, *Comæ capitis tursicut
 purpura Regis vineta canalibus.* Comæ quidem capitis
 sunt, quæ caput adornant, faciem decorant, & capiti
 semper inhærentes, id multâ sui specie obvianti cuilibet
 honorabile reddunt, & omni veneratione dignissi-
 mum. Per has quidem hos intelligimus, qui summo
 Regi Christo, indissolubili amoris vinculo toto corde
 inhærentes, ab ipso nunquam dividi, nec principatu,
 nec aliquâ id agente potestate, potuerunt; sed per
 omnia, quæ adinveniri poterant, tormenta, ipsi verè
 adhærere, & dici comæ inseparabiles meruerunt. Et
 comæ quidem capitis, ut purpura Regis vineta canali-
 bus. Canales quidem sunt emissiones gratiarum Dei,
 quas modis pluribus in suos quos eligit, ipsosque mar-
 tyril gratiâ dignos efficit ipse & suscipit. In his itaque
 canalibus hæ comæ sunt, & iis quidem conjunctæ sunt,
 nescientes ab iis disjungi, sed magis in his accepto li-
 quore aliquo coelesti, hiant ut purpura Regis vineta
 canalibus rubicunda, Christo quidem in cruce passo
 conformata, & ipsi jam conformes in gloria. Sequitur;

Quam

*6 Quàm pulchra es & quàm decora
charissima in deliciis !*

POst eorum commendationem quæ dicta sunt, laudem subjungit synagogæ, quæ jam Ecclesia effecta est, dicens; Quando sic se habent quæ jam dicta sunt, ergo valde pulchra es in virtutis opere, & decora in ejusdem contemplatione; chara nobis per conversionem, per virtutis executionem charior, Deo in perventione charissima; unde subdit, *in deliciis*, id est, in his quæ dicta sunt, quæ Deus prohibet esse delicias, & in his tanquam deliciis oblectatur. Sequitur;

*7 Statura tuâ assimilata est palmæ, &
ubera tua botris.*

Hujus inceptit à gressibus commendatio; junctura quoque feminum, umbilicus, & venter commendata sunt; ubera, & collum, nasus, oculique, cum capite, & comis, descripta sunt. Quod ne videatur absolum, ejusque staturæ nimis in se contractæ dissonum, adjicit de statura, dicens, quod hæc assimilata est palmæ, sursum, scilicet, porrecta, in imo stricta & aspera, in cœlum brachiis expansa & dilatata, fructum faciens suavissimum, qui conjunctus botris qui vineæ fructus est, cœnam reddit opulentam, & ipsam fructu vineæ jucundissimam. Sequitur;

8. *Dixi, ascendam in palmam, & apprehendam fructus ejus: & erunt ubera tua sicut botri vineæ, & odor oris tui sicut malorum.*

Hoc quidem Sponsus ait, quod ipse in palmam ascendet, quod quidem impletum fuisse credimus, cum ipse signum crucis ascendit. Cui quidem & hoc datum est, ut sicut ipse hanc ascendendo super omnia victor extitit, ita & hæc super omnia signa sylvarum iuste principatum obtinuit, & recte dici palma promeruit, unde & ei decantatur, super omnia signa sylvarum, tu sola fuisti digna sustinere Regem seculorum & Dominum. *Et apprehendam fructus ejus.* Hic horum palmae fructus enotit, immortalitas, impassibilitas, æterna quoque jucunditas: hos ejus fructus Christus in cruce percepit. Nam quia humiliavit se, factus in cruce obediens Patri usque ad mortem, mortem autem crucis, exaltavit illum Pater, ut in nomine ejus omne genua flectatur, coelestium, terrestrium, & inferorum, & omnis lingua confiteatur, quod ipse est in gloria Patris, ad quam nisi per ipsum nemo pervenit. *Et erunt ubera tua sicut botri vineæ.* Ubera sunt quibus parvulorum alitur & nutritur infantia; quæ dicta sunt prophetarum, quibus longè antè temporibus passio Christi propheta est, multisque eorundem præconiis adnunciata. Quæ quidem ubera nunc botri vineæ effecta sunt, nunc ipsum fructum ostendentia quem prophetabant, tunc deum eum Christus in cruce passus est, effectum quem personabant demon-

strantia.

Arantia. Et odor eius sui sunt in odore. Odores enim crucis, antequam cum Christus ascenderet, erat horribilis; sed postquam Christus vitæ datus ascendit, odores ejus omnes suavissimi facti sunt, atque, ut in aliorum odores, gratissimi, unde & Paulus ait, Christi bonus odor sumus. Deo in eis qui salvi fiunt, & in eis qui perierunt. Cor. 2. 2. 15.

Sequitur.

Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum Dilecto meo ad potandum, labiisque & dentibus illius ad ruminandum. Ego Dilecto meo, & ad me conversio ejus.

Dignam hanc jandā hanc commendavit Sponsus, ab imo incipiens & ad summitatem progrediens; quod gratum habens Sponsa respondet. *Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum Dilecto meo ad potandum, labiisque & dentibus illius ad ruminandum.* Ostendit itaque laudem, quatenus de ea Sponsus ipse personat, eam esse, quam dignum est ut ab ipso Sponso petatur, & in eius corpus transiēta, memoriter veneratur, & hoc est quod dicitur, *labiisque & dentibus ruminandum.* In lege Levit. 11. 3. enim, animal quod non ruminat, immundum habetur, & hoc quod ruminat, mundum proculdubio reputatur: nam qui hanc vocem audit vel legit, ad memoriam revocat, & hæc dentibus ruminando, vel labiis pronuntiando, denunciat, mundum esse animal perhibetur. Unde & hanc munditiam Sponso inesse perhibens, hauritur ut laudem hanc ad memoriam revocet, & eam

am laudem, hac dignam deponet atque disjuncti. Quod
 iudem & futurum esse denunciat, dicens, *Ego Dilecto*
meo, & ad me converso eius; ac si dicat, Ego memoria
Dilecti mei digna sum, & ipse ut à me in memoria ha-
beat dignissimus: ego enim Patrem diligo, unigeni-
um ejus Filium veneror & adoro, his Spiritum San-
ctum in omnibus æqualem judico. Patris opera, quæ
pro me redimendo gessit, intelligo; in his Filii obedi-
entiam recognosco, & per advenientem in me ejus
Spiritum, ipsum ad me conversum, ejusque dona sus-
cipio. Ait itaque, Ego Dilecto meo digna & chara
sum; ipse enim pro me exinanivit seipsum, puerum fa-
ciens & parvulum; cui decantat Ecclesia illud Isaïæ,
Parvulus natus est nobis, & Filius datus est nobis. Exina-
nivit etiam se factus obediens Patri usque ad mortem,
& quam mortem? eam quæ crucis erat, quæ indignis-
sima putabatur, qua coelum homini negabatur, terra
subtrahebatur, aquæ remedium non præstabatur, &
extinctus in aere lacerandus avibus committebatur;

His merito charus, meritis his charus habendus.

Ad me quoque ejus conversio est: nata quod genus
mortis exhorream, cum Dei Filium talia pro me pas-
sum intelligam? nullum equidem. In Stephano namq;
lapidem, in Jacobo gladium, Romæ in beato Petro
crucem, in ejus consorte beato Paulo gladii molesta,
sustinui; fervens oleum in Joanne; in Andrea crucis
amara, pertuli, & in apostolis, & in omnibus per mun-
dum latè martyribus, quæ poterant excogitari tormen-
ta, præsentavi. Sequitur;

Et cum de his omnibus testimonium daret, clamavit voce magna, dicens, Domine, non habeo aliquid tibi obviandum. Et cum sic dixisset, genuit, & ait, Domine, noli habere me in peccatis meis. Et sic ait, et cetera.

821

Veni, Dilecte mi, egrediamur in agrum.

DEmonstratâ charitate qua Christo unitur Ecclesia, ipsum secure invocat, optans, ut ad se diligentem ipse quoque veniat, & diligentem se conspiciat, & an vera sint quæ de eo sunt dicta, perspiciat. Ait itaque, *Veni Dilecte mi*, quem usque ad mortem diligo, qui Ecclesie discedens promissisti, dicens, *Eccc, ego vobis sum* Matth. 28. 20. *usque ad consummationem sæculi. Veni, egrediamur in agrum.* Campus locus est late patens, sylvas, & loca sylvis carentia continens, hinc spinis obsessus, inde loca non spinosa, sed tamen inculta demonstrans; mundum designans hanc, qualis fuit, cum in ipsa Adam post peccatum trajectus est, & est et sententia dicta, *Quia comedisti de ligno, ex quo praeceperam tibi ne comederes, maledicta terra in opere tuo: in laboribus comedet ex ea cunctis diebus vitæ tuæ. Spinas & tribulos germinabit tibi, & comedet herbam terræ.* Gen. 3. 17. Hic verò ager dictus est, postquam vomere & cultro terræ aggressus est, faciem hanc horribilem deposuit, cultura respondit, cultoresque suos bonis fructibus exhilaravit. Ager verò dictus est ex hoc, quod agi cæpit vomere, cultroque dejici, & (ut cultoribus mos est) sic in eodem loco subverti, ut apta sit suscipiendo semini, & eadem propagando, foecundari. Ad hunc igitur invitat agrum Sponsa suum Sponsum, dicens, *Veni*, id est, ut accessum habeam ad te, hoc consenti. *Egrediamur*, Tu de indicibili tuæ majestatis abscondito assumptâ carne egredere, id est, manifeste appare, egoque tecum de occultis meis, de immunditiis meis, de infidelitate penitus egredia,

CAP. VII.

gressa, te corde credens, te confitens, te humiliter
dorans, tibi inseparabiliter adhærens, tecum in agrum
hunc venire paratus sum, ut attendamus, an bene cultus
sit, an huic verbi semina commendanda, & sit de co
pes ulla boni præstolanda. Sequitur;

Commoremur in villis.

Flunt quidem habitationes in agris, ut dictum est de
campo Sennar, in quo civitas Babylon à filiis Noë
constructa est; sunt oppida, sunt & villæ: in civitate
divites, in oppidis potentes habitant, in villis verò mi
norum & humiliorum mansio est, quæ tanto Deo gra
tior est, quanto humilior est, tanto magis acceptabilis
est, quanto virtutis & doctrinæ perceptibilis est. Hinc
Sponsus moram facere, & se Sponso commorari exoptat,
ubi sancti sui corporis & sanguinis est consecratio,
ubi peccatorum in baptisate fit ablutio, ubi delictorum
quotidiana confessio, & fidelium populorum cre
bra Domino fit oblatio: hinc decimarum, hinc aliorum
quoque munerum frequens largitio, & in exitu suo sa
cra Domini recognitio, & ipsorum ad æternam bea
titudinem transmigratio. Sequitur;

---

*Manè surgamus ad vineas: videa
mus si floruit vinea, si flores fructus partu
runt.*

Libetatus est, cives à Domino vinea manè visca
tur. Nam vinea cuiusque præsens hæc vita est, &
manè

mane unicuique est vitæ præsentis inchoatio. Subt. vero quidam quos manè, id est, ab ipso vitæ exordio, visitat Deus, dirigit, & magnificat, & quod ex eis magni futuri sint fructus miraculorum, etiam exhibitione demonstrat, *Videamus si floruit vinea.* Ad hos Dilectum invitat Sponsa, ut cum his maneat, & hos florere faciat, & flores fructus parturientes ipse custodiat. Hi quidem nostri sunt in Deo profectus: nam ut vinea primò folia, deinde florem, inde fructum producit, sic in his quæ Dei sunt, qui hunc videre & habere solliciti sunt, initiatio quædam est à malo averfio; magnus enim profectus est, ad ea quæ Dei sunt felix conversio. Summum verò in his est eorum quæ Dei sunt, Deo placita dilectio, & in his opere beata completio. Vnde & subditur;

Si floruerint mala punica.

IN malis quidem punicis amor indicatur martyrii? Majorem quidem dilectionem nemo habet, quàm ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Hunc quidem, cum omnes suos videre moneat, hos tamen præcipuè, qui martyrii flagrant amore, qui vitam suam pro Christo ponere, & per mortem sursum ascendere desiderant, speciali quadam visitatione monet attendere. Vnde & ait;

Ibi dabo tibi ubera mea.

QUæ sunt hæc ubera quæ Sponso data est Sponsa. Cum sic venerit, & Ecclesiam sic visitaverit? Ubera quidem

quidem ea pars corporis sunt, qua filios suos alit Ecclesia, qua ipsorum infantiam protrahit, & ipsos in robur juvenile producit, & cum in hoc robur excreverint, sibi, martyrioque quod desiderant, ipsique ob quem desiderant, derelinquit. Ait igitur, *Ibi dabo tibi ubera mea*, id est, omnes mentis meæ sinus aperiam, ut à te intelligam, quid cuiq; ordini dicendum sit, qualiter ordo quisque monendus, ut ad te veniat, teque in æternum possideat. Sequitur,

Mandragora dederunt odorem. In portis nostris omnia poma: nova & vetera, Dilecte mi, servavi tibi.

Vocato Dilecto suo ad Ecclesiam veniat, ut illam visitet, & quæ eum videre desiderat, istud adnectit, dicens, Ad hoc quidem quod expeto, difficilem te invenire non ambigo, quia mandragoras in portis nostris odorem tui jam dedisse intelligo. Mandragoras quidem Prophetas nominat, quæ humani corporis formam retinet, & membrum quodque corporis humani quod morbus occupat de membro simili, raso sibi pulvere curat. Hæc quoque sterilem fecundam efficit, & multà medicinæ prodest arte laborantibus: unde hæc Prophetas exprimit, qui humanitatem Christi, & ea quæ in homine gessit, exprimunt; & hoc in portis nostris, id est, Scripturis quæ nostræ jam effectæ sunt, exclamare & prophetare non desinunt. Hæc quidem omnia poma, quæ prophete novi recentisque prædixerunt, & vetera, antiqua scilicet, quæ ab Adam usque

CAP: VIII.

usque nunc dicta sunt, tibi reservavi, quia sunt in
complenda, & ipso operis effectu demonstranda
Sequitur;

CAP: VIII.

I Quis mihi det te fratrem meum su-
gentem ubera matris meae, ut inveniam te
foris, & deosculer te, & jam me nemo
despiciat. 2 Apprehendam te, & du-
cam in domum matris meae: ibi me doce-
bis, & dabo tibi poculum ex vino con-
dito, & mustum malorum granatorum
meorum.

Hec Sponsa de adventu Sponsi sui sollicita,
jamdiu orans exoptavit, dicens, *Veni Di-
lecte mi; Egre diamur in agrum; & quod*
oravit, certo affuturam praedixit, quia
hoc mandragorae praesenti sunt, hoc
omnes prophetae praedixerunt. Ergo de hoc quod cer-
to futurum est, jam quaerit, dicens, *Quis mihi det te*
fratrem meum, id est, tam dignus erit ut te fratrem me-
um mihi visibiliter ostendat, te in corporali forma mihi
fratrem meum demonstrat. Antiquum enim est, & au-

CAP. VIII.

ditum cognitum, Deum Patrem omnium me inter ca-
 tera creasse, & mihi patrem inter cetera extitisse, &
 me inter creaturas, ipsum semper quasi Patrem invo-
 casse: sed quod ipse mihi frater sit, novum est & inau-
 ditum à seculis, & tamen mundo propagandum. Mis-
 sus est enim Gabriel angelus ad Mariam, dicens, *Ave*
gratià plena, Dominus tecum. Spiritus Sanctus super veniet
in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque quod
nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei. Ecce quod
 Dei Filius, ex Virgine Sancta natus, Baptismo sancto
 regenitus, Veræ Ecclesiæ filius effectus est, & nobis
 omnibus frater esse incepit, qui nobis ante omnia Pa-
 ter exitit. Vnde post resurrectionem, ait, *Ite, nun-*
ciate fratribus meis, ut eant in Galileam; ibi me vide-
bunt. Vnde, ut quem Deum Patrem hucusque dix-
 ram, jam fratrem mihi nomino; ideoque fratrem,
 quia sugentem ubera matris meæ, Mariæ, scilicet;
 quæ ex hoc quod mater ejus effecta est, omnium dignè
 mater est qui ipsum invocant, & ejus sibi opem in qua-
 cumque necessitate implorant. Per hanc quidem Dei
 Filius foris inventus est, id est, in hac forma corporali,
 quam de novo assumpsit, & in ipsa mundo apparuit,
 & in hac ab eo (ut dictum est) osculum sibi reconcilia-
 tionis assumpsit; unde ait, *Et jam me nemo despiciat.*
 Antequam enim reconciliationis osculum Deus homi-
 ni porrexisset, homo & angelis, & dæmonibus, sibi
 etiam ipsi despectibilis habebatur, qui totus in Infer-
 num possidendus trahebatur. At postquam morte
 unigeniti reconciliatus est, Infernum deserens, regio-
 nem Paradisi possidere coepit & coeli, & extunc nec
 coeli possessoribus despectui habitus est, nec Inferni.
 Ait enim ipsa, *Apprehendā te, id est, firmissimo amplexu*
tenebo te: non minis, non verberibus, non omni mor-
tis.

CAP. VIII.

tis genere amovebor aut avellar à te : & sic inducam te *in domum matris meae*, caelestis, scilicet, Jerusalem, quæ erudit me, & exemplum mihi dilectionis ostendit, quæ semper adhæream tibi, & amoveri nequeam à te ; & inducam te in *cubiculum genitricis meae*, id est, antiquum illud amoris habitaculum, quo te semper tenuit genitrix mea, id est, antiquissima de patriarchis & prophetis, aliisque fidelibus exorta collectio, & quæ nunquam à te avelli potuit, sacra congregatio. *Ibi tu docabis me*, quia tunc erimus omnes decibiles Dei. Et nos quid tibi dabimus ? *Poculum ex vino condito*, amorem, scilicet, sempiternum ; qui tot modis formatus est, quot modis vina formari solent ex diversis speciebus ; *Et mustum malorum gramatorum meorum*, id est, passiones martyrum meorum, quæ sibi sic in amoris dulcedine junctæ sunt, ut sibi mala junguntur in malis, & nullis à te potuerunt malis averti. Sequitur ;

3. *Læva ejus sub capite meo ; & dextera illius amplexabitur me.* 4. *Adjuro vos filiæ Jerusalem, ne suscitatis, neque evigilare faciatis Dilectam, donec ipsa velit.*

HÆc quia jam dicta sunt, non repetimus, sed ubi dicta sunt, studiosis legenda committimus. Sequitur ;

L l. 3.

6. Quæ

C A P. VIII.

5 *Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super Dilectum suum?*

A Mans amantem se facile respicit, & quæ format amor, facile sibi verba transfundit. Vnde quia ex jam dictis diligentis se Spôsæ facile denotatur affectus, Sponsus ei subito responsura præstat amoris, quærens & sciscitans, quæ illa est: non quòd ignoret eam, sed ut neminem ignorare permittat. Qualis sit, & quanta, quantæque admiratione dignissima, quæ sic de deserto ascendit? Mundum hunc desertum nominans, quem plures ut patriam inhabitare conantur, & suo frandati conamine, hinc ad inferna descendunt, & sic, quæ sit eis patria destinata, cognoscunt. Hoc desertum est locus iste, quem Dominus ascendendo deseruit, cum multis videntibus in cælum elevatus ascendit. Quare sequitur, hæc ipsa *potens in deliciis*, quibus affluens, quasque Domino summè placere intelligens, ei fide restâ, spe robustâ, charitate fervidâ quærit assistere, & hæc sibi ab ipso data præsentare. Hoc verò est quod ait, *Quæ*, quantique meriti hæc est, quæ deserto hoc mundo, scilicet, quem Deus hinc ascendendo deseruit, qui aliis descensionis locus esse consuevit, locum sibi *faciens ascensionis*, in alta profilit, *virtutum* *delicias* *præsentans* Deo, *quas sibi ab ipso collatas esse cognoscit*? Altius verò beatus Gregorius, aspiciens *super* hæc, ait, Ecclesia verborum Dei deliciis affluens, de *præfenti* deserto ad superiora ascendit. *Deliciis affluere,*

fluere, est, in amore Dei epulis Scripturarum satiari. Deliciis ergo affluens ascendit, quia nos mysticis intelligentiis pastos, ad superna quotidie sublevar, in cuius verbis tot sunt deliciae, quot sunt diversitates spiritualis intelligentiae. Modo nos pascit historia, reficit moralis allegoria, aliquando suspendit contemplatio ad altiora. Anima his deliciis affluens, mystico intellectu reficitur, in quo praesens obscuritas fulgore dei subsequenter illuminatur, ut etiam in hac corruptione in intellectum illius veri luminis erumpat, & verborum deliciis pasta, praegustando discat, quid de pabulo veritatis esuriat. Sequitur;

Sub arbore malo suscitavi te : ibi corrupta est mater tua : ibi violata est genitrix tua.

DICTUM est, quod ista deliciis affluens, super Dilectum suum innixa est : jam, quod illi inniti potuerit & debuerit, consequenter demonstratur. Ait enim, *Sub arbore malo suscitavi te*, id est, à morte revocavi te ; sub arbore malo quidem constitutam, id est, peccato obnoxiam, quod arbore malo contractum est. Dicunt enim veteram illam arborem, à qua homo in Paradiso abstinere iussus est, malum fuisse, & lignum illud quod bonum esset ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile, in concupiscentiam mulieri devenisse ; quae de illo tulit, viroque porrexit, sequere ream inobedientiae, posterofque, constituit. Ab hoc quidem inobedientiae malo Sponsus iste crucem sustinens.

istinens, omnes eripuit, ideoque seipsam sub malo, id est, sub peccato quod ex malo contractum est, positam suscitasse & redemisse confitetur. Quod ne modicum æstimetur, adjungit, *Ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua*; matrem vocans generationem omnem, quæ ab Adam ad Abraham usque tracta est: genitricem verò illam nominans, quæ ab Abraham usque ad Christum, arctiori quadam mandatorum lege constricta est, per hos edocens omnes humanam generatione procreatos, delicto huic obnoxios; nisi eos aut Spiritus, antequam nascerentur, sanctificaret, utpote sanctam Virginem quæ Dei constituta est habitaculum, Joannem Baptistam, & Jeremiam, quos sanctificatos ab utero cognoscimus, aut eis suo Deus sacramento subveniret. Quod si quis altius curat inspicere, tractatum relegat, quem supra de reconciliationis osculo discernimus, & quæ nobis, distante Domino, donata sunt, exposuimus. Sequitur:

---

6 Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum.

Quia liberavi te à morte quam meruisti, per mortem crucis meæ; ideo tibi consequenter injungo, ut me, id est, meam dilectionem, qua homo pro te factus sum, qua pro te crucifixus sum, qua humiliavi me, ut de morte quam merueras cruerem te, ponas semper ut signaculum, id est, ut memoriale quoddam, super cor tuum, id est, in corde tuo; ut omni eo quod agere disposueris

disposueris, hanc semper attendas dilectionem, nequid effectu complere præsumas, nisi id huic dilectioni coherere conspicias. Idem & de brachio subjungit, *Ut signaculum super brachium tuum.* Hæc enim si coherentia sunt, cor deliberans, & brachium id quod corde deliberatur exequens. Quæ si ambo memoriale hujus dilectionis teneant, ab omni se opere, quod huic non convenit dilectioni, cohibebunt. Sic cor muniens & brachia, hoc quod aliàs dictum est, persuadet: aliàs namque dictum est, *Sex sunt quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima ejus; Oculos sublimes, Linguam mendacem, Manus effundentes innoxium sanguinem, Cor machinans cogitationes pessimas, Pedes veloces ad currendum in malum, Proferentem mendacia testem fallacem, & eum qui seminat inter fratres discordias.* Quæ quidem omnia, si dilectionem Dei habeas, si hanc in corde tuo & in brachio, ut memoriale defigas, longè fient à te, nec est quod in modico impediatur te.

Pro. 6. 1
18, 19

Quia fortis est ut mors dilectio,

Mors quidem fortis est, quia Reges exterminat, Tyrannos dejicit, divites spoliatur, omne denique quod in mundo vivit rapit ad se, uno communi fine cuncta terminans, & universa concludens: sic & Christi vera dilectio fortis quidem est, Christo quæque adversantia respuens, non exhorrens gladium, non timens carcerem, vincula non metuens, omne quod excogitari potest supplicii * libens in se suscipiens, hæc non tormenta reputans, sed ut suæ salutis adjumenta venerans & adorans. Excogitavit mundus bestias, excogitavit at dētes laminas, rotas excogitavit & cochle-

* f. supp

M m

as;

CAP. VIII.

is; quæ tamen omnia superavit & vicit chasitas manens in horum cordibus, quos expugnabat malignitas. Unde non ut mors fortis, sed ipsa morte fortior est ista dilectio, quæ in eam irruente morte manet integra, & per eam præmia consequi meretur æterna. Sequitur;

Et dura sicut Infernus æmulatio.

VT dilectio commendatur, sic improbat æmulatio; æmulatio enim dicitur invidia charitatis imitatio. Quidam enim videntes martyres honorari, & sanctos ab omnibus confessores venerari; invidentes iis honoribus, & eosdem cupientes, se quasi sequaces martyrum & ipsorum imitatores præferbant, & sic se martyres, aut quasi martyres æstimabant: quorum studia: Sponsus ipse sic improbat, dicens, *Dura sicut Infernus æmulatio*. Nam sicut Infernus, quos rapit hos trahit, nec eorum quenguam extrahi à se permittit; sic istorum dura est conditio, quæ sic coadunatur Inferno, bonum sibi tantum simulans, dolo malo. Sequitur;

*Lampades ejus lampades ignis atque
flammarum. 7. Aqua multe non poterant
extinguere charitatem, nec flumina
abruerunt illam.*

Hæc charitatis commendatio est, quæ est vera Dei dilectio; ejus enim lampades ignis, sunt corda, scilicet, sanctorum, in modum formata lampadam, quæ

quæ hinc stricta, superius verò dilatata sunt, & in spiritalis ignis habitaculum preparata. Qui quidem ignis, semper ignis est, semper calcfaciens, & in dilectione Dei cor semper accendens; aliquando ignis cum flammâ, quando non solum ardet & accendit, immo lucet in opere, & quod intus agit, manifestat in re; ita quidem, quod aquæ multæ non possunt hanc charitatem extinguere: hanc enim dilectionem tribulationes nullæ, nullæ vexationum adinventiones possunt extinguere; quia quo mala multiplicantur, in Deum hinc constat ipsum excrescere, quia *flumina non obruent altum*, id est, mala malis aggregata in nullo Dei gratiæ prævalcbunt. Sequitur;

Si dederit homo omnem substantiam domus sue pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.

HÆc consummata laus ejus est: nam si totum quod temporaliter acquiritur homo dederit, ut hanc sibi charitatem acquirat, eam totam substantiam quasi nil despiciet, & nil sibi dedisse videbitur, quia charum & amabile est quod acquiritur. Sequitur;

§ Soror nostra parva, & ubera non habet. Quid faciemus sorori nostræ in die quando alloquenda est.

A Sponso sponsa commendata est, & quod ab eo de morte redempta sit, commouit, & quod hoc

CAP: VIII:

memoriale cordis habeat, edocta; edocta quoque, quod charitas vincat omnia, ipsa quidem omnia grata habet & suscipit; & jam de charitate commonita, quaestionem annectit, dicens, *Soror nostra parva, & ubera non habet*. Venit sibi in mentem, quod ait apostolus, Cum pleritudo Gentium intraverit, tunc omnis Israel salvus fiet. Hujus itaque synagogæ reminiscitur, quæ ad præsens in tenebris ambulat, Christum negat, quæ de illo dicuntur & creduntur, hæc blasphemat. Hanc itaque sanctum apostolum in novissimis convertendam, & Eliam, & Henoch ad hos convertendos à Christo reservatos præsciens, hanc propter conversionem futuram sororem nominans, ex charitate sic ait, *Soror nostra parva, & ubera non habet*: parva quidem fide, spe minima, in charitate jam nulla. Hæc ubera non habet, nulla in se doctrinæ retinacula continet; quæ propter se facta sunt, hæc negat & reticet. Hanc ergo ad fidem in novissimo venturam præsciens, à Sponsio sic quaerit, *Quid faciemus sorori nostræ, in die quando alloquenda est? Quid dicemus? Illam quomodo commonebimus? Quæ illi verba salutis dabimus?* Ad hæc interrogata sic respondet Sponsus,

---

9 Si murus est, ædificemus super eum propugnacula argentea: si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis.

EOrum enim qui convertendi sunt, quidam sunt ut murus, magnam habentes in se scientiam, literarum quoque notitiam, & ob hoc quoque muri, contra se impugnantes, duritiam; quibus ait Sponsus, ut ædificentur

centur super eos propugnacula argentea, id est, divinarum scripturarum eis dentur testimonia; & autoritatum quibus præmunimur; his donentur insignia, quibus hi jam muniti Ecclesiæ veræ sunt defensores & tutela. *Si verò ostium est, compingamus illud tabulis cedrinæ.* Ostium verò sunt hi, per quos quidam intrant, quidam verò exeunt: qui quidem minores sunt scientiâ, minùs quidem eruditi scripturis, quibus non summa proponenda sunt, & intellectu difficilia, sed tabulæ compingendæ sunt cedrinæ, id est, leves Scripturæ proponendæ; ut est ea tabula quam pinxit Dominus, dicens, *Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum* Mat. 5. 3, &c. *cælorum. Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur. Beati, qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Quæ quidem tabula cedrina est, imputribilis, scilicet, & sententias proferens incontaminatas, veras, & infringibiles. Aliæque tabulæ his similes, quæ his propositæ, ipsos in veritate suscepta adjuvare poterunt & confirmare. Sequitur.

10 *Ego murus: & ubera mea sicut turris; ex quo facta sum caram eo quasi pacem reperiens.*

A Vdito Dilecti responso, quo Sponsam monet, ut & conversæ synagogæ propugnacula proponat argentea, & ad defensionem Ecclesiæ propugnatores mittat idoneos, ipsa congratulante ait, *Ego murus*, me quoque ipsam opponam ictibus; & ubera mea, prælati, scilicet, Ecclesiarum, quos mea ob hoc ubera no-

nino, quod meo eps lacte nutrio, hi necum erunt Ecclesie firma & inexpugnabilis defensio, & necum eterna vite incontradicibilis acquisitio, eo quod red-dita jam mihi sorore mea quæ perierat, *Factu sum coram eo quasi pacem reprensus*. Tunc enim verè pax reper-ta erit, cum nullus eorum qui præsciti sunt ad vitam jam deerit, sed omnes suos Ecclesia intra se jam conti-nens, summâ prosperitate gaudebit. Sequitur;

II *Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet
populos: tradidit eam custodibus.*

CONFIRMATA jam laude cantici hujus, & confirmata plenitudine Sponse hujus, cum sibi synago-ga, quam sororem nominat, ad fidem conversa erit, & ad fidem Gentium plenitudo intraverit, de se tota jam Sponsa loquitur, dicens, *Vinea fuit pacifico*. Ego qui-dem cum plenitudine Gentium jam vocata, cum syna-gogâ jam ad fidem conversa, extiti vinea pacifico, id est, Jesu Christo Domino nostro, qui pacificavit omnia quæ in terra sunt, & quæ in celo. *In ea quæ habet po-pulos*, id est, in multitudine Gentium, quæ tota à Deo creata est, sed non tota ad vitam præordinata; *Multi enim sunt vocati, pauci verò electi*. Ego verò cum omni-um electorum, Judæorum & Gentium multitudine, vinea sui pacifico, electos sibi fructus faciens, dignos ab eo suscipi, dignos Deo Patri præsentari. Quam qui-dem vineam dicit pacificum tradidisse custodibus; nam pars Ecclesie, quæ ab Adam usque ad Christum extitit, Patriarchis, & Prophetis, & Legis sanctæ Doctoribus custodienda docupissa est. Quæ verò à Christo usque in

in fine seculi futura est, apostolis sanctis, & martyribus, atque honore pollentibus erudienda, concessa est. Sequitur,

Vir offert pro fructu ejus mille argenteos. 12. Vineam meam coram me est. Nihil tui pacifici, & duceni his qui custodiunt fructus ejus.

Hanc quidem vineam pacificus excoluit, plantavit, & fecit, & ad florem, fructumque perduxit: quae non in amaritudinem conversa est, nec labruscas fecit, sed elegantes uvas, & Deo Patri presentari dignissimas. Unde hic dicitur, *Vir offert pro fructu ejus mille argenteos. Quis iste vir est? Vinille bonus, cujus meminit David, dicens, Vir qui non abiit in consilia impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in coeterna perseverantia non sedit, sed in lege Domini voluit ac eius, & in lege ejus miserabitur dicitur deus noster.* Hic solus vir dici dignissimus, fructus suscipit Ecclesiae, offertque Deo Patri, a quo ad remunerandam Ecclesiam, mille suscipit argenteos, quos offert, ut dicitur Ecclesiae, & se bene fructificasse congaudeat. Per mille verò argenteos vitam denotat aeternam, ejusque beatitudinem infinitam, quae suos remunerabit Dominus, cum eos praesentaverit Patri, & his in coelestibus sedes collocaverit. Hanc verò beatitudinem numero millenario comprehendere designat, quae quatuor unitas est: prima, cum unius unitas prima est, secunda, denarius, tertius, septenarius, quatuor millenarius, post hunc infinitum numerus extenditur,

Psal. 1. 1, 2.

Psal. 11. 7. *

tur, habens millenarium sibi semper radicem & unitatem. Bene ergo per hunc, infinitas; & per argentum, beatitudinis excellentia demonstratur; de hac enim dictum est, *Eloquia Domini, eloquia casta: argentum igne examinatum, probatum terra purgatum septuplum. Quia quæ Dominum prædicant eloquia, castitatem in se continentia sunt, nullam in se hæresin, nullam prorsus incontinentiam admittentia, sed sunt in se velut argentum igne Sancti Spiritus examinatum, quò nihil dulcius tinnit eloquio, nihil animæ plus sapidum, quo nil à terra probatius, quo nil igne septiformis spiritus purgatius invenitur: de qua responsum hoc Patris accipit, *Vinea mea coram me est*, id est, Omnis hæc electorum multitudo mihi complacet, in omni cogitatu & opere mecum est, quam tu mihi per pacificos mille significas, & per ducentos, qui custodiunt fructus ejus. Hi namque perfecti illi sunt, qui ab Adam usque ad Christum universitatem hanc verbis erudierunt, exemplis custodierunt, & meritis ornaverunt. Centum verò qui supersunt, sunt ii qui à Christo usque in finem sæculi electæ illi multitudini præfuerunt: hi Deo Patri præsentantur, & in æterna beatitudine, cum his quibus præfuerant coronantur. Sequitur;*

---

13. *Quæ habitas in hortis, amici auscultant: fac me audire vocem tuam.*

HÆc Sponsi est ultima commonitio, qua Sponsam de laude sua commonet, dicens, *Quæ habitas in hortis, fac me audire vocem tuam.* Hæc quidem jam in hortis judææ primatum obtinens, ipsam jam fide conversam

versam retinens, hanc præceptis vitæ erudiens, gentilitatis quoque multitudinem plenè possidens, in hortis virtutum plenè residens, virtutes omnes quæ Domino suavè redolent in se continens, bene in hortis Ecclesiarum habitare dicitur, & ut ab ea laus Domino profertur, monitis coelestibus exposcitur, cum dicitur, *Quæ habitas in hortis Ecclesiarum, fac me audire vocem tuam, ut à cunctis Ecclesiis laus mea resonet, & ab omni laus mea cum gratiarum actione resurget. Amici enim auscultant*; Angeli namque, & omnes cum his virtutes Angelicæ, Christo cum his fidelis amicitia ab initio virtute conjunctæ, expectant & auscultant gloriam remunerationis meæ, quam jam sperant in gloria laudis tuæ. Sequitur;

14. *Fuge Dilecte mi, & assimulare capreae binnuloque cervorum super montes aromatum.*

HÆc est Ecclesiæ ultima responsio, qua respondet Sponsa Dilecto suo, dicens, *Fuge Dilecte mi.* Hanc Sponsus de laude commonet, hortatur ut laudem personet, non quòd velit, quòd nunc cantica laudis incipiat, sed expectatâ communi omnium resurrectione, cum Sponsus in nube venerit, cum ejus adventum angelus clarâ voce personuerit, dicens, *Ecce Sponsus venit*, Matth. 25. 6. *Exite obviam ei*; cum ad *resurgendum omnes tuba lu- **f. resuscitan-*
gubris insonuerit, & Judex stipatus Angelis, in sede *dum.* suæ majestatis federit, & ei, nullo excepto, mundus occurrerit, & horrendam in reprobos sententiam tulerit, & dederit electis suis omnibus sententiam quam dicturus

Nn. rus

rus est, *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.* Tunc quidem Ecclesiæ cum sanctis omnibus personabit laus & gratiarum actio, qualis audita non est à seculo, cunctique ejus laudis participes in secula benedicentur à Domino. Quod quia diligenti se Sponsæ præmonstratum est, ideo non indignando, sed moram hanc patienter sustinendo, sic respondet, *Fuge Dilecte mi,* quod est, à nostris te conspectibus ad præsens abstrahe, in hoc similis assistens capræ hinnuloque cervorum, quæ munda quidem animalia sunt, & à conspectibus hominum se in jugis montium continentia. Quos quidem montes, ubi iste cervorum hinnulus habitat, ut à cæteris montibus discernat, addit, *aromatum.* Montes enim aromatum sunt sancta angelorum agmina, virtutumque omnium coelestium habitacula, à quibus spirant omnes aromatizantes gratiæ, quas certum est Domino complacere. His Dominus de se vitæ diffundit balsamum, ut eo peruncti jam vivant in æternum: cui nimirum unctioni, Ecclesia se participem fieri desiderans, & ad hanc semper in his quæ dicta sunt suspirans, osculum, sibi dari sanctissimæ jucunditatis expectit, & jam nunc quòd illud sit acceptura post paululum cum tota sui plenitudine, certissimâ Sponsi sui promissione certificata conquiescit.

FINIS.

ALCUNI
COMPENDIUM
IN
Canticum Canticorum.

LONDINI,
¶ Ex Typographio Regiæ Majestatis.
1638.

C A P. I.

I *Osculetur me osculo oris sui.*

Ynagoga Deum incarnati desiderat,
ac venienti devotâ charitate occur-
rit. Hujus vox prima sonat in Can-
tico amoris, cui cum Prophetæ
sancti viam vivendi crebrò demon-
strarent, ejusque adventum, qui
tanquam Sponsus procedens ètha-

lamo mundū novâ benedictione ditaret, ostenderent;
vobis præconum transit, ipsius Regis ac Salvato-
ris coepit desiderare præsentiam, dicens, *Osculetur me
osculo oris sui*, quod est, Non semper ad me erudien-
dam angelos, non Prophetas destinet; veniat ipse ali-
quando qui tam diu promissus est, præsentia suæ me
luce illustret, ac velut osculum inferens, proprio allo-
quens ore me confortet, id est, me interrogantem de
via salutis erudire non spernat. Quod esse impletum
legitur in Evangelio, *Sedente Jesu in monte, accesserunt* Matth. 5. 1.
*ad eum discipuli ejus. Et aperiens os suum, docebat eos, di-
cens, Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum
caelorum. Dicit ergo, Osculetur me osculo oris sui*, id est,
Tangat me dulcedine præsentia suæ, quam sæpius à
Prophetis promissam audivi.

Quia meliora sunt ubera tua vino.

DUlcedo Evangelicæ doctrinæ austeritate legali melior est. *Vinum*, fervorem scientiæ legalis, *Lac* dicit redimenta fidei evangelicæ; unde Paulus, *Lac vobis potum dedi*, id est, escam. Meliora sunt ubera Sponsi vino, quia quoscunque rudimenta fidei ex aqua & spiritu regenerant, vitæ coelestis introitu aperto educant, quod longa Legis observatio facere non valebat, apostolo teste, qui ait, *Nihil ad perfectionem duxit Lex*. Per *Ubera* doctores intelliguntur, qui nos potant lacte scientiæ.

---

2. Fragrantia unguentis optimis.

Ideo Spiritus sanctus unguentis comparatur, quia sicut unguentum sanat vulnus, ita Spiritus sanctus fugat vitia, animas fovet & sanat. Bona erant unguenta quibus prophetæ & sacerdotes ungebantur in Legge, sed meliora quibus apostoli & successores eorum invisibiliter sunt uncti: de quibus Paulus, *Et qui nos unxit Deus, & qui signavit nos Deus*. Et Joannes, *Unctionem quam accepistis ab eo, in vobis maneat*.

Oleum effusum nomen tuum.

REdditio causæ est: non enim mirum est si membra illius unguentis redoleant, cum ipse ab unguento nomen acceperit, à chrismate Christus, id est, ab unctione

atione unctus (quod nomen cum gratia Spiritus Sancti in baptisate funditur in cunctos fideles) unde Petrus, *Quomodo unxit eum Deus Spiritu Sancto & virtute.* Act. 10. 38. Et in Psalmis, *Unxit te Deus oleo gaudii præ consortibus tuis.* Psal. 45. 7. Oleum dicit; non stillatum, sed, *effusum*: non enim dat ei Deus ad mensuram spiritum, quia ipse est plenus Spiritu Sancto. Joan. 3. 34.

Ideo adolescentulæ dilexerunt te.

Id est, electorum animæ gratiâ baptismatis renovatæ.

---

3 *Trahé me post te.*

Vox Ecclesiæ de Gentibus.

Synagoga Deum prius venire, & osculum pacis sibi offerre postulabat; nunc Ecclesia jam veuisse, jam ad coelos sciens rediisse, ut illum possit sequi desiderat: quod quia per seipsam impleri non potest, ejus ad quem venire cupit, ductum implorat. *Trahé me post te,* id est, Quia sine te nihil possumus facere, precamur nos ad te currentes tuæ protectionis dextrâ sustententes: currere enim, vel cursum consummare non possumus, nisi te duce & adjutore curramus. Vnde Paulus, *Plus illis omnibus laboravi, non tamen ego, sed gratia Christi.* Cor. 1. 15. 10.

Curremus simul in odorem unguentorum tuorum.

Id est, incremento donorum Spiritus sancti bene operando tecum, ad consortium cœlestis Jerusalem.

CAP. I.

saalem festinemus, ut te ascendentem in coelum sequamur.

Introduxit me Rex in cellaria sua.

ID est, in gaudia coelestis patriæ æterna. Cellaria Regis æterni, gaudia sunt coelestis patriæ, in quæ nunc Ecclesia introducta est per fidem, introducenda plenius per rem.

Exultabimus & letabimur in te, memores uberum tuorum super vinum.

IN te, non, in nobis, memores per omnia fidei gratiam super Legis doctrinam; quod est dicere, nequaquam nos de perceptis extollimus, sed in omni, quòd bene vivimus, de tua misericordia exultabimus, memores quantâ pietate nos recreare, qualiter austeritatem Legis, gratiâ Evangelicæ fidei dignatus es mitigare.

Recti diligunt te.

Nullus te diligit nisi rectus, & nullus est rectus nisi qui te diligit.

4 *Nigra sum, sed formosa, filia
Jerusalem.* Ecclesia ad
noviter
conversa.

Nigra sum in profluris persecutionum, sed formosa
in decore virtutum; quod est, Nigra quidem in
oculis persequentium appareo, sed ante Deum ornata
decore virtutum refulgeo.

*Sicut Tabernacula Kedar, sicut pellis
Salomonis.*

Kedar filius Ismaëlis, quod interpretatur, *tenebra*.
Dicit sancta Ecclesia se nigram ut Kedar, quia af-
fectionibus infidelium ita est obscurata, quasi totius
mundi fieret inimica. Salomon & nomine & vita pa-
cificus erat, qui sibi tentoria de mortuorum animali-
um pellibus faciebat; ita Dominus Ecclesiam de illis
animalibus sibi creat, quæ desideria carnis in se morti-
ficant; ergo est Ecclesia similis pellis Salomonis.

5 *Nolite me considerare quòd fusca
sum, quia decoloravit me sol.*

ID est, Nolite mirari si hominibus despecta sum,
quia æstus nimis persecutionis, vel amor Christi
me decoloravit.

Fili matris meae pugnaverunt contra me: posuerunt me custodem in vineis; vineam meam non custodivi.

A Cerbitas persecutionis filiorum synagogae me fecit vineam Hierosolymis non custodire, sed multarum vinearum, id est, Ecclesiarum per orbem custodem. Mater primitivae Ecclesiae Synagoga est, cui per prophetam dicitur, *Zion tu vocaberis civitas, & mater civitatum.*

6 Indica mihi quem diligit anima mea ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.

Indica mihi pastorem meum quem tota anima diligo, & in quibus pascua & requiem habeat; ne aestu tentationum turbata, post *sodalium*, id est, haereticorum conventicula eum quaerere incipiam.

7 Signoras te, o pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregum.

Signoras te sub huiusmodi tentationis conditione mihi esse sponsatam, egredere a meo consortio, & varios errantium actus sequere.

Et

*Et pascere hædos tuos juxta tabernacula
pastorum.*

ID est, perditos nutri auditores, qui sequuti infipientium doctrinas magistrorum, à sinistris statuti sunt.

8 Equitatum meo in curribus Pharaonis assimilavi te, amica mea.

Sicut priorem populum de Ægyptio liberavi timore, sic te, Sponsa mea, de persequentium, si in me confideris, liberabo manibus.

*9 Pulchræ sunt genæ tuæ sicut tur-
turis.*

Tantâ te verecundiæ salutaris virtute decoravi, ut castitatem promissæ mihi fidei, nullâ pravorum doctorum seductione corrumpas.

Collum tuum sicut monilia.

IN collo, sancti prædicatores, qui quod verbo docent operibus ostendunt, designantur: *in monilibus*, operis eorum perfectio exprimitur.

10 *Myrranulas aureas faciamus tibi,
vermiculatas argento.*

IN *Myrranulis*, Scriptura sacra ostenditur, quae auro
spirituum sensuum fulget insensibilis, & argento coe-
lestis eloquii nitet.

Vox Ec-
clesiae.

11 *Dum esset Rex in accubitu suo, nar-
dus mea dedit odorem suum.*

REge Christo in beatitudine caelestis secreti quie-
scente, sanctorum virtus in ecclesia magis no-
bis gratiam suavitatis administrat.

12 *Fasciculus myrrhae Dilectus meus
mibi, inter ubera mea commorabitur.*

MORS Dilecti mei quam pro mea salute subit, sem-
per in mea memoria commorabitur.

13 *Botrus cypri Dilectus meus mihi.*

QUID fuit fasciculus myrrhae in amaritudine passio-
nis, ipse est botrus cypri in dulcedine resurrectio-
nis. Myrrha tristificat, vinum laetificat, propter cha-
rismata.

risinata divina, quæ post resurrectionem largitus est in
baptismo sui participibus.

In vineis Engaddi.

Engaddi, fons herdi, baptismum significat.

14 *Ecce tu pulchra es, amica mea,* Vox Chri-
ecce tu pulchra es. sti.

Pulchra es, operibus mundis, quibus sobriè in hoc se-
culo conversaris, pulchra in simplicitate cordis, quia
pro sola æternitatis intentione bonis actibus insistis.

Oculi tui columbarum.

Oculi cordis tui mundi ac simplices, & ab omni
duplicitate fallendi immunes. Vel, sensus tui spi-
rituali sunt intellectu præditi.

15 *Ecce tu pulcher es, Dilecte mihi,* Vox Ec-
decorus. clesie.

Avdians sancta Ecclesia geminam sibi à Domino
pulchritudinem, operis, videlicet, & intentionis,
cum simplicitate puri cordis esse attributam, devotâ
voce respondet, Ego quidem quicquid pulchritudinis,
O o'3 gratiæ,

gratiæ, simplicitatis spei, habeo, te largiente percepisti: tu autem veraciter & sine comparatione pulcher es, & decorus, divinæ perpetuitate naturæ, & assumptæ humanitatis mirabili dignitate.

Lectulus noster floridus.

Requiescit Sponsa cum Sponso in lectulo, cum tempore pacis florido, pax sanctæ Ecclesiæ & virtutibus sanctis florescit, & spiritali prole multiplicatur.

16 *Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina.*

Tigna & laquearia, doctores sanctæ Ecclesiæ, propter munimen & decorem, cedrina, & cypressina propter eximias eorum virtutes, & odorem bonæ vitæ, signant; quorum verbo & exemplo Ecclesia sustentatur, ne hæreticâ pravitate discutiatur. Odor cedri serpentes fugat, quod convenit illis qui in virtute verbi cœlestis, venenata hæreticorum dogmata solent extirpare. Cypressus quæ suæ venustatem comæ nullo ventorum impulsu deponit, constantiam eorum exprimit, qui sanctam Ecclesiam altioribus virtutum ornamentis, ut laquearia, decorant.

CAP. II.

I. *Ego flos campi, & lilium convallium.* Vox Christi.

I Go decus mundi, & lilium convallium.

2. *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.*

TV requiem quæris, & laudes lætuli; recordare quòd candidior tribulationum aculeis efficiaris, & major est fructus * prædicationis, quàm quietis.

* f. persecutio-
nis.

3. *Sicut malus inter ligna sylvarum, sic Dilectus meus inter filias.* Vox Ecclesie.

Sicut malus, visu, odore, & gustu antecedit ligna sylvestria: sic Christus antecellit omnes sanctos, qui filii Dei dicuntur ex gratiâ, ille solus naturâ.

Sub umbra illius quem desideraveram, sedi.

Eodem protegente quem semper adesse quæsi, quiesco, & secunda permaneo.

Et fructus ejus dulcis gutturi meo.

Quia gratia sua coelesti dulcedinem reficit.

4 Introduxit me rex in cellam vinariam.

Cella vinaria Ecclesia debet intelligi, in cujus unitate solummodo Spiritus Sanctus dari solet & accipi; cujus gratia hoc loco vini nomine designatur.

Ordinavit in me charitatem.

In qua cella ordinata charitas est, ut quisque Deum toto corde plusquam seipsum, proximum tanquam seipsum diligat.

5 Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo.

Consolamini me exemplis seu incipientium, seu terminantium, viam salutis mihi ostendite, dum adhuc in hujus peregrinationis tædio amore supernæ visionis languesco.

6 Levis

6 Læva ejus sub capite meo, & dextra illius amplexabitur me.

IN *læva* Christi temporalia ejus dona, in *dextra* perpetuæ vitæ beatitudo signatur, quia hinc per spem mentem roborat, & illic per remunerationem glorificat.

7 Adjuro vos, filiæ Jerusalem, per Vox Sponsi
capreas cervosq; camporum, ne suscitatis,
neque evigilare faciatis Dilectam, quoad-
usque ipsa velit.

Contestor pacificas fidelium animas per suas quamque virtutes (quæ per munda & ruminantia animalia signatæ sunt) ne pia fratrum studia aliqua importunitate impediunt: sed sic quisque de proximorum profectu, quasi de suo gaudeat. Per *capreas & cervos*, virtutum opera signantur, quæ quantum munditiâ præminent, tantum violentas antiqui hostis insidias contemnere, immo disperdere consueverunt. Caprea montem ascendit, acumen visus habet, meliora pascua eligit.

8 Vox Dilecti mei.

Vox Spon-
sæ.

Subauditur, Hæc est quam audiui, adjuvantem filias Jerusalem, ne me in ejus amplexu quiescentem suscitarent.

P p

Ecce

*Ecce iste venit sapiens in montibus,
transiliens colles.*

TALES enim factus fecit Dilectus meus: de caelo venit in utrum, de auro in praesepe, de praesepe in crucem, de cruce in sepulchrum, de sepulchro rediit in caelum. Ipse est qui elevatus est super omnes *montes* & *colles*, id est, Sanctorum altitudines.

*9. Similis Dilectus meus caprea bionu-
laque. cervorum.*

IN assumptione carnis & humilitate, *caprea*, ut virtute virtutum & innocentia, hinnulo *cervorum* Christus comparatur, id est, Patriarchas.

En ipse stat post parietem nostrum respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.

IN datus pariete nostrae mortalitatis latuit, sed prospiciens ad nos per cancellos & fenestras dum miracula fecit, vel ex miraculis appareret qui * ex passionibus latuit.

10. Et Dilectus meus loquitur mihi.

AD praedicandum me hortatur, dicens.

Surge,

Surge, propera, amica mea, formosa Vox Christi.
mea, & veni.

SVirge de strato quietis, in quo tuimet solius curam
 agere quæris. Propera & veni ad implendam etiam
 proximis curam salutis per studium sedulæ prædica-
 tionis.

II *Fam enim hyems transit, imber
 abiit & recessit.*

IAm frigus infidelitatis, & imber iniquitatis recesserunt,
 quæ totum orbem usque ad tempus Dominicæ
 incarnationis tegebant.

12. *Flores apparuerunt in terra.*

ID est, Initia fidei & justitiæ floruerunt in mundo,
 crescente Ecclesiâ.

Tempus putationis advenit.

ID est, Amputatis inutilibus vanæ religionis fermen-
 tis, futuro fidei fructui præparantur corda homi-
 num.

C A P. II.

Vox surturis audita est in terra nostra.

D est, Christi salvatoris nostri, dicentis, *Pœnitentiam agite : appropinquavit enim regnum cœlorum.*

---

13 *Ficus protulit grossos suos.*

✓ Eteris legis præcepta ceciderunt.

Vineæ florentes odorem dederunt.

D est, Evangelicus populus, seu vites florentes, sanctæ conversationis odorem longè latè que dederunt.

Surge amica mea, speciosa mea, & veni.

⤿ Sponsa & amica mea, cui tanta obtuli bona, surge & veni, & accinge te ad certamen, unde æteram quietem accipias.

---

14 *Columba mea.*

⤿ Er infusionem Spiritus Sancti.

In foraminibus petræ, in cavernis marie.

D est, vulneribus que pro salute Sponsæ Sponsus accedit; & cavernâ maceriz. id est. custodia virtut-

tum coelestium. In foraminibus petrae columba sedens nidificat, cum in passione Dominica spem suae salutis ponit Ecclesia, cum in sacramento mortis ejus, ab insidiis hostis antiqui, quasi à raptu accipitris, sese tutari confidit, & in eodem spiritualium filiorum, id est, virtutum sobolem creare satagit. Vnde Jeremias in persona Moab haereticos ad unitatem invitans, ait, *Relin-
quite civitates, & habitate in petra, habitatores Moab; estote quasi columba nidificans in summo ore foraminis.* Maceria valet ad munitionem vineae, & de lapidibus hęc exponitur: unde Isaias, *Vinea facta est dilecto in cornu, in loco uberi, & maceria circumdedit.* quae maceria custodiam significat, quia Dominus circumdat Ecclesiam, ne immundorum spirituum incursum vastari possit.

Ostende mihi faciem tuam.

QUAE in abdito secretae quietis quasi columba delitescere cupis, precor in publicas actiones procede, & ex operibus ostende faciem tuam.

Sonet vox tua in auribus meis.

VOX, videlicet, laudis & praedicationis.

Vox enim tua dulcis, & facies tua decora.

FILIUS namque vox Domino dulcis est cui dulce est verba Domini proximis enunciare, vel ipsi Domino laudes.

laudes resonare; & illa fides decora est, que operibus ornata, adversa pati non metuit.

Vox ad-
versus hæ-
reticos.

15 *Capite nobis vulpes parvulas que demoliuntur vineas.*

ID est, Vincite hæreticos & schismaticos, parvulos fide, & dolosos verbo, qui dente pravæ doctrinæ rudēs fidelium mentes lacerare solent.

Nam vinea nostra floruit.

ID est, latè electorum plebes germinant.

Vox Ec-
clesiæ.

16 *Dilectus meus mihi.*

ID est, Solus mihi Dilectus, & solus mihi adiutor est,

Et ego illi.

Sola sum dilecta, quia nulla alia rectè diligit Christum, nisi unica Ecclesia, & nulla alia ab eo diligitur.

Qui pascit inter lilia.

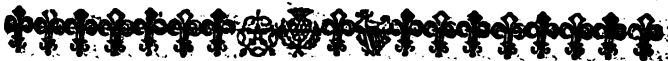
ID est, munditiâ fidei, & candore virtutum.

17 *Donec adspiret dies, & inclinentur umbrae.*

Donec venturi seculi lux oriatur aeterna, & umbrae, id est, errores praesentis vitae transeant.

Revertere, similitudo est, Dilecte mi, caprea aut binnulo cervorum super montes Bethel.

Obfecro, Dilecte mi, ut saepius dulcedine tua visitationis revertaris ad me, quia cum carne quam de patriarcharum origine sumpisti, super altitudinem omnem coelestium montium ascendisti, ut laborem peregrinationis meae speculatione aeternae patriae releves.

CAP. III.

1 *In lectulo meo per noctes quaesivi quem diligit anima mea; quaesivi, & non inveni illum.*

Vox electa de Gentibus Ecclesiae.

In Amdudum, inquit, multo studio quaesivi Dominum; sed quae adhuc illecebris carnis meae subdita fui, & tenebris profundae ignorantiae obcaecata, non inveni lumen veritatis, id est, Dominum.

2. *Surgam,*

---

2 *Surgam, & circuibō civitatem; per vicos & plateas quæram quem diligit anima mea: quæsvi illum, & non inveni.*

Proposui in animo meo de lectulo carnalium voluptatum surgere, terras ac maria circuire, & Philosophorum adire magisteria, sed nec sic inveni illum.

---

3 *Invenierunt me custodes qui custodiunt civitatem. Num quem dilexit anima mea vidistis?*

Vigiles sunt qui custodiunt Ecclesiam, Apostoli & Doctores qui gentilitatem veritatis indagine sollicitam invenerunt.

---

4 *Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea.*

Dum me illorum magisterio tradidi, mox lumen veritatis quod diu quæsieram, inveni.

Tenni

Tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meae, & in cubiculum genitricis meae.

TEnui illum firmâ fide, & tenebo, donec in fine seculi per officium prædicationis introducam illum in domum & cubile synagogæ quæ me genuit in Domino, & fiet unum ovile & unus pastor.

5 *Adjuro vos, filia Jerusaleme, per car-
preas cervosque camporum, ne suscitatis,
neque evigilare faciatis Dilectam, donec
ipsa velit.* Vox Christi.

IN superioribus Sponsam non invenimus ad quietem somno pervenisse, sed potius de lectulo exsilientem labore maximo ad inventionem Dilecti sui properasse, & quomodo idem Dilectus, ne eam exagitent, adjurat filias Jerusaleme. Sed fortè anima illa felici sopita sopore, quæ in divino amore novit quiescere, claudit oculum in exterioribus cordis, & aperit in interioribus. Meritò ergo adjurantur filia Jerusaleme, ne suscitent Dilectam, id est, ne mentem Deo devotam ab intentione desiderii coelestis importunâ irruptione præpediant. Repetitur hic locus in cantico amoris, ut non minorem se Dominus curam Ecclesiæ de Gentibus gerere designet, quàm Ecclesiæ collectæ de Judæis.

dæis. Quòd enim adjurat filias ne suscitent Dilectam, ita potest accipi, quòd præcipiat eis qui de Judæis in fidem præcesserunt, ne inquietent eos, neque quieti eorum contradicant, qui de gentilitatis errore ad fidem pervenerunt.

6 Quæ est ista quæ ascendit per desertum?

Miratur synagoga quomodo Gentium populus nullo circumcisionis ministerio emundatus, nullâ Prophetarum admonitione eruditus, subito ab infimis voluptatibus per desertum gentilitatis & idololatriæ, ad alta virtutum culmina, & Sponsi amplexus ascendisset: cujus fides eo majoris est miraculi, quo hanc supernè susceptam invincibiliter servat, testante Joanne, qui ait, *Scio ubi habitas, ubi sedes est Satanae, & tenes nomen meum, & non negasti fidem meam.* Per desertum etiam signari potest ea conversatio quæ à mundi illecebris separata, Dei tantum legi scrutandæ, & coelestium præceptorum observationi dedita est.

Apoc. 2. 13.

Sicut virgula fumi ex aromatibus.

Igne amoris accensa, omni nisu virtutum ad cœlestia tendit. Fumus eodem tempore partim solet oriri, partim ad sublimia ductus disparere: sic & Ecclesia in membris quibusdam suis per gratiam Sancti Spiritûs nova nascitur, in quibusdam ut in antè natis ad cœlestia colligitur. Non fumo, sed virgulæ fumi assimilatur, ut unitas fidei Ecclesiæ significetur.

Myrrha

---

*Myrrba, & thuris, & universi
pulveris pigmentarii.*

EX mortificatione carnalium voluptatum, & puritate orationum, & omnium virtutum odore.

---

*7 En lædulum Salomonis sexaginta
fortes ambiunt ex fortissimis Israel.*

LÆdulus Salomonis est conversatio quæta sanctorum. Sexaginta fortes sunt sancti prædicatores, & fortissimi bellatores, qui mundo corde digni sunt Deum videre.

---

*8 Omnes tenentes gladios, & ad bella
doctissimi.*

Tenent enim gladium Spiritus, quod est verbum Dei, qui quod ore docent, opere complent.

---

*Uniuscujusque ensis super femur suum
propter timores nocturnos.*

Nocturni timores sunt insidiæ tentationis occultæ: *Ensis* autem est custodia vigilans, carnis concupiscentias premens, ne verbum prædicationis immunditia vitæ maculet.

9 *Ferculum fecit sibi Salomon rex de lignis Libani.*

Ferculum Salomonis, est sancta Ecclesia, quæ credentes ad æternæ beatitudinis epulas leuat, quæ de fortibus animo, quasi lignis imputribilibus constructa est.

10 *Columnas ejus fecit argenteas.*

Columnæ argenteæ sunt Doctores, eloquii luce fulgentes.

Reclinatorium aureum.

Reclinatorium aureum est spes perpetuæ quietis fidelibus promissæ.

Ascensu purpureum.

Ascensu purpureo quid aliud est, nisi martyrum sanguis, & passio Redemptoris nostri? quia non ascenditur ad epulas vitæ, nisi per mysterium passionis Christi.

Media charitate constravit propter filias Ierusalem.

Omnis enim qui charitatem habet Dei & proximi, ad hanc requiem, ad has epulas lætus perveniet. Hæc omnia ornamenta Ecclesiæ præstitit Christus, ob
nimiam.

nimiam charitatem qua dilexit nos, & tradidit seipsum pro nobis.

II *Egredimini & videte, filia Sion, Regem Salomonem.* Vox Ecclesie de Christo.

Egredimini mente & actu de turbulenta mundi conversatione, ut regem pacis valeatis videre.

In diademate quo coronavit eum mater sua.

Videte Dominum Christum in humanitate quam de virgine matre susceptam in maiestatis paternae dextra collocavit.

In die dispensationis illius.

IN tempore incarnationis illius, quo ad copulandam sibi Ecclesiam Sponsam, ex virginali utero procreavit.

Et in die letitiae cordis ejus.

ID est, redemptionis humani generis, quae fuit dies letitiae Christo.

I Quàm pulchra es, amica mea, quàm pulchra es?

Pulchram dicit Ecclesiam, & pulchram repetit, quia hanc & actione & prædicatione vidit esse laudabilem, actione videlicet, quia *sicut fumi virgula ex aromatis* ascendit; & prædicatione, quia ad suum consortium etiam proximas venire satagit, dicens, *Egredimini & videte.*

Oculi tui columbarum.

Sensus tui spiritualium rerum contemplatione sunt excellentes ac ^{*}verecundi, quibus mea dona quæ nuper exposuisti, meum diadema quod nuper prædicasti, videre & cognoscere mernisti.

Absque eo quod intrinsecus latet.

Magna est quippe gloria aperti operis, sed longè incomparabilior merces æternæ retributionis, quæ dum in terris peregrinamur, videri non potest.

Capilli

Capilli tui sicut greges caprarum.

Possunt in capillis populi fideles accipi, qui maximum decus suam numerositate præbent Ecclesiæ.

Quæ ascenderunt de monte Galaad.

Galaad, *Aceruus testimonii*, interpretatur, qui bene convenit adunatæ multitudini Sanctorum.

2 Dentes tui sicut greges tonfarum.

In capillis fragiliores, in dentibus uerò perfectiores, quique & ad regendam Ecclesiam apti designantur.

Quæ ascenderunt de lavacro.

Id est, fonte sacri Baptismatis, qui & tonsi & loti sunt, hoc est, nudati renunciando seculo, & vitæ lavacro mundati.

Omnes gemellis fœtibus.

Id est, geminâ charitate fœcundi.

Es

Et sterilis non est inter eas.

Non est qui foetus boni operis non agat.

---

3 *Sicut vitra coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce.*

Vitram coccineam doctrina veritatis intelligitur. Labia Sponsæ cocco assimilantur, quia Domini sanguinis (quo redempta est) pretium prædicare non cessat Ecclesia; vel quia prædicatio sanctæ charitatis ardore flammescit.

Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ absque eo quod intrinsecus latet.

In genis verecundia, in malo punice passio Christi exprimitur: habet ergo ruborem in genis Sponsa mali punici, cum sacramentum Dominicæ passionis verbis fatetur, & factis probat.

---

4 *Sicut turris David collum tuum.*

Turris David Ecclesia est, collum prædicatores, quorum fide & constantiâ in eadem civitate firma est, & undique inexpugnabilis.

Quæ

Quae edificata est cum propugnaculis.

Propugnacula autem ejusdem civitatis, Scripturarum Sanctarum munimina sunt, vel Patrum præcedentium exempla.

Mille clypei pendent ex ea.

Quia quot in divinis libris præcepta sunt, tot sunt nostri pectoris munimina, quibus contra omnes infidias defendimur.

Omnis armatura fortium.

Omnis instructio est vel operationis, vel doctrinae coelestis, per quam non solum evadimus, sed & superamus.

---

5 Duo ubera tua sunt duo hinnuli caprae, gemelli qui pascuntur in liliis. 6 Donec adspiret dies, & inclinentur umbrae.

Duo ubera duo sunt populi ex circumcissione venientes & gentilitate, qui per humilitatem quidem parvos se intelligunt & peccatores, sed charitate currentes omnia obstacula mundi transcunt. *Qui pascuntur*

in liliis, hoc est, candidissimis sanctorum patrum exemplis, donec presentis mortalitatis umbras æterno die adspirante transeamus.

Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.

IN *myrrha* mortificatio carnis, in *thure* devotio orationis exprimitur; quasi diceret Sponsus, frequento eos, & piâ propitiis illustratione glorificabo, quos in passionis sive orationis virtute sublimes esse suspicio.

7 *Tota pulchra es, amica mea, macula non est in te.*

IN omnibus, scilicet, Deum timentibus, pusillis & magnis.

8 *Veni de Libano, Sponsa mea, veni de Libano, veni.*

Libanus, *candor*, interpretatur, id est, Anima bonis actibus candidata, quam tertio hortatur Sponsus ut veniat: primo, viventem in carne per bona opera; secundo, absolutâ carne, ad percipiendam vitam beatam; tertio, recepto corpore, ad fruenda post resurrectionem gaudia perfecta.

Carenaberis

Coronaberis de capite Aman, de vertice & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.

L *Eones* propter superbiam, *pardi* propter crudelitatem, maligni sunt spiritus. *Montium* verò nomine, superba infidelium corda, ubi immundi spiritus sedem habent, designantur. Dum sancti prædicatores tales ad viam salutis convertunt, coronantur *de capite & vertice montium*, id est, principibus iniquorum, quia de labore certaminis crescit corona gloriæ.

9 Vulnerasti cor meum, soror mea, Sponsa mea, vulnerasti cor meum.

IN vulneratione cordis magnitudo amoris Christi in Ecclesiam intelligitur.

In uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui.

IN unitate sancta Doctorum, id est, oculorum, & in unitate pia subjectæ plebis, id est, crinium.

*IO Quàm pulchræ sunt mammae tuæ,
soror mea Sponsa!*

ITem mammae nomine sancti Doctores, propter consolationem infirmorum, & parvulorum sustentationem quæ lacte fit, exprimuntur.

Pulchriora ubera tua vino.

Suavitas gratiæ pulchrior est austeritate Legis.

*Et odor unguentorum tuorum super
omnia aromata.*

Fama suavissima diffusa per orbem totum fidei, latior est quàm veteris legis, & Patrum, quæ in sola Judæa coangustatur.

II. Favus distillans labia tua, Sponsa!

Favus mel in cera est : mel autem in cera, spiritualis est divinorum eloquiorum sensus in litera. Mel *stil-*
ans, quia multiplices sensus penè singulæ sententiæ habent. *Labia Sponsæ*, sunt Doctores, qui multifarios sensus sacris literis inesse pandunt.

Mel.

Mel & lac sub lingua tua.

IN *lacte* cruditio parvulorum, in *melle* fortior doctrina perfectorum signatur. *Sub lingua*, id est, in meditatione cordis.

Et odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris.

Vestimenta Ecclesie, opera sunt ejus, quæ odori thuris comparantur, quia cuncta quæ sancta pro Domino agit Ecclesia, orationum per ea vicem reddunt.

---

12. *Hortus conclusus soror mea, Spensa, hortus conclusus fons signatus.*

Hortus *conclusus* Ecclesia est, quia multifaria spiritualium operum germina gignit: *Fons* est, quia doctrinam salutari redundat; *conclusus*, quia Domini protectione munita persistit; *signatus*, sermone fidei.

---

13. *Emissiones tue paradisi matorum punicorum cum pomorum fructibus.*

Per irrigationem sacri Baptismatis sancta Ecclesia paradisi ex se emittit *matorum punicorum*, id est, sanctorum.

C A P. IV.

sanctorum martyrum ; *Cum pomorum fructibus*, id est, sanctarum virtutum fructu.

---

14 *Cypri cum nardo, nardus & crocus.*

C*ypri* arbor aromatica est, significans cœlestis gratiæ benedictionem : *Nardus*, Dominicæ passionis typum ; *crocus*, charitatis fervorem exprimit. Coniungitur cyprius nardo, cum divina gratia confortat nos pro Christo pati. Item nardus croco coniungitur, cum charitate Christi mortem libenter suscipimus.

Fistula & cinamomum.

F*istula*, quæ & cassia, arbor aromatica, sed modica, & ideo humiles spiritu designat. Item *cinamomum*, qui seipsum despiciunt, signat, quæ & ipsa est brevis arbor, sed odorifera & dulcis ; sed humilitas magnam habet laudem & dulcedinem apud Deum.

Cum universis lignis Libani.

Sicut fistula & cinamomum, humiles sanctorum cogitationes ; sic & *ligna Libani*, sublimes eorum actiones demonstrant.

Myrrha & aloë, cum omnibus primis unguentis.

Arborea sunt aromatica, quæ continentiam carnis exprimunt, *cum omnibus primis unguentis*, id est, charismatibus

charismatibus virtutum excellentioribus. Et pulchra est conjunctio harum arborum cum unguentis, quia dum carnem à lascivia refrænamus, consequens est ut majora Spiritus dona percipiamus.

15 *Fons horrorum, puteus aquarum viventium quæ fluunt impetu.*

Vtrumque Ecclesia est, & *fons horrorum*, quia spirituales gignit fructus; & *puteus aquarum viventium*, propter occulta mysteria quæ Sanctis per revelationem Sancti Spiritus solis panduntur. *Aquarum viventium*, propter eloquia divina quæ de invisibilibus divinæ gratiæ thesauris procedunt.

De Libano

DE ipsa Ecclesia dicit, quæ & candida est per munditiam fidei, & alta per virtutum gloriam.

16 *Surge Aquilo, & veni Auster, Vox Sponsæ perfla hortum meum.*

IN *Aquilone*, adversa mundi; in *Austro*, blandimenta designantur; quia geminâ expugnatione probatur Ecclesia. *Surge*, permitrentis vox, non imperantis est.

Et fluant aromata illius.

[Dest, Virtutum constantia miros odores dispergat,

veniat.

Veniat Dilectus meus in hortum suum.

Veniat Dominus in Ecclesiam suam, ac eam ipse conservet ubique immaculatam, & fidei fruge fecundet.

Et comedat fructum pomorum suorum.

ET libenter inspiciat, gratanterque accipiat opera Sanctorum suorum.

Chri- *1 Veni in hortum meum soror mea, Sponsa!*

Veni, inquit, sæpissime in Ecclesiam meam: & venio ut corrigam, adjuvem, confirmem.

Messui myrrham meam cum aromatibus meis.

Per *myrrham*, passio vel mortificatio; per *aromata*, omnes virtutes exprimuntur. Messit *myrrham cum aromatibus*, quando martyres cum cæteris electis ad maturitatem præmiorum perducit.

Comedi

*Comedi favum cum melle meo, bibi
vinum meum cum lacte meo.*

IN favo & vino, prædicatores, in melle & lacte, auditores intelliguntur; & utrosque internus iudex approbat & remunerat.

Comedite amici, bibite, & inebriamini charissimi.

A *Mici*, faciendo quæ præcipio; *charissimi*, me integrâ charitate amplectendo. Obsecro ita factis sanctorum, quasi epulis præcipuis, præcordia vestra replete.

2 *Ego dormio.*

Vox Ecclesiz.

D Onante gratiâ Dei in pace præsentis * vitæ cum * al. Ecclesiz
colo.

Et cor meum vigilat.

Quo tranquillius ab incurfibus externis vaco, eo altius internis visibus video quam bonus est Deus.

Vox Dilecti mei pulsantis.

Pulsat ostium cordis, cum Dominus nos ad profectum virtutum excitat.

sf

Aperi

Aperi miki soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea.

Id est, Pande cor mihi. *Soror mea*, quia cohæres mea: *Amica mea*, quia arcanorum meorum conscia. *Columba mea*, quia spiritûs mei dono illustrata: *Immaculata mea*, quia sola aspectu meo digna.

Quia caput meum plenum est rore, & cincinnati mei guttis noctium.

Caput Christi, Deus, *cincinnati* sunt fidelium collectiones. In *rore & guttis noctium*, frigens charitas in multis ostenditur, quam in Deum & proximum habere debuerunt; ideo necessario excitat Dominus fideles quosque ad prædicationis * studium Cui, provocata ad laborem docendi respondit Ecclesia.

3 *Exspoliavi me tunicâ, quomodo induar illâ?*

A Csi aperte dicat, Deserui negotia secularia tui causa; quomodo repetam illa?

Lavi

Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?

IAm secreta compunctionis fletibus abtui cogitatione terrenas: quomodo * mundi sordibus iterum polluar? quia prædicationis officium sine * occupatione seculari vix esse potest.

* al. immundis

* al. præoccupatione

4 Dilectus meus misit manum suam per foramen.

MAnum quippe suam Dilectus per foramen misit, cum nos Dominus occultâ invisibiliter compunctione ad opus virtutum accendit, nobisque in memoriam revocat, quomodo & quanta de sinu Patris descendens pro nobis esset passus.

Et venter meus intremuit ad tactum ejus.

HÆc recolens intimâ conscientia Sponsa, tota expavescit, pigritiam quietis accusans, ad laborem prædicationis festinans.

Sf 2,

5. Surrexi

---

3. *Surrexi ut aperirem Dilecto meo.*

ID est, verbum Domini prædicare.

---

*Manus meæ distillerunt myrrham;
digiti mei pleni myrrhâ.*

IN manibus opera, in *digitis* discretio designatur, in *myrrhâ*, continentia & passionēs; quæ tunc probatissima est, cum solummodo pro charitate Dei & proximi, vel continentia, vel passionēs sunt.

---

6. *Pessulam ostii mei aperui Dilecto meo.*

Pessulum Sponso aperit, qui templum sui pectoris divinâ inspiratione adveniente pandit, id est, visitatione & inhabitatione dignum fecerit.

At ille inclinaverat, atque transferat.

Quia nulli in hac vita plena visio Dei, sicut in futura conceditur, ideo *transferre* dicitur Dilectus, id est, in futurum se videndum & perfruendum plenius ostendit.

Anima

Anima mea liquefacta est ut loquutus est.

Quare si in me vocem atque viciniam Dilecti mei accepi, tanto sublimius quicquid in me erat frigidum, charitate incaluit, & liquefactum est.

Quæsiui, & non inveni illum; vocavi, & non respondit mihi.

Quia donum compunctionis & dulcedinis intime, non in arbitrio est volentis, sed in miseratione dantis. Ideo non semper habent illud æqualiter, quia non ita se offert Deus in exilio laborantibus, quomodo in patria regnantibus.

*7 Indenerunt me custodes qui circue-
runt civitatem, percusserunt me, & vul-
neraverunt me, tulerunt palliam meam
mibi custodes murorum.*

Custodes civitatis, id est, Ecclesiæ sancti Doctores, qui sedulâ prædicatione circumeunt corda singulorum, & spiculis amoris coelestis vulnerant, & ut magis ardeant inflammescunt, & veritatis conversationis tegmen eis subtrahunt.

8. Adjura.

8 *Adjuro vos, filia Jerusalem, si inveneritis Dilectum meum, ut nunciatis*
et quod videris mihi.

Merito languet Sponsa, cum gladio verbi Dei percussa terrenū exuit amictum, & filias Jerusalem, id est, Deo dignas adjurat animas, ut sui amoris magnitudinem ad Deum referant, & pro ejus videnda gloria supernum sibi poscant auxilium.

9 *Qualis est Dilectus tuus ex Dilecto, O pulcherrima mulierum! qualis est Dilectus tuus ex Dilecto, quia sic adjurasti nos?*

Obscuro te, quia sic adjurasti me, ut amore quo te languescere dicis, me quoque per verbum prædicationis facias ardescere, & mihi ostendas qualis sit Dilectus tuus ex ea parte qua possit diligi, non timeri, quia *perfecta charitas foras mittit timorem.*

10 *Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus.*

Candidus, quia sine peccato; *rubicundus*, sanguine passionis; *electus ex millibus*, quia solus mediator Dei & hominum.

 II *Caput ejus aurum optimum :*

Caput Christi Deus, qui solus bonus & optimus.

Comæ ejus sicut elatæ palmarum, nigra quasi corvus :

Coma, catervæ sunt Sanctorum, quæ Deo fidei famulatu adhærent : *elatæ palme*, propter eminentiam apud Deum ; *nigra*, propter despectionem apud homines : Vel, *elatæ* ob victoriam, *nigra* ob pressuras.

II *Oculi ejus sicut columbæ super rivulos aquarum,*

Sancti Doctores sunt per quos Ecclesia videt quæ recta sunt, qui bene *columbæ* propter innocentiam & simplicitatem, & *rivulis aquarum* propter charismata divina comparantur.

Quæ lacte sunt lotæ, & resident juxta fluentia plenissima.

Lacte lotas dicit, id est, gratiâ dulcissimâ mundatas : & *resident juxta fluentia plenissima*, id est, omnium donorum.

donorum spiritualium abundantiam. Potest in *rivulis* veteris legis eruditio, & in *fluentis plenissimis* perfectio Evangelicæ doctrinæ designari, quia sancti prædicatores de thesauris suis proferunt vetera & nova.

Matth. 13. 52.

13 *Genæ illius sicut areolæ aromatum*

IN genis Salvatoris nostri, ejus modesta pietas simul & severitas exprimitur: in *areolis aromatum*, virtutes & dulcedo & fama gloriæ ejus designantur.

Confite à pigmentariis: labia ejus lilia distillantia myrrham primam.

PROPHETIS & APOSTOLIS, hi futuræ incarnationis ejus arcana, illi facta narrantes: *labia illius*, verba sunt doctrinæ ejus; *Lilia*, quia claritatem cœlestis regni promittunt; *distillantia myrrham primam*, quia per contemptum voluptatum præsentium, ad hanc perveniendum esse prædicant.

14 *Manus illius tornatiles aureæ.*

MANUS, id est, opera, quia quæ verbis docuit, factis implevit: *Tornatiles*, quia in se omnem regulam justitiæ tenent; ut dicitur, *Oportet me omnem justitiam implere*. Sunt & *manus aureæ*, quia omnia quæ in homine gessit, divinitatis gloriâ perfecit.

Matth. 4. 15.

Plana

Plenæ hyacinthis.

Quæ ad spem nos cœlestium atque amorem excitant, quia hyacinthus aërei coloris gemma est.

Venter ejus eburneus.

Venter ergo Dilecti fragilitatem humanitatis ejus designat, *ebur* decorem castitatis, *Saphirus* sublimitatem cœlestium virtutum.

Distinctus saphiris.

Quia partim humana fragilitas esurie, tentatione, fatigue, morte; partim divina celsitudo miraculis, resurrectione, & ascensionis gloriâ intelligitur.

15 Crura illius columnæ marmoreæ.

Crum vocabulo, * itinera incarnationis Christi insinuantur, quæ columnis marmoreis propter firmitatem & rectitudinem comparantur. al. mœstra

Quæ fundatæ sunt super bases aureas.

Quia quicquid per eum, vel de eo gestum est, omnia divinæ * prævisionis consilio ante tempora scholæ disposita sunt. al. permissio- nis

T t

Species.

Species ejus ut Libani, electus ut cedri.

VT Libanus celsitudine & gratiâ arborum alios montes, sic Dominus Christus omnes Sanctos meritorum celsitudine, & gratiâ virtutum antecellit. *Electus ut cedri.* Sicut alias arbores quæ in Libano nascuntur superat dignitate suâ, ita Christus omnes qui in Ecclesia ad vitam nascuntur, suâ transcendit gloriâ.

16. Guttur illius suavissimum.

IN Guttуре interna dulcedo verborum illius memoratur, quam qui sapit, non esurit.

Et totus desiderabilis.

Quid amplius quæris? Totus desiderabilis est, quia totus Deus, & totus homo, in quem desiderant & Angeli prospicere. Deus in majestate Patris, homo in virginitate matris; in illo Creator, in hac Salvator.

Talis est Dilectus meus, & talis est amicus meus, filix Jerusalem.

Quanto devotius quisque diligit Deum, tanto familiarius habet amicum Deum; & talem necesse est intelligas eum, si vis eum habere amicum.

C. A. P.

CAP. VI.

I *Quò abiit Dilectus tuus, O pulcherrima mulierum!* Vox Synagogæ.

PRO decore enim carminis variantur personæ loquentium, sed tamen Christi Ecclesiam, quæ Sponsæ vocabulo exprimitur, designant. *Pulcherrima mulierum.* Pulchræ sunt singulæ Sanctorum Ecclesiæ, sed pulcherrima universitas totius sanctæ Ecclesiæ per totum orbem.

Quò declinavit Dilectus tuus, & quaeremus eum tecum.

QVI aliquando in terrâ corporali specie versatus est, dic quò declinavit ille, ut illum * sequamur tecum. * al. *quaeramus*

2 *Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatis.* Vox Ecclesiæ.

QVasi dixisset, Illuc ascendit, unde descendit; *In hortum,* id est, in Ecclesiam suam, ut eam fonte gratiæ suæ quasi areolam aromaticam irrigaret, ut virtutum floribus germinaret.

Ut pascatur in hortis, & lilia colligat.

Pascitur in hortis, dum piis sanctorum laboribus delectatur; & lilium colligit, dum ad perfectum meritum candorem pervenientes ad cœlestia regna perducit.

3 Ego Dilecto meo, & Dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia.

Ego Dilecto meo locum habitationis præparo in me, & ipse mihi apud se, qui semper inter sancta desideria mentium castarum pascitur. Hactenus sanctæ Ecclesiæ vox est, laudantis ac querentis Sponsum; nunc quid queritus respondeat, subinfertur:

4 Pulchra es mea, suavis & decora sicut Jerusalem.

Sancta Ecclesia suavis & decora ut Jerusalem dicitur, quia ejus vitæ desiderium visioni jam pacis intimæ assimilatur.

Terribilis ut castrorum acies ordinata.

* al. *vineta*

ID est, charitate * unita & compacta, ut nullus locus hosti per malum discordiæ aperiat. quia solummodo in unitate pacis terribiles sumus hosti.

5 *Averte*

5 *Averte oculos tuos à me, quia ipsi me avolare fecerunt.*

ID est, oculos mentis tuæ. Noli quærere in tuæ peregrinationis itinere perfectè me cognoscere, quod fieri non potest; quia quo intentius me agnoscere quæris, eo certius me incomprehensibilem esse intelliges; & non quæras in via præmium quod tibi in patria reservatur.

Capilli tui sicut grex caprarum quæ apparuerunt de Galaad. 6 Dentes tui sicut greges ovium, quæ ascenderunt de lavacro, omnes gemellis foetibus, & sterilis non est in eis.

HI versiculi priùs expositi sunt, sed repetitio firmitatis est indicium. In *capillis*, populi; in *dentibus*, Doctores; in *gemellis foetibus*, duo præcepta charitatis intelliguntur.

7 *Sicut cortex mali punici genæ tuæ, aq̄sque oculis tuis.*

Genæ, sanctæ Ecclesiæ spirituales sunt Patres, qui virtutibus sunt mirabiles, & moribus venerabiles,

in Christi cruce gloriari non erubescerent. Et hæc magna sunt valde quæ videntur in ea, sed multo majora quæ non videntur, & in futurum reservantur.

---

8 Sexaginta sunt reginæ, & octoginta concubinae, & adolescentularum non est numerus.

Reginæ sunt, quæ amore Sponsi, & cœlestis præmii intuitu, per prædicationem veritatis & fidei, & sacri Baptismatis fontem, sobolem æterno Regi generant. *Concubinae* sunt, quæ carnalibus solummodo Christum prædicando vel baptizando docent. Et ideo illæ perfectione senarii numeri per * decalogum multiplicatæ, hæc octonarii imperfectione non sinceriter decalogum servantes designantur. *Adolescentulae* sunt animæ nuper Christi gratiâ renatæ, quarum summa, propter multitudinem civium cœlestium, numerum transcendit.

---

9 Una es, columba mea, perfecta mea.

Sancta, videlicet, & universalis per totum orbem Ecclesia.

Una

Una est matri suæ, electa genitrici suæ.

ID est, coelesti Jerusalem, quæ est mater omnium nostrum, unde ad nos gratia Sancti Spiritus descendit, per quam renascimur Deo.

Viderunt eam filiae Zion, & beatissimam prædicaverunt; regina & concubina laudaverunt eam.

Quas prius dixit *adulescentulas*, nunc *filias* nominat. Regina & concubina idem sunt quæ antè; quæ omnes catholicam laudant Ecclesiam.

IO *Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens.*

Vox Synagogæ mirantis Ecclesiam.

Progreditur Ecclesia quasi aurora, quia jam veri luminis in ea Sol ortus mundo post tenebras longæ ignorantiaemonstratur.

Pulchra ut Luna, electa ut Sol.

QVia Sole iustitiæ illustrata, noctem mundi illuminat, *quia imaginem sui conditoris in omni iustitia, sanctitate, & pietate portat. * al. quæ

Terribilis.

Terribilis ut castrorum acies ordinata.

Terribilis aëris potestatibus in unitate charitatis, fidei, & spei.

Vox Christi.

II *Descendi ad hortum nucum ut viderem poma convallis.*

Hortus etenim nucum est Ecclesia præsentis seculi, ubi nostras conscientias alterutrum minime videmus, sed fractâ per tentationem testâ corporis, apparebit internæ dulcedinis gustus. Poma convallis fructus est humilitatis. Descendit sancta Ecclesia per Doctores sanctos, qui proficiunt ad fructus bonos, quive adhuc indigent doctrinæ irrigatione.

Ut inspicerem si floruisent vineæ.

Inspicere si virtutum studia floruisent.

Et germinassent mala punica.

Si qui ad exemplum Dominicæ passionis, præparati essent suum fundere sanguinem,

12 *Nescivi*

12 *Nescivi, anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab.* Vox Synagogæ.

Nescivi dona gratiæ spiritualis in te esse, Sponsa ! sed anima mea conturbavit me propter introductionem novi Testamenti, & Evangelicæ quadrigæ, qua Aminadab (qui interpretatur, *Populi mei Spontanæ*) id est, Christus, per totum vehitur mundum ; cui Ecclesia consolando mox respondet :

13 *Revertere, revertere Sunamitis, revertere, revertere ut intueamur te.* Vox Ecclesiæ ad Synagogam.

Noli turbata esse, sed revertere ad agnitionem tui redemptoris, qui tibi toties in Prophetis & Lege promissus est. Revertere puritate fidei, operum perfectione. O Sunamitis, id est, captiva jam, vinculo infidelitatis penitus abrado, revertere ad tuum redemptorem ut salveris.

CAP. VII.

I *Quid videbis in Sunamite, nisi choros castrorum ?* Vox Sponsi respondentis Ecclesiæ de Synagoga.

Novæ doles synagogam obduratam : propè est tempus quo choros bellantium adversus malignos spiritus, & laudantium Deum videbis in ea.

Vu

Quàm

Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia principis!

NVnc laudes, Ecclesiæ ab ipso Sponso proferuntur: & primò operum constantia & mortificatio voluptatum laudantur in ea, quam & filiam *principis*, id est, Christi, ob gratiam Baptismatis, & nobilitatem virtutum nominat.

Funduræ feminum tuorum sicut monilia quæ fabricata sunt per manum artificis.

DVorum concordia populorum spirituali prole fecundantium, in juncturâ feminum designatur; quæ sicut monilia fabricata sunt manu artificis, id est, ineffabili largitate conditoris nostri firmata: in *monilibus*, bona opera exprimentur.

---

2 *Umbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis.*

U*mbilicus*, id est, fragilitas infirmitatis nostræ contra fidem. *Crater sit Tornatilis*, cum conscientia mortalitatis atque infirmitatis nostræ admoniti, calicem verbi salutatis proximis promptâ mente propinare satagimus.

Venter tuus sicut acervus tritici vallatus liliis.

A Cervus tritici vallatus liliis est, cum abundantia boni operis solâ spe perpetuæ lucis colligitur. In *ventre*, memoria; in *tritico*, multiplicatio boni operis; in *liliis*, castitas spei exprimitur. Item in *tritico*, panis, & in *cratere*, potus, qui pauperibus datur, exprimitur.

3 *Duo ubera tua sicut duo hinnuli gemelli capreæ.*

D E hoc versu superius dictum est. *Duo ubera*, Doctores sunt utriusque populi; *hinnuli gemelli*, duo Testamenta sunt invicem concordantia.

4 *Collum tuum sicut turris eburnea.*

I N *collo* item Doctores designati sunt, qui turri eburneæ pro firmitate & pulchritudine comparantur, quia civitati Dei & robur præstant & decus.

4 *Oculi tui sicut piscine in Hesebon, quæ sunt in porta filiae multitudinis.*

I Tem *oculi* Ecclesiæ, Doctores sunt propter providentiam, sicut *collum* propter nutrimentum. Et rectè

piscinæ comparantur, quia fluentia doctrinæ suis auditoribus præbere non cessant. Efebon, *cingulum mæroris*, interpretatur, quia Sancti pro vana lætitiâ carnis, cingulo abstinentiæ constringuntur. Et bene *in portis filia multitudinis*, ob abundantiam populorum concurrentium per portam fidei in Ecclesiam.

Nasus tuus sicut turris Libani,

Item in *naso* verbi Dei Dispensatores causâ discretionis designantur. *Turris*, quia eminentissimum locum tenent in Ecclesia.

Quæ respicit contra Damascum.

Idest, sanguinarios & impios; quia *Damascus sanguinem bibens*, interpretatur. Significat carnales & crudeles, contra quos sancti Doctores in turre Libani, id est, firmitate Ecclesiæ, semper vigilant.

5. Caput tuum ut Carmelus, & coma capitis tui purpura regis vincla canalibus.

In *capite*, mens designatur; in *comis*, cogitationes: & sicut capite membra, ita mente cogitationes reguntur, ut in *Carmelo*, (qui interpretatur, *conscientia circumcissionis*,) id est, sublimibus, & passione Christi (quæ nomine *purpura* exprimitur) versentur. *Canales*, præcordia sunt Sanctorum, in quibus alligantur tales cogitationes.

6. Quam

6 *Quàm pulchra es, & quàm deco-* Vox Sponsi
ra, charissima in deliciis!

Pulchra fide, & opere *decora*, charissima in deliciis,
id est, spiritualibus virtutibus.

7 *Statura tua assimilata est palmæ,*

ID est, Rectitudo operationis bonæ semper ad vi-
ctoriam tendit.

Et ubera tua botris:

Veribus Doctores Ecclesiæ propter lac primæ eru-
ditionis comparantur, & botris æquantur propter
mytheria dulcissimæ æternitatis.

8 *Dixi, Ascendam in palma, ap-*
prehendam fructus ejus, & erunt ubera
tua sicut botri vineæ.

APrè quidem crux victrix palmæ comparatur, in
quam Christus ascendens apprehendit fructus
ejus, id est, dona quæ largitus est sanctæ Ecclesiæ, quæ
ex illo tempore *botros vineæ* germinavit, id est, sanctos
Doctores, qui majore scientiâ & gratiâ post crucem &
resurrectionem Salvatoris abundabant.

*Et odor oris tui sicut malorum. 9 Gut-
tur tuum sicut vinum optimum ad po-
tandum.*

I*Ngutturæ, vox præsentis doctrinæ; in odore, fama
absentis designatur: & ideo vino illa propter fra-
grantiam virtutum, hæc malis ob suavitatem absentis
famæ comparatur.*

Vox Ec-
clesiæ.

Dignum Dilecto meo,

R*Apuit enim Sponsa verbum ex ore Sponsi, quia
ille vino optimo eam comparavit, & subjecit, di-
gnum Dilecto meo, id est, tanta sublimitas est Evange-
licæ prædicationis, ut ipse Dilectus primus per hanc
in carne apparens, mundo iter cæleste aperuerit.*

*Libiisque & dentibus illius rumi-
nandum:*

I*D est, Apostolis, prædicatoribusque maxime dedit
ad meditandum.*

IO *Et ad me conversio ejus.*

M*E solam diligit & adjuvat ne deficiam in via.*

II *Veni*

11 *Veni, Dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis.* 12 *Manè surgamus ad vineas, videamus si floruit vinea, si fructus parturiunt, si floruerunt mala punica.*

Quia nullatenus sancta Ecclesia, vel ad bene operandum egrediendo procedere, vel in exercitio bonæ operationis persistendo commorari, vel saltem ad propositum bene agendi assurgere, vel animos auditorum suorum quantum profecerint discernere sufficit, nisi Dei gratiâ adjuta, qui dixit, *Ecce ego vobiscum sum* Math. 28. 20. *omnibus diebus usque ad consummationem seculi.* Item, in *agro* Christiani, in *villis* Pagani, in *vineis* Ecclesiæ, in *floribus* fides, in *fructibus* virtutes, in *malis punicis* martyrium designatur. In his enim singulis Sponsa Dilecti sui præsentiam quærit.

Ibi dabo tibi ubera mea.

Id est, parvulorum meorum pædagogos, quia in his omnibus proficiunt Doctores sancti.

13 *Mandragoræ dederunt odorem in portis nostris.*

Mandragora propter multimoda medicaminum genera Sanctorum virtutibus comparatur. Portæ Ecclesiæ,

Ecclesiz, Doctores sunt sancti. In hujusmodi portis mandragoræ dant odorem, cum spirituales quiq; ex se virtutum famam longè lateque spargunt.

Omnia poma nova & vetera, Dilecte mi, servavi tibi.

- **P**OMA nova & vetera, præcepta sive promissa sunt novi & veteris Testamenti, quæ omnia ad ejus gratiam refert Ecclesia.

CAP. VIII.

I *Quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meæ!*

Sux ista est antiquorum justorum optantium adventum Christi in carne. *Sugentem ubera matris meæ*, id est, in Synagoga nasci ac nutriti juxta humanæ conditionis naturam.

Ut inveniam te foris & osculer.

Intus erat Dilectus dum in principio erat Verbum; *foris*, dum Verbum caro factum est. *Osculer*, id est, facie ad faciem videam, & ore ad os loquar.

Et

Et jam me nemo despiciat.

ANte adventum Christi intra angustias Judææ tantum fuit Ecclesia; post ascensionem, in toto mundo dilatata fuit & venerabilis.

---

2 Apprehendam te, & ducam ad domum matris meæ.

Promptâ ac fidei devotione venientem excipiam; peractâ carnis dispensatione, redeuntem, lætis ducam luminibus in domum matris, ubi cœlestis Jerusalem mater est nostra.

Ibi me docebis,

Facies me potiora sperare dona, quàm in Lege habuisssem.

Et dabo tibi poculum ex vino condito.

ID est, ferventem amorem, variis virtutum pigmentis ornatum.

Et mustum malorum granatorum meorum.

ID est, gloriosam Sanctorum martyrum triumphum, qui ferventissimâ charitate per ferrum flammâque ad te transire non dubitant.

Xx

3 *Leva*

3 *Laeva ejus sub capite meo, & dextra
lius amplexabitur me.*

Eva, incarnationis Christi dona designat, & *dextra* futura Sanctorum cum Christo gaudia exprimit.

4 *Adjuro vos, filiae Jerusalem, ne
iscitetis, neque evigilare faciatis donec
sa velit.*

5 *Quæ est ista quæ ascendit de deser-
to, deliciis affluens?*

*Jo*x Synagogæ mirantis quomodo Ecclesia de deserto gentilitatis in Sponsi subito amplexus ascendet, *deliciis affluens*, id est, omnium donorum pulcritudine.

Innixa super Dilectum suum.

*M*nia quæ habet ad gratiam Dilecti illi soli innitendo referens.

Sub arbore malo suscitavi te.

*R*espondit pro Sponsa Synagogæ ipse Sponsus. *Sub arbore malo excitavi te*, id est, sub arbore Crucis.

à perpetua morte revocavi te, ut Apostolos, & cæteros electos ex Judæa.

Ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua.

ID est, major pars plebis Christum negando, & Barabbam eligendo, ad Crucem reprobatam est.

---

6 Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum.

Signaculum brachio vel digito ob memoriam cujuslibet rei ligamus. Per *cor*, cogitatio; & per *brachium* designatur operatio. Si me velis habere Sponsum, intus sit charitas fide non ficta, & foris operatio devota.

Quia fortis ut mors Dilectio, dura sicut Infernus æmulatio.

Fortis est usq; ad mortem mea Dilectio in te, ô Synagoga! sed tua æmulatio dura in me fuit sicut Infernus. Sed verte æmulationem in dilectionem, & eris mihi Sponsa, & soror, & amica.

Lampades ejus lampades ignis atque flammarum.

Dilectionis lampades corda sunt fidelium. *Ignis*, propter fervorem cordis; *Flammarum*, propter operationis efficaciam.

7 *Aqua multæ non poterunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.*

Aquas multas & flumina, tentationum dicit incur-
sus, quæ visibiliter, vel invisibiliter animas fidelium
impugnare non desinunt, quibus charitas non cedit.

*Si dederit homo omnem substantiam
domus suæ pro charitate, quasi nihil, de-
spicient eum.*

Sancti verò totius mundi substantiam pro dilectio-
nis magnitudine relinquentes, nisi etiam seipfos ab-
jiciant, nihil proficiunt.

8 *Soror nostra parva, & ubera non
habet: quid faciemus sorori nostræ in die
quando alloquenda est?*

Prima nascentis Ecclesiæ de Gentibus tempora
* al. designat, * significat, quando adhuc & parva fuit numero, &
minus idonea prædicare verbū. Quæ si Sponsus Syn-
agogæ dixisset de ea, *Quid faciemus sorori nostræ in die
quando alloquenda est?* ac si aperte dicat, Parva quidem
numero est Ecclesia Gentium, & necdum * verbi mini-
* al. ad verbi ministerium
sterium subire sufficit; quid ergo tibi videtur, o Syn-
agoga,

agoga, de sorore faciendum nostrâ, quando *alloquenda est*; id est, per verbi ministerium ducenda in fidem? Synagogæ tacenti ipse Sponsus quid fieri debeat respondit.

9 *Si murus est, ædificemus super eum propugnacula argentea.*

A Csi diceret, Si aliquos habet in se fortes in fide, vel claros ingenio, vel philosophiâ instructos, addemus illis *propugnacula argentea*, id est, scientiam divinarum Scripturarum, ut eo facilius possint tutari infirmos atque indoctos.

Si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis.

SI sint simplices, tamen docendi studio insistentes, proponamus illis priorum exempla justorum, quo certius & efficacius docendi opus implere possint. *Cedri*, virtutes Sanctorum, & *tabule*, latitudinem charitatis designant. Ad hæc ipsa respondet Ecclesia.

10 *Ego murus.*

Vox Ecclesie.

EGO murus, ego de vivis compacta sum lapidibus, glutino charitatis adunata, & super fundamentum immobile ædificata.

C A P. VIII.

Et ubera mea sicut turris, ex quo facta sum coram eo.

ID est, Doctores habens fortissimos ceu turris, qui & parvulos nutrire sciunt, & omnia maligni jacula expellere. Et hoc mihi accidit ex eo tempore quo Christus me reconciliauit.

Quasi pacem reperiens.

QVia ipse est pax vera, faciens utraque unum.

II Vineam fuit pacifico in ea quæ habet populos.

V. vinea, id est catholica Ecclesia, fructu abundans fidei; fuit pacifico, id est, Christo, qui omnia pacificavit in coelis & in terris; in ea, congregatione quæ multos populos possedit ex toto orbe, non in Judæa solum.

Tradidit eam custodibus.

PROphetis & Apostolis, vel Angelicis dignitatibus.

Vir offert pro fructu ejus mille argenteos.

ID est, pro retributione æternâ, hujus vineæ offert mille argenteos, id est, pro acquisitione regni cœlestis, qui est fructus vineæ, cuncta quæ mundi sunt relinquit. Millenarius numerus pro perfectione ponitur, id est, qui omnia relinquit. Argentei pro omni pecunia accipiuntur.

12 Vineæ meæ coram me est.

ET hæc vox Sponsi est. Verùm & si te aliis commendem custodibus, tamen te semper in meâ habeo præsentia, videns, & remunerans laboris tui devotionem in omnibus.

Mille tui pacifice.

Mille tui, subauditur, argentei, quasi dixisset, Qui pro amore meo cuncta sua dimittunt, in pace habent reservata, significans simpliciores in Ecclesia, qui omnem substantiam suam, millenario numero designatam, pro charitate Dei amittunt.

Et ducenti bis, qui custodiunt fructus ejus.

ID est, Argentei his qui custodiunt fructus ejus, qui sunt Doctores sancti, qui omnia mundi dimittunt.

tunt, & in verbo prædicationis laborare non cessant. Hi duplici remuneratione, quæ ducentenario designatur, donantur apud me.

13. *Qui habitat in hortis, amici auscultant.*

QVia locutio nostra finienda est, hoc ultimum vale à me audito. Semper habitat in hortis virtutum; & scito quòd *amici*, id est, Angelici spiritus, & animæ Sanctorum, semper te considerant, & tuo gaudent profectu.

Fac me audire vocem tuam.

Id est, Vox prædicationis, quantum vales, semper audiatur à me. Ad hæc Sponsa respondit.

14. *Fuge, Dilecte mi, & assimulare capreae, hinnuloque cervorum super montes aromatum.*

A Csi apertè dicat, Quoniam in carne apparens præcepta ac dona vitæ mihi tulisti, nunc his peractis, revertere in sinum Patris; & hoc mihi sit solatium, quòd cum continuâ visione non queam te. **I**cernere, saltem crebrâ visitatione me consolari dignari velis.

FINIS.

FACTUM est, *Benevole lector*, dum liber hic mensibus his autumnalibus excuderetur, & nos longius ab urbe rusticaremur, ut conjecturæ nonnullæ, quæ ad oram libri apponebdæ erant, *omissæ* sint; & operarum incuriâ ac nimia festinatione loca pleraque corrupta sint, quæ medicam manum requirunt. Conjecturas, si tibi non omnino improbables videbuntur, neque molestum erit, locis suis margini appones; & erratis, quæ à nobis notantur, vel si quæ alia inter legendum, sive in literis, & characteris genere (quædam enim alio caractere, quàm oportebat, exprimuntur, & præcipuè ea, in quibus nos mendum latere conjicimus) sive in vocum interpunctione, ipseprehenderis, pro humanitate tua veniam dabis. Vale, & humanum esse, errare, memineris.

Conjecturae omisse.

PAG. 4. lin. 30. *post*, vitæ, *supplendum fortè*, stadium. 5. lin. ult. *post*, ubi, *forte*, in. 7. 30 dicens, f. dicere. 11. 17 &, f. etiam. 16. 20 *post*, vitæ, f. stadium. 25. 17 *post*, morita, f. palam. 33. 24 infundat, f. inundet. 41. 17 impendebant, f. impendant. 42. 30 resurrexit & ascendit, f. resurrexerit & ascendit. Ibid. 31 despicit, f. despiciat. 48. 14 electa quæque, f. electos quosque. 52. 2 aut noscat, f. agnoscat. Ib. 24 suscipit, f. suspicit. 53. 13 nota, f. ignota. Ib. 30 delectari magis est, f. delectantur magis. 55. 15 eloquiorum, *suppl.* f. humanorum. 57. 7 nesciat, f. nescit. 59. 32 in decoram, f. indecoram. 60. 13 passionibus, f. passiones. 61. 9 repugnari, f. expugnari. Ibid. 24 nesciat, f. nescit: & 32 carere, f. caruisse. 67. 21 efficiantur, f. efficiamur. 68. 30 respicias, f. retrospicias. 76. 21 verbum, f. verbo. Ib. 26 responderit, f. respondit. 77. 16 te, f. ea. 79. 14 *post*, principis, f. sacerdotum. 85. 5 deceperit, f. decepsisset. Ib. 14 eam, f. terram. Ib. 20 elapsa, f. lapsa. Ib. 30 extiterit, f. extitit. 86. 22 Dei Patris, f. Deus Pater. 87. 13 provehebant, f. peryebant. 89. 5 venerit, f. venerat. 93. 10 multa, f. multorum. Ibid. 11 juncta, f. junctorum. 103. 8 protegant, f. protegant. 107. 23 hæc, f. hoc. 109. 3 perveniat, f. proveniat. 115. 27 contingeret, f. contigisset. Ibid. 28 adinveniret, f. adinvenisset. 116. 11 volumus, f. voluminus. Ibid. 12 credamus, f. credimus. 117. 7 videmus, f. vides. 123. 17 quidem, f. quædam. 124. 19 desit, f. desit. 134. 13 arte, f. arte. 138. 26 *sic fortè legendum est*, prius aquâ exceptis octo deleta, postmodum igne dequenda. 140. 16 amoveres, f. amoveres. 141. 3 *post*, &, f. ab. 144. lin. ult. quam, f. quod. 145. 10 ubi, f. ubi. Ibid. 12 *post*, exolvant, *suppl.* f. ecclesia est. 146. 26 degeneret, f. denigretur. 153. 25 datis, f. jactis. Ibid. 26 *post*, est, *quæ sequuntur sic fortè legenda sunt*, quàm divitem spretis omnibus per duram mortis passionem emigrare, hacq; superata, in etcæt. 162. 28 infusam f. perfusum. Ibid. 30 congeminat dicens, f. congeminaas dicit. 168. 2 sibi & revertentem, f. & evertentem. 170. 24 qui lege, f. qui in lege. 179. 14 huic, f. tunc. 183. 16. qui-

bus, f. quibusdam. 186. in marg. numerabimus, f. numerabis. Ibid. 9. in id, f. idem. 196. 24 item f. iterum. 201. 26 colla, f. corda. 202. 7 constituent, f. constituit. 204. 5 adhibui, f. exhibui. 212. 1. totus venter effectus, f. tota venter effecta. 220. 11 minus, f. minor. 221. 2 post, omnibus *suppl.* f. abstracta, in. 227. 27 recte, f. recti. 234. 4 item, f. iterum. Ibid. 9 item, f. iterum. 238. 5 quæ ut, f. ut. 240. 4 utilitatem, f. vilitatem. 245. 18 edicta, f. edita. 248. 26 item, f. iterum. 253. 19 quam dignum, f. quâ digna. 254. lin. ult. præsentavi, f. percentavi. 255. 20 aggressus est, f. aggressus. 266. 9 hos, f. has. Ibid. 14 aut, f. ut. 273. 9 omni, f. omnibus. 274. 10 assistens, f. existens. 279. 15 impleri, f. implere. 306. 20 absolutâ, f. solutam à. 342. 5 expellere, f. repellere.

Errata Typographica

PAG. 1. lin. 18. cectum, lege, effectum. 4. 20 post, post. 10. 28 menstruosa, monstrosa. 11. 3 ejaculanti, ejulanti. 26. 27 bonus, bonis. 27. 24 est, & 35. 8 delecturat, delectatur 38 num, nunc 39 31 designatur, designantur. 40. 22 deputate, deputata. 47. 29 consumit, consummat. 48. 2 qui, quæ. 54. 17. quæ, quia Ibid. 19 colligitur, deligitur 55. 17 manibus, inanibus 56. 2 usque finem, usque in finem. 65. 2 hos, has. 68. 33 confirmemur, confirmemur. 76. 21 cogitare, cogitari. 77. 30 egressi, egressio. lb. 31. egressio, egressi. 78. 17 postquam, postmodum. Ibid. 18 igni, igne. & 22 apprehenderit, apprehenderet. 84. 12 torum, tota. 84. 21 post, esset, *suppl.* Rex Ibid. 23 iudicio, iudico. 85. 9 quæ, qui. Ibid. 15 comede, comedere Ibid. 28 si, sed. 88. 18 pallium, pullum. 91. 24 nullis, nullus. 93. 9 post, suus, *suppl.* sibi. 95. 17 quam, quâ. Ibid. 18 amaturum, amaturam. 104. lin. ult. &, ut 108. 18 cognoverunt, cognoverint. 110. 12 adimpletur, adimplere: ur. 118. 16 ordinatum, ordinatam. 122. 13 imprimis, in primis. 123. 4 longuidam, languidam. 125. 3 canceris, cancri. 130. 14 sic, sit. 134. 8 manifesto, manifeste. 137 in marg. separata, superata. 141. 16 vero, enim. 142. 13. prædicatur, prædicator. 149. 14 factam, factum. 151. 17 valeat, valeant. 153. 28 si, est. 157. 3 Bethel, Bethel Ibid. 15 post, quæ, *suppl.* in. Ibid. 23 memoria, memoriam. 163. 1 vetus &, & vetus. Ibid. 8 abcedet, abcedat. 165. 2 vel quid, quid, vel. 168. 6 hæc. est. 170 lin. ult. proficietur, perficietur. 177. 1 scribuntur, scribuntur. Ibid. lin. ult. virginitas, virginitatis. 178. 25 quem ex ea natum, quam ex ea natam. Ibid. 27 post Hic, *suppl.* est. 179. 2 proficit, profecit. 183. 13 qua, quæ. 208. 13 me, mea. 217. 20 hanc, hunc. 225. 20 mortificari, mortificare. 227. 15 adfuit, abfuit. 230. 3 qui, quia. 231. 27 scorsum, scorsum. 232. 13. &, etiam. 239. 1 fulgescit, quasi, fulgescit, & quasi. 251. 10 prehibet, perhibet. 258. 13 suo ad, suo, ut ad. 261. 14 passiones, passionem Ibid. quæ junctæ, qui juncti. 266 lin. ult. ut omni, ut in omni. 278. 4 redimenta, rudimenta. 284. 16 quid, qui. 287. 4 illium, convallium, gloria humilium. 295. 19 quæ, quia. 297. 16 adjuvat, adjuret. 307. 2 post vertice, *suppl.* Sanit. 317. 13 circumerunt, circumerunt. 328. 7 alteratum, alteratorum. 330. 19 sit, sit. *ubi interponitur etiam emendanda est.* 334. 14 libisque, libique. 337. 19 gloriosan, gloriosum. 338. 6 post, faciaris, *suppl.* deo stam. 343. 14 pacifice, paciñci. 344. 7. habitat, habita.

FINIS.

bus, f. quibusdam. 186. in marg. numerabimus, f. numerabis. Ibid. 9. in id, f. idem. 196. 24 item f. iterum. 201. 26 colla, f. corda. 202. 7 constituat, f. constituit. 204. 5 adhibui, f. exhibui. 212. 1. totus venter effectus, f. tota venter effecta. 220. 11 minus, f. minor. 221. 2 post, omnibus *suppl.* f. abstracta, in. 227. 27 recte, f. recti. 234. 4 item, f. iterum. Ibid. 9 item, f. iterum. 238. 5 quæ ut; f. ut. 240. 4 utilitatem, f. vilitatem. 245. 18 edicta, f. edita. 248. 26 item, f. iterum. 253. 19 quam dignum, f. quâ digna. 254. lin. ult. præsentavi, f. percentavi. 255. 20 aggressus est, f. aggressus. 266. 9 hos, f. has. Ibid. 14 aut, f. ut. 273. 9 omni, f. omnibus. 274. 10 assistens, f. existens. 279. 15 impleri, f. implere. 306. 20 absolutâ, f. solutam à. 342. 5 expellere, f. repellere.

Errata Typographica

PAg. 1. lin. 18. cectum, lege, effectum. 4. 20 post. post. 10. 28 menstruosa, monstrosa. 11. 3 ejaculanti, ejulanti. 26. 27 bonus, bonis. 27. 24 est, & 35. 8 delecturat, delectatur / 38 num, nunc 39 31 designatur, designantur. 40. 22 deputata, deputata. 47. 29 consumit, consummat. 48. 2 qui, quæ. 54. 19 quæ, quia Ibid. 19 colligitur, deligitur 55. 17 manibus, inanibus 56. 2 usque finem, usque in finem. 65. 2 hos, has 68. 33 confirmemur, confirmemur. 76. 21 cogitare, cogitari. 77. 30 egressi, egressio. lb. 31. egressio, egressi. 78. 17 postquam, postmodum. Ibid. 18 igni, igne. & 22 apprehenderit, apprehenderet. 84. 12 torum, tota 84. 21 post, esset, *suppl.* Rex Ibid. 23 iudicio, iudico. 85. 9 quæ, qui. Ibid. 15 comede, comedere Ibid. 28 si, sed. 88. 18 pallium, pullum. 91. 24 nullis, nullus. 93. 9 post, suus, *suppl.* sibi. 95. 17 quam, quâ. Ibid. 18 amaturum, amaturam. 104. lin. ult. &, ut 108. 18 cognoverunt, cognoverint. 110. 12 adimplentur, adimplere:ur. 118. 16 ordinatum, ordinatam. 122. 13 imprimis, in primis. 123. 4 longuidam, languidam. 125. 3 canceris, cancri. 130. 14 sic, sit. 134. 8 manifesto, manifestum. 137 in marg. separata, superata. 141. 16 vero, enim. 142. 13. prædicatur, prædicator. 149. 14 factam, factum. 151. 17 valeat, valeant. 153. 28 si, est. 157. 3 Bethel, Bethel Ibid. 15 post, quæ, *suppl.* in. Ibid. 23 memoria, memoriam. 163 i vetus &, & vens. Ibid. 8 abscedat, abscedat. 165. 2 vel quid, quid, vel. 168. 6 hæc, est. 170 lin. ult. proficiuntur, perficiuntur. 177. 1 scribuntur, scribuntur. Ibid. lin. ult. viginata, virginitatis. 178. 25 quem ex ea natum, quam ex ea natam. Ibid. 27 post Hic, *suppl.* est. 179. 2 proficit, profecit. 183. 13 qua, quæ. 208. 13 me, mea. 217. 20 hanc, hunc. 225. 20 mortificari, mortificare. 227. 15 adfuit, abfuit. 230. 3 qui, quia. 231. 27 scorsum, scorsum. 232. 13. &, etiam. 239. 1 fulgescit, quasi, fulgescit, & quasi 251. 10 prohibet, perhibet. 258. 13 suo ad, suo, ut ad. 261. 14 passione, passionem Ibid. quæ junctæ, qui juncti. 266 lin. ult. ut omni, ut in omni. 278. 4 rudimenta, rudimenta. 284. 16 quid, qui 287. 4 illium, convallium, gloria humilium. 295. 19 quæ, quia. 297. 16 adjurat, adjuret. 307. 2 post vertice, *suppl.* Sanit. 317. 13 circumerunt, circumerunt. 328. 7 alteratum, alteratorum. 330. 19 sit, sit, ubi *interpunctio etiam emendanda est.* 334. 14 libisque, libique. 337. 19 gloriosam, gloriosum. 338. 6 post, faciat, *suppl.* delectam. 343. 14 paciñce, paciñci. 344. 7. habitat, habita.

FINIS.

bus, f. quibusdam. 186. in marg. numerabimus, f. numerabis. Ibid. 9. in id, f. idem. 196. 24 item f. iterum. 201. 26 colla, f. corda. 202. 7 constituat, f. constituit. 204. 5 adhibui, f. exhibui. 212. 1. totus venter effectus, f. tota venter effecta. 220. 11 minus, f. minor. 221. 2 *post*, omnibus *suppl.* f. abstracta, in. 227. 27 recte, f. recti. 234. 4 item, f. iterum. Ibid. 9 item, f. iterum. 238. 5 quæ ut, f. ut. 240. 4 utilitatem, f. vilitatem. 245. 18 edicta, f. edita. 248. 26 item, f. iterum. 253. 19 quam dignum, f. quâ digna. 254. lin. ult. præsentavi, f. pertentavi. 255. 20 aggressus est, f. aggressus. 266. 9 hos, f. has. Ibid. 14 aut, f. ut. 273. 9 omni, f. omnibus. 274. 10 assilens, f. existens. 279. 15 impleri, f. implere. 306. 20 absolutâ, f. solutam à. 342. 5 expellere, f. repellere.

Errata Typographica

PAg. 1. lin. 18. eectum, lege, effectum. 4. 20 *post*. 10. 28 menstruosa, monstrosa. 11. 3 ejaculanti, eculanti. 26. 27 bonus, bonis. 27. 24 est, & 35. 8 delecturat, delectatur 138 num, nunc 39 31 designatur, designantur. 40. 22 deputate, deputata. 47. 29 consumit, consummat. 48. 2 qui, quæ. 54. 17. quæ, quia Ibid. 19 colligitur, deligitur 55. 17 manibus, inanibus. 56. 2 usque finem, usque in finem. 65. 2 hos, has. 68. 23 confirmemur, confirmetur. 76. 21 cogitare, cogitari. 77. 30 egressi, egressio. Ib. 31. egressio, egressi. 78. 17 postquam, postmodum. Ibid. 18 igni, igne. & 22 apprehenderit, apprehenderet. 84. 12 torum, rota. 84. 21 *post*, effect, *suppl.* Rex Ibid. 23 iudicio, iudico. 85. 9 quæ, qui. Ibid. 15 comede, commedere Ibid. 28 si, sed. 88. 18 pallium, pullum. 91. 24 nullus, nullus. 93. 9 *post*, lûus, *suppl.* sibi. 95. 17 quam, quâ. Ibid. 18 amaturum, amaturam. 104. lin. ult. &, ut. 108. 18 cognoverunt, cognoverint. 110. 12 adimpletur, adimplere. ur. 118. 16 ordinatum, ordinatam. 122. 13 inprimis, in primis. 123. 4 longuidam, languidam. 125. 3 canceris, cancri. 130. 14 sic, sit. 134. 8 manifesto, manifeste. 137 in marg. separata, superata. 141. 16 vero, enim. 142. 13. prædicatur, prædicator. 149. 14 factam, factum. 151. 17 valeat, valeant. 153. 28 si, est. 157. 3 Bethæ, Bethel. Ibid. 15 *post*, quæ, *suppl.* in. Ibid. 23 memoria, memoriam. 163. 1 vetus &, & vetus. Ibid. 8 abcedet, abcedat. 165. 2 vel quid, quid, vel. 168. 6 hæc, est. 170. lin. ult. proficiunt, perficiuntur. 177. 1 scribuntur, scribuntur. Ibid. lin. ult. virginitas, virginitatis. 178. 25 quem ex ea natum, quam ex ea natam. Ibid. 27. *post* Hic, *suppl.* est. 179. 2 proficit, profecit. 183. 13 qua, quæ. 208. 13 me, mea. 217. 20 hanc, hunc. 225. 20 mortificari, mortificare. 227. 15 adfuit, absfuit. 230. 3 qui, quia. 231. 27 scorsum, scorsum. 232. 13. &, etiam. 239. 1 fulgescit, quasi, fulgescit, & quasi. 251. 10 prohibet, perhibet. 253. 13 suo ad, suo, ut ad. 261. 14 passiones, passionem Ibid. quæ junctæ, qui juncti. 266. lin. ult. ut omni, ut in omni. 278. 4 rudimenta, rudimenta. 284. 16 quid, qui. 287. 4 illum, convallium, gloria humilium. 295. 19 quæ, quia. 297. 16 adjurat, adjuvet. 307. 2 *post* vertice, *suppl.* sanie. 317. 13 circumerunt, circumamit. 328. 7 alteratum, alteratorum. 330. 19 sit, sit, ubi interponitio erroris emendanda est. 334. 14 libisque, labique. 337. 19 gloriosam, gloriosum. 338. 6 *post*, faciaris, *suppl.* deo stam. 343. 14 pacificer, pacifici. 344. 7. habitat, habita.

FINIS.

bus, f. quibusdam. 186. in marg. numerabimus, f. numerabis. Ibid. 9. in id, f. idem. 196. 24 item f. iterum. 201. 26 colla, f. corda. 202. 7 constituat, f. constituit. 204. 5 adhibui, f. exhibui. 212. 1. totus venter effectus, f. tota venter effecta. 220. 11 minus, f. minor. 221. 2 *post*, omnibus *suppl.* f. abstracta, in. 227. 27 rectè, f. recti. 234. 4 item, f. iterum. Ibid. 9 item, f. iterum. 238. 5 quæ ut, f. ut. 240. 4 utilitatem, f. vilitatem. 245. 18 edicta, f. edita. 248. 26 item, f. iterum. 253. 19 quam dignum, f. quâ digna. 254. lin. ult. præsentavi, f. pertentavi. 255. 20 aggressus est, f. aggressus. 266. 9 hos, f. has. Ibid. 14 aut, f. ut. 273. 9 omni, f. omnibus. 274. 10 affluens, f. existens. 279. 15 inpleri, f. implere. 306. 20 absolutâ, f. solutam à. 342. 5 expellere, f. repellere.

Errata Typographica

PAg. 1. lin. 18. cectum, lege, effectum. 4. 20 *post*, *post*. 10. 28 menstruosa, monstrosa. 11. 3 ejaculanti, eculanti. 16. 27 bonus, bonis. 27. 24 est, & 35. 8 delecturat, delectatur 138 num, nunc 39 31 designatur, designantur. 40. 22 deputate, deputata. 47. 29 consumit, consummat. 48. 2 qui, quæ. 54. 17. quæ, quia Ibid. 19 colligitur, deligitur 55. 17 manibus, inanibus. 56. 2 usque finem, usque in finem. 65. 2 hos, has. 68. 33 confirmemur, confirmemur. 76. 21 cogitare, cogitari. 77. 30 egressi, egressio. lb. 31. egressio, egressi. 78. 17 postquam, postmodum. Ibid. 18 igni, igne. & 22 apprehenderit, apprehenderet. 84. 12 torum, rota. 84. 21 *post*, effect, *suppl.* Rex Ibid. 23 iudicio, iudico. 85. 9 quæ, qui. Ibid. 15 comede, comedere Ibid. 28 si, sed. 88. 18 pallium, pullum. 91. 24 nullus, nullus. 93. 9 *post*, sicut, *suppl.* sibi. 95. 17 quam, quâ. Ibid. 18 amaturum, amaturam. 104. lin. ult. &, ut. 108. 18 cognoverunt, cognoverint. 110. 12 adimpletur, adimpleretur. 118. 16 ordinatum, ordinatam. 122. 13 impirius, in primis. 123. 4 longuidam, languidam. 125. 3 canceris, cancri. 130. 14 sic, sit. 134. 8 manifesto, manifeste. 137 in marg. separata, superata. 141. 16 vero, enim. 142. 13 prædicatur, prædicator. 149. 14 factura, factum. 151. 17 valeat, valeant. 153. 28 si, est. 157. 3 Bethel, Bethel. Ibid. 15 *post*, quæ, *suppl.* in. Ibid. 23 memoria, memoriam. 163. 1 vetus &, & vetus. Ibid. 8 abscedet, abscedat. 165. 2 vel quid, quid, vel. 168. 6 hæc. est. 170. lin. ult. proficietur, perficietur. 177. 1 scribuntur, scribuntur. Ibid. lin. ult. virginitas, virginitatis. 178. 25 quem ex ea natum, quam ex ea natam. Ibid. 27. *post* Hic, *suppl.* est. 179. 2 proficit, profecit. 183. 13 qua, quæ. 208. 13 me, mea. 217. 20 hanc, hunc. 225. 20 mortificari, mortificare. 227. 15 adfluit, abfluit. 230. 3 qui, quia. 231. 27 deorsum, seorsum. 232. 13. &, etiam. 239. 1 fulgescit, quasi, fulgescit, & quasi. 251. 10 prohibet, perhibet. 253. 13 suo ad, suo, ut ad. 261. 14 passiones, passionem. Ibid. quæ junctæ, qui juncti. 266. lin. ult. ut omni, ut in omni. 278. 4 redimenta, rudimenta. 284. 16 quid, qui. 287. 4 illum, convallium, gloria humilium. 295. 19 quæ, quia. 297. 16 adjurat, adjuret. 307. 2 *post* vertice, *suppl.* Sanit. 317. 13 circumerunt, circumseunt. 328. 7 alteturum, altestorum. 330. 19 sit, sit, ubi *interpunctio* *emenda* *est*. 334. 14 libisque, labisque. 337. 19 gloriosam, gloriosum. 338. 6 *post*, faciat, *suppl.* debetam. 343. 14 pacificor, pacifici. 344. 7. habitat, habita.

FINIS.

